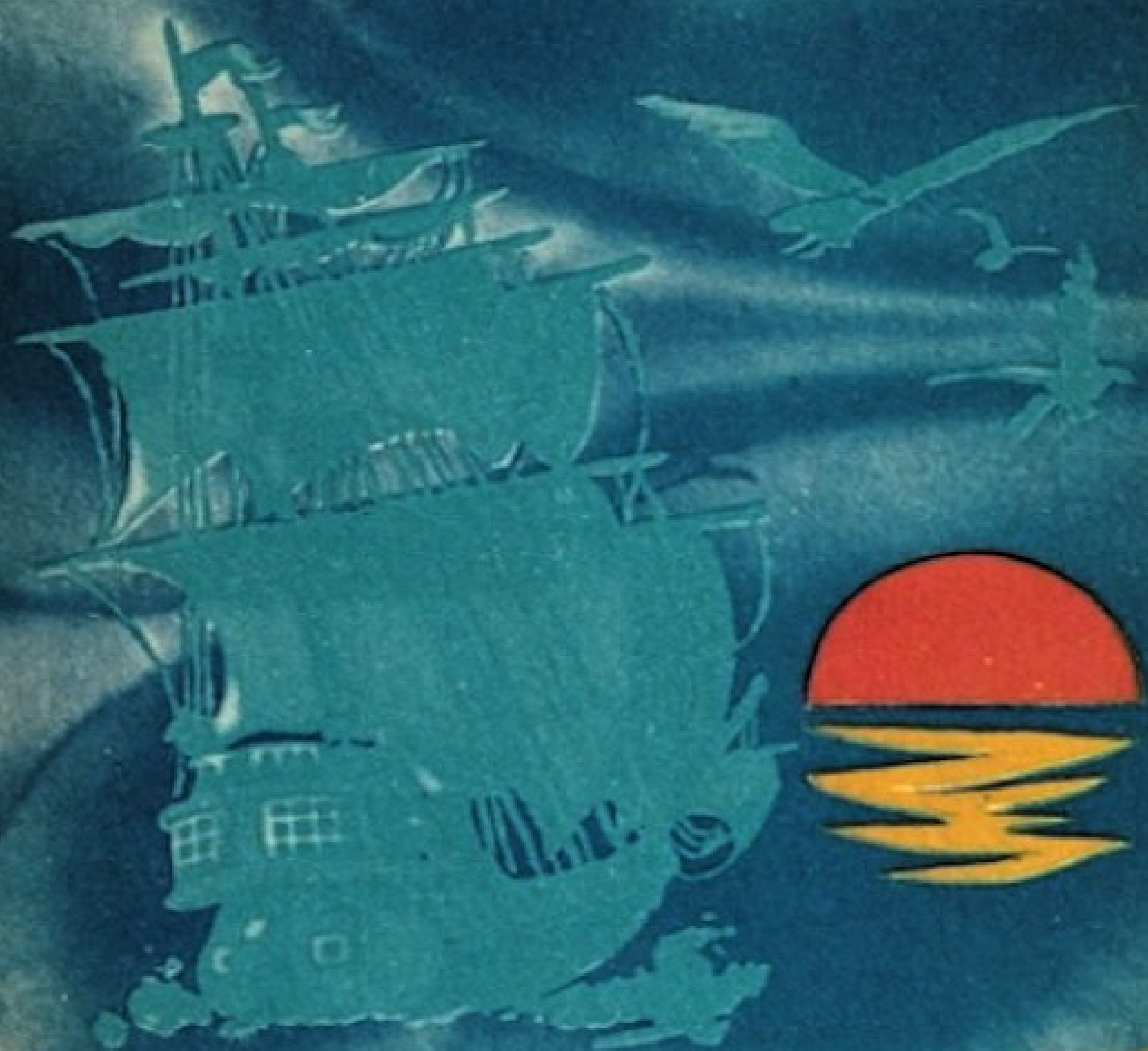
RADU TUDORAN

O LUME ÎNTREAGĂ

RADU TUDORAN

O LUME ÎNTREAGĂ

1969

ediția a II-a revăzută

Întâmplările pline de tâlcuri, și numai în aparență ciudate, care se povestesc în această carte, încep pe o seară de toamnă înaintată, cu iarna aproape, la etajul al doilea al spitalului de copii, într-o cameră mică, albă, cu un singur pat — o rezervă pentru cazurile grave.

Afară burnița, ploaie măruntă și rece, gata să se prefacă în zăpadă; păcătoasă ploaie, venită pe neașteptate, fiindcă la prânz vremea fusese încă frumoasă. În cameră însă adia blând caloriferul, și micul bolnav, cu ochii închiși, cu fruntea îmbrobonată, îl simțea ca pe un întârziat zefir văratic. O clipă se și duse cu închipuirea la o zi caldă, în zăvoaiele de pe malul Dâmboviței, mai sus de Ciurel, pe care le cunoștea colțișor cu colțișor, deoarece de pe la șase ani le tot explorase, la fel de temeinic cum explorase Stanley pădurile sălbatice ale Africei… Atât că nu se putea amăgi prea mult timp, cu toată toropeala potrivită pentru a da drumul imaginației. În locul mirosului de salcie înverzită și al miresmelor de pe câmp se simțea un iz leșios, de vopsea încinsă, amestecată cu nu știu ce medicament. Nu se auzea murmurul gârlei, șopotul ei la cotituri, nici cătina fremătând ușurel sub zefir, nici gălăgia vrăbiilor nesățioase, nici cântecul ciocârliei, sus… Pe ușa deschisă venea glas de poveste, pornit din difuzorul de pe coridor.

Era povestea de seară, care se spune copiilor înainte de a-i adormi. Nu putea s-o urmărească, nu înțelegea ce-a zis împăratul și ce-a răspuns împărăteasa… Acasă asculta totdeauna, curios să afle cum iese povestitorul din încurcătură. Că doar poveștile, oricâte s-or fi născocit, sânt terminate de mult! Pare-se, însă, oamenii mari cred că pe copii îi poți amăgi — și le iau iarăși și iarăși de la început. Iar copiii, neavând încotro, le ascultă cuminți…

— Și bucurându-se foarte mult împărăteasa — zicea glasul din difuzor — s-a făcut nuntă mare, de-a răsunat palatul… Noapte bună, copii!…

Terminată fiind povestea, acum aparatul de radio transmitea un cântec despre toreadori, crezându-se poate că tot ce-i suflare de copil a și adormit.

Micul bolnav asculta toropit. Pe foaia de observație agățată de tăblia patului scria: «Ion I. Antone, numele părinților: Ion și Maria; domiciliul: strada Vatra Nouă, nr. 8, bloc 17, scara G, etajul IX, apartamentul 163; vârsta: treisprezece ani; elev, clasa a VII-a…»

Diagnosticul și observațiile asupra bolii lipseau deocamdată.

La căpătâi se afla o noptieră de metal, albă, iar alături un tub mare, ca o ghiulea lungă, vopsită în albastru, având la partea de sus alcătuiri ciudate, niște robinete și, văzute ca prin ceață, parcă și ceasuri. La picioare mai era o

masă și un scaun, semănând cu noptiera, tot de metal, și tot albe. De o parte a ușii lucea un lavoar de faianță; de partea cealaltă, un dulap metalic. Nu ardea nici un bec în cameră, dar ușa fiind deschisă răzbea lumină de pe coridor, o dâră gălbuie, strecurându-se până sub masă.

Afară se simți zgomot de pași, înăbușiți în covorul de cauciuc, albastru. Sora șefă venea să vadă cum îi merge bolnavului. Glasul ei se auzi, adresându-se sorii de noapte, aproape în șoaptă, dar aspru — și pe bună dreptate:

— Închide difuzorul numaidecât! Uiți cât e ceasul?

Sora de noapte, care ședea pe un taburet lângă ușă, se ridică oftând. Îi plăcea cântecul despre toreadori; se și vedea într-o arenă, aruncând flori învingătorului, în timp ce taurul răpus se zbătea pe nisip.

Glasul din difuzor fu curmat tocmai în mijlocul unei note prelungi și înalte — strigătul de triumf al toreadorului care înfige spada. Cu toate că nu-i lipsea de loc imaginația, micul bolnav nu văzu în mintea lui scena aceasta, ci și-l închipui numai pe cântărețul de la radio, rămas țeapăn, cu ochii bulbucați și cu gura căscată. Nu-și dădu seama că surorile intraseră în camera lui și vorbeau de un timp la căpătâiul patului.

— Trebuie supravegheat toată noaptea! spunea sora șefă, transmițând instrucțiuni celeilalte, care abia își începuse serviciul de noapte.

— Ce are?

— Nu se știe nimic sigur; deocamdată îi facem streptomicină. Veghează-l! Dacă respiră greu, mă chemi îndată. Să nu duci tubul de oxigen în altă parte.

Buzele bolnavului, arse de febră, se mișcară:

— Ce nume lung! Strep-to-micină!…

Sora șefă îi puse mâna pe frunte. Chipul ei se îmblânzi dintr-o dată, și glasul, care până acum i se auzise aspru, căpătă o căldură de mamă duioasă:

— Arde!… Are temperatură!

Atunci băiatul deschise ochii și le privi pe amândouă; le zărea ca prin ceață — pe una tânără și parcă frumoasă, pe a doua cu fața brăzdată de cute, dar cu ochii mai calzi decât ai celeilalte. Bâigui, chinuit de un gând pe care nu-l putea bănui nici una, nici alta:

— Cât e ceasul?

— E seară, Ionică!

— Știu că-i seară! protestă nemulțumit bolnavul, mișcându-și nervos capul pe perna albă. Vreau să știu cât e ceasul! Și de ce-mi spui Ionică?

Sora șefă se uită pe foaia de observație, să vadă dacă nu încurcase numele băiatului.

— Nu te cheamă Ion?

— Ba da!

— Și cum îți spune acasă?

Bolnavul răspunse înciudat, scuturând iar capul:

— Ionică!

— Apăi vezi?!

— Dar mie nu-mi place! Vreau să-mi spună Ion, ca tatei!

— Ei, Ionică dragă, până nu te-o vedea mare, mare de tot, maică-ta n-o să-ți spună altfel — dacă ți-o spune vreodată! Pentru ea ai să fii Ionică toată viața.

— Cât e ceasul? stărui băiatul, nemulțumit de explicație și mai neliniștit de la o clipă la alta.

Cele două surori se priviră.

— E agitat! observă cea tânără.

Ochii din pernă, închiși o clipă, se deschiseră mai mari decât, prima dată, privind-o mustrător — și ironic poate:

— Nu sânt agitat!… Cât e ceasul?

— Nouă, băiețaș! răspunse repede sora șefă, ca să-l liniștească. Haide, închide ochișorii și fă nani!

— Nouă? repetă băiatul, căruia fără voia lui îi vom spune Ionică mai departe. Ar trebui să înceapă!

Și deodată, învingând toropeala, se ridică în coate; în ochii lui se aprinse o lumină sticloasă.

— Mă… vedeți? întrebă încordat, șuierând ca șarpele.

Surorile se grăbiră să-l întindă la loc, puțin cam speriate. Istovit, micul bolnav închise ochii și se liniști îndată.

— Aiurează! zisă sora șefă, mângâindu-i fruntea care dogorea de departe.

Băiatul clătină din cap.

— Nu aiurez! bâigui el. E din cauza…

— Să chem medicul de gardă? întrebă sora de noapte.

— Nu-i nevoie! Are temperatură mare, dar acum e gata să adoarmă. Ai grijă de respirație; dacă e nevoie să-i dăm oxigen, cheamă-mă!

Un zâmbet ciudat, firav și enigmatic se ivi pe fața lui Ionică, aprinsă și asudată.

— N-am să dorm! bolborosi el, clătinând amețit capul. N-am temperatură!… E din cauza… Din cauza elixirului!

Apoi tăcu istovit. Dar chiar după ce surorile ieșiră, încredințate că el doarme, fără nici o primejdie imediată, pe chipul lui rămase zâmbetul enigmatic.

Câtva timp mai târziu, poate un minut, poate un ceas, scurs în tăcerea de noapte care despărțea spitalul de restul orașului, Ionică tresări, ascultă în jur, privi încăperea goală fără să-și dea seama unde se află — și se ridică buimac în capul oaselor. Ușa era tot deschisă; dâra de lumină de afară se strecura pe sub masă, până la picioarele patului. Pat de spital — ușor să-ți dai seama… își aminti totul, deodată, cum i se făcuse rău, în curtea școlii, în recreație, cum începuse să-i ardă ochii, să-i vâjâie capul, cum mersese clătinându-se până la banca din fața claselor… Nu-l durea nimic, era numai amețit, dar toată lumea părea speriată. Ar fi vrut să-i liniștească, dezvăluindu-le taina băuturii ciudate, și nu putea scoate un cuvânt, deși auzea limpede în jur și zgomotele, și glasurile. Cineva striga: „Chemați doctorul!“… Pe urmă venise o ambulanță… Restul se pierdea într-un abur dens, moale și pufos, până la această oră din noapte, când își dădea seama limpede unde se află…

Ionică sări în mijlocul camerei: trebuia să plece numaidecât! Lăsase sticla pe masa din camera lui… Și dacă o găseau ceilalți? Și dacă se apucau să guste? Tincuța, mai ales, că era și mică și foarte curioasă.

Hainele nu puteau fi decât în dulapul alb din colț… Merse în vârful picioarelor, fără să-și audă pașii, deschise ușa dulapului — nu scârțâia, se rotea lin și moale, de parcă n-ar fi fost fier, ci fulgi presați, cu balamale de vată. Hainele nu foșneau, ghetele nu bocăneau pe jos — toate îi țineau partea.

Nu-i veni gândul că ar putea întâlni pe cineva care să-l oprească decât atunci când, scoțând capul pe coridor, o văzu pe sora de noapte așezată pe taburet, lângă ușă, gata să se ridice la orice mișcare s-ar fi auzit în odaia bolnavului. Cum de nu-l simțise?

Vântul zgâlțâi o fereastră; sora întoarse capul și ochii ei se opriră asupra băiatului, făcându-l să înlemnească.

— Trebuie să… începu el, bâiguind.

Dar sora își reluă veghea, în pace.

— Dă-mi voie să plec!

Sora rămase netulburată.

— Știi — reluă băiatul — trebuie să mă duc negreșit acasă! Îți făgăduiesc că în două ceasuri sânt înapoi.

Nici un răspuns! El făcu un pas, vru să adauge ceva, dar în clipa aceea se dumiri: elixirul fusese bun! Acum avea însușirea de a fi nevăzut. În locul bucuriei, la început simți rece în inimă, în plămâni, pretutindeni în trup; numai în creier un cuișor îl sfredelea mărunt. Oare într-o lună, așa cum era socotit, urma să-și recapete însușirile vechi, sau avea să rămână invizibil în veci? Îl trecură sudori reci, apoi sudori fierbinți… Dar această teamă de necunoscut nu ținu mult. Toată făptura lui fremăta de uimire și curiozitate.

— Va să zică, nu mă vezi!

Sora nici măcar nu clipi.

— Nu mă auzi?

Nu-l auzea — altfel i-ar fi răspuns…

Mai era portarul, în ghereta de lângă poartă, un bătrân cu părul cărunt, cu mustața sură, cu ochelari pe nas, picotind asupra unei cărți puse în față, pe prichiciul gemulețului de unde vedea pe oricine ar fi vrut să intre sau să iasă.

Ionică se opri la gemuleț.

— Mă vezi? întrebă el, aplecându-se în față.

Portarul clipi și întoarse pagina.

— Mă auzi?

Neprimind răspuns, Ionică își căută de drum, fără altă vorbă, că tot ar fi fost degeaba.

Ploaia care urmărise să se prefacă în zăpadă acum încetase, dar aerul rămânea umed, și în lungul străzii bătea vânt aspru, ducând ultimele frunze galbene, scuturate din copacii parcului. Era un parc făcut de curând, care se întindea până în apa Dâmboviței, departe. Îl străbătu repede, neliniștit, grăbit să ajungă acasă. Nu-și auzea pașii pe pietrișul mărunt, nu auzea nimic în jur; orașul adormise înainte de timp. Nu răzbea de nicăieri huruitul vreunui tramvai, nici zgomot de automobil. Liniștea părea nefirească; ai fi zis că se așteaptă un îngheț mare, și lumea stă ferecată în case.

Așa ajunse Ionică la chei, prin pustiu, fără să întâlnească om, câine sau pisic. Îl însoțea numai luna, alunecând printre nori zdrențuiți.

De-aici băiatul porni în lungul Dâmboviței, în sus; avea de mers mult, până dincolo de Cotroceni, în blocurile noi din Giulești. Întâlni doar un milițian, de care se sperie la început, dar acesta trecu pe alături, și nu întoarse nici măcar capul.

— Nu mă vezi? strigă Ionică după el, cu un curaj venit pe neașteptate.

Milițianul își văzu de drum, călcând apăsat pe asfaltul ud.

— Nu mă auzi?

Pașii se pierdură, departe — și atunci cheiul rămase iarăși mort și pustiu…

Dar de la o vreme, fără să-și dea seama dintr-o dată și pe deplin, Ionică simți că o ființă omenească mergea cu zor în urma lui. La început auzi o răsuflare nedeslușită, care se limpezi curând, pe urmă pași, apoi un glas gâfâind:

— N-ai pușcă?

Se opri înlemnit.

— Hai, hai, fuga! zise ființa ciudată, continuându-și mersul grăbit.

Nu era om mare, nici flăcău, ci mai degrabă copil. Avea îmbrăcăminte care să te nedumirească; pantaloni largi, cenușii, sfârtecați rău, atârnând ca niște zdrențe bătute de vânt; o cămașă murdară, descheiată pe piept, nu părea în stare mai bună decât pantalonul jerpelit. Fiind în capul gol, părul nepieptănat îi atârna în lațe pe frunte, gata să-i cadă în ochi. Mai mult dezbrăcat, străinul acesta nevârstnic avea în schimb poveri ciudate asupra lui: câte o tolbă grea pe fiecare umăr, doi săculeți de piele prinși la brâu, un ulcior mare în mâna stingă, o pușcă străveche în dreapta.

Din cale-afară de uimit, Ionică o luă la pas după el.

— Mie mi-ai vorbit? întrebă buimac, tot uitându-se în jur.

— D-apoi cui?

— Dar… mă vezi?

Străinul întoarse capul spre el, fără să-și încetinească mersul grăbit. Avea ochi negri și. pe obrazul oacheș, albul din jurul irisului părea cu atât mai luminos — ca și dinții, care sclipeau în lumina becurilor cu neon de pe chei.

— De ce nu te-aș vedea?

— Fiindcă… fiindcă eu sânt invizibil.

— Gogoși! zise străinul, râzând.

Dar deodată se încruntă. În față, foarte departe, se auzi un pârâit prelung, ca o salvă de puști.

— O să-i înghesuie pe-ai noștri!… Pulbere am găsit; trebuie să mai fug după merinde!

Și cu aceste cuvinte dădu drumul la pas, atât cât îi îngăduiau grelele lui poveri. Ionică se luă după el.

— Alții nu mă văd! reîncepu el, nedumerit. Tu… mă vezi, într-adevăr?… Cum te cheamă?

— Gavroche! răspunse străinul gâfâind.

Ionică se poticni.

— Gavroche? Care-a luptat pe baricade? Nu se poate!

— De ce? Lupt de trei zile; acum m-au mânat pe la unii, pe acasă, dar în două ceasuri trebuie să fiu înapoi. Ai noștri m-așteaptă; nu mai au gloanțe.

— Nu-i adevărat! protestă Ionică, nemaiștiind ce să creadă. Tu ai murit de mult!

Oricât era de grăbit, străinul se burzului și-i aruncă vecinului o privire aspră:

— Ascultă, cetățene, nu cobi! Mai bine hai cu mine să căutăm merinde. Nu mai avem nici de unele, și dragonii dau năvală de azi-dimineață.

— Vorbești de regimentele călări ale regelui?… Astea, câte le spui tu, s-au întâmplat de mult, la Paris.

— Se-ntâmplă tocmai acum! N-auzi împușcături?

Până mai adineauri, Ionică ar fi putut să jure că răpăiala care se auzea departe pornea de la ciocanele pneumatice. Știa că în Giulești se lucra și noaptea la demolatul caselor vechi. Dar acum semănau parcă a împușcături; auzea parcă și uralele luptătorilor de pe baricade. Pe urmă scutură din cap, nelăsându-se amăgit:

— Dar aici sântem în București!

— Nu; la Paris!

— Și n-o să mai spui că apa asta e Sena!

— Ba chiar Sena! Iată colo Pont-Neuf, iată insula La Cité; poți să le vezi, dacă ai ochi buni!

Ionică întoarse capul; era Dâmbovița, doar o cunoștea de copil, îi bătuse malurile de la Ciurel până în centrul orașului. Deodată însă malul de dincolo fugi departe, apa se lăți, învolburată, și pe fața ei goală până atunci se iviră damuri, mahoane, bărci legate de inele prinse în taluzul de piatră, ba chiar și un vaporaș cu zbaturi, la ancoră. Niște umbre omenești, încovoiate,

se opinteau în frânghii, trăgând la edec un șlep negru, încărcat poate cu cărbuni — numai că toate imaginile erau nelimpezi, parcă învelite în ceață. Plutea ceață, într-adevăr, asupra orașului, dar nu atât ca să nu se deslușească, pe malul celălalt, clădiri greoaie, cenușii, cu un cat, cu două, chiar cu trei câteodată. Se vedeau balcoane de fier forjat și firme atârnând deasupra trotuarului prea puțin luminat de felinare cu lumânări de seu, care afumau geamul.

Ionică se frecă la ochi. Dispăruseră pe partea aceea becurile cu neon și, o dată cu ele, lumina lor albă. Un turn de catedrală țâșnea spre cer și se pierdea în ceață.

Pe partea unde mergeau ei, în schimb, toate rămăseseră neschimbate, și luminile, și înfățișarea orașului, printr-o ciudățenie care le întrecea pe toate, ca și cum Parisul s-ar fi învecinat cu Bucureștiul noaptea aceasta, despărțite de o apă, Sena de bună seamă, dar și Dâmbovița totodată.

— Auzi caii armatei! zise băiatul străin, trăgând cu urechea în dreapta.

Se auzeau cai, ce-i drept, nechezând înăbușit și bătând din copite, ceea ce pe Ionică nu-l mira, fiindcă în partea aceea erau grajdurile școlii de echitație. Mai departe, înspre gară, se deslusi huruitul unui tren, zgomot prea bine cunoscut băiatului nostru; în cartierul lui trenurile treceau toată ziua prin fața casei.

— Astea-s tunurile și furgoanele! observă neliniștit însoțitorul său.

Ionică îl apucă de braț.

— Ascultă, Gavroche, eu trebuie să ajung fără întârziere acasă; altfel e primejdie cu ai mei. Dacă vrei, hai cu mine, și poate găsesc ceva merinde în cămara noastră.

Băiatului străin nu i se păru nefirească invitația: să meargă într-o casă din București, când se aflau la Paris!

Îl mira altceva, și spuse, fără înconjur:

— De ce să-mi dai tu merindele voastre?

— Fiindcă te știu de mult și m-am gândit la tine cu dragoste. Fiindcă lupți alături de ai tăi, ca un om mare, pentru libertate!

— Tu cu cine ții? mai întrebă Gavroche, bănuitor, desigur fiindcă îl vedea neînarmat și departe de baricade. Nu ești cumva de partea regelui?

— Nu! răspunse Ionică, hotărât. Sânt cu ai voștri și aș vrea să vă ajut!

— Atunci hai!

Trecură de podul Cotroceni, care pe partea asta era așa cum este de când s-a construit, dar mai încolo se lungea cu arcade de piatră, semănând întru

totul cu vechiul Pont-Neuf din Paris. Ce să te mai miri? Ciudat însă că nu se mira Gavroche acum, când apăreau blocuri noi pe dreapta, cu șapte, nouă și unsprezece etaje, puse în linie și felurit colorate.

— Nu te miri? întrebă Ionică, privindu-l înciudat, cu coada ochiului, așteptând să descopere pe fața lui măcar puțină curiozitate.

— De ce să mă mir?

— Au unsprezece etaje!

— Da' de unde! răspunse Gavroche, ridicând din umeri, a tăgadă. Au câte un etaj; case ca toate casele!

Nu-l mirau nici acele alcătuiri nevăzute de el niciodată, mașini de cusut, de spălat rufe, aspiratoare de praf, frigidere; televizoare și aparate de radio, orânduite în prăvălii mari, cu vitrine cât tot peretele dinspre stradă.

— Știi ce sânt astea? îl iscodi Ionică, văzându-l că trece fără să le privească.

— Nu văd nimic; e întuneric!

Becurile de neon, în prăvăliile mari și pe stradă, luminau aproape să te orbească!…

Tot mai nedumerit și mai înciudat, Ionică se opri în fața unui bloc înalt cât un coș de fabrică, având ferestrele largi, lipite una de alta.

Lângă trotuar stătea un automobil, căruia îi luceau vopseaua și nichelajele. Cu asta Ionică socoti că-și dă gata tovarășul:

— Îți place?

Și se gândea să-i spună câți cai are, ce viteză maximă.

Gavroche ridică din umeri:

— E o trăsură ca multe altele, numai că are roțile cam mici și butucănoase.

— Nu-i trăsură, ci automobil!

— Nu știu ce vrei să spui. Am fost ucenic la un caretaș și mă pricep la trăsuri.

Nu-l mira nimic pe Gavroche, nici holul luminos al blocului, nici scările care se duceau vioaie în sus, așa de sus, încât trebuia să-ți dai capul pe spate, spre a le găsi un sfârșit. Dar cum să nu-l mire nici ascensorul cu care ajunseră fără osteneală în a zecea parte dintr-un minut!?

La toate întrebările însoțitorului său ridica din umeri, răspunzând sau nepăsător, sau nedumerit:

— Nu văd nimic! Nu înțeleg ce spui!

În fața ușii de la al nouălea etaj, Ionică se opri fâstâcit.

— N-am cheile la mine! Ce să fac? Să sun?

Cum să sune, la un ceas atât de târziu, când ai săi îl știau la spital, și când mai venea și cu acest băiat străin, îmbrăcat în zdrențe și înarmat ca un infanterist?

Dar cum rosti el cuvântul „cheie“, broasca se auzi scârţâind, iar ușa se deschise, de parcă ar fi tras-o un duh.

În vestibul era întuneric, întuneric în stânga, camera pe care Ionică o împărțea cu Andrei, fratele mai mare, întuneric în sufragerie, unde dormea Tincuța, că era mică și n-avea camera ei deocamdată. În dreapta însă se vedea lumină și se auzea șoaptă: tatăl și mama, cu glasurile îngrijorate.

— Nu se știe încă; trebuie să așteptăm până mâine dimineață! zicea tatăl.

— Dar ai vorbit cu doctorii? întreba mama, înăbușindu-și oftatul. Se îngrijesc de el? Nu i-o lipsi nimic băiatului?

— Are de toate!

— Și-au să-l facă bine?

Aici, urmând o pauză, mama izbucni în suspine:

— Spune-mi adevărul, nu mă amăgi degeaba! Ce-i cu băiatul?

Ar fi vrut băiatul s-o liniștească singur, fiindcă suspinele și durerea ei îl ardeau ca flacăra, dar cum să se-arate?

— Îmi dai merindele? întrebă Gavroche, grăbit, fiindcă îl așteptau răsculații.

Trecură în odaia din stânga, întunecată. Dar când Ionică învârti întrerupătorul, se lumină ca ziua, de parc-ar fi fost soarele la fereastră. Prima lui privire se îndreptă spre masă; sticla nu mai era acolo unde o lăsase. Teama îi înmuie oasele: cine o luase? Fratele mai mare lipsea, lucra la fabrica de mobile și acum era în tură de noapte…

Cu toată lumina izbucnită deodată, musafirul nu clipi, nu se miră, ci merse bâjbâind, ca orbii sau ca împiedicații.

— N-ai o lumânare?

— La ce-ți trebuie?

— Nu văd nici unde pun pasul; e întuneric ca noaptea!

Spre a nu mai discuta de pomană, gazda se duse la bucătărie și avu norocul să găsească un capăt de lumânare, pus acolo, să fie dacă se ardeau siguranțele. În sfârșit, Gavroche izbuti să vadă unde se află. Dar nu se miră nici de televizor, nici de aparatul de radio. La televizor nu mai era emisiune la ora aceasta; Ionică, dornic să-i stârnească în vreun fel curiozitatea, deschise aparatul celălalt, și numaidecât în cameră se răspândiră sunetele

unui acordeon venind de departe: întâmplător era un dans vechi, o „aubadă“ provensală, pe care îl cântă parizienii chiar și pe stradă. Musafirul nu se miră, de parcă în Parisul lui, din anii 1830, găseai aparate de radio la tot pasul.

— Îți place?

— Ce să-mi placă?

— Muzica asta! Vine pe unde, prin aer. E radio.

— N-aud nimic, nu văd nimic! răspunse Gavroche, lăsându-și jos catrafusele pe care i le cunoaștem.

Ionică îi dădu pace; grija lui acum era sticla preabuclucașă. Nu o vedea nicăieri… Oare cine o luase?

— Astea sânt cărți? întrebă Gavroche, descoperind biblioteca și exprimându-și prima lui mirare, destul de întârziată. Câte să fie? N-am mai văzut atât de multe niciodată!

— Vreo șapte sute; nu-s numai ale mele; adunăm cărți toți din casă.

— Și le-ai citit pe toate?

Mai multă mirare n-ar fi putut să exprime băiatul care venea de pe baricade, nici dac-ar fi aflat că omul e în stare să se ridice de la pământ, ca pasărea. Îndată, luând o carte din raft, se apropie de lumânare și începu s-o răsfoiască.

— Are numai poze colorate! Asta aș putea s-o citesc și eu, cu toate că n-am învățat carte.

— N-ai învățat de loc, nici o clasă?

— Când, și unde naiba? Cei ca mine învață cum să rabde de frig și cum să strângă cureaua, când le ghiorăie mațele… Cine-i cucoana asta urâtă?

— Urâtă?! Minunează lumea întreagă! E Mona Lisa a lui Leonardo da Vinci, un pictor italian din timpul Renașterii.

— O fi, dar se uită chiorâș și râde strâmb.

— Nuu!… E altceva cu surâsul ei…

Ionică ar fi vrut să-i spună musafirului ce scria în carte și ce mai aflase și el de la alții, fiindcă îi plăcea pictura din toate timpurile și-o privea multe ceasuri. Dar, într-adevăr, oricâte ar fi scris unii și ar fi spus alții, ochii și surâsul Monei Lisa puteau să te nedumerească. Noroc că musafirul trecu la altă carte.

— Ăștia să fie oameni? Parcă seamănă!

Pe o pagină întreagă se vedea un munte roșiatic, iar la poalele lui niște arătări, maimuțe să zici, dar mai degrabă oameni, cu peri de animale în loc

de haine, în mână cu ghioage.

— Sânt oameni preistorici, din epoca de bronz, răspunse Ionică, după ce mai citi o dată, în josul paginii, ca să nu greșească.

— Nu știu ce spui, n-am auzit niciodată vorbele astea.

— Îmi pare rău că nu-i timp; ți-aș explica eu câte ceva… Dar nu poți să înveți totul deodată.

Gavroche trecuse la altă carte.

— Ce-i cu moșneagul ăsta? întrebă el, oprindu-se la o pagină.

— E o poveste întreagă! răspunse Ionică, după ce privi imaginea. Când era cam de vârsta noastră l-a mușcat un câine turbat… Ar fi murit, de bună seamă, cum mureau de turbare atâția oameni, în lume și-n Franța. Pe acest băiat, alsacian de felul lui, îl chema Jean Meister. Un om de știință, un savant mare, Pasteur, dacă i-ai auzit numele, găsise tocmai atunci, după ani și ani de cercetare, un leac ca să vindece turbarea. Dar era primejdios să-l încerce pe oameni. Și atunci băiatul a spus: „Încearcă-l pe mine!“

Gavroche asculta cu încordare; curajul acelui băiat îi mergea la inimă.

— Și care-a fost urmarea?

— S-a făcut bine. Mai târziu, dorind să fie în preajma salvatorului, a intrat portar la Institutul Pasteur, unde a rămas până la sfârșitul zilelor. Numai că bietul Jean Meister, care scăpase de turbare, n-a avut norocul să moară în pace, cum s-ar fi cuvenit. Oricât era el de bătrân atunci, și-a pus singur capăt zilelor, în 1940, când nemții au intrat în Paris…

— Să fi pus mâna pe armă! izbucni Gavroche, care știa prea bine ce înseamnă să lupți.

— Era mult prea vlăguit, și nu nădăjduia să trăiască până s-ar fi șters amintirea acestei rușini!

— Dar ia stai! Ce-au căutat nemții la Paris?

Nu i-ar fi fost greu lui Ionică să înșire pricinile războiului hitlerist, dar se temea că un copil din veacul trecut, judecând cu mintea lui de atunci, n-ar fi înțeles dintr-o dată, sau i s-ar fi părut cu totul de necrezut. De aceea ridică din umeri și răspunse, destul de cuprinzător după părerea lui și, mai ales, pe înțelesul oricui:

— Cred că turbaseră!

Totuși Gavroche stărui:

— Cum adică?

— Vroiau să pună stăpânire pe lumea întreagă și, bineînțeles, și pe Franța!

După ce strânse din dinți și își înăbuși mânia, așa cum putu, Gavroche luă din raft o altă carte, „Istoria Antică“, pe care o răsfoi. Se vedeau în ea statui mari de piatră, mai înalte decât casa, zei, faraoni, scribi, boul Apis. Când ajunse la piramide rămase cu gura căscată.

— Asta din față e piramida lui Keops, îi explică Ionică, necăjit că nu-i putea spune tot ce scria cartea. Are peste o sută patruzeci de metri înălțime și cuprinde două milioane și jumătate de metri cubi de piatră.

— Ce înseamnă metri cubi?

Ce să lămurești mai întâi?!… Gavroche înțelese încurcătura în care se afla băiatul, după cum își înțelese și ignoranța.

— Rău e să nu știi carte! zise el, dând paginile fără să le mai vadă. Dar ca să înveți trebuie să fii nobil, să ai cu ce-ți plăti dascălii!

— Da’ de unde! La noi copiii învață pe seama statului!

— Asta s-o spui altora!

Da, cine a trăit într-un secol e greu să înțeleagă secolul care urmează! Gavroche nu putea, nu vroia să creadă. Trecând de la un raft la altul lua câte o carte, se uita la ea, o punea la loc, cu mâinile șovăielnice, cu privirile întristate — și căuta alta, fără să ceară, fără să aștepte vreo explicație. Ionică privea peste umărul lui, și tare ar fi vrut să-i spună ce cuprindea măcar una din o mie de pagini. Numai că îl zorea timpul și-l neliniștea lipsa sticlei, pe care își amintea prea bine c-o lăsase pe masă.

Chiar și Gavroche simți după un timp că-l frământă ceva și întoarse capul, lăsând cărțile din rafturi.

— Ce nu-ți place?

— Nu știu cine a luat sticla; când am plecat la școală era aici, pe masă.

— Și-i așa mare paguba?

— Nu-i vorba de pagubă! Mi-e să nu bea altcineva!

— Că doar n-o fi fost cu otravă!

Ionică răspunse, scăzând glasul:

— Nu chiar otravă, dar ceva pe aproape: un elixir pe care, dacă-l bei, te faci nevăzut în câteva ceasuri.

Musafirul se puse pe râs, deși nu era timpul potrivit să se veselească. Auzise și mai devreme vorba neserioasă, dar crezuse că băiatul întâlnit pe chei vroia să glumească. Iar o glumă nu se spune de două ori, că își pierde hazul, mai ales când se întâmplă să fie și nesărată!

Râse mult timp Gavroche, până ce se liniști, ca Ionică să-i poată da explicații.

Sticla pe care o căuta atât de îngrijorat băiatul gazdă, o adusese el însuși, cu două zile înainte de a începe întâmplarea aceasta.

— Uite! zise Ionică, arătând pe geam. Colo e școala noastră.

— Nu văd nimic; ce să vezi în bezna asta?

— Care beznă?! Ard becuri cu neon la tot pasul! Uite clădirea aceea lungă, cu ferestre multe, cu zidurile albastre… Acolo învăț eu carte; sânt în clasa a șaptea, a treia de liceu, cum se zicea altădată. Nu-s chiar primul în clasă, dar am numai note bune; cea mai mică e un șapte…

Așa începută povestea băiatului, poate e mai bine s-o continue altcineva, spre a nu fi bănuit el că se laudă.

Dintr-o familie de oameni care nu făcuseră toată viața, din tată-n fiu, decât să muncească, băiatul acesta, cu mintea ageră și cu inima neobișnuit de bogată, ar fi uimit pe oricine cu însușirile lui, să fi fost o fire mai puțin modestă și mai puțin sfioasă. N-ar fi putut spune nimeni că-i plac mai mult științele naturii decât matematica, istoria mai mult decât limba română, desenul, și caligrafia mai puțin decât muzica — și așa mai departe. Nu se dădea în lături nici de la joacă, nici de la excursiile cu colegii de clasă, mergea și la fotbal câteodată, ba bătuse și el mingea, până ce văzuse că n-are cele mai bune însușiri pentru aceasta și n-o să facă mare ispravă. Un om nu-i în stare să izbutească în toate — și asemenea adevăr trebuie înțeles de copil cât mai degrabă.

De mirare pentru vârsta lui, băiatului îi plăcea pictura. Și dacă în zilele frumoase, de primăvară până toamna, când nu se ivea prilejul să plece în altă parte, bătea împrejurimile orașului, zăvoaiele Dâmboviței, lacurile, privind cu desfătare nesecată câmpul, lanurile, florile și arborii, urmărind cum își duc viața gâzele și oamenii, nu punea mai puțin sârg, când veneau zilele mohorâte și aspre, în a vizita sălile Muzeului de Artă, și celelalte muzee, unde își petrecea ceasuri în fața unei pânze, încercând s-o înțeleagă.

Astfel ar fi putut gândi să intre mai târziu la Institutul de Arte Plastice. Dar cu toată înclinarea lui spre visare și contemplație, avea, în aceeași măsură, simțul realizărilor practice și mai ales grandioase.

Deschisese ochii mai limpede asupra vieții în timpul când Bucureștiul, bătrân de cinci veacuri, își lepăda haina veche, cenușie, ponosită și roasă, și își croia altă îmbrăcăminte, potrivită cu lumea oare lua naștere. În mahalaua

de la Giulești, între Dâmbovița și calea ferată, unde străbunii lui, după câte știa de la taică-său, trăiseră patru generații, se dărâmau casele vechi, cocioabele, și se înălțau, la iuțeală, blocuri cu unsprezece etaje.

Erau blocurile care îi fac o primire așa de frumoasă călătorului venit cu trenul prin nordul orașului. Ele nu înfățișează numai un cartier nou, ci o pictură, putând să-ți desfete ochiul, ca un peisaj, dându-ți pe deasupra mulțumirea de a ști că, pe lângă frumusețe, pânza aceasta măiastră a prins, în cadrul ei, un colț de viață, unde oamenii trăiesc cu înlesniri străine lor altădată.

Ceea ce se clădea acolo, și în alte părți ale orașului, la Balta Albă, pe șoseaua Mihai Bravu, a Giurgiului, în Piața Palatului, la Militari, unde se ridicau mai multe fabrici deodată, frumoase ca templele antice — și nu doar aici, ci în toate colțurile țării, la Bicaz și Mamaia, la Săvinești și Hunedoara, la Cluj și Suceava — câte văzuse el, sau îi arătase ziarul și cinematograful, îi stârnise dorința să se încline acestui fel de pictură, pictura în spațiu. Nădăjduia deci să ajungă la Arhitectură — și ce va picta să și construiască.

Pe lângă toate aceste însușiri având moștenită bunăcuviința unei familii care cultiva respectul față de oameni — simplu și cu demnitate — băiatul dovedea la școală, acasă, pe stradă, purtarea cea mai chibzuită și mai frumoasă.

Se găsește undeva, cu adevărat, un asemenea pui de făptură omenească, bun să-l arăți tuturora, deci să-l pui în cadră? Cel ce povestește acestea, și nu născocește nimic, niciodată — mărturisire de care el roagă să se țină seama cu toată seriozitatea — cunoaște și alții. Dar, spunând astfel, adaugă în grabă că se găsesc destui și de alte soiuri, și unul din ei, bunăoară, va apare puțin mai departe.

În clasa lui Ionică, din patruzeci de școlari, treizeci și nouă nu rămăseseră repetenți niciodată. Cravata de pionier o purtau treizeci și șapte. Corijenți la sfârșitul anului se alegeau, îndeobște, cam aceiași — uneori trei, alteori patru, mai rar șase. E drept că și profesorii, și dirigintele își băteau capul. Iar părinții, nimerindu-se în majoritate oameni care își câștigaseră din greu viața, aveau respect pentru carte și știau de ce trebuie să-și îmboldească odraslele, când cu blândețe, când cu vorbă mai aspră.

Printre acei școlari, doar unul îl pizmuia pe Ionică pentru însușirile lui, bineînțeles în ascuns, privindu-l chiorâș și dorind să-l aibă măcar o dată, măcar un ceas, un minut, la cheremul lui și să-l umilească. Nu el era repetentul clasei, dar putea fi socotit aproape codașul. Ionică îl pizmuia și

el, la rândul lui, numai fiindcă avea un nume cum nu se poate mai scurt, Dan, într-o singură silabă, deși deocamdată i se spunea Dănuț, după alintarea de-acasă. Fără tragere de inimă la învățătură, Dănuț nutrea mare slăbiciune pentru tot ce se îngurgitează, în afară de zarzavaturi. Buzunarele lui și ghiozdanul erau pline mai totdeauna de chifle, cornuri și salamuri, de cașcaval și măsline, de ciocolată, bomboane, nuga, fursecuri și savarine. În preajma lui mirosea ca în „Alimentara“ sau în cofetărie, iar cărțile și caietele îi erau pătate de unt, magiun, frișcă și sarailie.

Văzându-l așa de aprovizionat totdeauna, nu puteai să deduci decât că părinții lui se tem să nu-l anemieze învățătura, nebăgând de seamă că în această privință feciorul se cruța statornic și cu dibăcie.

Deși trândav la carte și mai vrednic la hrană, Dănuț avea ceva cap, cum se spune, pentru matematică și chimie. Cu inima lui curată care punea răul pe urmă și întâi binele, Ionică socotea că băiatul ar putea ajunge odată un om de știință, sau un inginer cu renume, de aceea nu se ținea mândru pe lângă el, cu învățătura lui și cu notele foarte bune. De pizmuit îl pizmuia numai pentru ce s-a spus adineauri:

— Ce bine de tine, Dan, că ai un nume așa scurt! Poate cel mai scurt nume din limba română! Ca să-l pronunți, nu trebuie să deschizi de două ori gura!

— Mai întâi, pe mine mă cheamă Dănuț, și așa o să mă cheme totdeauna! răspundea pizmuitul, molfăind o alună. În al doilea rând, chiar și la catalog e mai bine! Când ai numele scurt, te strigă ușor, fiindcă-i la îndemână. Ia să-mi spună mie Vercingetorix! Nu m-ar asculta nimeni!

Ionică râdea, ca de o glumă, pe când celălalt dorea de-a binelea o asemenea lungime de nume, atribuindu-i însușirea armurii…

Ar fi fost în clasa aceea mulți copii mai vrednici de luat în seamă. S-a pomenit cu precădere despre Dănuț, căruia îi spuneau „Haplea“ unii, fiindcă de la dânsul a pornit toată întâmplarea.

Nu era de atunci nici o săptămână… Vorbind ei în recreație, școlarii, despre câte-n lună și-n stele, ce-i veni lui Dănuț să spună că el descoperise o licoare, un elixir, datorită căruia omul poate deveni invizibil, să nu-i vezi nici urma. Citiseră mai toți născociri de aceeași natură, pe care le primești cu închipuirea, pe câtă vreme cu minte deplină nu poți crede în ele, nici cât în zmeu sau în Sfânta Vineri. Asta fu concluzia tuturora.

— Sânteți înapoiați! răspunse născocitorul. Dacă străbunicii voștri ar fi auzit de minunea televizorului, când abia cunoșteau gramofonul, ar fi spus

că-i o balivernă. Asemeni despre radio, despre aspiratorul de praf, despre mașina de spălat rufe — și câte altele, cunoscute azi și la țară. Ce să mai pomenesc de creierul electronic sau despre zborul în Cosmos!

Căzură pe gânduri școlarii…

— Să zicem c-ar fi așa! interveni Ionică, destul de aprins la închipuire. Care-ar fi câștigul omului? Ce-ai face tu cu această însușire?

— Oho! Dar câte n-aș face!

Se bucura Haplea, râzând cu gura mare, de i se vedeau măselele, până la cea din urmă.

— Mai întâi și mai întâi, aș intra în „Alimentara“ și aș lua salamul!

— Adică l-ai fura! Frumos, n-am ce spune!

— Și ce dacă? Nu m-ar vedea nimeni. Pe urmă m-aș duce la cofetărie și aș mânca toate prăjiturile, iar torturile le-aș lua cu mine!

— Altceva ce-ai mai face?

— Aș intra gratis oriunde: și la fotbal, și la cinema, și la Vico Toriani! Dar mai întâi… Dănuț scăzu glasul și trase cu ochii în juru-i: Mai întâi m-aș duce la cancelarie, aș lua catalogul, mi-aș șterge notele rele și mi-aș pune opt și nouă — numai note bune.

— Ce faci cu notele, dacă nu ai învățătură?

— Văd eu mai pe urmă. Și după ce-aș termina cu catalogul, aș pune pe toate scaunele din cancelarie pap de-al cizmarilor.

Socotind asemenea vorbe drept o glumă proastă, Ionică nu mai zise nimic, ci se mulțumi să ridice din umeri.

Și iată, acum două zile, Dănuț venise la școală cu o sticlă de cinci sute de grame, cunoscută prin forma ei tuturora, fiindcă în ea se vinde sucul de roșii, și poate fi văzută în multe vitrine.

— Ți-am adus elixirul! șopti el, în ascuns de alții, arătându-i sticla lui Ionică.

În sticlă nu era ceva care să-ți atragă luarea-aminte cu osebire: un lichid alb, limpede ca apa sau ca alcoolul.

— Din ce-i făcut?

— Nu pot să-ți destăinuiesc formula!

— Dar de unde-o ai?

— O caut de multă vreme. Am citit în cărți, m-am gândit, am socotit… Sânt macerate plante din India și din China… Dar și chimicale; nu mă întreba, că nu-ți spun, să mă arzi cu fierul!

Ionică râse prin colțul gurii.

— Și ele unde știi că e bună?
— Am încercat-o! I-am dat să bea câinelui.
— Asta-i culmea!
— Daaa… urmă Dănuț, scăzând glasul și făcându-l mai tainic. După două ceasuri l-a luat un fel de amețeală, pe urmă a început să umble de colo-colo, și peste alte opt ceasuri nu l-a mai văzut nimeni.
— Trăiește? întrebă Ionică, dispus să continue gluma.
— Trăiește! Se aude cum mârâie; noaptea latră de scoală vecinii, dar când te duci să-l vezi, ia-l de unde nu e!
Ionică luă sticla, o privi în lumină. Știa că Dănuț avea înclinări spre chimie; odată îi pusese maică-si în piuliță, în locul zahărului, clorat de potasiu și alte substanțe ușor de găsit la drogherie. Și când biata femeie dăduse o dată cu pisălogul, țâșnise o asemenea flacără, izbucnise o atât de groaznică bubuitură, că puțin lipsise să ia foc și să sară în aer toată bucătăria. Iar asta era doar o ispravă din multele pe care le cunoștea toată școala.
— Încearc-o, dacă nu crezi! îl ispiti creatorul minunii.
Desigur că nu credea, dar, când să ducă sticla la gură, Ionică simți că-i tremură mâna.
— Fugi de-aici cu prostiile!
— Dacă sânt prostii, de ce ți-e teamă?
La aceasta, băiatul nu putu să răspundă fără întârziere. Iar celălalt stăruia ca un diavol, dându-i târcoale:
— Hai, încearcă! N-ai ce pierde! După formula mea, rămâi nevăzut numai o lună.
Oricâte știa Ionică din ale lumii, de data asta simți o greutate pe inimă. Nu s-a întâmplat oare la fel cu toți născocitorii? își zicea el în sine. N-au fost luați în râs până s-a dovedit adevărul? Parașuta pe care o folosesc azi aviatorii, după ce mulți au căzut și s-au făcut fărâme, fără nici un mijloc de salvare, n-a fost închipuită de Leonardo da Vinci acum patru secole, și n-a luat-o în serios nimeni? Câte pilde asemănătoare nu se găsesc în istoria omenirii?!
— Știi ce? spuse Ionică la urmă. Lasă-mă să mă gândesc o zi, două.
— Și-o săptămână. Poți să iei sticla cu tine!
Adică de ce vroia să-și bată joc tocmai de el, care nu era printre cei din urmă nici cu mintea, nici cu învățătura?

Băiatul luă sticla, și după ce medită mult timp îi dădu să bea mâței, chiar în aceeași seară, turnându-i în farfurie. Altceva decât a clor, ca și apa de bucătărie, nu mirosea elixirul. Nu se simțea să fi trecut pe lingă el acele plante ciudate, din India și din China, Dar până nu vezi, ce poți spune?

Mâța era o făptură mică și neagră, și în disproporție cu dimensiunile o chema Filofteia. Lung și caraghios nume!

Bău ea ce bău, apoi mieună, arătându-și gura trandafirie, se frecă de picioarele stăpânului, iar pe urmă se urcă în coșulețul din vestibul, culcușul ei, pregătit anume, și începu să toarcă, după deprinderea tuturor mâțelor, când sânt în toane bune.

Toată noaptea o pândi Ionică, deschizând din oră în oră ușa odăii; mâța era tot acolo și își continua somnul.

Băiatul adormi abia înspre ziuă și, când se trezi, cu oarecari amețeli, datorită neodihnei, din pat sări drept în mijlocul vestibulului. Filofteia nu mai era acolo!

La bucătărie, mama băiatului tocmai tăia carnea, s-o pună la oală.

— Mamă, unde-i Filofteia?

— Ce, tu nu vezi? Uite-o colea!

În acea zi, la școală, Ionică îi aruncă în câteva rânduri priviri semețe și batjocoritoare celui ce-i dăduse elixirul, dar nu-i spuse o vorbă despre rezultatul experimentării.

Seara, iar îi dădu mâței să beie și, dimineața, urmarea rămase aceeași. Atunci băiatul, ca să-l înfunde pe Dănuț cu deplină cunoaștere, duse sticla la gură și bău până i se făcu silă.

Era cam obosit după-amiază, la școală, după două nopți în care urmărise zadarnic efectele elixirului. Simțea puțină durere de cap, puțină fierbințeală, dar știa că au să treacă o dată cu somnul. Dănuț îi tot arunca priviri iscoditoare; în ochii lui se vedea atâta batjocură, încât Ionică nu se mai stăpâni și, la prima recreație, îl luă deoparte și îi spuse, provocator, cu un zâmbet ironic:

— Știi că am băut elixirul?

— Nu cred că ai avut curaj!

— Va să zică, asta ai vrut să vezi! Pe asta te bizuiai! Află atunci că nu ți-ai găsit omul! Am băut jumătate din sticlă. Ajunge? Dacă nu, o beau și partea cealaltă, diseară.

Se aflau în curtea școlii, în după-amiaza aceea de toamnă târzie, ultima zi când, după cum s-a spus, vremea se mai arăta bună. Și deodată, pe când

Ionică se uita sfidător drept în ochii celui care născocise elixirul, îi veni amețeală, toate începură să se învârtească în juru-i. Ultima imagine pe care-o mai desluși era chipul lui Dănuț, poate speriat, dar lui i se păru că rânjește cu mulțumire. Ultimul cuvânt pe care-l rosti, înainte de a se prăbuși, deși celălalt nu-l merita, era o declarație loială:

— E vina mea că am băut! Să n-ai nici o grijă: n-am să spun nimănui!…

Iar acum se afla aici, în camera lui de copil, acasă la părinții care-l credeau bolnav, pe când el nu era decât nevăzut. Venise împreună cu acest băiat, căruia îi făgăduise merinde pentru cei ce luptau, răsculați în Paris. Dar, mai mult decât grija merindelor, îl apăsa gândul că sticla blestemată intrase în alte mâini — și dacă ai casei beau lichidul prefăcut, ajungeau în starea lui de acum!

Cam așa se lămurise Ionică lui Gavroche, în timp ce acesta îl asculta incredul.

— Fugi de-aici! zise la urmă băiatul străin. Oricât aș fi eu de prost așa ceva nu pot să cred, nici de m-ai arde pe rug!

— Dar tu nu înțelegi? De ce mi-a venit amețeală, întocmai cum a spus Dănuț, la două ceasuri după ce-am băut?

— A fost o… o d-aia, coin… spune-i tu!

— Coincidență?… Nu vezi că toate, dar toate s-au potrivit?

Gavroche începu să-și adune poverile, pregătindu-se de drum; zăbovise prea mult.

— Va să zică, tu ești nevăzut! S-or fi făcut nevăzute și merindele alea pe care mi le-ai făgăduit?

— Stai! Mă duc să, caut și ți le-aduc!

În cămară erau două pâini negre, luate pentru a doua zi, o bucată de slănină — și altceva nimic care să folosească așa, negătit. Dar înainte de toate, Ionică descoperi în raft, chiar în fața lui, sticla pe care o căutase atât. O cunoștea, fiindcă avea o ciupitură la gât, cum se întâmplă să se ciobească sticlele când scoți dopul metalic, prea strâns. Asemenea sticle se găsesc în orice gospodărie, fiindcă o dată ciobite, chiar dacă tu nu ești vinovat cu nimic, nu ți le mai primește în schimb, prin prăvălii, și ele se adună, de nu știi pe unde să le mai pui.

Cunoștea sticla, avea și puțină rugină la gură, și ochiul lui, cu deprinderea amănuntelor, știa că alta nici n-ar putea fi. Sticla era goală, spălată, uscată și pusă bine; maică-sa strângea orice lucru care vreodată ar mai fi folosit, Ionică nu mai avea ce face; dacă băuse cineva elixirul, cum să-l întoarcă din drum?

Îngrijorat, obidit, reveni în camera unde Gavroche îl aștepta, gata de drum.

— Iată două pâini, slănină și ceapă; altceva n-am găsit.

— Nu strică nici astea! Îți mulțumesc pentru tot ce-ai făcut. Te las cu bine! Ești un băiat bun!

— Aici tot nu mai am ce face! zise Ionică, gata să izbucnească în plâns. Am să te petrec măcar o bucată de drum.

Coborâră și luară înapoi cheiul, până la podul de piatră, care pe partea asta era podul de la Cotroceni, Pont-Neuf pe partea cealaltă. Cum ajunseră dincolo, izbucniră împușcături, departe, în față.

— A început atacul! zise Gavroche, cu un tremur în glas. Mi-e cam întârziat!

Și, fără altă vorbă, o luă la fugă de-a lungul cheiului, prin ceața care se făcea tot mai deasă. Ionică îl urmă, deși n-avea nici pușcă, nici gloanțe. Dar nu putea să-l lase așa, singur în noapte.

Fugeau de un sfert de ceas, ori cine mai știe de cât timp. Gavroche mărea mereu pasul și nu părea de loc obosit. Pe Ionică în schimb îl ardea pieptul, își simțea picioarele sleite, apoi începu să-i vâjâie capul și toate prinseră să se rotească în jur.

— Gavroche! strigă, apucându-se cu amândouă mâinile de un stâlp.

Micul luptător se pierdu în ceață; împușcăturile se întețiră deodată și în același timp izbucniră răcnete sălbatice.

— Gavroche! mai strigă Ionică, dându-și seama că e sleit și nu poate să facă un pas mai departe. Gavroche, să știi că te-am iubit foarte mult, de când te-am cunoscut. Toți te iubim foarte mult, fiindcă ești viteaz și lupți pentru libertate!

Nu-și mai auzea nici el glasul; vacarmul luptei, în depărtare, crescuse năprasnic, apoi se apropie, lățindu-se asupra orașului, trecând peste bietul băiat, strivindu-l, făcându-l să cadă istovit cu capul pe o piatră.

Așa zăcu el, fără să-și dea seama dacă se scurg minute sau ceasuri, dârdâind de frig, cu împunsături în creier, insuportabile. Treceau pe alături, zgâlțâind pavajul, tunuri cu roți grele, care scrâșneau pe piatră, escadroane

scoțând scântei de sub picioarele cailor, pedestrași în zdrențe, murdari, cu obrazuri nerase, femei cu broboade, unele înarmate, urmându-și bărbații, copii cu tolbe de pulbere și cu gloanțe, aruncând cu pietre în dragonii cu penajuri albe, care fugăreau poporul răsculat, fără a izbuti să-l zdrobească.

Pe urmă se făcu liniște, cheiul se goli, și când Ionică se ridică de jos, strângându-și în mâini tâmplele care-i pocneau ca niște puști descărcate sub țeastă, văzu alături, rezemat de stâlp, pe Gavroche, semănând cu o fantomă însângerată: pieptul gol îi era sfârtecat de gloanțe.

— M-au împușcat! zise el cu un glas liniștit, limpede, având însă o sonoritate nouă, de parcă ar fi fost ecoul glasului auzit altădată.

Ionică vru să se apropie, să-l sprijine în brațe; nu-l ascultară nici picioarele, nici brațele. Izbuti în schimb să vorbească:

— Te doare?

— Nu; sânt mort de două ceasuri!

De două ceasuri? Poate trecuse mai mult decât veacul, dar în clipa asta Ionică își dădu seama că mintea lui nu mai percepe valoarea timpului, nici a spațiului…

— Gavroche! zise, neliniștit nu de starea băiatului, ci de soarta răsculaților. Ce fac ai voștri? I-au zdrobit armatele?

— Nu! Se retrag pe alte baricade!

Ionică se lăsă jos și puse iar capul pe piatră.

— Sânt tare obosit și îmi arde tot trupul. Aș vrea să dorm măcar câteva ceasuri, dar mi-e frică aici, singur, noaptea. Și mi-e tare dor de ai casei!… Oare ce s-o fi făcut cu elixirul?

Era tare piatra pe care își ținea capul, dar mai tare o altă piatră, nevăzută, așezată pe pieptul lui, împiedicându-i respirația.

— Gavroche, poți să rămâi lângă mine până se luminează?

— Cred că da. N-au să mă îngroape decât mâine dimineață.

Zgomotul luptei, deși se dusese departe, ajungea până aici, prin piatra pavajului.

În zori, Ionică se trezi, singur, într-un loc pustiu și necunoscut, un câmp brăzdat de râpe adânci. Nu se vedeau în jur nici case, nici drumuri, nici poteci, nici un semn lăsat de om în trecerea lui. Pământul era tare, țelinos, în unele părți sterp, în altele, năpădit de ierburi și bălării, dovadă că unealta plugarului nu se atinsese niciodată de el.

Nu se miră însă de loc; totul i se părea firesc și, ar fi spus, chiar prevăzut. Că nimic de până acum nu fusese vis se adeverea prin prezența tolbei cu merinde a lui Gavroche, pe care o găsi sub cap, drept căpătâi, și a ulciorului cu apă, aflat alături, ba chiar plin…

La orizont se ridicau trei munți stâncoși, despărțiți de văi largi, încât de la unul la altul ar fi fost cale lungă de străbătut. Toți trei laolaltă închideau întreaga zare de la apus. Era singurul loc către care ar fi purces orice drumeț, aflându-se fără să știe cum pe câmpul gol și necunoscut.

La fel făcu și Ionică, după ce își roti ochii nedumeriți de jur împrejur. Nu știa cum ajunsese aici, și după vuietul luptei de astă-noapte, după mișcarea năvalnică a răsculaților și-a armatei, liniștea locului i se părea nefirească. Nu-i era frică, îl stăpânea în schimb, nedându-i pace, dorința de a ști ce se ascunde în lumea aceasta misterioasă. Așa că numaidecât porni către munții din zare, luându-l ca țintă pe cel din mijloc, care părea să fie cel mai aproape.

Și merse el, merse cu soarele în spate, lungindu-i umbra în față, pe pământul arid și peste râpe nenumărate, până ce umbra, scurtându-se într-una, i se topi sub picioare, iar soarele ajunse sus, apăsându-l cu toată dogoarea în țeastă. Atunci, descoperind un copac singuratic, care parcă anume îi ieșise în cale, fiindcă alți copaci nu se vedeau pe aproape, poposi la umbra lui, pentru un pic de odihnă și ca să prânzească.

În tolba prietenului său de peste noapte mai erau, din merindele pe care i le dăduse el de acasă, pâine, slănină, ceapă, iar în ulcior apă, rămasă rece și proaspătă. Ionică se înfruptă din merindele acestea, fără să-i fie foame, numai fiindcă era ora de masă; apă în schimb bău cu sete și pe săturate și, luându-și tolba, poate de folos altădată, porni mai departe.

Acum soarele începea să-i cadă în ochi, coborând către muntele din față, care se apropia cu fiecare pas al băiatului…

Spre amurg, când poalele lui se aflau la o aruncătură de praștie, creasta, în lumina apusului, se arămi dintr-o dată, și nu doar creasta; întreg povârnișul, deși în umbră, căpătă culoarea jăraticului.

Drumețul se opri, cât pe-aci să se poticnească; un răget ca de fiară străbătu văzduhul până atunci pașnic. Sus, profilat pe cer, se ivise un om cu înfățișarea sălbatică, învârtind în mână o ghioagă și scoțând urlete fioroase.

Îndată, din peșteri, pe care Ionică nici nu le văzuse pe povârnișul fără viață, se iviră capete bărboase, arătări omenești având drept îmbrăcăminte piei de animale aruncate pe umeri sau strânse pe șalele musculoase, lăsând

despuiate piepturile pline de păr, brațele ca niște împletituri de odgoane, picioarele scurte, grele, vânjoase, ascunzând în ele atâta forță, încât te întrebai cum nu crapă muntele sub călcătura lor îndesată.

Ionică rămase locului, fiindcă altceva nu avea ce face. Omul de la creastă, de bună seamă o strajă, continua să scoate urlete și să-și învârtească ghioaga, ca și când micul drumeț ar fi venit cu o armată întreagă.

Ceilalți, după ce văzură cum stătea treaba, se prăvăliră la vale, fiecare cu ghioage. În spatele lor se iviră femei, semănând la înfățișare cu bărbații, însă mai plăpânde și, bineînțeles, nu așa de păroase. Unele aveau prunci în brațe și-i strângeau la piept cu spaimă, ca și când se temeau că vine cineva să li-i răpească. Erau și copii mai răsăriți, care ieșeau din peșteri în patru labe, neavând încă pe deplin deprinderea să meargă în picioare, ca oamenii. Câțiva flăcăiandri puseră și ei mâna pe câte o ghioagă, mai mică decât celelalte, și rămaseră, războinici, în gurile peșterilor, gata să-și apere sălașul, mamele și frații.

În totul, cu cei rămași sus, cu cei ce coborau, să fi fost vreo sută de suflete, iar Ionică era singur, neînțelegând altceva decât că timpul pe care nu mai avea puterea să-l stăpânească îl dusese într-o vârstă a lumii tare îndepărtată.

Întru acestea, oamenii cu ghioage îl înconjuraseră, făcând un cerc mare în jurul lui și rămânând la distanță. Desigur, înfățișarea neobișnuită a băiatului, privirea mirată, îmbrăcămintea cum nu mai văzuseră niciodată îi opreau în loc, sfioși și temători.

— Bună seara! zise Ionică!

Oamenii se priviră între ei, apoi unul după altul se înseninară la față.

— Bună seara! răspunseră, în sfârșit, toți deodată, cu glasuri care făcură muntele să se clatine.

Nespus de mirat, băiatul văzu că puteau să se înțeleagă. De aceea, continuând să zâmbească, zise mai departe:

— Bucuroși de oaspeți?

Acum oamenii nu mai răspunseră, ci schimbară între ei priviri îngrijorate, apoi, fără să lepede ghioagele și fără să-l scape din ochi pe neașteptatul oaspete, se strânseră grămadă și începură să șoșotească. Abia după un timp, unul, care părea maimarele, căpetenia, starostele, și-i depășea în înălțime pe ceilalți cu jumătate de ghioagă, întrebă cu glasul nu amenințător, dar aspru:

— Vrei bronzul nostru?

Băiatul clătină din cap, senin și nevinovat, negând intențiile prădalnice.

Maimarele se desprinse de gloată.

— Vii de la oamenii care lucrează piatra?

Zicând acestea arătă temător spre muntele din stânga, care acum părea mai tăcut și mai îndepărtat și luase în lumina crepusculului o culoare cenușie-albastră.

— Nu! răspunse Ionică, deși nu înțelegea întrebarea.

— Din ce-ți faci armele? continuă bănuitor starostele.

— N-am arme.

— Cu ce ucizi fiarele?

— N-am ucis nici o fiară!

Localnicii începură iarăși să șoptească.

— Atunci cu ce te hrănești? întrebă și mai bănuitor starostele.

Ionică arătă tolba, în care mai era o bucată de pâine uscată. Văzând nedumerirea pe chipul tuturora, scoase pâinea veche și tare scorțoasă; s-ar fi spus că n-o purta cu el numai de astă-noapte. Prin mulțimea din față trecu o înfiorare. Cu mâinile pe ghioagă, gata să se apere, oamenii șopteau, și șoapta trecea de la unul la altul:

— Piatră!… Piatră!

Fără să le înțeleagă teama, Ionică rupse o bucată de pâine și începu s-o mestece sârguincios, deși drumul lung făcut după-masă nu-l înfometase. Gestul lui însă avu o urmare cu totul neașteptată: oamenii aruncară ghioagele înspăimântați și se trântiră la pământ, semn că se supun, neavând nici o putință să se apere.

— E puternic! șopteau între ei, cu groază, dar și cu admirație. Sfarmă piatra cu un deget! O macină în dinți, de parc-ar fi lut înmuiat cu apă!

Căpetenia lor zise, cu fruntea la pământ, neîndrăznind să ridice capul:

— Fii maimarele nostru! Sântem bătrâni, sântem osteniți. Poruncește și învață-ne!

— Dar câți ani ai? întrebă, Ionică, în timp ce continua să mestece pâinea uscată.

Omul, care nu părea bătrân, aruncă ghioaga la picioarele lui.

— Anii sânt însemnați acolo! Cercetează-i!

Vrând să ridice ghioaga, băiatul simți că i se rup șalele. Măciulia de bronz atârna pe puțin cincizeci de ocale, și cu toate astea văzuse că oamenii își purtau armele ca pe niște fire de păpădie firave. I se păru necinstit să se prefacă, de aceea își mărturisi deschis slăbiciunea:

— E cam grea pentru mine!

Nici această declarație nu redă curajul oamenilor care se socoteau învinși și i se închinau cu supunere. Ionică îngenunche și începu să numere crestăturile de pe coada ghioagei, înțelegând că așa se socoteau aici anii.

— Patruzeci și șapte! exclamă la urmă. Dar nu ești bătrân! Ridică-te și vino-ți în fire!

Omul rămase cu fruntea în țărână.

— Sântem bătrâni! Poruncește și învăță-ne tu, care sfărâmi piatra cu o mână!

Băiatul se simțea încurcat din cale-afară, ba simțea și un fel de mânie văzându-le nevolnicia.

— Ei, haide! zise, gata să-și iasă din fire. Să lăsăm gluma!

Atunci, în lumina crepusculului care se prelungea peste obișnuit, văzu că pe povârniș coborau și flăcăi, cu ghioagele lor în mână, nemulțumiți poate să-i vadă pe cei vârstnici cu fruntea la pământ, în fața unui străin și plăpând, și singur. Când fură aproape, Ionică își dădu seama că erau abia niște băiețandri, dar aici era greu să știi cum își înțelegeau oamenii vârsta, de când începeau să se socotească bătrâni și ce preț dădeau anilor.

Cel mai răsărit dintre ei, un flăcău voinic, trecu printre cei prosternați la pământ și, oprindu-se în fața străinului, îl cercetă îndrăzneț, de sus până jos.

— Cum te cheamă? întrebă apoi.

— Ionică!

— E prea lung.

— Știu! recunoscu băiatul, cam obidit. Când am să fiu mare, o să-mi spună Ion.

— Așa da! Pe mine mă cheamă Ahe.

Dezghețatul flăcău spuse apoi numele însoțitorilor săi, arătându-i cu ghioaga, pe fiecare la rând:

— El e Aha, celălalt Ahi, următorul Aho, și cel care-a rămas, Ahu.

— Pe el cum îl cheamă? întrebă Ionică, arătând la căpetenia întinsă pe jos.

— He! E tatăl meu!

Numele celorlalți oameni mari erau asemănătoare, într-un singur sunet: Ha, Hi, Ho, Hu… mai scurte decât ale tinerilor — și Ionică socoti că așa e foarte firesc. El află apoi că fiecărui copil i se dă numele tatălui, adăogându-se înainte o vocală, care se leapădă atunci când copilul ajunge mare, iar tatăl e mort.

— Ce cauți aici? întrebă Ahe, după ce-i dădu aceste lămuriri.

Ionică nu răspunse numaidecât, fiindcă se gândea cât timp ar câștiga oamenii în vorbirea lor dacă toți ar avea numele mai scurt. Ca să pronunți de atâtea ori pe zi Nabucodonosor, Artaxerses, Robespierre, Napoleon, sau și mai lung: Albă-ca-zăpada, sau, și mai încâlcit: Fetița cu Scufița Roșie, înseamnă să risipești multe minute pe zi, ore pe săptămână, zile pe an — și cine mai știe cât timp într-o viață întreagă. Spre a nu mai vorbi câtă hârtie și câtă cerneală se prăpădesc ca să le scrii! O carte s-ar scurta mult dacă numele scrise și repetate acolo de sute de ori, în loc să ocupe de fiecare dată jumătate de rând, ar ocupa numai o zecime din lungimea lui, sau poate chiar mai puțin!

Ahe repetă întrebarea rămasă fără răspuns:

— Ce cauți aici?

— M-am rătăcit, răspunse Ionică, exprimându-și cu sinceritate primul lui gând.

Apoi reveni, destul de nedumerit:

— Adică, să vezi…

Răspunsul adevărat nu-l știa nici el; avea însă bănuiala, care îl speria oarecum, că mergea acolo unde îl ducea gândul lui, cu însușirea de a trece peste spațiu și peste timp, cum trece vântul peste câmpul deschis. Se simțea obosit, parcă îl durea puțin capul… Își duse mâna la tâmplă. Vroia să rămână aici seara asta, dacă putea găsi un culcuș, să se odihnească și să doarmă adânc. Era singura lui dorință acum.

Ahe, mai puțin bănuitor decât oamenii mari, se mulțumi cu răspunsul nelămurit. Făcu un pas înainte și-i luă pâinea din mâini. Era ușoară ca un fulg și n-o puteai folosi ca armă, mai ales că se fărâma cum o strângeai în pumn.

— Nu-i piatră! zise surprins.

— Bineînțeles că nu!

Auzind așa, oamenii mari se ridicară și veniră aproape, strângându-se în jurul lui Ionică, încât acesta, dacă ar fi vrut să plece, n-ar fi avut cum. He, căpetenia, luă pâinea din mâna fiului său, o cântări, minunându-se că era așa de ușoară, apoi o dădu celorlalți, și fiecare pe rând făcură la fel. Cu toții socotiră la urmă că băiatul străin n-avea gânduri primejdioase, astfel încât îi urară bun sosit și-l poftiră să vadă așezarea lor de sub povârniș.

— Ce piele e asta? întrebă Ahe pe drum, pipăindu-i cu mirare haina de stofă bleumarin.

Nici o vietate din cele care se întâlneau pe câmp, la malul mării, în râpe sau în păduri nu avea asemenea blană și nici nu năpârlea vreodată așa de rău, ca să rămână fără un fir de păr pe trup.

— E stofă!

— N-am auzit de acest animal! răspunse Ahe, cam oțărât la gândul că băiatul străin îl crede nătâng.

Băgând de seamă burzuluiala lui, Ionică se socoti dator să-l lămurească… Dar cum?

— Să vezi — începu el — pe la noi oamenii nu se mai îmbracă cu piei de animale. Numai iarna, când e, foarte frig.

Tocmai atunci, un alt flăcău, cel ce se numea Ahi, începu să râdă cu hohote, arătând cu mâna la picioarele băiatului musafir:

— Ia te uită ce picioare pocite! N-are degete, nici unghii!

Se puseră cu toții pe râs, tineri și bătrâni, ceea ce pe Ionică îl nemulțumi.

— Am picioare ca toți oamenii! zise el stăpânindu-și furia, ca un băiat bine crescut.

Apoi își smulse pantofii, cu tot cu ciorapi, arătându-și picioarele goale, albe pe lângă ale gazdelor lui. În prima clipă se traseră cu toții înapoi, înmărmuriți, așa cum ar face oricine, văzând pe unul că își jupoaie pielea de pe trup.

— Nu curge sânge! observă Ahe.

— Nu te doare? întrebă Ahi.

Pantofii în acest timp treceau din mână în mână și fiecare îi cerceta, foarte nedumerit.

— Poți să-i mai lipești la loc? întrebă un altul dintre flăcăi.

Oamenii mari barem nu făceau decât să se minuneze, neputând întreba nimic. Ionică socoti potrivit să nu mai dea la iveală nimic din ceea ce avea întâmplător asupra sa, bunăoară batista, sau fotografiile celor de-acasă, pe care le purta de obicei cu el; nu se simțea în stare să lămurească rostul lor. Erau obiecte mărunte, la îndemâna oricui, putând să le găsești oriunde și oricând, și totuși omenirii îi trebuiseră milenii pentru a le născoci. Cât despre ceasornicul de la mână… Nu-i auzise niciodată mersul decât dacă-l ducea la ureche, dar acum tic-tacul micii mașinării parcă-i spărgea timpanul, gata să-l dea de gol în fața acestor oameni pe care uimirea îi scotea din minți…

Ionică își scoase ceasul pe furiș, îl vârî în fundul buzunarului, la pantalon, deasupra îndesă batista, și se mai liniști. Între timp, împins de o

curiozitate care învingea temerile, He, căpetenia tribului, se așezase jos și se chinuia să încalțe pantofii pe piciorul care umblase tot gol de la naștere, având ca urmare talpa bătătorită și așa de îngroșată, încât ar fi putut să calce cu ea și în foc. Încălțările însă erau mai greu de îndurat, căci îndată ce se ridică de jos și vru să facă un pas, He căzu la pământ și începu să urle îngrozitor. Nimeni nu îndrăznea să se apropie spre a-l ajuta, fiindu-le teamă, desigur, să se atingă de al doilea rând de picioare ale băiatului străin, pe care îl văzuseră că și le purta așa de ușor. He, în acest timp, se zvârcolea bălăbănindu-și labele în aer și continua să urle, cu spume la gură și cu ochii dați peste cap. Ahe se întoarse speriat spre băiatul străin:

— Are să moară?

— Da' de unde! răspunse Ionică, abia stăpânindu-se să nu izbucnească în râs.

Și apropiindu-se de nenorocitul He, îl descălță, deși nu era ușor să-i prindă picioarele cuprinse de bâțâieli. He se ridică de la pământ, însă continua să tremure și să se uite în jur, uluit.

— Trăiește, dar e ca și mort! zise Ahe.

Stăpânul pantofilor se încălță în grabă; talpa lui nu era obișnuită să calce pe pământul gloduros și plin de spini.

Ahe veni în fața lui:

— Poți să-ți scoți și capul?

Ionică păli. Putea să mintă, la urma urmelor, deși n-ar fi fost prea frumos. Dar dacă doreau să vadă cu ochii lor?… Pe urmă îi veni un gând și se lumină.

— Capul ar fi ușor de scos! Eu însă pot să fac mai mult decât atât!

— Ce? întrebă Ahe.

— Pot să scot ce-i în el!!

— Scoate, să vedem!

— Ce-i în cap, nu se vede!

Flăcăul deveni bănuitor, ca și ceilalți, care începură să șoșotească între ei.

— Ce nu se vede nu este! zise Ahu.

— Vântul se vede? întrebă Ionică.

Ahu se fâstâci, iar ceilalți tăcură sfioși.

— Tu ai în cap vânt? întrebă Ahe.

— Nu! Am știință!

Nu auziseră până acum acest cuvânt. El născu freamăt, neliniște, îndoieli; Ionică se temu că intrase într-o încurcătură din care nu mai putea ieși. Crepusculul continua, surprinzător de lung, și drept în față, peste creasta muntelui, se vedeau urmele apusului stăruind ca pâlpâirea unui cuptor încins, de parcă pe-aici oamenii puneau seara soarele la topit.

— Scoate ce ai în cap! porunci Ahe, de data asta aproape amenințător.

Ceilalți veniră mai strâns în jurul lui Ionică. Băiatul, încolțit, își plimbă ochii pe cozile de lemn ale ghioagelor și, în căutarea unei scăpări, începu să numere crestăturile care arătau anii fiecărui om. Deodată se lumină la chip și, întinzând mâna, arătă la unul din ei.

— În capul meu este că din voi toți tu te-ai născut întâi!

— Așa e! încuviință omul, mirându-se nespus.

— Iar tu te-ai născut în anul care a venit!

Al doilea păru foarte surprins, și recunoscu:

— Așa e! Cum ai ghicit?

— Tu, He — continuă Ionică îndreptând mâna spre capul tribului — te-ai născut în același an cu el!

— Așa e! bâigui He, care încă nu-și revenise pe deplin.

— Iar tu, te-ai născut doi ani mai târziu!

Cel arătat, de bună credință, sau vrând să fie șiret, clătină din cap:

— Nu-i adevărat!

— Ba da! stărui Ionică, sigur de el.

Omul păru îndoit.

— Așa e, așa e! interveni He. Eu știu de la tatăl lui, care a murit. Așa e!

Își aminteau și alții acum, și nu se dădeau în lături să recunoască dreptatea băiatului străin.

— Iată ce-i în capul meu! încheie Ionică. Dar nu-i numai atât! În capul meu e arătat locul unde are să răsară soarele mâine!

Aceste spuse erau cu totul de necrezut.

— Cum poate capul tău să arate ce nu știi? Întrebă Ahe, îndoit. Tu ai venit abia azi. N-ai văzut de unde răsare soarele!

— Știu fără să văd! Asta e în capul meu!

Zicând așa, Ionică se întoarse și arătă la orizont locul unde știa că are să răsară soarele, judecând după apus. Spre acel loc, departe de tot, profilat pe cerul vinețiu, creștea un copac singuratic, cu ramurile scheletice întinse în părți, ca un cortel prăfuit, poate chiar copacul sub care poposise băiatul la prânz.

— Soarele are să răsară din spatele lui!

Atât mai spuse Ionică, și pe urmă capul începu să-l doară, ascuțit, în adâncul lui. Își cuprinse tâmplele în palme, gâfâind. Până să se dezmeticească, toți din jur erau prosternați la pământ.

— Acum te credem! zise Ahe, rușinat și umil.

Ionică bâigui:

— Mă doare capul. Mă doare rău!…

Îi venea să plângă. S-ar fi întins jos și-ar fi vrut să aibă o pernă moale sub căpătâi, o mână răcoroasă să-i mângâie tâmplele fierbinți.

— Te doare fiindcă ai scos ce era în el! socoti Ahe.

Și după ce aruncă o privire tatălui său, părând că își vorbesc din ochi și se înțeleg, el continuă:

— Ion, tatăl meu e bătrân și nu mai are nimic în cap; capul lui s-a golit. Capul meu e numai pe jumătate plin, fiindcă n-am ani destui.

— Ai șaptesprezece ani! bâigui Ionică.

— Tu știi tot!

— Știe tot, știe tot! încuviințară într-un glas oamenii din jur.

Ahe urmă:

— Capul tău e foarte plin! Tu fii mai mare peste noi, până are să se umple capul meu! E nevoie de tine chiar acum, să ne îndrumi; ne pregătim de război!

Acum Ionică înțelegea cu totul nelimpede ce spunea Aho, fiindcă durerea de cap îl chinuia din ce în ce mai rău. Dar își dădu seama de tot ce urmă: oamenii îl ridicară pe sus și porniră spre povârniș, unde era așezarea lor. Crepusculul continua să învăluiască locurile într-o lumină de vis, ca a unei lămpițe de noapte cu abajur albăstriu.

Trecură printr-o râpă care despărțea poalele muntelui de câmpul întins. În fundul ei, pe vatră largă, ardea focul, încălzind un chiup mare de lut, în care bolborosea un lichid vâscos, arămiu.

— Bronz! zise He, fudul.

Și arătând spre muntele cenușiu din stânga, învăluit în lumina lungului crepuscul, adăugă, cu o îngâmfare copilărească:

— Oamenii de acolo au arme și unelte de piatră!… Mâine pornim război împotriva lor!

— De ce? întrebă Ionică.

În glasul lui He se simți teamă:

— Fiindcă altfel au să râvnească la bronzul nostru și n-au să ne lase în pace!

Ahe interveni, mânios, dezvăluind alt gând decât taică-său:

— Dar oamenii de acolo au fier! zise, arătând spre muntele din dreapta, mai închis la culoare decât celălalt. Cu ei trebuie să facem război! Ne trebuie fier, nu piatră!

— Lăsați-mă jos! gemu Ionică.

Îl întinseră pe pământ, în preajma focului unde se topea bronzul primelor veacuri. Dogoarea ajungea până la băiatul istovit, învăluindu-l, și tot trupul lui era numai apă. Lumina așa de mult prelungită a crepusculului se stinse pe neașteptate, lăsând loc celui mai adânc întuneric pe care îl cunoscuse Ionică vreodată. În schimb, pe pământ jucau zeci de flăcări: în gurile grotelor femeile pregăteau cina bărbaților. Erau așa de multe și așa de ciudate focuri, încât muntele părea acum o bucată de cer, răsturnată, cu stelele mărite la o scară fantastică. Băiatul închise ochii, amețit, și câteva clipe nu mai auzi zarva din preajmă. Bărbații și tinerii se certau; glasurile lor, amestecate, iscau un zumzet care putea să te amețească. Și în acest zumzet se desluși un glas foarte aproape:

— Înveliți-l cu cearșafuri ude, îndată!

Da, focul dogorea și pe trupul lui încins sudoarea sfârâia ca la flacără. Dar de unde glas de femeie, când se aflau numai bărbați în preajmă?

În clipa următoare simți frig, venit pe neașteptate. Deschise ochii și văzu că focul se potolea. Patru oameni luaseră chiupul, slujindu-se de o prăjină trecută prin toarte, și turnau bronzul în forme de lut, așezate la rând, ceva mai departe. De pe povârnișul muntelui, femeile îi strigau pe cei din vale, copiii, bărbații:

— He, Ahe, haideți la masă!

— Hu, Ahu, înțelegeți, și veniți odată!

— Ha, Aha!…

— Hi, Ahi, masa e gata!

Ahe se ridică în picioare și răcni către toate:

— Așteptați! Acum sântem la sfat! Vedeți să nu se răcească bucatele!

„Oare ce-or fi vrut cu cearceafurile ude? se întreba Ionică, părând că recunoaște între glasurile femeilor pe cel auzit adineauri, aproape. Și ce, parcă ei au cearceafuri?“

— Ion! vorbi Ahe, nerăbdător să înceapă sfatul. Capul tău să spună cine are dreptate! Așa-i că nu trebuie să pornim război oamenilor care lucrează

piatra?

Ionică tăcu, strângând tare pleoapele.

— Ce face capul tău? continuă Ahe.

— Mă doare!

— Întrebarea e grea! Cum să nu te doară? Dar dacă răspunzi, o să se liniștească!

— Zadarnic să porniți război oamenilor care lucrează piatra! vorbi Ionică, întretăiat, cum ar fi silabisit cu greu într-o carte. Ei au murit de șase mii de ani, ori de opt mii; nu se știe limpede până astăzi!

Se auziră murmure de uimire, de neîncredere din partea bărbaților; în partea tinerilor, murmure de satisfacție.

— Mergem să vedem! hotărî He. Fii în fruntea noastră!

Băiatul abia izbuti să zâmbească:

— Până acolo e atâta cale, încât n-ați putea ajunge într-o viață, și nici în viața fiilor voștri, și nici a nepoților, nici a urmașilor, decât la a mia spiță, poate. Și ce folos ar avea urmașii voștri să se întoarcă înapoi sute de veacuri! Ca să găsească niște unelte de silex, nefolositoare astăzi? Lăsați-le în pace! Peste alte mii de ani au să le dezgroape învățații!

Bărbații ascultau cu gura căscată. În schimb, tinerii se foiau, siguri că dreptatea lor avea să se arate îndată.

— Mergem cu războiul la muntele de fier! Exclamă Ahe, socotind încheiat sfatul.

Cu toată durerea de cap care creștea iarăși, Ionică izbuti și acum să zâmbească:

— Cui vrei să faci război?

— Oamenilor care lucrează fierul. Dacă nu-i batem, au să-și făurească arme mai bune decât ale noastre.

— Oamenii aceia nu s-au născut până astăzi!

Murmure de neîncredere, de mirare, se întinseră de la om la om, peste întreg sfatul.

— Minți! răcni Ahe. Pornim la război mâine dimineață!

Ionică își strânse tâmplele în palme și zise mai departe, vorbind greu, ca și cum ar fi silabisit din nou pe o pagină cu litere pe care le vedea acum prima dată:

— Război acolo nu aveți cui face! De pornit e bine să porniți, mâine, sau astă-seară, sau în clipa asta! Dar de ajuns la muntele acela au să ajungă urmașii voștri, peste vreo două sute de veacuri!

Vorbele lui stârniră neîncredere în partea tinerilor, după cum vorbele de mai înainte stârniseră neîncrederea bărbaților. Murmurele lor creșteau, până ce se prefăcură în răcnete, în urlete pe care Ionică le simțea pătrunzându-i dureros prin țeastă.

— Ne-ai înșelat! răcni He.

— Așa e, așa e! încuviințară urlând și tinerii și bărbații.

Zadarnic strigau femeile de pe munte, nemulțumite de prelungirea sfatului:

— Hu, Ahu!

— Ha, Aha!

— He, Ahe, haideți la masă!

Ahe se aplecă spre Ionică:

— Capul tău nu-i bun de nimic! O să ți-l spargem!

Zeci de pumni se arătară deasupra, noduroși, grei, încleștați, gata să cadă.

— Spărgeți-l! gemu Ionică, nemaiputând să îndure teroarea și durerea care-i apăsa țeasta.

Nu-i era frică de ei, nu i se păreau chiar așa de sălbatici. Dar ca să le fii pe plac trebuia să nu-i contrazici, cum de altfel se întâmplă chiar cu unii oameni din zilele noastre.

Femeile de pe munte strigau, și glasurile lor deveniseră deodată, melodioase:

— Hu, Ahu!…

— Hi, Ahi!…

— Ho, Aho!…

Dintre ele iarăși se desprinse unul, zicând o vorbă neînțeleasă:

— Ha, Aha… Aduceți oxigen!… Hu!… Ahu! oxigen… oxigen!…

Ionică nu mai avea puterea să spună o vorbă, nici să zâmbească; zâmbi în sine și gândi — ciudat, își silabisea gândul, cum ar fi citit încă o dată în carte: „Oxigenul se găsește în aer și în apă… Dar până să-l descopere cineva, au să treacă sute și sute de veacuri!“

„Bărbații trebuie să doarmă doar șase ceasuri, femeile șapte, copiii opt, iar nouă porcii!“ spune un sfat vechi latinesc. Ionică se rușină. Dormise nu opt ceasuri, ci poate optzeci, și tot îi mai era somn. Se simțea bine, numai că nu putea să deschidă ochii. Auzea murmurul unor valuri domoale

rostogolindu-se ușor peste țărm, deasupra foșnea un copac, scoțând clinchete armonizate, de parcă frunzele ar fi fost de argint acordat, iar din depărtare răzbeau glasuri, strigăte și îndemnuri însoțite de grele icneli. Pesemne o gloată de oameni se opintea să miște o povară din loc.

— A trecut o noapte bună! șopti alături un glas.

Băiatul tresări, dar nu avea putere să deschidă ochii; somnul lung încă îl apăsa, dându-i moleșeală în trup. Glasul îi era cunoscut, îl mai auzise, și nu putea să-și amintească unde; un glas de femeie, unduitor și blajin.

— Febra are să revină îndată! zise cu îngrijorare un glas de bărbat.

Acum Ionică făcu o sforțare, nespus de anevoioasă, deschise ochii și se ridică în coate. Somnul îi pieri ca sub putere de vrajă; rămase doar cu o apăsare surdă sub țeastă, mai mult o amintire care avea să se piardă.

Nu-și dădea seama unde se află. Un pâlc de palmieri, ca niște umbrele foarte înalte, își legănau frunzele pe bolta cerului, atât de senină și de luminoasă, încât părea mai degrabă albă decât albastră. Umbra lor, deși firavă, împiedica soarele să răzbată, și doar câte o rază se plimba mângâietoare pe iarbă. Nu era de mirare că într-un astfel de loc putuse să doarmă atâtea ceasuri!

La picioarele lui se întindea o apă cenușie și calmă, un fluviu așa de larg, că abia i se vedea malul celălalt, cu ogoare verzi, fără margine. Dincolo de ele era greu să-ți închipui ce-ar mai fi putut să încapă.

Glasurile veneau de aproape; la umbra palmierilor, așezați pe iarbă, era un bărbat și o femeie, care scoteau din când în când câte o vorbă, în șoaptă. Omul, istovit pare-se, își odihnea oasele și își potolea foamea mușcând dintr-o turtă uscată, cu grijă să nu risipească vreo fărâmitură, și mestecând-o pe îndelete, ca să-și prelungească în acest fel odihna și masa săracă. Femeia ținea în mână altă turtă, pregătită s-o dea bărbatului. Drept îmbrăcăminte, bărbatul nu avea pe el altceva decât o bucată de pânză strânsă pe mijloc, învelindu-i goliciunea până la jumătatea coapselor. Femeia purta o rochie fără falduri, prinsă pe umeri cu baiere, și croită îngust, poate ca să nu se risipească țesătura, din aceeași grijă care pe bărbat îl făcea să nu risipească pâinea.

— Voi vorbeați adineauri? întrebă Ionică.

Bărbatul și femeia întoarseră capul spre el și-i zâmbiră cu bunătate, fără să se mire, deși prezența lui aici ar fi părut oricui ciudată și inexplicabilă.

Ionică își întinse mădularele și se apropie de ei, silindu-se din răsputeri să-și alunge somnul care încă îl stăpânea și-i tot dădea poftă să caște. Când

ajunse alături văzu că amândoi aveau pleoapele întunecate de o vopsea neagră; faptul îi stârni o mare curiozitate.

— De ce vă vopsiți ochii?

Omul arătă spre cerul alb, privind printre pleoape:

— Altfel ne orbește soarele.

Băiatul băgă de seamă abia acum că, unde se sfârșea adăpostul copacilor, lumina era atât de vie, încât îți usca ochii. Omul se ridică de jos anevoie și își îndreptă șalele. Era înalt, clădit bine, cu umerii largi, cu șoldurile înguste, dar slab că îți făcea milă.

— Cine sânteți voi? continuă Ionică, întrebându-se cărui neam și căror timpuri puteau să aparțină, cu această îmbrăcăminte, cu pielea măslinie, cu nasul mic și drept, cu blândețea din purtările lor și din privire.

— Sântem supușii lui Keops; el e regele și zeul nostru pe veșnicie.

— Atunci, apa asta e Nilul!

— Întocmai! Nilul care ne hrănește și ne mângâie.

— Dar unde-i piramida? întrebă mirat Ionică, uitându-se în partea unde, după știința lui, ar fi trebuit să se vadă, semeață, acea uriașă construcție de piatră cunoscută de toată lumea.

— Abia acum se face, răspunse omul, cu o vădită neliniște și îngrijorare.

Privirea lui fugi în sosul Nilului. Câteva sute de pași într-acolo se vedea îngrămădire de lume. O barcă uriașă era trasă la mal, legată zdravăn cu odgoane petrecute pe după piloți groși, de lemn, bătuți în pământ. Pe punte zăcea un bloc de piatră albă, cioplită în fețe drepte, tăiate ca de mașină, având înălțimea omului și de vreo patru ori pe-atâta lungimea. Puzderie de oameni, semănând la înfățișare și la îmbrăcăminte cu cel de la umbra palmierilor, erau agățați în mai multe șiruri, ca boabele pe ciorchine, de odgoane lungi care încingeau blocul de piatră, și se opinteau să-l dea jos, târșindu-l pe grinzi groase, întinse de la țărm la barca greoaie.

— Mi se pare că din cauza mea nu ți-ai terminat masa, zise Ionică, văzând că omul mai avea în mână o bucată de pâine.

Femeia răspunse în locul bărbatului, zâmbind cu sfială:

— E bine să mănânci puțin la prânz; așa mai rămâne ceva și pe seara.

— Nu trăiți în belșug?

Omul se întoarse:

— Ce-nseamnă belșug? N-am auzit vorba asta!

— Adică să aveți din toate, după trebuință, și să mâncați în fiecare zi după pofta inimii.

Femeia aruncă o privire speriată bărbatului, iar acesta, după ce se uită repede în jur, vorbi în șoaptă, cu teamă:
— Să nu te-audă cineva! Unul din neamul nostru a spus odată așa, și regele a poruncit să i se taie capul.
— Și cum? întrebă Ionică indignat. Asta-i toată hrana voastră?
— Ne ajunge, răspunse cu modestie bărbatul. Pentru munca noastră primim în fiecare seară o măsură de durah, din care facem pâine pe ziua următoare.
Și-i întinse bucata de turtă, lipsindu-se pe el cu mărinimie:
— Gustă; poate ți-e foame!
Ciudat, nu-i era foame, deși trecuseră, după semne, multe veacuri de când nu mai cunoscuse hrana. Și-apoi nu îndrăznea să primească bucata de pâine pe care bietul om și-o rupea de la gură.
— Mănâncă, mănâncă! îl îndemnă și femeia.
Turta nu avea nici măcar gustul pâinii.
— Din ce-i făcută? întrebă băiatul, mestecând anevoie.
— Făină de mei; durah îi spunem.
— Dar pe valea Nilului crește grâul!
— Grâu mănâncă numai cei bogați: preoții, armata, scribii, negustorii… Grâul n-ajunge pentru toată lumea.
— Nu e drept! exclamă Ionică.
— Taci, că te-aud zeii!
— Nu mi-e frică de zeii voștri! Îi cunosc eu! E chiar și-un bou Apis, printre dânșii, cred că neștiutor și nevinovat, dar fără altă însușire decât că are un nume destul de scurt!
Cei doi nu mai avură timp să se îngrozească, fiindcă în clipa aceea de la barcă porni spre ei un fel de oștean, judecind după sulița pe care o ținea în mâna stingă, dar mai degrabă logofăt, după biciul din mâna dreaptă.
— Ce faci aici? răcni el către omul de la umbra palmierilor, așa de slab și de istovit.
— M-a doborât soarele! răspunse acesta, îngălbenind.
— Abia se mai ține pe picioare! adăugă femeia. Lasă-i un pic de odihnă.
Logofătul ridică biciul:
— Pe tine nu te-a întrebat nimeni!
Dar când vru s-o lovească, bărbatul își uită datoriile de supunere și-i prinse biciul, cu furie.

— Nu ți-e rușine — scrâșni printre dinți — să lovești într-o femeie, cea care ne naște și ne crește copiii? Ai uitat că sântem din același neam cu tine?

— Mi se pare că tu ești din cei care mănâncă pâine de grâu! interveni Ionică, arătându-se în fața zbirului.

Logofătul, orbit de furie, îl văzu abia acuma.

— De unde-ai răsărit și tu, să bagi zâzanie?

Băiatul îl înfruntă cu trufie:

— Ești sluga asupritorilor! Ce faci tu e mai rușinos decât ce fac aceia care ți-au pus biciul în mână!

Cel înfruntat nu putu să îndure asemenea ocară.

— Am și suliță! urlă el, dezlănțuindu-și mânia.

Și, aruncând biciul, se năpusti asupra băiatului trufaș, să-l străpungă cu fierul. Ionică avu timp să se aplece cu o mișcare plină de agerime, astfel că sulița îi trecu pe deasupra umerilor, iar el se propti cu capul în pântecele atacatorului. Simți sub tâmple o durere vie; în schimb, logofătul căzu pe spate și se duse de-a berbeleacul până la malul Nilului.

— Vai nouă! Vai nouă! se văita femeia.

— Fugi cât mai e vreme! zise îngrozit bărbatul, știind care au să fie urmările.

În locul fricii, Ionică simțea în el numai revoltă și furie, și abia aștepta să înfrunte încă o dată zbirul. Acesta se ridică de la pământ și, amețit de bușitură, văzând poate stele în plină zi, ba încă verzi, ca ogoarele de pe malul celălalt al Nilului, începu să strige după ajutoare.

Îndată, zece oșteni se iviră, desprinși din șirurile care păzeau mulțimea înhămată la odgoane și, cu sulițele în mână, îl împresurară pe Ionică, luându-i orice putință de împotrivire.

— Vai nouă! Vai nouă! se tot văita femeia.

Bărbatul se uita când la apa domoală și cenușie, când la cer, rugându-se parcă zeilor.

Cu mare alai, Ionică fu dus numaidecât și fără ocol în fața lui Keops, rege peste Egipt în acel timp — faraonul.

Peste putință de numărat era mulțimea de truditori care târau, înhămați la odgoane, blocurile de piatră, ca să le ducă în deșert, de la malul Nilului. Sudoarea lor, adunată, uda nisipul, lăsând dâre în urmă, iar răsuflarea grea, istovită, se urca până la cer, ca un blestem prelungit, pe care nu-l auzeau zeii, după cum nu auzeau ruga înspăimântată a omului de la umbra palmierilor.

Deși între străji care îl țineau împresurat, că aproape îi opreau și aerul, să-l respire, Ionică își sucea capul într-o parte și alta, nescăpând nimic din ceea ce se arăta privirii lui tot mai mirate, mai pline de nedumerire.

De o parte și de alta a acestui drum lucios ca asfaltul, datorită sudorii și lacrimilor, stăteau în nisip, tolăniți la soare, boi de toate felurile, ca vârstă, culoare și formă a coarnelor. Priveau dobitoacele cum se trudeau oamenii, și în ochii lor, așa de blânzi îndeobște, acum se citea batjocura, și chiar perfidia cea mai nerușinată.

— Nu fiți proști! strigă Ionică oștenilor din strajă. Nu vedeți că râd de voi? Mai bine înjugați-i și puneți-i pe ei să tragă piatra, că tot trândăvesc degeaba. Și, oricum, au mai multă putere decât sclavii!

Străjile se îngroziră auzind asemenea ocară.

Un bou din grămadă, înzorzonat de parc-ar fi fost însuși Apis, se stropși la băiatul străin, mișcându-și foarte nervos coada:

— Nu te băga! Nu fi tu mai deștept decât alții!

Apoi, mulțumit că se rostise astfel, își liniști coada și rămase cu privirea trufașă asupra băiatului.

Ionică știa boii, văzuse destui în drumurile lui pe la țară, dar nu și-ar fi închipuit niciodată că prostia omenească poate merge până acolo, încât să schimbe firea unor astfel de dobitoace.

Boii rumegau în tihnă, ridicați la rang de divinitate, iar sclavii se opinteau în odgoane, târând din greu blocurile de piatră. Băiatul se simțea rănit în inimă de chinul bieților oameni și se minuna totodată de gigantica putere a acestor mulțimi asudate. Ar fi vrut să spună ce avea pe suflet, dar cui? Logofeților și oștenilor care se îngroziseră la vorba de adineauri?

— Bine, gugumanilor — zise totuși, neputându-și stăpâni firea — cum porniți voi la asemenea treabă dacă nu aveți scule?

Bineînțeles că din partea străjii nu-i răspunse nimeni, ci doar se stropșiră la el, ca să-și țină gura. Astfel încât, aceeași întrebare băiatul fu nevoit s-o pună, mai târziu, faraonului.

La faraon, în fața tronului, ajunse după ce străbătu un coridor nesfârșit, având de o parte și de alta statui și coloane de piatră atât de semețe, că te durea ceafa să le tot privești înălțimea. Și sala unde aștepta faraonul era tot de piatră, și tronul așijderea, și jilțurile marilor sfetnici, și băncile sfetnicilor de a doua mână. Și-aici se aflau, de jur împrejur, statui și coloane uriașe, încât oamenii păreau pe lângă ele gângănii de insectar, prinse în ace. Părea că un munte întreg fusese ras de pe fața pământului, cioplit de mâini neînchipuit de dibace, și-apoi cărat aici și înălțat la loc, în altă formă, piatră cu piatră.

Ionică simți frig între coaste, și iarăși o durere surdă sub țeastă.

Faraonul, înveșmântat într-o mantie cu platcă pe piept, de unde stofa, încrețită, pornea în falduri, ședea pe tron, țeapăn, de parcă ar fi fost și el o statuie de piatră. În cap, peste un adaus de păr — perucă s-ar numi astăzi — avea mitra regească, roșie la partea de jos, la cea de sus, albă. Deasupra, pe spătarul care îi depășea cu mult capul, luceau un soare și un uliu de aur, vrând să însemne bogăția și puterea regească. De altminteri, bogăția nu se arăta doar cu acestea; în jurul faraonului străluceau aurul și nestematele, că doar privindu-le te usturau ochii și te durea capul.

— Vino mai aproape, străine cutezător! porunci stăpânul oamenilor care era și zeu totodată.

Ionică păși, fără sfială, dar cu mâna la tâmplă, fiindcă tot îl încerca durerea aceea ascunsă sub țeastă. Când fu la picioarele tronului, faraonul îl întrebă aspru:

— Cum ai îndrăznit să te amesteci în treburile regatului? Știi cine sânt eu?

— Cum să nu! Keops, rege al Egiptului, probabil pe la anii…

— Ce-i aia „probabil“?

— Adică nu se știe sigur.

Curtea scoase murmure de indignare.

— Cum nu se știe sigur, străine, scrâșni faraonul, abia stăpânindu-și mânia.

— Istoria e lungă, reluă Ionică, senin și sigur pe sine. În sute de secole se pierd urmele, nu se găsesc date și dovezi destule.

— Urmele lăsate de mine au să țină o veșnicie!

— Da, unele din ele! Dar lumea n-a început și nu se sfârșește cu tine.

— Să-i tăiem capul, stăpâne? întrebă șeful oștirii.

— Așteaptă! porunci, mâniat și în același timp nespus de curios, faraonul. Știi tu, străine, că piramida care se înalță acuma pentru mine n-o să aibă niciodată pereche în lume?

— Slavă Domnului! exclamă băiatul. Nici n-ar fi nevoie! Două milioane și jumătate metri cubi de piatră, tăiate, cărate și ridicate cu mâna! O sută patruzeci și patru de metri înălțime! Cum pornești la asemenea treabă, când n-ai nici măcar macarale?

— Cum, cum? se miră faraonul.

Atât îl minunau cifrele pe care le spunea copilul, încât nici nu băgase de seamă batjocura lui și mustrările.

— Cât ai spus? De unde știi tu toate astea, străine?… Să vină șeful arhitecturii!

Maimarele peste arhitecți ieși din rândurile curtenilor și se înclină la picioarele tronului. Era un bătrân uscat, în mantie de in, albă, cu o perucă al cărui păr, făcând cârlionți, îi cădea pe umeri. În mâna dreaptă avea un echer și un compas, iar la subțioară stângă strângea un sul gros, cu foi străvezii, din cel mai subțire și mai bine lucrat papirus. Faraonul îl întrebă, tulburat la culme:

— E adevărat ce spune străinul?

— În ceea ce privește înălțimea, este exact, stăpâne. Cât despre volum, socotelile trebuie să fie gata din clipă în clipă.

Un ofițer primi porunca să-l aducă pe șeful socotitorilor. Acesta sosi cu sufletul la gură, ducând în brațe un registru mare, cu scoarțele din scândură subțirică, iar cu foile, bineînțeles, de papirus. Avea obrazul neras de mai multe zile, peruca aruncată pe cap în neștire, ochii roșii, ca după beție, iar pe frunte, pe ceafă și pe gât sudoarea îi curgea gârlă.

— Ai mântuit? îl întrebă faraonul.

— Chiar în clipa asta, stăpân al stăpânilor!

— Două milioane și jumătate?

— Chiar atât!

— Nu crezi c-ai greșit?

— Nici c-o santimă!

O mare tulburare cuprinse curtea care, cu ochii la faraon, aștepta urmările. Dar tulburarea faraonului o întrecea pe a tuturora.

— Aceste cifre — întrebă el, cuprinzând pe arhitect și pe socotitor într-o singură privire — puteau să încapă sub alți ochi decât ai voștri și-ai scribilor?

— Nu! răspunse arhitectul.

— Nici pomeneală! adăugă următorul. Barem socoteala volumului o terminai abia adineauri! Și apoi scribii, chiar dac-ar vrea să vorbească… Știi prea bine, din grija mea, zeule și stăpâne, scribii au clopot la gură!

— Cum ai spus? se miră Ionică.

Prea mult îi uimise pe toți cu cifrele spuse adineaori, ca să-l mai mustre cineva că vorbea în fața regelui, fără a cere încuviințarea. Iar socotitorul îi dădu lămurire:

— Spre a păstra taina celor scrise de ei pe papirus, scribii de la curte au limba străpunsă și, cu un lănțișor, li se leagă câte un clopot la gură; așa, dacă ar vrea să vorbească, tot palatul ar începe să răsune.

— Despre una ca asta n-am auzit. Nu pomenește istoria!

— E o născocire a mea! se fuduli socotitorul. N-o s-o afle nimeni!

— Nu pot să vorbească, pot în schimb să scrie!

— Aș! Papirusul și condeiele le țin eu, sub cheie!

— Păcat că nu ți-ai folosit iscusința pentru fapte mai bune! zise Ionică, drept încheiere.

Faraonul între timp dădea semne de nerăbdare.

— Dacă tu știi ceea ce nu știu nici eu, i se adresă prizonierului, înseamnă că ești trimis de zei! Pe tatăl tău îl cheamă Ra? Ești fiul soarelui din amiaza zilei?

— Da’ de unde!

— Atunci ești fiul lui Horus, zeul soarelui răsare?

— Nici gând!

— Poate al lui Osiris, zeul soarelui apune!

— Fugi de-acolo! Tatăl meu e om ca toți oamenii, șofer pe autobuzul 39!

Marele preot se aplecă la urechea stăpânului:

— E întruparea unei zeități noi! Să-l recunoaștem până ce nu se pornește mânia divinităților!

— Am să-l câștig de partea noastră cu o șiretenie, răspunse faraonul.

Și, ridicându-se de pe tron, cu mâinile la cer, zise tare, în auzul tuturor curtenilor:

— Străin slăvit! Nu știu cine ești, dar pentru istețimea ta, te cinstesc ca pe mine și-ți dau pe fiica mea de soție!… Să vină!…

Sunară trâmbițele, apoi amuțiră, și de pe coridorul care se deschidea în dreapta tronului răzbiră sunete de flaute și de țimbale. Cu cinci sclave înainte, deschizându-i drumul, cu cincisprezece în urmă, intră fiica faraonului, îmbrăcată în văluri: ea își luă locul, micuță și semeață, în stânga celui ce-i era tată, iar celorlalți le era stăpânul.

— Iat-o! zise ademenitor Keops.

Fata, subțire, mlădie, cu părul retezat pe frunte, deasupra sprâncenelor, cu nasul drept ca îndeobște egiptenele, cu ochii negri, își privea pe furiș mirele, dar nu părea mai răsărită decât o copilă.

— Știu că pe-aici vă-nsurați copiii tare devreme, se rosti Ionică, rușinat de neașteptata propunere. Numai că eu mai am până la vârsta însurătorii. Deocamdată mi-e gândul la școală!

— Ce să mai înveți, că știi destule! exclamă faraonul.

— Așa e! încuviințară preoții, sfetnicii și curtenii.

— Mai am de învățat, numai prin școli, pe puțin zece ani de acum încolo!

— Atâta învățătură tulbură mintea omului!

— Așa e! încuviințară toți cei din sală și din jurul tronului.

Iar faraonul stărui, mirat de lunga împotrivire:

— În zece ani înveți de zece ori toată știința lumii.

— Eu sânt mulțumit să-nvăț o parte din ea, de mult folos oamenilor: arhitectura.

Faraonul se lumină la figură:

— Asta ți-e toată dorința? Te fac arhitectul meu, să construiești temple zeilor și să termini piramida cea mare!

— Mai întâi n-am nici un fel de pricepere, răspunse băiatul, cu modestie. În al doilea rând, n-aș dori să construiesc asemenea monumente frumoase, dar inutile.

Un murmur de dezaprobare străbătu sala tronului. Ionică nu ținu seama și continuă, înainte ca faraonul să-și vină în fire:

— Cu piatra care-o să intre în piramida ta și cu munca oamenilor s-ar putea construi… (aici făcu o socoteală în gând, desigur foarte sumară) s-ar putea construi douăzeci de baraje, sau cincizeci de uzine, sau o sută de blocuri cu unsprezece etaje, și în fiecare din ele ar încăpea zeci de familii…

— Cum? făcu faraonul, cu ochii căscați de uimire, în timp ce curtenii așteptau încremeniți urmarea îndrăznelii. Din vorbele tale neînțelese, străine, am înțeles doar disprețul pe care-l arăți măririi mele. Ești un zeu trimis să ne înmoi mândria și să ne pui răbdarea la încercare? Sânt și eu zeu, nu doar rege asupra muritorilor, și până azi n-am primit nici o mustrare din partea cerului! Adică să mă mustre cerul acuma fiindcă ridic spre bolta lui piatra cioplită din porunca mea, spre a închina zeilor neasemuita și veșnica-mi măreție?

— Keops! zise Ionică, fără să se sperie, vorbind blând și trist, cum le vorbești nebunilor. Piramida are să țină, ce-i drept, o veșnicie. Dar ea n-are să fie dovada măreției, ci a cruzimii tale!

— Apărați-ne, zeilor! murmurară înfricoșați curtenii.

Băiatul nu se sfii să spună tot ce avea pe inimă, și-i dădu drumul, fără oprire, adresându-se faraonului pe care îl stăpânea, în egală măsură, și spaima și mânia:

— Piramida n-are s-arate cât ai fost tu de mare, ci va fi semnul chinului îndurat de oameni. O sută de mii de supuși luați cu anasâna trudesc la ridicarea ei dinaintea zorilor până după apusul soarelui, și vor trudi douăzeci de ani de acum încolo, neprimind altă plată decât o măsură de mei pe zi, ca să-și facă pâine. Ei nu te proslăvesc, ci îți poartă ură, și ura lor o să fie cunoscută, prin fiecare bloc de piatră, secolelor viitoare. Piatra din munți o scot cu mâinile, cu mâinile o duc în bărci, la apa Nilului, cu mâinile o coboară, cu mâinile o trag în deșert, unde îți înalți trufia…

— O, zei, astupați-i gura! murmurară preoții în cor, cu mâinile Ia piept, cu ochii spre ceruri.

Netemător, băiatul se opri doar o clipă, cât să-și tragă răsuflarea.

— Cu capul meu care nu știe destule — zise în continuare, coborând iar tonul — m-am întrebat cum au putut să ridice oamenii blocuri de zeci de tone la înălțimea aceea. Acum știu, am văzut că la fiecare rând de piatră se cară pământ și se bate cu maiul, făcându-se drum la înălțime, ca să fie târâte cu mâinile blocurile următoare. Să spună socotitorul tău, dacă n-o înnebuni făcând socoteala, câte milioane de metri cubi de pământ au să intre aici până la urmă! Când ultima piatră are să fie împinsă sus, sărmanii tăi supuși au să înceapă o trudă nouă: să care pământul înapoi, și-au să-l care acoperindu-te cu sudalme. Și la sfârșit, când piramida are să se arate, despresurată, în toată măreția, n-au să vadă cât ești tu de puternic, ci au să-și dea seama ce sânt ei în stare!

Aici se opri Ionică, și începu să tremure. Dar nu de frica faraonului; atâta încordare fusese în el, încât își simțea trupul sleit, de parcă ar fi tras blocuri de piatră toată ziua.

— Nu-i zeu! exclamă marele preot. E un muritor răzvrătit! Zeii nu înfruntă pe regi, fiindcă regii le apără pe pământ puterea din ceruri!

— Sânt muritor, firește! recunoscu băiatul, strângându-și în pumni tâmplele care-l încovoiau de durere. Dar toți sânteți muritori! Chiar și tu, Keops!

— Nu! răcni faraonul.

— Ba da, ba da! zise încet Ionică, adunându-și cu greutate puterile. Din tine o să rămână o biată mumie pusă într-un sarcofag de aur. Norocul tău că sarcofagul o să fie furat, și mumia o să ți se piardă. Altfel ți-ar fi dat să ajungi și tu prin muzee, în văzul tuturor muritorilor, cum are să se întâmple cu alți faraoni după tine, bunăoară cu Tutankamon, despre care nici măcar n-ai auzit, deși te lauzi că ai puterile zeilor!

Aceste vorbe, spuse încet, dar cu adâncă încredințare, iscă îndoieli și temeri în sufletul lui Keops:

— Cine ești tu, de cunoști viitorul?

Deși abia mai îndura durerea din creier, iar fierbințeala îl dobora din picioare, Ionică mai avu puterea să zâmbească. Și, zâmbind ușor, zise o vorbă al cărui tâlc nu-l deslușiră nici faraonul, nici sfetnicii, nici învățații din sala tronului.

— Viitorul vostru, Keops, este într-un foarte îndepărtat trecut pentru mine!

— Să i se taie capul! Să vină călăii!

Trâmbițele începură să sune.

— Tăiați-mi-l, că tot mă doare! gemu băiatul, la sfârșitul puterilor.

Și, în timp ce glasul trâmbițelor creștea într-una, năprasnic și barbar, sfredelindu-i timpanele, se prăbuși pe lespezi, având o singură grijă, pe deasupra durerii: să nu cadă la picioarele tronului.

Din față venea frig, din spate o adiere caldă; nu de sobă, nu de calorifer: o căldură ca de trup viu.

— Mai dați-mi o cuvertură! gemu Ionică prin somn.

Și se trase spre partea de unde venea căldura ciudată, îndată aceasta îl cuprinse, peste umeri și peste brațe, ca și cum l-ar fi învelit maică-sa…

Tresări deodată: nu putea să fie acasă, fiindcă nu simțea sub cap perna cu miros proaspăt, de levănțică, ci asprime rece de piatră. Deschise ochii încet, anevoie, luptându-se să învingă o greutate care îl apăsa pe pleoape…

Când deschise ochii era noapte; se văzu sub cerul gol, cu luna plină în față. La câțiva pași stătea un om, cu capul dat pe spate, uitându-se în sus, cum ar fi căutat o stea pe cerul nopții albastre. Cine să fi fost, că parcă îl mai văzuse odată?!

Omul, mai mult scund decât înalt, dar stând drept și trufaș, cu trufia marilor șefi de oaste, avea cizme până peste genunchi, pantaloni albi, strânși pe coapse, vestă albă, o tunică albastră, cu tigheluri roșii, iar pe deasupra o manta neagră, descheiată în față, lăsând să se vadă la șold o sabie a cărei teacă lucea, de parcă ar fi fost de aur și nestemate, în cap purta o pălărie în două colțuri, de sub care o șuviță de păr castaniu se abătea pe fruntea lată și albă.

După ce își prelungi un timp contemplația, omul își duse o mină în față, petrecându-și degetele în deschizătura vestei, o alta, îndoită din cot, și-o înțepeni la spate, și zise, adresându-se poate cerului, fiindcă altă ființă nu se vedea în preajmă:

— Am învins pe austrieci la Cadibone, la Mantua, Lodi, Arcolo și în multe alte locuri; i-am fugărit apoi până la Ulm și le-am zdrobit armatele, le-am umilit generalii și-am eliberat Italia de sub stăpânirea împăratului!

— Ca s-o pui sub stăpânirea Franței!

Vorbise cineva, aproape, cu un glas care, deși stins, avea în el ceva din sunetul aspru al unei pietre frecate de alta. Ionică nu îndrăzni să se miște, să descopere de unde pornea glasul, fiindcă se temea să nu-l vadă omul din față, și era curios să audă ce-o să spună el mai departe.

Și omul, după ce-și scoase trufaș pieptul înainte și își înțepeni mai bine mâna la spate, continuă astfel, ca și când n-ar fi auzit glasul celălalt:

— Am să ocup Belgia și Olanda, ca să le scap de primejdia Angliei, am să eliberez Polonia de-atâtea ori subjugată…

Glasul de piatră râse amar și pe înfundate.

— Am să cuceresc Spania și Germania totodată și, trecând peste împăratul Rusiei, am să întind hotarele Franței până în Asia…

Străinul comandant de oaste rămase o clipă visător, apoi își umflă pieptul încă o dată și zise, aproape în șoaptă:

— Poate că am să merg și mai departe!

— Dar ce cauți în Egipt? răsună glasul bizar, care nu se știa de unde pornește. Ce nevoie ai să te războiești cu mamelucii, acest popor pașnic?

Acum străinul îl auzi, dovadă că răspunse pe dată:

— Am venit aici să-i înving pe englezi, fiindcă era mai greu să-i dibui la ei acasă!

Făcu o pauză, apoi, ațintindu-și în sus ochii care luciră în lumina lunii, întrebă, cu vocea imperioasă:

— Tu, făptură atotștiutoare și enigmatică, spune-mi care-mi va fi soarta?

Și Ionică auzi limpede celălalt glas, alături, venind însă ca din niște străfunduri de piatră:

— Ai să fii stăpânul lumii, Napoleon Bonaparte!

— Îți mulțumesc, Sfinxule! răspunse generalul, salutând cu sabia.

Băiatul sări în picioare; nu-i mai era frig, nici cald, nu-l mai durea nici capul, deși se rezemase, mult timp pare-se, pe o pernă tare și rece ca gheața. Fiindcă pernă îi fusese degetul mic de la unul din picioarele ciudatei alcătuiri de piatră, leul cu cap de om, numit Sfinx, care de mii de ani meditează, stând pe patru labe, în nisipurile de la Ghizeh, în Africa.

Era Sfinxul, într-adevăr, și la lumina lunii se vedeau în preajmă cele trei piramide, dintre care a lui Keops, făcută prima, rămânea cea mai înaltă. Ionică își scutură capul; nici vorbă să fie o închipuire: toate se vedeau limpede și el își simțea mintea întreagă. Nici chiar omul de adineauri, în haina de general al lui Napoleon Bonaparte, nu fusese o închipuire, de vreme ce se mai vedea încă, îndepărtându-se pe nisipuri, în noapte, cu luna bătându-l din spate.

— De ce l-ai mințit? întrebă mustrător băiatul, ridicând capul și privind la făptura de piatră, ai cărei ochi reci se pierdeau nespus de sus, amestecați cu stelele de pe bolta înaltă.

Sfinxul nu mișcă, dar vorbi în noapte:

— L-am mințit?

— L-ai amăgit că are să fie stăpânul lumii. Asta nu se cade!

— Eu?! se miră cioplitura de piatră. S-a amăgit singur, și-așa o să se amăgească până au să-l ducă departe de lume, pe o insulă de unde n-ar mai putea fugi nici duhurile înaripate!

— Ei, asta-i! protestă Ionică. Doar ți-am auzit glasul!

— Nu era glasul meu, ci al lui, băiatule!

Aici făptura tainică râse ușurel și adaugă cu o voce glumeață:

— De altfel Sfinxul nu vorbește, precum știi, niciodată!

— Dar mie îmi vorbește!… Sau poate vrei să spui că am halucinații?

— A, nu! Cu tine e altceva! Iți vorbesc, fiindcă ești singurul care n-ai venit la mine spre a mă întreba cum să împilezi pe alții. În tine am încredere și speranță!

— Îți mulțumesc! răspunse Ionică, tulburat de încrederea mărturisită lui astfel.

Apoi, coborând ochii, descoperi alături o umbră înfricoșătoare, și îngheță de spaimă.

— Un leu! Scapă-mă!

Era un leu adevărat, tolănit pe patru labe la picioarele Sfinxului, și se vedea limpede în lumina lunii, care se făcea mai strălucitoare către dimineață. Un leu viu, ca o întruchipare nouă — în carne și oase; și la o scară de o sută de ori mai mică — a leului de piatră. Dihania dormea chiar în locul unde dormise Ionică, și acesta își dădu seama, cu groază, că frigul deșertului îl făcuse să se ghemuiască prin somn, cu spinarea înghețată, în blana lui caldă. Dormea fiara, deocamdată, gâfâind și gemând — ai fi zis chinuită de vise, sau având în trup o trudă veche, care nu se ostoia într-o singură noapte. Din când în când, fără să deschidă ochii, o dată cu geamătul stins leul își mișca spasmodic picioarele, parcă îndurerate. Din blana lui se ridicau aburi…

— Nu-ți fie teamă! îi șopti Sfinxul băiatului, ca să-l liniștească.

Totuși, un leu rămâne leu, și nimeni n-are curajul să-i stea cu mâinile goale în față, oricâte îmbărbătări ar primi de la un leu mult mai mare, dar, din păcate, de piatră. De aceea Ionică se trase ușurel într-o parte și își căută ascunziș între degetele Sfinxului, desigur însă că la laba cealaltă. Nu apucă să se ghemuiască bine, când iar sări în lături, împins de-o silă poate mai mare chiar decât groaza; deasupra capului un păianjen negru își avea pânza întinsă între trei colțuri de piatră. Gângania hidoasă, cu burta foarte umflată, dormea mai într-o margine, iar pe pânza subțire și înșelătoare, care-i era capcană și casă, zăceau numeroase resturi de muște, supte și sfârtecate.

Dormeau și leul și păianjenul, dar în vreme ce primul gemea prin somn amarnic, celălalt râdea (oamenii de obicei nu văd cum râd păianjenii) și, din când în când, cu un picior își pipăia, plin de satisfacție, burta umflată.

Ionică ieși scârbit din ascunzătoare.

— I-ai văzut? întrebă uriașa făptură de piatră. Leul și păianjenul! Am să-ți spun întâmplarea lor, ca să tragi povață.

Și Sfinxul începu astfel, punându-și vorba în versuri, spre a putea fi memorată:

Ăst leu, c-o fire din cele mai hârbare,
(Ci dă-mi, te rog, crezare!)
Dornic să aibă o altfel de mâncare,
Goni pe muscă de opt ori până-n zare,
Câștig fiindu-i durerea de picioare,
Iar pe deasupra risipa de sudoare!…
Paingul între timp, fără o mișcare,
Plesnea de-ndestulare.

— Asta-i o fabulă! observă Ionică, uitând și spaima, și scârba de adineaori.

— Numește-o fabulă, dar e o simplă relatare!

— Morală are?

— Cum altfel oare?

— Și-anume, care?

— Pune-ți și tu mintea la încercare!

— Vorbele tale rimează cu ale mele! exclamă băiatul. Ce întâmplare!

— Nu-i de mirare…

Sfinxul tăcu, fiindcă se auzeau pași (aș zice… în depărtare).

— Cine-o fi oare?

Era generalul.

— Am inspectat bivuacul, zise el, adresându-se Sfinxului, iarăși. În afară de santinele, toată lumea doarme… Santinelele nu dorm, fiindcă asta le e datoria. Dar eu?…

Se uită în jur, de parcă s-ar fi temut să nu-l audă și alții.

— Mă gândesc la nevastă…

Făcu un pas înainte și, ridicându-se pe vârfuri, întreba, având pe față un chin care nu se potrivea de loc cu trufia de prima dată:

— Spune-mi, Sfinxule, ce face Iosefina la ora asta?

Dar Sfinxul rămase mut ca piatra.

Iar comandantul de oaste, după ce scrâșni din dinți în mânia-i neputincioasă, fiindcă nu era în stare să supună poruncii lui stana de piatră, se întoarse pe călcâie și se îndepărtă gârbov, de parcă ar fi dus tot trupul Sfinxului în spate.

— Are să se lumineze și are să înceapă lupta îndată! zise Sfinxul, adresându-se lui Ionică, rămas la picioarele lui, nemișcat, fiindcă nu știa ce să facă.

— E adevărat că tu dezlegi toate tainele? întrebă băiatul.

— N-am dezlegat nici o taină până astăzi!

— Păcat! Aș fi vrut să te întreb ce s-a făcut cu restul de elixir pe care l-am uitat acasă.

— Nu pot să-ți răspund; am să-ți dau în schimb câteva sfaturi.

— Ascult! zise băiatul.

— Ele nu cuprind tot ce-o să-ți trebuiască; restul au să-ți spună alții… Totuși, cele mai bune sfaturi sânt cele pe care le afli de la viață.

Și alegându-și vorbele iarăși, și iarăși potrivindu-le și înșirându-le ca pe ață, iată ce-i spuse în noaptea aceea Sfinxul băiatului:

Pentru câte știi tu, să n-arăți îngâmfare,
Dar nu te rușina că nu știi lumea mare!

Ionică înclină din cap:

— Spune mai departe!

Glasul care parcă măcina piatră continuă astfel:

Să nu lovești în omul fără apărare!
De-l știi pe vultur, nu-l împiedica să zboare.
Pe corb să nu-l asculți ca pe privighetoare,
Și nu da porcului, chiar alb, mărgăritare.
Nu face cheie ușii fără-ncuietoare;
De ce să născocești ce știe fiecare?
Nu dori apusul când soarele răsare,
Nici luna albă ziua, în amiaza mare!
Dă-i sfat flămândului, dar mai întâi mâncare!
Prietenu-ncercat nu-l pune la-ncercare!
Nu-l plângeți nimeni pe învingător, de moare!
În suferință grea, doar munca-i alinare!

Ionică nu mai auzi vorbele celelalte; o flacără țâșnise în față, la zarea întunecată, și curând se auzi o bubuitură care ar fi fost năprasnică, să fi venit mai de aproape. Nu se sfârșise ecoul ei, când răbufni alta, și-apoi

altele, amestecate, câte două, trei, cinci deodată; ele se învălmășiră așa, încât nu mai auzeai decât un vuiet care răscolea nu doar văzduhul pornit să se lumineze, ci chiar nisipurile deșertului, încă acoperite de noapte.

— Spune mai tare! strigă băiatul, dornic să asculte și restul sfaturilor.

În clipa aceea, trăsnete începură să cadă în spate, și deșertul scoase un vaier. Ghiulelele, care treceau pe deasupra capului, explodau în tabăra cealaltă, unde armata de mameluci a Egiptului, puțină și sărăcăcios înarmată, aștepta să moară, acesta fiind singurul ei mijloc să se apere.

— Spune mai tare, mai tare! strigă Ionică, dându-și seama că Sfinxul continua să vorbească.

Vorbea zadarnic, fiindcă sub bolta zguduită de canonadă urechea ascultătorului nu prindea decât vorbe trunchiate. Auzi doar un muget, o dată, și-l văzu pe leu luând-o la goană, cu coada pe spate, de-ai fi zis că iar îi cășunase ceva pe muscă; și iar vroia s-o fugărească până își sleia oasele, nevenindu-i să creadă că îi lipseau mijloacele de a o prinde vreodată. Păianjenul în schimb dormea mai departe, zâmbind, cu burta umflată, fiindcă era prea mic să-l atingă ghiuleaua sau gloanțele…

Apoi se iviră zorile, și cu lumina lor se făcu liniște, dintr-o dată.

— N-am înțeles ce spuneai adineaori! scânci obidit băiatul.

Sfinxul răspunse, și glasul i se desluși limpede de data aceasta:

— Când bate tunul, nu se mai aud sfaturile!

Ionică întoarse capul, atras de uralele care izbucniră pe neașteptate. În lumina zorilor se vedea deșertul, și în față, la cinci-șase sute de metri, mult mai aproape decât se așteptase, desluși armata generalului Bonaparte, așezată în linie, gata să înceapă atacul. În mijloc era regimentul de gardă, de o parte și de alta veneau grenadirii, apoi restul pedestrașilor, iar la aripi, călări, lăncierii și dragonii, cu tunici roșii și penaje albe. Iar generalul, omul de astă-noapte, cu aceleași haine și aceeași manta neagră, călare pe un cal alb ca spuma laptelui, trecea în buestru prin fața armatei.

Uralele nu conteniră până ce nu se opri la mijloc, ridicând brațul.

— Soldați! strigă atunci generalul, în liniștea deplină care se lăsase, arătând la piramida cea mai înaltă și cea mai apropiată. Patruzeci de veacuri privesc în jos la voi!…

Urmarea nu se auzi; iarăși izbucniră uralele armatei.

Sfinxul zise, măcinându-și în dinți propria-i piatră:

— Oricât ai să fii tu de mare, împăratule, veacurile rămân veacuri!

Și cu această ultimă vorbă a lui porni atacul. Porniră toți deodată — și călăreții și pedestrașii — unii cu lănci, alții cu săbii, grenadirii și garda cu puști din care împroșcau gloanțe în lungul baionetelor albe.

Valul lor cotropi nisipul ca valul oceanului răsturnat pe maluri — și în revărsarea lui Ionică simți că se îneacă. Se ghemui jos, sub ploaia de nisip care îi cădea în creștet ca un vârtej de ani, prea învălmășiți spre a le putea desluși sensul, dacă-l duceau înainte, sau înapoi, la începutul istoriei știută de el ca pe apă. Nu erau decât cizmele pedestrașilor și copitele cailor, însoțite de strigăte, de îndemnuri, de urale, de scrâșnete și de gemete. De la un timp se făcu întuneric; valul, deasupra băiatului, se contopise, alcătuind o singură pânză, neagră ca mantaua conducătorului. Doar o dată, printr-o ruptură, izbuti să vadă trecător cerul și atunci, în acea singură clipă desluși, deasupra tuturora, capul Sfinxului, supraviețuitorul, proiectându-se neclintit, rece, pe bolta zdrențuită de gloanțele și baionetele atacatorilor. Dar în neclintirea aceasta a pietrei aflate acolo de secole, lui Ionică i se păru că Sfinxul avea în colțul gurii un zâmbet ironic.

Întunericul de data aceasta se prelungi multă vreme. Nu-l durea nimic, n-avea nici o dorință, nu simțea nici frig, nici cald, nici binele, nici răul… Dar nu putea deschide ochii să ia cunoștință, de lumea în care călătorea acuma. Uneori era liniște în jur, alteori bântuia parcă furtună, foșneau copaci, sunau clopote, șuiera câteodată viscolul iernii — și după alte clipe de tăcere nemăsurată se auzea bubuind tunul, amestecându-se cu nechezatul cailor și cu urletele mulțimii. I se mai păru la o vreme, după clipe de pace înșelătoare, că aude răsuflarea domoală a mării și simți chiar că se leagănă, o dată cu nava nevăzută, dar reală, fiindcă deslușea limpede foșnetul adormitor al etravei -care despica valurile. Atât de limpede era senzația navigației, încât, după un timp, dorința să știe pe unde umblă, pe care mări ale lumii, învinse în el moleșeala. Și când, cu o caznă dureroasă, deschise ochii pe jumătate, văzu drept în față, ca prin sute de pânze de păianjen, țesute unele peste altele, o insulă stâncoasă, tristă și tăcută, stând singuratică între ape…

Iar după aceea se trezi, pe neașteptate, cu vederea limpede și mintea pe deplin trează, în camera împăratului, ba chiar in patul lui de fier, care îl

urmase în toate campaniile și-l urma și aici, pe insula pierdută în mijlocul oceanului, în ultima etapă dezolantă și neglorioasă.

Ionică se ridică rușinat și se așează pe marginea patului. Camera era mare, cu tavanul scund, văruită proaspăt, cu o fereastră fără perdele, deschizând vederea asupra unei văi înverzite, dincolo de care se ridicau coline râpoase. În afară de pat, în camera sărăcăcioasă nu se mai afla decât o ladă cu luminări și sfeșnice, iar către fereastră o masă cu un jilț — și în jilț, aplecat peste masă, era chiar împăratul. ÎI recunoscu, deși nu mai avea îmbrăcămintea de altădată, ci o jiletcă neagră, ca a comercianților, cam lustruită și poate chiar roasă în coate, și cam strâmtă, fiindcă împăratul se îngrășase.

Băiatul stătea încurcat pe marginea patului; nu i se părea ciudat și stânjenitor că se află aici. dar nu știa cum să se adreseze gazdei: domnule, sire, sau împărate?… În sfârșit, zise, simplu:

— Bună dimineața!

Câtuși de puțin surprins să-i audă glasul, omul de la masă își băgă mâna în buzunarul jiletcii, scoase ceasul, îl privi, apoi răspunse ursuz, cu ochii la hârtiile aflate în față:

— E ora două după-amiază!

— Mulțumesc! răspunse băiatul. Ce faci acolo?

— Îmi scriu memoriile.

— Nu le dictezi?

— N-am încredere în ceea ce au să transcrie alții.

— De ce?

— Au să le denatureze. Au să m-arate mai mic decât am fost în realitate!

— Dar tu n-ai să te arăți mai mare?

Împăratul bătu cu pumnul în masă:

— Ca să mă arăt mai mare decât am fost, nu se găsesc cuvinte în limba noastră!

Apoi, după această izbucnire trufașă, păru obosit deodată; pleoapele i se lăsară peste ochi, umerii i se curbară și, căzând cu capul pe masă, peste brațele înmuiate, împăratul începu să plângă amar, ca și când n-ar fi fost niciodată marele comandant de oaste.

— Sfinxul m-a mințit! zise printre suspine.

Ionică se ridică și, apropiindu-se de el, clătină din cap:

— Am cuvânt din partea lui să-ți spun că el nu ți-a vorbit nimic, niciodată!

— Dar atunci al cui a fost glasul?

— Al tău! Ai auzit, în vorbe nespuse de nimeni, dorințele tale!

— Și chiar dac-ar fi așa?! izbucni împăratul, revenindu-și brusc și ridicând capul.

Ochii îi erau vii, scânteind de trufie; parcă nu plânseseră niciodată.

— Puteam să fiu stăpânul lumii! strigă bătând cu pumnul în masă. Dacă nu mă vindea Talleyrand!

— Te-a vândut pe tine, cum ție ți-a vândut pe alții!

— Nu înțeleg…

— Ai avut nevoie de el, ca să-ți ascundă cu șiretenie gândurile în fața regilor și împăraților! Cunoșteai prețul șireteniei lui. Nu i-ai plătit mai mult decât îi plăteau alții!

— Ei bine — răcni împăratul — cu el sau fără el, aș fi fost stăpânul lumii, dacă nu mă trădau generalii!

— Nu! Te-ai trădat singur, Napoleon Bonaparte!

— Când?… Unde?… Cum? gâfâi împăratul.

— Când?… În clipa când ți-ai schimbat haina! răspunse simplu și calm băiatul.

— Vorbești în parabole!

— Da' de unde!… Când învingătorul de la Toulon, care apărase revoluția Franței, și-a lepădat uniforma de general. Când ți-ai pus stema pe un steag, ale cărui trei culori le cucerise poporul, luptând pe baricade și la hotare, împotriva coalițiilor regești, ca să-și apere libertatea, egalitatea și fraternitatea atât de mult așteptate, așa de greu câștigate. Când, în locul regilor alungați, ai dat Franței un împărat!

— Îndrăznești să mai spui și altceva?

— Îți răspund tot ce ai vrut să afli. Unde te-ai trădat? Pretutindeni! La Versailles, la Paris, în Italia, în Egipt, în Belgia, în Olanda, în Austria, în Germania, în Polonia, dar cel mai rău în Rusia și în Spania! Și încă mai rău, în conștiința ta!

— E interesant! mormăi împăratul, uitându-se la băiatul străin cu un ochi ciudat.

Ca să-și ascundă înfiorarea, băiatul înaintă spre el un pas. Era un șiretlic, și desigur omul din fața lui îl știuse cândva: dacă n-ai arme să te aperi, fă-l pe dușman să creadă că te pregătești de atac!

Împăratul clipi, se trase puțin înapoi și păru încurcat.

— Cum te-ai trădat pe tine însuți? continuă Ionică, prinzând curaj. Prin fapte mărunte și prin fapte mari. Punându-ți frații regi și surorile regine peste popoare care nici măcar nu-i cunoșteau. Încoronându-i, cu singurul merit că erau născuți din aceeași mamă cu tine, în Corsica ta.

— Ajunge! răcni împăratul.

— Nu-mi îngădui să continui?

— Nu!

— Măcar un cuvânt!

— Nici unul!

— E esențial!

— Sfârșește!

De la o replică la alta, glasurile crescuseră, încât la urmă amândoi aproape urlau. Apoi tăcură deodată nu se mai auzea decât gâfâitul lor între pereții albiți cu var. Și când împăratul credea că se terminase, Ionică îi aruncă deodată ultimul gând, fiindcă altfel nu se simțea împăcat. Și-l spuse, pe nerăsuflate, până la capăt:

— Dar te-ai trădat mai cu seamă înșelând popoarele Europei și dându-le altceva decât libertatea pe care-o așteptau și pentru care te-au aclamat!

Împăratul ridică pumnul, strânse din fălci, și câteva clipe Ionică se și văzu răpus pe podea. Dar după acele clipe, omul din față coborî brațul, își trecu degetele prin deschizătura jiletcii, îndoi din cot brațul celălalt, și-l propti la spate și începu să se plimbe prin cameră, cu capul în jos, cu pași îndesați. Așa merse, furios, de câteva ori, dintr-un perete în altul, până ce deodată se opri în fața băiatului, la un pas:

— Știi ce-aș face dac-aș mai fi împărat?

— M-ai împușca!

Obrazul împăratului se destinse, ochii i se îmblânziră, în colțul gurii îi apăru un zâmbet poznaș:

— Nu! Te-aș face mareșal!

Ionică îi văzu mâna ridicându-se, trăgându-l încet de ureche, apoi bătându-l ușor pe obraz. Bine dispus, împăratul râdea.

— Ți-ar place?

— Nu știu dacă m-ar lăsa de-acasă… răspunse băiatul, destul de încurcat. Și apoi, cu școala… Eu vreau să mă fac arhitect, nu mareșal! A, poate că mi-ar fi plăcut, dacă trăiam pe vremea ta!

— După câte ai spus despre mine?

— Nădăjduiesc că ai da popoarelor libertatea și nu te-ai mai proclama împărat! Fiindcă altfel rămâi, ce-i drept, un mare general!

Împăratul se întristă.

— Un foarte mare general! adăugă băiatul.

— Nu cel mai mare?

— Știu eu ce să zic? Așa au mai fost și Gingishan, și Alexandru Machedon…

În clipa aceea se auzi ciocănind la ușă; intră un mareșal care se înclină, zdrăngănindu-și fireturile.

„D-apoi știu c-a făcut la mareșali!“ exclamă în gândul lui Ionică.

— Sire, zise noul venit, caii așteaptă!

— Da, da! mormăi distrat împăratul. Să mergem! O cavalcadă este necesară sănătății. Mergi cu noi, băiatule?

— Mă simt obosit! răspunse Ionică, cuprins de o slăbiciune care venise pe neașteptate.

— Atunci culcă-te în patul meu și dormi până ce ne întoarcem!

Ușa se trânti, și zgomotul ei, amplificat inexplicabil, îl izbi pe Ionică în țeastă. Era tare obosit, mai obosit ca niciodată, și o amețeală care creștea repede făcea să i se legene capul. Clipi de câteva ori, încercând să se dezmeticească: pereții odăii începuseră să se miște încet, venind spre el — și nu se opriră decât atunci când camera se micșoră la mai puțin decât jumătate. Dincolo de ușa pe unde ieșise împăratul se auzeau pași, murmure, glasuri… Păși spre pat: în locul lăzii de luminări și sfeșnice era o noptieră albă, de tablă. Se întoarse: masa rămăsese nemișcată, dar pe ea, în locul hârtiilor se vedeau sticluțe, cutii, fiole, o seringă — și altele. În locul jilțului, un scaun rotund, metalic…

Ionică reveni spre pat, împleticindu-se, simțind că are să cadă. Deodată, sângele îi înghețǎ în vine, obrazul i se făcu alb, în gât i se opri un nod, care împiedică strigătul lui de spaimă… Nu mai avu altă putere decât să se apuce, cu amândouă mâinile înghețate, de tăblia metalică.

În pat era el însuși, cu fața în sus, cu capul în pernă, cu obrazul supt, palid, cu fruntea îmbrobonată.

Singurul simțământ cu care rămăsese Ionică, după primele clipe de uimire, fu mila pentru bolnavul din pat; deși își dădea seama că acolo era el însuși, simțea milă pentru acela, nu pentru sine. Pe urmă, răul de adineauri

reveni, cu mai multă putere; ținându-se cu o mână de tăblie, își duse mâna cealaltă la tâmplă și scoase un geamăt. În aceeași clipă gemu și bolnavul… Nu era o amăgire: își auzise limpede geamătul său, și-l auzea de asemeni pe cel dinafară, ca și cum ar fi fost al unei ființe străine.

Ușa se deschise atunci, fără zgomot, lăsând să pătrundă, câteva clipe, mai supărătoare, foiala neobișnuită de pe coridorul spitalului. O soră se apropie de pat în vârful picioarelor. O cunoștea, o mai văzuse, era sora cea tânără, care îl veghease în seara sosirii, dar nu-i știa numele. La început Ionică făcu o mișcare de teamă, gândindu-se unde s-ar putea ascunde, ca ea să nu-l întrebe ce caută acolo. Pe urmă se liniști și schiță chiar un zâmbet de șiretenie; nu putea să-l descopere, fiindcă el își păstra ciudata însușire de a rămâne nevăzut tuturora.

Dar o ciudățenie și mai mare se petrecu în clipa următoare: aplecată la căpătâiul patului, sora puse mâna pe fruntea bolnavului, apoi, cu un tifon, îi șterse sudoarea. Și Ionică, la doi metri depărtare, fără să-l atingă nimeni, simți mâna ei pe propria-i frunte, simți apoi tifonul, și-abia atunci își dădu seama că și fruntea lui fusese îmbrobonată de nădușeală.

Pe urmă i se strânse pielea: sora, care între timp se dusese la masa cu medicamente și trebăluise ceva acolo, se întorcea cu seringa în mână. Nu-i plăceau injecțiile și vederea seringii îi dădea totdeauna teamă, deși n-o arăta nimănuia.

— Au!

Cu pleoapele strânse, simți înțepătura, dar nu mișcă, să nu se rupă acul în piele. Când deschise ochii, sora se ridica de pe pat, cu seringa golită — și era limpede că injecția i-o făcuse celui de-acolo.

Îndată după aceea, și cu totul pe negândite, Ionică simți în tot trupul căldură, apoi puțin frig și, în sfârșit, o înviorare care-i alungă și durerea de cap și amețeala. Tot atunci pleoapele bolnavului se mișcară.

— Te simți mai bine? întrebă sora.

Ochii celui din pat se deschiseră, încețoșați, privind ca de pe altă lume.

— Cine ești?

— Nu mă recunoști?

— Nu…

De la picioarele patului Ionică își mișcă buzele, cum i-ar fi șoptit din bancă, la școală:

— Ba da, ba da! E sora… O știi!

Dar bolnavul nu văzu semnele lui, mu auzi ce-i șoptise.

— Te simți mai bine? continuă sora.
— Mai bine decât cine?
— Mai bine decât ți-a fost înainte.
— Acum un an?
— Nu; adineauri, sau azi-dimineață, sau ieri.
— Vorbești încâlcit… Nu te înțeleg…
— Aiurează! șopti sora, ca pentru sine, fiindcă în odaie nu mai era nimeni.
Atunci se deschise ușa din nou, dar încet, cu grijă, și iarăși pătrunse zgomotul forfotei de pe coridor. Întâi se ivi numai capul, în broboadă neagră, cu obrazul slab, palid, cu ochii îndurerați… Ionică își duse pumnul la gură:
— Mamă!
O privea tremurând, și-avea în suflet și valuri de lacrimi, și cascade de râs. O mână îi rămăsese încleștată de tăblia patului, altfel s-ar fi aruncat în calea ei.
— Ce face? întrebă mama
— Acum a adormit.
— Se simte mai bine?
Sora își feri ochii.
— Mai bine…
Atunci mama își luă curaj și înaintă. Mergea cu pași mici, abia atingând covorul de cauciuc, cu brațele îndepărtate de trup, ca și cum ar fi vrut să se sprijine cu ele pe aerul din jur, ca să calce și mai neauzit.
— E-așa mult zgomot astăzi aici! rosti ea. Oare nu-l supără? Nu l-o trezi?
— Așa-i în zilele de primire, răspunse sora. Ar trebui oprite vizitele în spitale!
— Vai de mine! se sperie mama. Și când ai pe cineva bolnav, să nu-l mai vezi de loc?
Sora ridică din umeri și ieși… Mereu speriată de propriii ei pași, mama luă ușor scaunul metalic, îl duse lângă pat și, așezându-se pe el, rămase cu privirea sfâșiată asupra bolnavului, care nu vedea, nu auzea nimic. Și părea mai mică, și gârbovită, și parcă îmbătrânise ani mulți. Din ochii ei chinuiți curgeau încet, în tăcere, lacrimi de suferință, de teamă, de dragoste, de adorație — și lacrimile parcă săpau pe obraz șanțuri care n-aveau să se mai șteargă. Iar bolnavul pentru care inima ei bătea acum între cuțite ascuțite,

înțepând-o ritmic, o dată cu pulsul, bolnavul pentru care ochii ei se secau de lacrimi nu simțea, nu auzea nimic.

Și Ionică o privea tremurând, strivindu-și pumnul în dinți; imagini peste imagini îi treceau prin față, aducându-i-o pe ea în ochi, laolaltă cu lacrimile — imaginea mamei, neasemuită, inegalabilă; mama care îți așterne patul seara și-ți îngână la ureche cântec de leagăn, ca să te adoarmă, și-ți veghează apoi somnul multe ore din noapte; mama care îți pune mâna ei binefăcătoare pe frunte, când te doare capul; mama care te spală, te piaptănă, te îmbracă și-ți deschide fereastra, arătându-ți grădina din față, și ce se întinde dincolo de ea, orașul, câmpul — viața. Și din câte știe dânsa, și din câte simte, îți dă ție câte ceva, la tot ceasul, secătuindu-se pe ea, ca să-ți facă mintea și inima întregi și bogate. Mama care se uită pe sine, ca să nu-și uite băiatul, care își ia ei tot ce-i mai mic, spre a-i da lui ce-i mai mare. Mama care acum lăcrimează, în odaia de spital, în lumina tristă a după-amiezii de toamnă, când se întunecă timpuriu și trăsăturile băiatului bolnav se șterg în perna albă, iar inima ei se zbuciumă și sângerează, fiindcă nu știe ce-l doare, și nu-i vede ochii, și nu-i aude glasul…

— Mamă! șopti Ionică, de la picioarele patului.

Ciudat, în penumbra aceea i se păru că bolnavul mișcase buzele, repetând mișcarea buzelor care scoseseră șoapta.

Chipul mamei se învioră deodată; ea se aplecă deasupra patului, și în mișcarea ei, în privire, în respirație i se citeau grija, speranța și dragostea.

— Da, Ionică! răspunse, căutând însetată chipul bolnavului.

Dar nu-l vedea bine, fiindcă se lăsa întunericul, de la o clipă la alta.

— Să aprind lumina?

— Nu! răspunse Ionică, scuturând ușor capul.

Bolnavul făcu întocmai aceeași mișcare, poate doar mai firavă.

— Ai dormit?

— Da, mamă,

— Te simți mai bine?

— Mai bine. Poate că în curând au să-mi dea drumul acasă.

Mama suspină, iar băiatul zise mai departe:

— Mi-e să nu rămân în urmă cu lecțiile.

— Nu te gândi acum la lecții!

— Ba da… Când mai vii, să-mi aduci cărțile și rezumatele…

— Lasă, dragul mamei!

— Să te duci la școală, să-l cauți pe Aurel, îl știi tu, mi-e vecin de bancă, și să-ți dea notițele.

— A venit chiar ieri, să întrebe de tine. Vin și alții, mereu, când termină orele…

— Spune-le că le mulțumesc, mamă!… Dănuț n-a fost cu ei?

— Ba a trecut pe la noi chiar a doua zi după ce te-ai îmbolnăvit.

— Părea speriat?

— Speriat? De ce?

Mama clipi, nedumerită și temătoare. Atunci băiatul schimbă vorba, ca să iasă din încurcătură:

— Tata ce face?

— E bine; n-a putut să vină, fiindcă e în tură după-masă.

— Tot pe 39?

— Nu; acum merge la pădurea Băneasa.

— Și Tincuța?

— E la școală; dar întreabă mereu de tine, și îți deretică odaia, și te așteaptă. Toți te așteaptă.

— Andrei e sănătos?

— E sănătos și harnic. I-au mărit leafa.

— Va să zică, sânteți bine cu toții!

Nu îndrăznea Ionică să întrebe ce se întâmplase cu elixirul din sticla aceea — astfel că o luă cu ocoluri:

— Mamă, nu s-a întâmplat nimic, cu nici unul din voi? Nu s-a făcut nimeni nevăzut?

Mama îl privi cu îngrijorare:

— Ai obosit, dragul mamei! N-ar fi mai bine sa închizi ochii oleacă?

Ionică zâmbi în sine și gândi: „Ce să obosesc!? Dacă ai ști tu cât am umblat zilele astea!“

— Mamă, Andrei a terminat sania?

— N-a terminat-o încă; și-a îngrijit motocicleta, s-o bage în boxă pentru la iarnă. Dar o să mântuie și sania, zilele astea.

— Și mâța ce face?

— Se cam plictisește, că aici în bloc n-avem șoareci.

— Când am să viu acasă, am să mă joc eu cu ea, numai că trebuie să-i dăm alt nume. Filofteia e prea lung…

Sora deschise ușa:

— E timpul să plecați! Vizitele prea lungi nu-i fac bine.

Ionică vru să protesteze: „Mai stai, mamă!“ — dar, fără să-și dea seama de ce, nu-l ascultă glasul.

Mama se aplecă și își lipi buzele de fruntea bolnavului. Din locul unde se afla, băiatul îi simți mângâierea, ca pe o binefacere, ca pe un balsam care i se răspândi în sânge — și apoi prisosul lui se prefăcu în lacrimi. Nu; o singură lacrimă, în colțul ochiului, unde rămase fără să cadă.

— Duminică are să vină tata, zise maică-sa, ridicându-se și neîndurându-se să-și ia ochii de la chipul bolnavului.

— Tu nu vii, mamă?

— Doctorii spun că nu e bine să venim toți odată.

— Să vină măcar Andrei și Tincuța.

— Bine, dacă le-o da voie.

— Pot să vină cu rândul.

— Așa au să facă!

— S-o aducă și pe Filofteia!

Mama zâmbi:

— Lasă mița; când te faci bine o găsești acasă.

— Dar de bicicletă aveți grijă?

— Andrei a spălat-o, a șters-o și-a dus-o în boxă. Stă bine acolo.

— Nu umblă nimeni la ea?

— Nimeni, Ionică!

— De cărți nu-ți mai spun, mamă! Aveți grijă cui le împrumutați, să nu se rătăcească vreuna!

— Fii fără grijă; știm toți cât ții la ele!

— Mamă, n-ar fi mai bine să-mi spuneți Ion?

— Ion îi spunem tatii…

— Da, fiindcă-i mare… Dar mie o să-mi spuneți mereu Ionică?

— Alții au să-ți spună cum le-o veni, sau cum ai să vrei tu… Pe mine lasă-mă să-ți spun Ionică toată viața…

Înainte de a pleca, mama mai mângâie o dată fruntea băiatului.

— Cam arde! îi șopti sorei, care rămăsese în ușă, parcă zorind-o. Și adineauri a spus ceva nedeslușit, dacă vreunul de-acasă nu s-a făcut… N-am înțeles… Nevăzut?

— Vorbește uneori așa. E ora când crește temperatura.

Mama ieși, pășind tot atât de ușor ca la venire.

După plecarea ei, camera întunecată rămase parcă pustie, și lui Ionică i se făcu dor de ceilalți ai casei, un dor atât de adânc și de fierbinte, că îi

venea să plângă — și nu mai putu să îndure. Porni spre ușă fără să privească în urmă. Doar când să iasă se opri și, ducând un deget la gură, șopti spre colțul unde patul pierise în umbră:

— Sst! Să nu scoți o vorbă! Să stai cuminte, că altfel nu te faci bine!

Pe coridor se sfârșise forfota vizitatorilor. Băiatul merse fără să întâlnească pe nimeni, decât o soră, în capul scărilor, dar trecu pe lângă ea ca o umbră, și ea nu-l văzu, nu-l simți, cum nu-l văzu nici sora de la ieșire, nici portarul, în curte, cu toate că privea pe geamul gheretei, gata să oprească pe oricine.

Ionică își continuă drumul pe stradă, până la colț, unde era cofetăria. În vitrină se vedeau savarine, indiene, torturi, cutii cu bomboane învelite în țiplă străvezie, iepuri de ciocolată, ba chiar și alte animale, cu fundulițe la gât, iar în mijloc un castel cu turnuri, făcut din zahăr în toate culorile.

Înăuntru, printre alți mușterii, la o masă aflată chiar în fața vitrinei, era un băiat de școală, cu fața bucălată, care mânca lacom dintr-o savarină, plin de frișcă la gură. Lângă el, maică-sa îl sorbea din ochi, mai lacom decât își mânca el prăjitura.

Geamul fiind aburit, Ionică îl recunoscu abia când băiatul ridică ochii din farfurie, așteptând altă prăjitură. Era chiar Dănuț, cel care-i dăduse elixirul!… Trebuia oare să-i fie recunoscător pentru starea lui de acum, sau să-i poarte ură?

Până să gândească el și să ajungă la vreo lămurire, Dănuț terminase încă o savarină. Pe urmă dori o pricomigdală, și începu s-o ronțăie cu ochii dați peste cap, fără să mai vadă pe nimeni. Mânca așa de pofticios și-atâta plăcere se citea pe chipul lui când înghițea dumicatul îndulcit cu zahăr, încât Ionică uită să mai gândească la întrebarea de adineauri și rămase cu ochii curioși asupra mâncăului.

După pricomigdală, acesta ceru un tort de ciocolată, pe care îl mâncă tot atât de lacom, și tot fără să vadă pe nimeni. La a cincea prăjitură, Ionică nu mai putu să îndure: intră în cofetărie și merse întins la masa mâncăului, fără să-l vadă nimeni. În clipa următoare, doar ce-o atinse cu mâna, și se făcu nevăzută și prăjitura…

După o altă clipă, de uluială, grăsunul începu să urle… Ionică nu mai rămase să-i asculte jelania, ci ieși în stradă. Avea prăjitura în mână,

proaspătă, aromată, și-i făcea chiar poftă, dar nu îndrăzni să se înfrupte din ea, fiindcă n-o cumpărase. Trebuia să întrebe pe cineva mai mare dacă făcuse bine, dacă era în dreptul lui să se amestece într-o astfel de treabă, când se afla acolo și mama băiatului. Oricum, era sigur că râzgâiala nu se cuvine să fie încurajată, și măcar pentru acest motiv n-avea să-l judece nimeni prea aspru.

Dar, până una-alta, mergea pe stradă cu prăjitura nevăzută în mână și nu știa cui s-o dăruiască…

Între timp, afară, în loc să se întunece, parcă se mai luminase; fusese un nor cenușiu, ca toamna, deasupra orașului, și vântul îl destrăma, ducându-l fâșii-fâșii pe deasupra caselor. Spre apus se ivi chiar soarele, jos de tot, dar mai având încă până să asfințească.

Ionică merse încotro îl duceau pașii, ținând departe de trup mâna cu prăjitura, și prăjitura parcă îi ardea palma. Tot mergând astfel, având grijă să se ferească de trecătorii care, nevăzându-l, puteau să-l izbească, traversând străzile numai prin locurile marcate cu dungi albe, după ce se uita de mai multe ori după automobile, în stânga și-n dreapta, ajunse pe neașteptate la Piața Victoriei, și atunci își dădu seama deodată că nu făcuse drumul anapoda, ci urmărind un gând abia acum limpede, cum are să se vadă puțin mai departe.

Pe șoseaua Kisselef copacii își scuturau frunzele — și erau frunze de toate culorile, făcându-te să te minunezi de iscusința toamnei care, deși le amesteca la întâmplare, nu scotea înrudiri mai puțin izbutite decât pictorii cu renume…

De aici nu mai merse mult, ca să ajungă în stația de autobuze, unde îl ducea gândul de adineaori. Un autobuz tocmai plecase, plin de lume, și altul sosea, cotind greoi pe alee. Ionică se uită în cabina șoferului… Era un om tânăr, nu cel așteptat, dar putea să mai rămână, avea încă vreme…

Cel așteptat de el sosi abia peste o jumătate de oră. În stație se adunase lume, care mergea la Băneasa, copii întorcându-se de la școală, oameni mari cu pachete în mână, gospodine cu târguieli de tot felul. Mulțimea se îmbulzi la ușa din urmă, dând din coate, împingând, împiedicându-se unul de altul, fără ca așa să ajungă sus mai devreme.

„Dacă ar sta la rând, unul câte unul, până acum s-ar fi urcat toți, fără ceartă și îmbulzeală“ — se gândi Ionică, așteptând liniștit să se scurgă toți călătorii.

În clipa aceea văzu la ușa din față o bătrânică, adusă de umeri și împovărată de o sacoșă grea pentru dânsa, căci abia de putea s-o țină cu amândouă mâinile. Până să ajungă la ea, ca să-i ajute, trei băiețandri, cu ghiozdane în mână, neținând seama nici de regula cunoscută de toată lumea, nici de bunăcuviința care stă așa bine tinerilor, o împinseră cât colo pe biata bătrână și dădură să urce pe ușa destinată coborârii. Primul din ei chiar pusese piciorul pe scară, când Ionică îl înșfăca de pulpană.

— Urcarea prin spate! strigă el, luându-și, pe cât putea, un glas gros și aspru, ca al controlorului. Băieți de școală sânteți voi? Nu vă e rușine?

Cel de pe scară coborî speriat și își pocni capul de-al următorului. Toți trei se priviră zăpăciți, neînțelegând unde dispăruse controlorul. Dar, până una-alta, se duseră, cu privirile în pământ, la ușa din spate, unde nici măcar nu îndrăzniră să se înghesuie, ci așteptară rândul, spășiți și doborâți de nedumerire.

În acest timp, Ionică luă sacoșa numai cu o mână, în mâna cealaltă având prăjitura, o puse sus, apoi se întoarse și-i ajută bătrânei să urce scările, cam înalte pentru cel ce nu mai are picioarele bune. Bineînțeles, sacoșa se făcuse și ea nevăzută în atingere cu mâna năzdrăvană — atât că bătrânica nici n-avusese când să bage de seamă.

— Mulțumesc, maică! zise ea, cu glasul puțintel și blajin. Să ai parte numai de bine!

Dar când întoarse capul, nu văzu pe nimeni, și rămase cu ochii zgâiți, atât de hazlie în marea ei nedumerire, încât Ionică ar fi pufnit în râs, dacă ar mai fi fost acolo.

— Ei, asta-i bună!… Nu-i să zici că aș avea vedenii! murmura bătrânica, sucindu-și capul în dreapta și-n stânga, spre a căuta măcar un martor al întâmplării. Doar mi-a luat sacoșa din mâini și m-a ținut de braț! Asta n-a fost închipuire!

Ionică se strecurase prin spatele ei, fără să-l vadă nimeni, și se așezase pe capota motorului, loc neîngăduit călătorilor, ceea ce știa prea bine. Dar el nu putea fi socotit un călător ca oricare!… Inima îi tresări, amestecându-se în ea și tristețea și bucuria: taică-su era jos și trăgea ultimul fum din țigară.

— Hai, nea Ioane! zise dispecerul de la capul liniei. Dă-i drumul!

Șoferul se uită la ceas, slobozi fumul pe gură și, ridicând sus de tot piciorul, pe scară, se strecură la volanul cât toate zilele. Motorul începu să duduie, ușile se închiseră, și autobuzul porni greoi, lăsând în urmă mirosul de motorină.

„Să-i dau lui prăjitura? se întrebă Ionică. I-o fi foame, și mai are patru ceasuri până termină.“

Prăjitura, pe care nu putea s-o vadă decât el atât timp cât o ținea în mână, se cam turtise la învălmășeală; altminteri, cu siguranță că era încă bună. Dar cum să i-o dea?… Și-apoi, șoferul nici n-are voie să mănânce în timpul drumului!

Băiatul rămase așa, pe capota motorului, fără să-l simtă nimeni. Se uita la chipul celui care conducea mașina; conducea atent, cu ochii ațintiți înainte, gata în orice clipă să sucească volanul și să pună frâna. Pe sub șapcă i se vedea părul încărunțit, pe care îl știuse mai negru în anii din urmă. Ar fi vrut să-i spună: „Trece timpul, îmbătrânim, tată, dar bine că ești sănătos, bine că sântem împreună și ne înțelegem bine!“

Simțea cald în tot trupul, poate de la motor, poate de la inimă.

În stații, călătorii coborau unul câte unul; la podul Băneasa coborî și bătrânica, ajutată de un om tânăr, care îi luă sacoșa și-o ținu de subțiori, să coboare scările.

— Mulțumesc, maică! Dumneata m-ai ajutat la urcare?

— Nu, mătușică!

— D-apoi atunci cine ciorile?!

Se dădură jos și cei trei școlari, la stația următoare, vorbind între ei cu ciudă și cu nedumerire, fiindcă tot nu puteau înțelege cine-i gonise de la ușa din față cu atâta asprime.

Acum autobuzul mergea mai repede pe asfaltul șoselei naționale. Curând rămase în urmă aeroportul, și după un kilometru cotiră luând-o drept la pădure. Zece minute mai târziu erau la ultima stație, în preajma Grădinii zoologice, de unde venea miros înțepător de menajerie.

Încă nu se înnoptase și nu se aprinseseră luminile pe alee. Șoferul coborî, își îndreptă spinarea, se uită la ceas și pe urmă se așeză posomorât pe o bancă din marginea pădurii.

Veni îndată și taxatoarea, așa de tânără, să zici că-i o fetișcană. Mușca dintr-un măr cu atâta poftă, că îți lăsa gura apă și-ți venea să râzi din fundul inimii.

— Stai jos, Eudoxio! Mai avem de așteptat cinci minute! zise șoferul.

„Ce nume!“ se gândi Ionică, simțind că-l furnică timpanele.

— Nu vrei un măr, nea Ioane? întrebă taxatoarea.

Șoferul făcu un semn cu mâna și rămase posomorât, cu gândul la ale sale. Ionică se apropie; poate ar fi fost acum momentul potrivit să-i dea

prăjitura, însă înțelese că lui taică-său nu-i era aminte de mâncare.

Văzându-l așa de posomorit, taxatoarea încetă să-și mai ronțăie mărul și, după ce se șterse la gură cu dosul mâinii, se așeză în marginea băncii, rușinată că nu se gândise până acum la necazul șoferului.

— Cum îi merge? întrebă cu sfială.

— Nu știu; azi s-a dus nevasta la spital. O să-mi spună diseară.

— Să n-ai grijă, nea Ioane! Trebuie să fie băiat voinic, dacă-ți seamănă dumitale. O să se facă bine!

— Așa nădăjduiesc și eu! murmură șoferul, luminându-se la figură.

„Ce femeie cumsecade!“ își zise Ionică, uitându-se la taxatoare.

Și simți în tot trupul căldură, simți în inimă bucurie, umbrită doar de gândul că taică-său își făcea griji crezându-l bolnav rău, în timp ce el umbla razna pe drumuri.

„Acum, când se urcă la volan, am să-i vorbesc! hotărî el în sine. Poate o să se mire, dar am să-l rog să nu spună nimănui ce se întâmplă cu mine!“

Cele cinci minute trecură.

— Hai, Eudoxio; îi dăm drumul!

Lui Ionică îi pieri curajul, îndată ce auzi zgomotul motorului. Cum să vorbească, așa, fără să se arate privirii? S-ar fi putut ca taică-su să creadă că are năluciri și să scape volanul din mână… Hotărî să aștepte aici și să mai chibzuiască până la cursa următoare…

Autobuzul pieri la colțul șoselei, și Ionică rămase singur în pădure. Printre copacii desfrunziți se vedea soarele, care parcă nu mai voia să apună, ba chiar, în loc să coboare, ai fi zis că începuse să suie, ca și cum n-ar fi mers spre noapte, ci spre miezul zilei. Băiatul îl privi o vreme, nedumerit, până ce constată cu uimire că, într-adevăr, soarele mergea înapoi, răspândind din ce în ce mai multă lumină.

În jur nu se vedea nimeni; se auzeau doar animalele, foindu-se neastâmpărate între gratiile menajeriei. Ionică porni într-acolo; până să vină autobuzul era tocmai o oră.

Prima vietate cu care dădu ochii fu veverița, stând pe o ramură, în două picioare, ca oamenii, cu botișorul ei micuț și gingaș, cu ochii vii, lucind ca mărgelele, cu coada pufoasă dată pe spate, așa de mare că îi depășea cu o palmă urechiușele ciulite la vederea vizitatorului.

— Bună ziua, băiete cu inima bună! îl întâmpină veverița, salutându-l ea prima.

La drept vorbind, nu mai știai dacă-i seară, sau ziuă, dar altceva îl miră pe băiat, auzind acel glas al pădurii.

— Mă vezi? întrebă el, care-și cunoștea însușirea.

— Te văd foarte bine!

— Păi… pe mine nu mă vede nimeni. Uite, chiar acum a plecat autobuzul; nu m-a văzut nici șoferul, nici taxatoarea.

— Ești nevăzut doar pentru oameni; noi te vedem, animalele.

Și veverița scoase un fel de chițcăit vesel, în triluri.

— De ce crezi că am inima bună? continuă Ionică, trecând la altă întrebare, de teamă să nu fie la mijloc vreo lingușire.

— Fiindcă ai în mână o prăjitură și n-ai mâncat-o până acuma!

— Asta nu-i dovadă destulă!

— Ba da. Te gândești s-o dai cuiva căruia îi e mai foame decât ție.

Băiatul se scărpină în creștet, dovedind că se află în încurcătură.

— Nu știu dacă-i chiar așa, răspunse el, pe urmă. Prăjitura asta nu mi se cuvine…

— Știu; i-ai luat-o lui Haplea, din farfurie.

— Îl cunoști?

— Dar cum să nu! Vine dumineca și înfulecă într-una. De când îl știu nu mi-a dat măcar o alună!

— Vrei tu prăjitura?

Veverița se strâmbă, de parcă i-ar fi oferit ulei de ricină.

— Mie nu-mi plac decât nucile și alunele.

— Dac-aș fi știut că vin aici, ți-aș fi adus o pungă plină. Altceva ce pot să fac pentru tine?

— Să-mi dai drumul.

— N-am voie.

— Doar un ceas; vreau să mă plimb puțin prin pădure.

— Am să mă mai gândesc! zise Ionică.

— Până când?

— Nu știu; poate am să vin din nou, mâine.

— Vrei să zici ieri! îl îndreptă veverița, chițcăind vesel și subțire.

— Cum adică „ieri“?

— Așa! Nu vezi că timpul se întoarce în urmă?

Ionică privi în sus și rămase mut de mirare. Soarele, de la apus, se ridicase deasupra pădurii și acum înainta pe boltă, cu mare repeziciune. Până să se dezmeticească, îl văzu în înaltul cerului, de unde începu să coboare spre răsărit, mărindu-și viteza într-una.

— Hai, ce hotărăști? îl zori veverița. Uite, acu' se face dimineață, și pe urmă o să vină noaptea. N-o să ne mai putem plimba prin pădure!

Băiatul nu mai avu timp să gândească; soarele porni vijelios la vale, spre răsărit, lăsând o dungă roșie în urmă. Și, cât ai clipi, se făcu întuneric.

— Veverițo! șopti Ionică speriat de toanele firii.

— Acum lasă-mă să dorm! Vorbim ieri, pe lumină.

Timpul o luase razna și fugea înapoi, cu iuțeala închipuirii. Băiatul se rezemă de un copac, altfel îi venea amețeală…

Și așa, într-un vârtej căruia nu-i putea pune împotrivire, trecură peste capul lui vălurile întunecoase ale nopților și fulgerele orbitoare ale zilelor. La un timp se porni un vânticel călduț, care începu să ridice frunzele căzute, aurii, galbene, roșcate, brune și să le poarte printre copacii dezgoliți ai pădurii. Dar în loc să se ducă așa, în neștire, cum se duc frunzele purtate de vânt, toamna, fiecare din ele — cum atingea o ramură — se lipea la locul ei de peste vară, unde începea să se înviorezе și să-și schimbe culorile. Pădurea se vedea înverzind, în sclipirile de lumină ale zilelor și, când fu verde ca vara, soarele se opri deodată în înaltul cerului.

Ionică se frecă buimac la ochi. Veverița era tot acolo unde o știuse, pe ramură, numai că părea mai mică, mai vioaie și, din roșcată, blana i se făcuse neagră și tare lucie.

— Ai avut destulă vreme să te gândești! zise ea. Acum îmi dai drumul?

— Cum să mă gândesc, când nu știu ce se întâmplă cu mine?!

— Atunci, măcar dă-mi o alună!

— Ți-am spus că n-am alune!

— Ba da! Uită-te în palmă!

În locul prăjiturii pe care o ținuse atâta vreme în mâna, și căruia îi știa doar forma, și mirosul, și culoarea, Ionică descoperi, în culmea uimirii, o bucățică de zahăr, un ou cât degetarul, o fărâmă de unt, o grămăjoară de făină și alături, într-adevăr, o alună.

— N-am ce zice! îngână el. Trebuie să fi fost o prăjitură grozav de bună!

Veverița se strecură printre gratii și, dintr-o săritură, fu pe umărul lui, de unde întinse lăbuța și luă aluna.

— Poți să ieși singură? se miră băiatul.

— Bineînțeles!

— Atunci… de ce mi-ai cerut să-ți dau drumul?

— Pe vremea aceea nu aveam loc printre gratii. Eram mai mare.

— Așa e!… Dar ce s-a întâmplat cu tine?

— Și cu tine s-a întâmplat la fel. Și tu ești mai mic; ești abia un băiețel acuma.

— Da' de unde! Am împlinit treisprezece ani astă-vară.

Veverița începu să chițcăie — râsul ei subțire,

— Nu-i adevărat! Ai abia nouă!

— Așa de mult ne-am întors în urmă?

— Am sărit peste ierni, d-aia nu ți-ai dat seama.

— De ce am sărit peste ierni? Iarna e frumos… Să schiezi, să te bați cu zăpadă, să te dai cu sania!

— Dar ai fi înghețat. Ești îmbrăcat prea subțire.

— Asta așa e!… recunoscu Ionică. Vroiai să te plimbi prin pădure; până vine autobuzul aș merge și eu cu tine.

— Acum sânt mai mică și nu cunosc drumul. Poate să mai luăm pe cineva, să ne țină tovărășie.

— Pe cine să luăm?

— Bunăoară pe cumătrul urs! El cunoaște pădurea.

Ajunseră la un țarc pustiu, care în fund avea o vizuină.

— Moș Martine! strigă veverița, ronțăind aluna. Hei, moș Martine!

Trecu timp destul până ce ursul să iasă, ursuz, din vizuină. Era cam buimac de somn și își sugea o labă în gură, iar ca mărime, abia să fi fost cât un câine; pui de urs, nu urs în toată firea! Se cunoștea că îl dăduseră înapoi anii aceia.

— Ia te uită! mormăi el, privind pădurea verde și cerul albastru de vară. Eu tocmai mă pusesem pe hibernare. S-a sucit vremea!

— Vrei puțină făină? îl întrebă Ionică, văzându-l cum își sugea laba de foame.

— Făină?! Aș vrea mai degrabă un fagure de miere sau un coșuleț de zmeură.

Zicând acestea, ursul se strecură printre gratii, se apropie de musafir și îi mirosi mâna.

— Uite că ai zahăr! zise cu mulțumire.

— Nu știam că-ți place; zahărul nu se găsește în pădure!

— M-au deprins vizitatorii!

Și porniră tustrei, până ajunseră la căprioară.

— Fetico! strigă veverița.

Căprioara, care se încălzea la soare, sări în sus, arcuindu-și toate patru picioarele, cu o sprinteneală de balerină. Botul umed, nările gingașe adulmecau aerul, și toată făptura ei era numai freamăt.

— Noi sântem! o liniști veverița, văzând cât se speriase blinda sălbăticiune.

— Unde-ați plecat? întrebă căprioara cu glasul sfios, dar limpede ca apa izvoarelor.

— Prin pădure; doar așa, într-o mică plimbare.

— O, tare mi-e dor de pădure! Dar singură nu îndrăznesc să mă duc, de teama dușmanilor. Luați-mă și pe mine!

— Cu dragă inimă! se învoi veverița, zglobie.

Căprioara se cățără pe un trunchi de copac care-i împodobea ograda și sări sprintenă pe deasupra împrejmuirii.

— Nu vrei puțin unt? o întrebă Ionică, fermecat de sfiala și gingășia puiului de căprioară, că și pe ea o dăduseră înapoi anii.

— Nu-mi place untul; dar văd că ai făină!

Și îndată, băiatul simți cum botișorul rece și umed îi adulmecă palma.

— Ia te uită câte vietăți s-au înfruptat dintr-o prăjitură! zise el, bucurându-se din toată inima. Oare cui să dau untul?

Ursul strâmbă din nas, în timp ce-și sugea pe îndelete bucățica de zahăr, prelungindu-și astfel desfătarea.

— Pentru unt n-ai să găsești prea mulți mușterii în pădure!

— Mulțumesc! zise căprioara, adunând din palmă ultimul fir de făină.

— Dar oul?

Nu-și sfârși Ionică întrebarea, când, printre gratiile ogrăzii ei, vulpea roșcată își scoase capul, zâmbind cu prieteșug și slugărnicie.

— Să n-o poftești la plimbare! șopti veverița, făcându-se că n-o vede.

— De ce? Pare foarte la locul ei și foarte blajină.

— E o prefăcută! Ai să te căiești mai pe urmă!

— Ce băiat deștept! zise vulpea, dându-și ochii peste cap de plăcere. Și ce frumos îmbrăcat! Și ce viteaz!… N-am văzut până azi ființă omenească mai izbutită ca tine!

— Ești nedreaptă cu ea! îi șopti Ionică veveriței, care își foia coada pe la urechile lui, doar-doar l-o face să nu mai audă lingușeala.

Vulpea își îndulci mai mult glasul, de parcă ar fi avut limba unsă cu miere:

— Ce-ai în mână, voinicelule?

— Puțin unt… Și un oușor de găină.

— Untul poate să-l duci corbului, ca să-și ungă penele, că tare se fudulește cu ele. Dar oul dă-l puțin încoa', să-ți arăt o scamatorie!

— Nu i-l da! mormăi ursul.

— Are să te păcălească! adăugă veverița.

— De ce? Vulpii îi plac găinile, nu ouăle!

Căprioara tăcea cu sfială, dar în ochii ci mari și limpezi Ionică ar fi putut să citească dezaprobarea.

— Haide, băiat deștept, dă oul, și-ai să vezi o minunăție! stărui vulpea cu același glas lingușitor de adineauri.

Băiatul îi întinse oul, călcând sfaturile tuturora. Vulpea îl luă cu gura și, chicotind, se duse în mijlocul bătăturii, unde îl puse la soare.

— Hai, arată-mi scamatoria!

— Nu acum! Să vii peste o lună de zile!

— Te-a păcălit! ziseră într-un glas și ursul și veverița.

— Și ce-a câștigat? răspunse băiatul, cu nepăsare.

Vulpea începu să râdă, în timp ce-și foia coada roșcată pe deasupra oului.

— Ce-am câștigat? Mai ai să înveți multe, băiețelule! Din ou o să iasă pui, și puiul o să se facă găină!

Ionică strânse din dinți, mistuind greu păcăleala.

— Dacă pân-atunci nu te-o prinde vânătorul!

— Ha-ha-ha, ia te uită deșteptăciune! Cine îndrăznește să vâneze animalele înlăuntrul menajeriei?

— Nu m-așteptam să pățești asemenea rușine! zise veverița, aspru, ea care la început îi arătase băiatului atâta prietenie.

Și, dintr-o săritură, fu în copacul de lângă alee, iar de acolo, în pădure.

Ursul nu-l părăsi chiar de-a dreptul, ci cu oarecari ocoluri:

— Ia ascultă! Auzi?

— Ce s-aud?

— Zumzăie albinele! Trebuie să fie vreun stup pe aici, prin vreo scorbură. Mă duc să fac rost de ceva miere!

— Dar ți-am dat zahăr adineaori!

Tânărul moș Martin făcu pe surdul și se duse mormăind printre lăstare.

Rămase doar căprioara.

— Tu mergi cu mine?

— Merg! răspunse ea, adulmecând fricoasă în aer.

— Să știi că nu mai am făină! o vesti Ionică, începând să se teamă de ingratitudinea animalelor.

— Dar ce, crezi că pentru făină merg cu tine? Merg fiindcă ești singur, și ți-o fi urât în pădure.

Lui Ionică vorba căprioarei îi încălzi inima.

— Hai mai întâi pe la corb, că mi se topește untul în mână! hotărî el, pornind pe alee.

Până să ajungă la corb, trecură prin fața leului; acesta scăzuse și el în mărime, ca toate animalele atinse de întoarcerea vremii. Ședea leul în bătătura lui, bucurându-se de soare, și o muscă se rotea pe lângă el, i se așeza pe urechi, pe nas — numai că nu-i intra în gură. Dar jivina o lăsa în voie, chit că afurisita îl necăjea și nu se ducea de loc mai încolo.

Ionică începu să râdă, stârnind mirarea căprioarei, care nu râdea niciodată, de nimeni.

— Râd — o lămuri băiatul — fiindcă mi-am adus aminte o întâmplare. Dar se vede că și leul trage până la urmă învățătura pățaniei, nu numai omul!

Corbul tocmai își lustruia penele și era singurul din pădure care își păstrase mărimea; ce înseamnă la el câțiva ani, când trăiește un veac, dacă nu chiar două? Era mare și negru croncanul și făcea umbră în jur, înghițind în pene toată lumina soarelui.

— Cumetre, uite, poate vrei un pic de unt, să iasă lustru mai bine!

— Da’ unde-ai mai pomenit tu corb să-și ungă penele?

— Așa mi-a spus vulpea… Poate a vrut să râdă de mine, că m-a păcălit și cu oul.

— Cum, cum?

Corbul ascultă foarte curios pățania, după care se puse pe un râs, de croncănea toată pădurea.

— Ia te uită cum l-a păcălit! Cra, cra, cra! Dacă n-ai minte, așa îți trebuie, copile!

De la râsul lui se molipsiră toate vietățile grădinii. Din vârful copacului unde se cățărase să-și lustruiască penele, păcătosul croncănea în gura mare, repetând întâmplarea:

— Auziți ce-a pățit băiețelul ăsta, care n-are mai multă minte decât oul găinii!…

— Da' ție nu ți-a șterpelit cașcavalul? răcni Ionică, pierzându-și răbdarea.

Cine mai putea să-l audă, când râdeau în hohote și tigrul, și leul, și pantera, împreună cu toate patrupedele; și pelicanul, și cocostârcul, și cocoșul de munte, și rața de baltă, împreună cu toate zburătoarele; și bursucul, și vidra, și ariciul, și nevăstuica — ba chiar și șarpele boa.

Doar lebăda se plimba pe lac, demnă, fără să facă haz cu mulțimea, nu fiindcă s-ar fi ținut mare, ci fiindcă lebedei îi stă bine tăcerea.

— Hai să mergem! zise căprioara, văzând câtă batjocură îndura băiatul, fără altă vină decât că era prea bun la inimă. Altădată să te ferești de șiretenia vulpii, dar mai cu seamă de croncăneala corbului; nu degeaba are el atât de prost nume!

— Dar ce i-am făcut? Ce vrea cu mine?

— Vrea să-ți pierzi firea, să te aducă la disperare!

— Câștigă ceva pe această cale?

— Câștigă tot ce-i dorește inima!

— Nu te înțeleg! zise băiatul, privind întrebător în ochii limpezi ai căprioarei.

— Nici nu vreau să înțelegi de ia mine! Dar dacă-l mai întâlnești pe corb vreodată, ține-te bine! El n-așteaptă decât o clipă de slăbiciune!

Cu aceste vorbe nu prea lămurite ale căprioarei, hărmălaia se pierdu în urmă, și în jurul lor rămase numai pădurea. Copacii se îndeseau, împiedicând să treacă razele soarelui. Nu clintea nici o frunză, nu răzbătea nici un zgomot; se auzeau doar pașii băiatului și-ai căprioarei, călcând pe crengi și pe frunzișul putred al anilor.

— Ți-e frică? întrebă căprioara, adulmecând în aer cu botul ei umed.

— Nu… Adică, știu eu?! Dar ție?

— Îmi dârdâie inima.

— Mi-ai făgăduit să nu mă lași singur!

— N-am să te las, nici dacă om întâlni vânători!

Și iarăși merseră, multă vreme, căutând un capăt pădurii, fără să întâlnească însă nici măcar un luminiș, ca să se vadă cerul. Într-un târziu, dădură de o cărăruie care le tăia drumul și, până să se hotărască în ce parte s-o ia, ca să ajungă la o lumină, auziră pași ușurei apropiindu-se din bezna

pădurii. Căprioara își încordă toate patru picioarele, de păreau arcuri gata să zbârnâie, și-n ochii ei așa de limpezi se citi deznădejdea din urmă.

— Vânătorul! zise ea cu glasul atât de plăpând, încât îți rupea inima.

Ar fi putut să fugă, și-n două clipe s-ar fi depărtat destul ca să n-o mai vadă nimeni, dar, cu toată spaima, îi era rușine să nu-și țină cuvântul pe care-l dăduse însoțitorului,

— Am să te apăr! o îmbărbătă acesta, știind că îi datora ocrotire.

— Cum să mă aperi? Vânătorul are pușcă! Nu-l poți înfrunta cu mâinile goale!

— Ba am să te apăr, chiar dacă ar fi să tragă în mine!

Iată însă că printre copaci nu venea nici un vânător, ci o fetiță zglobie, cu o rochiță scurtă, înfoiată pe poale, proaspăt spălată și călcată cu fierul, netedă ca hârtia. În mână avea un coșuleț, acoperit cu un ștergar, strălucind și el de curățenie, iar în cap… o scufiță — ei da! — roșie ca zmeura. De sub această scufiță cunoscută și oamenilor mari și copiilor, ieșeau cosițele, ca paiul de grâu peste care a căzut, întunecându-l puțin, prima brumă.

— Bună ziua! zise Ionică.

— Bună ziua! răspunse copila.

— Unde te duci singură prin pădure?

— Mă duc la bunicuța, cu demâncare.

— Putem să mergem și noi cu tine?

— De ce nu, dacă aveți vreme?!

Porniră toți trei pe cărare. Fetița mergea înainte, pe urmă venea Ionică, iar căprioara era la urmă, tot adulmecând primejdiile în aer.

— E căprioara ta?

— Nu; oamenii n-au căprioare.

— Păcat! zise fetița.

Căprioara nu zise nimic, dar suspină, privindu-și cu ochii ei calzi însoțitorii.

Ionică se adresă copilei:

— Cum te cheamă?

— Marioara… Când am să fiu mare, au să-mi spună Maria.

— Foarte bine!

Acum cărăruia se lărgea, până ce se prefăcu într-un drumeag, și de aici merseră unul lângă altul — fetița la mijloc, iar căprioara și Ionică în pas cu ea, de o parte și de alta.

— N-ai în coș ceva să-i dăm căprioarei? întrebă băiatul.

— Am plăcinte și mere. Nu știu ce-ar putea să-i placă.
— Mulțumesc, dar nu mi-e foame! răspunse căprioara, arătându-și iar ochii blânzi și recunoscători ca ai oamenilor.
Ionică văzu că semănau cu ai fetiței, numai că păreau mai deschiși la culoare. Ai fetiței erau negri, mai negri decât murele coapte, pe când ceilalți aduceau cu castanele.
Curând, drumeagul răzbi într-o poieniță cu iarba măruntă și deasă, presărată cu năsturași în toate culorile. În fund se vedea o căsuță, ca de jucărie, cu pereții de bârne, cu acoperișul de țiglă roșie, înnegrită de vreme și năpădită de mușchi — plantă pufoasă și leneșă. Singura fereastră deschisă asupra poienii avea perdelele de pânză subțire, dar așa de încrețită, că nu lăsa să vezi nimic înăuntrul încăperii. Pe coșul de cărămidă ieșea fum, de parcă n-ar fi fost vară deplină.
— Bunicuța e răcită, zise fetița, adresându-se însoțitorilor. De aceea face focul în sobă, ca iarna.
Căprioara adulmecă spre căsuță, cu botul ei umed, și-n ochi i se citea neîncredere și teamă:
— Poate ar fi bine să ne întoarcem!
— De ce? întrebă mirat Ionică.
— Miroase a lup prin apropiere.
— E scurteica bunicii, o lămuri fetița, mergând mai departe, zglobie. Bunica are o scurteică de lup, și-o poartă chiar și vara.
Cu aceste cuvinte păși pe prispă și strigă, netemătoare, în timp ce-și ștergea ghetuțele pe un țol pus în fața intrării:
— Bunicuțo, ți-am adus demâncare!
— Intră, intră, nepoțică dragă, că tare mi-e foame!
Glasul suna cam dogit, răsunând parcă din fundul butoiului.
Căprioara se opri cu urechile ciulite și cu trupul cuprins de tremur:
— E glas de lup! îl cunosc bine!
— Aș! răspunse fetița, fără să se teamă. Bunica e răgușită; așa vorbește ea totdeauna!
— Desigur! zise Ionică, adresându-se căprioarei. Fetița știe mai bine!
— Nu intrați!
Băiatul ridică din umeri, fără să vadă ce triști erau ochii căprioarei.
— Dacă ți-e frică, du-te înapoi în pădure!
— Am făgăduit să merg cu tine!
— Și eu am făgăduit să te apăr la nevoie.

— Numai să-ți poți ține făgăduiala!

Și sărmana căprioară, credincioasă hotărârii, păși pragul, deși presimțea că o așteaptă pieirea.

Înăuntru era cald ca în cuptorul de pâine. Bunicuța, în scurteică sură, cam largă la umeri, ședea într-un jilț, lângă sobă, îmbrobodită până peste ochi cu un șal de lână. Pe nas avea ochelari, fiindcă tocmai citea jurnalul.

— Ai întârziat! zise ea, cu nemulțumire. Dar pe cine-ai adus cu tine?

— Un băiețel pe care l-am întâlnit în pădure.

Bunica privi pe deasupra ochelarilor.

— Câți ani ai tu, băiețelule?

— Știam că am treisprezece, numai că s-a întâmplat o ciudățenie, și s-ar putea să am nouă!

— Fraged, fraged! se bucură bunicuța, înghițind în sec, și lovindu-și măselele. Iar dumneaei cine e?

— Căprioara! E foarte blândă; a venit singură cu noi. Am făcut rău, bunicuțo?

— Nuu! Ai făcut foarte bine! E fragedă și are carnea dulce. Bine-ai venit, căprioaro!

Căprioara aruncă priviri deznădăjduite protectorului, dar acesta nu băgă de seamă.

— Sst! Să nu scoateți o vorbă! zise deodată bunica, ducându-și un deget gură. Am auzit pașii lupului pe afară. Băiețelule, ia du-te tu și încuie ușa cu cheia!

Ionică se supuse, și nu văzu nici de data asta ochii căprioarei. Bunica întinse mâna cu mănuși tricotate, de lână.

— Dă cheia la mine!

Era o cheie mare și grea, de fier bătut cu ciocanul, cum fac țiganii; băiatul abia o putea duce în mână. Bunica o luă, o puse lângă jilț, la picioare, și-apoi începu să râdă cu mulțumire.

— Bunicuțo! întrebă fetița, care se așezase pe un scăunel, lângă jilțul bătrânei. De ce ai dinții așa ascuțiți? Nici nu i-am văzut până acuma!

— Ca să te mănânc pe tine, fata mamei!

Cei trei musafiri împietriră. Bunicuța se ridicase în picioare, își lepădase scurteica, dintr-o smucitură își aruncase ochelarii, șalul, și se arătase în adevărata ei înfățișare.

— Mai întâi am să te mănânc pe tine, căprioaro!

— Știam că ești lup și-ai să mă mănânci…

— Atunci de ce-ai intrat în capcană?

— Îi făgăduisem băiețelului… Dar dacă tot mă mănânci pe mine, măcar dă-le lor drumul!

— Aș! zise lupul, rânjind de i se vedeau toți dinții din gură. O asemenea pleașcă nu-mi cade nici o dată pe lună!

Ionică i se așeză în cale și-i vorbi hotărât, deși cu multă cumpănire:

— Lupule, mă simt obosit, mă cam doare capul, și n-aș avea nici chef, nici putere să mă iau la trântă cu tine. Dar înțelege-mă că nu pot să las în ghearele tale pe fetița asta plăpândă și fără apărare…

Văzându-i neașteptata dârzenie, lupul începu tocmeala:

— Poftim! Fetiței îi dau drumul!

Iar în gând își zicea: „Las' c-o ajung eu din urmă!"

— Să-i dai drumul și căprioarei! E o făptură care mi-a arătat credință, și nu pot s-o las în părăsire!

— Așa? Atunci pregătește-ți pielea! Am să termin mai întâi cu tine!

Lupul scoase un urlet, la care pereții începură să se zgâlțâie, iar afară pădurea se umplu de vuiet. Ionică îi văzu botul căscându-se, încât falca de sus ajungea în tavan, pe când cea de jos atingea podeaua. Dar în ultimele clipe, el își socotise toate mișcările. Cu botul căscat așa, lupul se repezi să-l înșface la nimereală, că de văzut nu mai putea să vadă decât tavanul; atunci băiatul se aplecă mai iute decât săgeata din arcul întins până zbârnâie, luă cheia de lângă jilț și, ținând-o zdravăn cu amândouă mâinile, i-o băgă în gură. În lăcomia lui, lupul o înghiți pe nemestecate; cheia i se duse pe gâtlejul care scârțâi ca o încuietoare neunsă de multă vreme. Ionică nu se mulțumi cu atât: după cheie, și-aproape din aceeași mișcare, îi dădu să înghită și vătraiul. Dihania se frânse de mijloc, ținându-se cu labele din față de pântece și începu să urle:

— Ce mi-ai făcut? Ce-ai avut cu mine?…

— Trebuie să ți se înfunde odată! zise băiatul, în timp ce-și ștergea sudoarea de pe frunte, care curgea gârlă, fiindcă îi trebuise multă încordare spre a săvârși, fără greș și fără să tremure, fapta aceea.

— Îndură-te! se rugă lupul, zvârcolindu-se și vărsând lacrimi de pocăință. Scapă-mă de fiare, că îmi rup măruntaiele, și jur că am să-mi schimb obiceiurile!

Fetița cu scufița roșie începu să plângă cu pumnii la gură:

— Iartă-l bietul de el! Mi-e așa milă!

— Să nu-l crezi! șopti căprioara. Lupul își schimbă părul, dar…

— Știu și eu vorba! zise Ionică.

— Și dacă nu-i scoți cheia — continuă fetița — nici n-avem cum să ieșim. Fereastra e bătută în cuie!

Lupul încuviință din cap, strâmbându-se de durere:

— Vezi?! Fetița are dreptate! Cum o să mai ieșiți de aici fără cheie?

Desigur, îl chinuia rău fierul și-i tăia măruntaiele, fiindcă începuse să facă bale cu sânge la gură.

— Te scap! hotărî Ionică. Întinde-te cu fața în sus, pe podele!

Pe căprioară o cuprinse tremurul.

— Ai să plătești cu viața bunătatea din inimă!

Băiatul se întoarse și zise încet, s-audă numai ea, nu și dihania:

— Dacă o fi bunătate în inima mea, nu-i pentru lupi! Nu te teme!

Apoi luă cleștele de cuie.

— Cumetre, să te ții bine, că s-ar putea să te doară!

Lupul scoase un urlet și se zvârcoli pe dușumele.

— Ce faci? Aoleu! Mă seacă la inimă!

Ionică trăgea de îi tremurau mâinile, până ce cleștele scăpă din gura dihaniei, împreună cu unul din colți — pare-se cel mai ascuțit, și lung cât un lat de mână.

— Ce făcuși? Aoleu! A fost vorba să scoți fiarele!

— Cum o să ajung la fiare, dacă nu mă lasă colții din gură? Haide, stai liniștit și țin-te bine!

Grea trudă fu pentru Ionică să scoată toți colții dihaniei. Când sfârși îi tremurau mâinile și era lac de sudoare… Fetița plângea în colțul odăii. Până și băiatului i se înmuie inima… Ba chiar și în ochii căprioarei se citea milă. Ce rău mai poate să facă un lup fără colți în gură?

Ionică tocmai se gândea cum să-i bage cleștele pe beregată, cum să apuce vătraiul, apoi cheia, și să-i dea drumul jivinei — că primise pedeapsă destulă! Dar este o vorbă, la al cărui tâlc nu se gândesc oamenii totdeauna, că fiecare pasăre pe limba ei piere! Și, pe propria lui limbă, lupul își hotărî pieirea.

— Aha! horcăi el, chinuit și furios de durere. Crezi că dacă mi-ai scos dinții m-ai lăsat fără arme? Parcă n-am fălci? Nu pot să-nghit și fără să mestec? Scoate-mi fiarele, și-ai să vezi tu pe urmă!

Se știa puternică dihania, și vorbea așa din prostie, fiindcă de multe ori mintea din creier nu-i pe măsura puterilor!

Ionică își aspri iar inima. Sânt, așadar, ființe în lume care nu se căiesc nici în ceasul din urmă…

— Nu izbutesc cu nici un chip! zise el, după ce răsuci de câteva ori cleștele în beregata dihaniei.

Pe lup îl cuprinse iar spaima, adăugându-se durerilor:

— Scapă-mă, băiete! Uită vorba de adineaori!

— Nu-i decât o cale!

— Spune-o!

— Să te punem la căldură. Fierul o să se topească și-o să curgă pe gură.

— N-o să mă frigă?

— Prea puțin! Și chiar de te-ar frige tare, altă cale nu e!

— Fie!

Ionică deschise ușa cuptorului:

— Atunci, suie!

Lupul se cam codea, dar îi îndeplini porunca, neavând altă scăpare. Băiatul îl închise cu zăvorul, și simți o sfârșeală în inimă.

— Acum, lemne pe foc! hotărî el, pe cale de a-și pierde puterile.

Căprioara lăcrima, și inima ei bătea între spaimă și milă.

Fetița se împotrivi:

— Ești crud! Nu-ți dau voie!

— Așa? făcu băiatul. Atunci să-ți pun o întrebare: bunica ta unde este?

— Trebuie să fie pe-aici! Poate s-a dus să se plimbe prin pădure.

— Da? Să-l întrebăm pe lup. Cred că el știe mai bine… Lupule, unde e bunica?

— Am mâncat-o… Dar era slabă și avea carnea tare. Mai bună o să fie căprioara!

Fetița se trânti pe pat și începu să plângă. Ionică ațâță focul în sobă. Curând începu să miroasă a păr ars și-a friptură.

— Mă cam frige! mormăi lupul, din fundul capcanei.

— Rabdă!

— Rabd, că de-abia aștept să mănânc căprioara!

Băiatul aruncă lemne pe foc, cu mai multă furie.

— Ba nu! mormăi lupul, întâi am s-o mănânc pe fetiță!…

Din cuptor ieșea fum înăbușitor; în odaie se răspândi miros de blană pârlită. Dihania începu să urle, zbătându-se ca în frigare:

— Mă arde! Mai ține mult până s-o topi fierul?

— Ai puțină răbdare!

— Aștept cât o fi nevoie… Dar mi-e cam foame… Poate că mai bine să-l mănânc pe băiat, pe urmă pe căprioară, și să las fetița la urmă…

Focul duduia în sobă, cuptorul se zgâlțâia, răspândind duhoarea grăsimii încinse și toate duhorile… Dar mult timp se mai auzi glasul lupului, care tot își mai făcea planuri:

— Nu! Întâi fetița, pe urmă căprioara; băiatul îl păstrez pentru mâine.

Ionică puse ultimul lemn în sobă, apoi căzu pe podele; fumul îl înăbușea, nu mai putea să respire, și creierul i se zbătea să se rupă în două.

— Mor! gemu lupul. Mai bine să mănânc întâi căprioara; are carnea mai fragedă; tot îmi lipsesc dinții din gură!

La fereastră se abătu o umbră, o aripă neagră întunecă încăperea și-un cioc hrăpăreț ciocăni în geam, gata-gata să-l facă fărâme.

— Băiețelule! se auzi croncănitul corbului, de afară. E adevărat că l-ai răpus pe cumătrul lup? Rogu-te, iartă-mă că te-am necăjit mai devreme, și dă-mi mie stârvul!

Ionică îl auzea, dar nu putea să-i răspundă. Auzi chiar glasul vulpii după aceea, mieros cum îl știa din pădure:

— Băiețelule, am știut eu cât ești de viteaz! Cine, în afară de tine, ar fi putut să-l înfrunte pe cumătrul lup, că doar e cel mai tare din toată pădurea! Uite, băiețelule, ți-am adus înapoi oușorul, că n-am vrut decât să glumesc. Ce, parcă poate cineva să te păcălească pe tine? Dar uite ce te rog, drăguțule, deșteptule, frumușelule: vezi că pe dulăpior este cheia de la coteț… Dă-mi-o, că răposatului nu-i mai trebuie găinile!

Cuptorul sfârâia, să arunce ușa din zăvor și din balamale. Glasul lupului se mai auzi o ultimă oară, și ultima lui vorbă era tot a fiarei:

— Întâi fetița, pe urmă băiatul, și la urmă căprioara…

— Mă doare capul! gemu Ionică.

Plângând cu suspine, fetița îngenunche la căpătâiul lui și-i puse mâna răcoroasă pe fruntea care frigea ca ușa cuptorului.

Căprioara îngenunche în partea cealaltă, tristă, blândă, cu ochii umezi, și începu să-i lingă mâna…

Aripile corbului se deschiseră larg, acoperind toată fereastra — și în odaie se făcu întuneric…

Când deschise ochii, după o vreme, Ionică nu mai recunoscu odaia. Privită mult timp, culoarea neagră îți dă alb pe retină. Alb se făcuse totul, după negrul care îi luase lumina. Ar fi vrut să se frece la ochi, dar nu-l ascultau mâinile…

Fetița era îngenuncheată lângă el și-l privea cu duioșie.

— Tu ești Fetița cu Scufița Roșie?

— Nu, Ionică! Eu sânt Tincuța!

— Da?… Cum ai venit singură în pădure?

Mai erau și alții acolo, un om îmbrăcat în alb, la picioarele patului, o femeie toată albă în dreapta — prea mult alb după ce penele corbului făcuseră atât de neagră odaia!

Ionică tresări și dădu să se ridice din perne:

— Dar… unde-i căprioara?

Fetița rămase împietrită. Femeia albă din dreapta clătină din cap. Omul celălalt strânse din dinți, se încruntă la chip; câteva clipe păru descumpănit, apoi se scutură și zise:

— Continuați cu streptomicina!

Băiatul tresări, poate vroia să facă un gest de împotrivire; se vede însă că nu mai avea nici un pic de putere, fiindcă rămase sleit și închise ochii, ca pentru totdeauna. Ceilalți îl auziră bolborosind stins, nelimpede, cuvinte care li se păreau fără nici o noimă, în schimb spuse cu multă duioșie:

— Ce bine ar fi dacă în pădure ar trăi numai căprioare!

În clipa următoare băiatul mai deschise ochii o dată, și atunci în locul oamenilor din jur văzu o pânză albastră, care cobora lin, așezându-i-se pe față.

Ciudat, după ce-i mângâiase fața, pânza se răsturnase, lichefiată, la marginea patului…

O apă de munte, rece, limpede și albastră curgea între maluri stâncoase, de la miazănoapte către miazăzi. În stânga ei, unde era răsăritul, se înălțau munți tociți, de piatră roșcată, arsă de soare, cu pâlcuri de păduri care poate fuseseră falnice altădată. În dreapta se deslușea un alt șir de munți, mai mărunți, poate tare bătrâni, acoperiți de ierburi sărăcăcioase. Spre miazăzi, departe, râul se vedea lucind într-o câmpie goală, dar la capătul privirii se ridicau alți munți, tăindu-i calea și silindu-l să se abată și să se strecoare prin trecători nevăzute de-aici.

Soarele ardea în înaltul cerului, pe o zi de vară cu văzduhul neclintit, și arșița era atât de mare, chiar între munți, încât se vedea aerul pâlpâind. Peste această întreagă priveliște plutea o pulbere roșiatică, căzută poate din soare, poate ridicată de pe pământ.

Totul în jur îi era necunoscut lui Ionică, și nici nu-și amintea pe ce căi ajunsese aici. Se văzu întins pe un prundiș de pietre roșcate, bând cu sete din apa râului și răcorindu-și fața înfierbântată. Pe urmă se ridică mai limpezit și cercetă locul, cu oarecare nedumerire, dar cu multă curiozitate.

De-a lungul râului se vedea un drumeag plin de colb roșu și de hârtoape. Și cum privea el această cale, neștiind pe cine să întrebe unde se afla și încotro să meargă, dinspre miazănoapte, acolo unde pâcla roșiatică părea mai deasă, se ivi un călăreț singuratic, cu înfățișarea — ar fi spus — cunoscută și foarte ciudată. Omul, pe care nu-l puteai desluși limpede de departe, călărea pe un măgar sur, și așa de ostenit, încât urechile îi atârnau în jos, fără vlagă, iar copitele se împiedicau jalnic de fiecare piatră. Călărețul părea și el tare obosit, altfel ar fi descălecat, lăsând măgarul în pace. Fiind foarte înalt, picioarele îi dădeau de pământ câteodată, și atunci, câteva clipe, măgarul își simțea spinarea despovărată. De altminteri, omul însuși se străduia să-i facă placul, fiindcă în locurile mai anevoioase mergea cu picioarele pe jos, păstrând doar iluzia că-i călare, când bietul de el se ostenea ca tot pedestrașul.

Bucuros să întâlnească ființă omenească în aceste locuri neumblate, Ionică își șterse apa de pe față, urcă malul râului și ieși în drum, așteptând nerăbdător să se apropie echipajul.

Când omul ajunse la o aruncătură de piatră, băiatului i se păru că îl mai văzuse o dată. În mână călărețul ținea, drept în sus, un băț lung, proptit în scara șeii, semănând cu o lance. N-avea nici coif, nici platoșă, și, cu toate că măgarul nu putea fi confundat cu Rocinante, Ionică nu se îndoi că în fața lui se afla însuși vestitul și iscusitul hidalgo Don Quijote de la Mancha. Desigur că, pierzându-și pe undeva bătrâna lui gloabă, încălecase pe măgarul lui Sancho Panza.

— Bună ziua, băiete! grăi drumețul când fu aproape.

Măgarul se opri și își băgă botul în colbul roșiatic, ca și cum ar fi vrut să pască praful de piatră.

În prima clipă, uimirea îi ținu lui Ionică gura încleștată; abia mai târziu izbuti să și-o deștepenească și să răspundă, cu ochii zgâiți la atât de vestitul erou al ținuturilor hispanice.

— Bună ziua, nobile cavaler al Tristei Figuri! bâigui el, străduindu-se să-i vorbească în limba cea mai aleasă.

Era Don Quijote, fără îndoială, înalt din cale-afară, costeliv și uscat de drumurile fără capăt, de năzuințele-i neînțelese, care nu-și aflaseră limanul niciodată. Soarele îi lumina în plin fruntea neobișnuit de lată, fața prelungă și osoasă, ochii vii și visători totodată, gura mică, având buzele strânse într-o grimasă care putea să însemne disprețul, dar mai degrabă sila de viață. În adaus, și parcă nepotrivindu-se cu cele ce se știu despre cavalerul rătăcitor, cunoscut în lumea întreagă, o mustață lungă îi cădea peste colțurile gurii, acoperind ce era mai amar în desenul ei aspru.

În picioare drumețul avea cizme înalte, cu pinteni de-o șchioapă, iar peste pantalonul care adunase tot praful, în călătorii fără capăt, atârna o tunică neagră, multă vreme purtată, împodobită însă la gât cu o coleretă albă, bogat înfoiată, ca a nobililor din castele și din palate. Cât despre arme, poate cavalerul le pierduse în ultima luptă, dacă nu cumva le amanetase, judecind după înfățișarea lui tare săracă, fiindcă nu mai avea asupră-i decât bățul cu care-și îndemna măgarul, sau, la trecerea prin târguri, își deschidea drumul în gloată. Iar altă avuție nu purta cu dânsul, decât o traistă, atârnându-i pe spate, și o pereche de desagi aruncați în fața șeii, pe grumazul măgarului.

— Te cunosc! strigă Ionică, bucurându-se să întâlnească un atât de drag și vestit personaj, întristându-se să-l vadă în starea aceasta.

— Nu sânt cine crezi! răspunse cavalerul, cu vocea amară, cu privirea ostenită și ștearsă.

Zicând, lăsă bățul să-i cadă și își propti picioarele în pământ, slobozindu-și măgarul. Acesta își arcui îndemânatic spinarea, se strecură printre cizmele lui, după care coborî la râu să se adape.

— Ba da! stărui băiatul. Tu ești Don Quijote de la Mancha, și ăsta-i măgarul lui Sancho Panza. Dar unde-i servitorul tău? Și unde-i Rocinante?

Abia acum văzu că omul își ducea greu brațul stâng, care-i atârna fără vlagă în mâneca hainei. Și mai văzu că, descălecat, nu se arăta așa de înalt cum i se păruse prima dată.

— Nu sânt Don Quijote, grăi drumețul. Dar îl cunosc îndeaproape. Și pe Sancho Panza… Și pe Rocinante… Și pe toți ceilalți…

Vorbind astfel, ajunse la umbra unui măslin și își lăsă jos traista, cu gândul probabil să facă aici popas pentru masă.

Ionică își duse mâna la gură:

— Tu ești. Tu ești…

— Întocmai cel la care te gândești! Don Miguel de Cervantes Saavedra!

— Dar… cum de ai ajuns în… sărăcia asta?

— Stai jos, băiete, și ospătează-te la masa mea păcătoasă! Întreaga Spanie este astăzi săracă, în afară de… în afară de cei care rămân totdeauna bogați, fiindcă sânt în fruntea bucatelor!

— Nu se poate! protestă Ionică. Toate bogățiile Americii vin în Spania! Corăbii întregi de aur…

— Cum vine aurul, așa pleacă; nimeni nu-i plătit și îndemnat să muncească; la noi se cumpără totul de peste graniță, cu prețuri de zeci de ori mai mari decât altădată, iar poporul are viața neagră.

Băiatul rămase gânditor.

— Timpului tău are să i se spună „Secolul de aur“!!

— Poate pentru alte pricini decât bogăția noastră! zise cavalerul.

— Bogăția din sufletele unor oameni! îi întoarse vorba tânărul tovarăș. Și dintre toți, desigur, tu, seniore Don Miguel de Cervantes Saavedra, ai să rămâi sufletul cel mai bogat al vremii tale!

Drumețul se ridică în picioare și salută, printr-o înclinare adâncă, mișcând cu mâna sănătoasă — într-un gest de curte — o închipuită pălărie regească.

Folosindu-se de clipa aceasta și socotind că vor mai rămâne un timp împreună, Ionică îndrăzni să-i ceară un hatâr:

— Don Miguel de Cervantes Saavedra, nu s-ar putea, măcar așa, între noi, să-ți spun pe un nume mai scurt?

— Fie! Dar numai cât sântem singuri! Spune-mi Don Miguel!

— Mulțumesc! Nici nu știi cât mi-era de greu!… Brațul tău stâng e beteag, după cât văd!

În loc să pară umilit, cavalerul răspunse trufaș, lovindu-se cu brațul celălalt în piept:

— În lupta navală de la Lepanto, o archebuză turcească mi-a zdrobit cotul, și doctorii nu s-au priceput să mi-l pună la loc!

— Ce noroc că n-a fost brațul drept, Don Miguel!…

Drumețul cavaler se făcu a nu înțelege vorba, sau poate n-o înțelese, într-adevăr. Iar băiatul continuă:

— Mi-aduc aminte acum de lupta aceea, dar mai știu că zăceai în pat atunci, rău bolnav, și nimeni nu te silea să ieși pe punte ca să-l înfrunți pe turc!

— E adevărat! Ce multe știi tu!

— Atunci de ce n-ai rămas sub punte, la adăpost tihnit?

Drumețul căzu pe gânduri, apoi zâmbi:

— Poate ca să existe Don Quijote de care ai spus!

Și după aceea schimbă vorba, cu ochii în pământ, triști:

— Haide mai bine să prânzim!

Îndată aprinse focul, cu găteje, la umbra măslinului prăfuit. Până să se facă jar, scoase din traistă o pâine mare, uscată, din care tăia de multe zile câte puțin.. Mai scoase un burdujel de brânză îngălbenită, și aceea purtată pe drumuri cine știe de când! Jăraticul fiind gata între timp, aruncă deasupra lui — unde începuseră să sfârâie, răspândind miros iute și unsuros — două bucăți de pastramă crestate cu cuțitul — carne de capră, tare sărată și uscată la vânt…

Prânziră în tăcere, mestecând greu, amândoi gânditori.

Măgarul își umplea și el pântecele supt, smulgând smocuri de iarbă țepoasă și scaieți dintre pietrele de râu și mestecându-le răbdător, cum purta răbdător în spinare desagii plini.

— De ce nu l-ai despovărat, Don Miguel?

— Cu mâna asta mi-era greu să pun desagii la loc.

— Ți-aș fi ajutat eu!

— Lasă, mai bine așa! Fără povară s-ar fi făcut prea zglobiu, și poate nici nu s-ar mai fi lăsat prins.

Își vedeau de prânzul sărac, între timp.

— Mulțumesc! zise Ionică, la sfârșit.

Se simțea nespus de abătut; îl întrista și locul acesta pustiu, și drumețul, și masa lui sărăcăcioasă, și măgarul smulgând mărăcini…

— Don Miguel, reluă băiatul vorba, cu sufletul aproape rănit. Știam că în Spania poeții nu sânt ținuți în cinste și la adăpost de griji, dar parcă nu-mi venea să cred. Acum, văzându-te aici, m-am încredințat pe deplin!

— Te înșeli, băiete! protestă drumețul, gata să se înfierbânte din nimic, cum era firea lui. Sânt ținuți în cea mai mare cinste!

Apoi își reveni și adăugă, cu un zâmbet cam stânjenit:

— Decât că uneori cerșesc, la poarta regelui, a nobililor și chiar a oamenilor de rând!

— Și cel ce și-a pierdut brațul, luptând pentru patrie, nu se bucură de onoruri? Regele nu i-a dat nici o răsplată, dacă nu pentru altceva, măcar pentru vitejia lui?

— Ba da! Dovadă că m-a luat în slujba regească!
— Nu știu ce slujbă o mai fi și asta, să bați drumurile călare pe un măgar prăpădit!
— O slujbă foarte importantă: aprovizionarea armatei!
— Și de ce umbli pe-aici?
— Am fost să caut grâu.
— Ai găsit?
— Da! răspunse drumețul, arătând desagii din spinarea măgarului. Sânt plini!
— Numai atât?!
— Vrei să spui că asta-i puțin, când nu se găsește nimic?
— De unde vii cu acest grâu?
— Tocmai de la Valladolid!
— Când ai pornit?
— Acum două săptămâni.
— Și unde îl duci?
— La Sevilla!
— Foarte departe!
— Departe… Aș fi putut să iau drumul drept, pe la Salamanca și Trujillo, dar pe-acolo munții mișună de bandiți. Am socotit că-i mai bine să merg pe valea acestui râu, Duero, către răsărit, până la Zaragoza, și de acolo să mă îndrept spre sud.
— Dar asta înseamnă cale de…
— O lună, nu mai mult. Dimineața, când măgarul e odihnit, merge ceva mai vrednic decât ai văzut…
— Don Miguel! strigă Ionică, sărind în picioare.
— Ce e?
Cât prânziseră și stătuseră de vorbă — cum am povestit — măgarul se îndepărtase pe malul râului, în sus, căutând iarbă și mărăcini. Se afla la vreo sută de pași, când băiatul văzu doi derbedei zdrențuroși, murdari și nebărbieriți, nemâncați pare-se de mult — după cum arătau de sfrijiți — repezindu-se dintre stânci. Cât ai clipi, unul luă măgarul de dârlogi, altul prinse să-l altoiască nemilos peste bietele picioare pline de ciulini, și îndată se pierdură în locul unde drumul făcea cot, adâncindu-se între tufișuri și bălării. În urma lor nu mai rămase decât un norișor de colb arămiu…
Drumețul rătăcitor păli:
— Sânt un om pierdut!

— Hai să fugim după ei! Nu pot să meargă prea repede, cu măgarul împovărat și obosit!

— Zadarnic! În clipa asta s-au și ascuns prin cine știe ce văgăuni!

— Ei bine — îi întoarse vorba Ionică — o desagă de grâu și un măgar bătrân nu-i cine știe ce pagubă! Nu mai fi amărât!

— Regele o să mă învinuiască de furt!

— Merg cu tine să depun mărturie în fața oricui!

— N-au să te creadă! Mă așteaptă dezonoarea. Și nu numai atât!

Nefericitul cavaler își ridică traista, o petrecu peste gât, își luă bățul și se pregăti să plece la drum.

— Încotro pornești?

— Acu', dacă s-a întâmplat astfel, nu mai am ce să caut la Sevilla. O iau spre Madrid, unde-i Regele, să-l îmbunez, dac-oi izbuti… Pe seară trebuie să caut un loc unde să înnoptez.

— Merg cu tine. Nici eu nu am unde înnopta, dar n-am să te încurc.

Porniră și merseră ore în șir, tăcuți, în lungul acelui râu, printre munți, până ce soarele ajunse spre asfințit. Locul aici era sălbatic și pustiu, atât că pe malul apei se vedeau urmele unei vechi așezări omenești, o cetate pesemne, cu zidurile rase până la temelii.

— Iată, aici e bine să poposim! hotărî cavalerul încercat în necazuri și nenorociri.

Pășiră peste urmele vechi de ziduri, și într-un colț, înăuntrul cetății din care nu rămăsese aproape nimic, găsiră un loc mai adăpostit, unde socotiră că-și pot face culcuș. Până să adune găteje, să-și aprindă focul și să cineze la fel de sărăcăcios ca la prânz, soarele coborî peste munți, și în curând se lăsă întuneric adânc.

Ionică abia mai putea ține ochii deschiși; simțea o oboseală apăsătoare și dureroasă în trup, dar îl urmărea cu privirea încețoșată pe tristul său tovarăș de drum. În lumina jăraticului rămas de la foc abia îi mai deslușea, trăsăturile aspre și amarnic îndurerate de timp.

— Ai avut multe necazuri în viață! zise băiatul mâhnit.

— Am avut, și m-așteaptă altele… Culcă-te, băiete, că mâine pornim iar la drum!

Băiatul se ghemui pe pământul gol și își puse capul pe o piatră. Îndată urechea lui prinse un vaier, un amestec îndepărtat de strigate, de bocete, de țipete, glasuri de bărbați, de femei, de copii, alcătuind o înspăimântătoare jelanie omenească. Se ridică într-un cot și privi în jur, fără să-și dea seama

unde se aflǎ. Dar curând își văzu însoțitorul în locul unde îl lăsase, ca o umbră tristă și nemișcată.

— Am auzit glasuri pe-aproape! bâigui băiatul, neștiind ce să înțeleagă.

Cavalerul îi întoarse vorba din noapte:

— A vorbit piatra!

— Piatra poate să vorbească?

— Numai cui știe s-o asculte, și numai într-un ceas la o mie de ani. Poate că ai nimerit ceasul!

Ionică își lăsă iar capul pe piatră și iar izbucni vaierul.

— Nu deslușesc nimic…

— Ascultă cu luare-aminte!

Dintre strigătele și gemetele amestecate, care aci creșteau, aci dădeau înapoi, ca niște talazuri, se desprinse un glas, atât de aproape și atât de limpede, încât, deși pornea din piatră, lui Ionică i se păru că-i glasul vecinului său, a cărui umbră continua s-o zărească printre pleoape, în lumina din ce în ce mai stinsă a jeraticului.

— Băiete! se auzea glasul. Aici unde odihniți voi noaptea asta a fost odată, aș putea spune — în felul povestei — ca niciodată, fiindcă n-a mai rămas nimic, decât piatra pe care-ți ții capul… A fost odată, acum mai bine de cincisprezece veacuri, o cetate falnică, numită Numancia. Aici trăia un neam de oameni harnici, cinstiți, pașnici: numantinii. Pe vremea aceea, peste mare, departe, era o împărăție care își întinsese puterea peste multe popoare, și tot nu se săturase. Și acea împărăție avea un general dibaci, vestit până peste cele mai îndepărtate hotare. El înfrânsese multe cetăți, și chiar neînfrânta Cartagină, aflată spre miazăzi, în cealaltă parte a mării albastre.

— Știu! șopti Ionică, lipindu-și mai tare capul de piatră. Scipio Africanul!

— Pe numele lui întreg, Publius Cornelius Emilian, zis și Scipio Africanul! continuă glasul de lângă focul stins, sau din piatră. Și acel vestit Scipio Africanul porni cu armată la Numancia, care de douăzeci de ani se împotrivea, neînvinsă, romanilor. Mulți generali încercaseră s-o supună, însă zadarnic. Numantinii nu făceau nimănui nici un rău pe lumea asta; n-aveau nici bogății, nici bucate din belșug, nimic care să ispitească pe alții. Războiul împotriva lor se ducea numai din ambiția generalilor. Și tot din ambiție a pornit Scipio să spele rușinea îndurată douăzeci de ani de oștile romanilor, mult mai numeroase și mai bine înarmate decât ale numantinilor.

Aceștia nu aveau de partea lor decât mândria și dorința de libertate. Și nu s-au dat învinși nici de data aceasta. Oricâte asalturi a pornit Scipio, când dintr-o parte, când din alta, truda și vărsarea de sânge au rămas zadarnice. Dar generalul se jurase că nu pleacă de-acolo până nu înfrânge cetatea. Și-a împresurat-o, punând om lângă om, să nu poată trece nici vintul, și-a ținut-o astfel sub pază, până când celor dinăuntru le-a lipsit și pâinea și apa. Numai că nici atunci n-au deschis poarta, ci s-au dat morții, slujindu-se de spade, de foc și de otravă, ca să nu-i ia vii generalul și să-i ducă la Roma, în urma carului său, spre a-și mări gloria deșartă. Mamele și-au ucis pruncii, bărbații și-au ucis nevestele — și toți au privit moartea în față. Așa că Scipio n-a găsit acolo nici un învins, decât piatra, și-un flăcăiaș, cam ca tine, băiatule, pe care-l chema Viriarte, singurul rămas în viață în cetatea pustiită și arsă. Era tânăr, sărmanul, și ar fi vrut să trăiască, de-aceea, când a început măcelul între ai lui, a fugit într-un turn, pe ziduri, ca să scape… Nu te grăbi să-l judeci fără dreptate!…

Glasul din piatră se pierdu printre vaierele din ce în ce mai stinse, dar din ce în ce mai amarnice. Și în acest murmur de jale Ionică adormi, un somn trudnic, care îl făcea să se zvârcolească și să geamă cum gemea piatra. Iar la un timp târziu din noapte parcă și piatra începu să se zvârcolească, fiindcă o simțea sub el lovindu-l în țeastă… Pe urmă, prin somn i se păru că urcă scări înguste, cu trepte nenumărate, într-un întuneric rece și tainic. Până ce, deodată, se pomeni la lumină, cu soarele deasupra, în plină nămiază.

Lângă el, nemișcat, cu fața în soare, stătea un băiețandru, care nu părea să-l vadă. Ionică îl privi buimac, fiindcă îl știa, dar nu putea să-și aducă aminte când și unde îl întâlnise ultima dată. Băiețandrul era îmbrăcat în zdrențe, cu cămașa sfâșiată și murdară, deschisă la piept, lăsând să se vadă pielea însângerată. Obrazul îi era înnegrit de fum, ochii duși în fundul capului, de unde sticleau, cu privirea neclintită și aspră. Părul, netuns și încâlcit, îi atârna în cârlionți negri peste urechi și pe ceafă, întreagă înfățișarea lui era îndârjită și sălbatică.

— Gavroche! strigă Ionică, deodată.

Acum îl recunoscuse, își amintea și întâlnirea lor neobișnuită, cu totul de necrezut pentru alții.

Neprimind nici un răspuns, Ionică se apropie de el și-i apucă brațul:

— Gavroche, mă bucur că te întâlnesc iarăși. Nu te-au îngropat până astăzi?

Băiețandrul nu întoarse capul, să-l privească, dar în colțul gurii lui îndurerate apăru un zâmbet trist, care îi îmblânzi puțin fața.

— Nici n-au să mă îngroape! Aici morții nu se mai îngroapă!

Răspunsul de neînțeles îl făcu pe Ionică să clipească. Ochii lui îl măsurară de jos până sus pe celălalt. Atunci văzu că băiatul avea un șirag de chei pe care le ținea cu o mână atât de încleștată, încât părea moartă.

— Tu… nu ești Gavroche?

— Nu!

— Dar cum te cheamă?

— Viriarte!

O dată cu răspunsul lui, o trâmbiță răsună aproape, și atât de puternic, încât cerul vui, iar Ionică își duse speriat mâinile la tâmple, simțind că

sunetul îi pătrunde prin țeastă. Când ecoul ei războinic se stinse, un glas porni din aceeași parte:

— Numantini! Vă făgăduiesc îndurare! Închinați-vă!

Ionică privi de jur împrejur, și deodată, fără nici un fel de mirare, își dădu seama unde se află. Locurile erau tot acelea, cum le știuse de ieri seara, dar cavalerul rătăcitor dispăruse, iar în locul ruinelor se înălța cetatea numantinilor — și el se afla pe ziduri, lângă băiatul cu numele ca de piatră.

— Închinați-vă! răsună iarăși același glas poruncitor, în care se simțea trufia mânioasă, și nicidecum îndurarea făgăduită adineaori, cu vorbe mieroase.

Sub zidurile cetății se înșirau ostile romane, de jur împrejur și până hăt, departe, pierzându-se în zarea pâcloasă. Dincolo de râu erau puse în rând catapultele, cu arcurile încordate, gata să slobozească ghiulele de piatră. La porți, trunchiuri grele de cedru, purtate fiecare de sute de brațe, ținteau încuietorile, să se repeadă, ca niște berbeci, și să le spargă.

Sunetul de trâmbiță izbucni încă o dată.

— Coboară! îi porunci lui Ionică băiatul numantin, singurul dintre ai săi rămas în viață.

Ionică se supuse și coborî prima treaptă, dar acolo încremeni, fiindcă jos, înlăuntrul zidurilor, priveliștea era jalnică. La tot locul zăceau leșuri însângerate, toată suflarea cetății, acum moartă, bărbați, bătrâni, tineri, fete, femei, copii, căzuți claie peste grămadă, cu țestele zdrobite de piatră, cu piepturile străpunse de săgeată, de lance — și deasupra se ridica vaierul înfricoșător, auzit peste noapte. Și Ionică înțelese acum ce spunea Viriarte: aceste leșuri n-aveau să-și găsească mormânt niciodată.

— Numantini! se auzi, după trâmbiță, glasul trufaș, care strigase prima dată. Scipio dorește să vă vorbească!

— Vorbește! strigă Viriarte, fără să se clintească.

Ionică privi printr-un crenel făcut în piatră, și în fruntea armatei romane văzu un om călare, cu coif și platoșă de aur, cu o sabie scurtă în mâna dreaptă, în stânga cu un scut care lucea la soare. El era generalul, de bună seamă, și răspunsul băiatului păru să-l nemulțumească.

— Nu cu tine vreau să vorbesc, ci cu maimarele cetății.

— E mort! răspunse Viriarte.

— Cu cel care urmează!

— A încetat din viață!

— Atunci cu căpitanul oastei!

— Mort!
— Cu un ofițer!
— Nici unul nu mai trăiește!
— Măcar să vină un om în toată firea! Nu pot sta de vorbă cu un copilandru!
— De ce-ați venit aici, romani, ce căutați? zise atunci Viriarte cu un glas care pornea parcă și el de pe lumea cealaltă, unde plecaseră și de unde îl vegheau, aspri și neînduraţi, toţi numantinii. Dacă vreți să intrați în Numancia, pășiți ușor… Iată cheile cetății, dar vă vestesc de pe zidul ei înalt că aici nu mai e nimeni viu — aici moartea a triumfat!
Un freamăt străbătu oastea romană, iar Scipio se clătină în șa.
— Nu înțeleg ce spui! De ce să triumfe moartea, când eu vă făgăduiesc îndurare, lăsându-vă viața?
— Îndurarea ta vine târziu, Scipio! Nimeni nu mai are nevoie de ea, și nici eu, fiindcă vreau să urmez soarta părinților mei și a cetății mele pe care o iubesc, primind, ca și ei, moartea mândră și grea!
— Nu! strigă generalul, ridicând scutul spre el. Rămâi în viață și îți făgăduiesc tot ce dorești, aur și bogății. Dar am nevoie de tine, să te duc la Roma, în urma carului meu de triumf, ca o dovadă că numantinii au fost înfrânți.
Viriarte păși până la marginea zidului și abia acum se îndură să privească în jos; ochii lui erau încărcați de mândrie și dispreț.
— Romani! strigă el, cu toată puterea pieptului său de copil. În inima mea fierbe mânia tuturor celor morți în această cetate care nu va mai fi. Toată strălucirea Numanciei trăiește în mine acum!
Iarăși trecu un freamăt prin oștile romane, înșirate la nesfârșit. Iar dinlăuntrul cetății vechiul vaier crescu, trecând peste ziduri și ducându-se până în munți.
— Supune-te, copil fără fericire, și îmi vei mulțumi! strigă generalul, cutremurat.
Viteazul flăcău nu-i răspunse, ci se întoarse și privi morții săi.
— Cetate iubită, popor fără noroc! șopti el, nefiind nevoie să ridice glasul, spre a fi auzit de cei ce nu mai erau vii. Nu-ți fie teamă și nu crede că eu, fiul tău, am să mă las doborât de frică sau amăgit de făgăduințí. În clipa asta pământul, cerul, iadul și lumea întreagă ar vrea să mă întoarcă din drum. Dar eu voi împlini tot ce datorez bravurii tale, poporul meu iubit! Și dacă o frică trecătoare m-a adus aici, ca să mă ascund de apropiata și

înfricoșătoarea moarte, care n-a cruțat pe nici unul din voi, voi plăti acum greșeala vârstei mele fragede și nevinovate, urmând destinul vostru, tuturor ai mei!

Sărmanul Viriarte privi o ultimă oară morții săi și cetatea moartă, apoi, revenind la marginea zidului, ridică glasul:

— Ascultați, romani! Dacă marea voastră putere ar fi încă mai mare, fiți siguri că tot nu m-ați înfrânge. Sânt tânăr și îmi place viața, dar ceea ce veți vedea acum va dovedi că dragostea mea pentru cetate a fost deplină și fără pată! Priviți, romani!

Și fără să șovăie, fără să mai privească soarele, cerul, munții și apa, Viriarte se aruncă din înălțimea zidului, ca să predea învingătorului Scipio cheile cetății și trupul său fără viață…

Soarele păli, cerul se întunecă deodată, munții prinseră să se frământe, unduindu-și crestele de piatră, râul gemu îndurerat…

— Viriarte! răcni Ionică.

Și, nesocotind porunca pe care i-o dăduse nefericitul băiețandru, se repezi la marginea zidului, ca să privească jos, în prăpastie.

Oastea romană încremenise — câți soldați, atâtea stane de piatră. Stană de piatră erau și calul, și generalul care înfrânsese Numancia. Dar ultimul numantin, copilandrul, zăcea neînfrânt la picioarele zidului de cetate, cu brațele date în lături, cu fața spre cerul dragii lui patrii, adeverind că o iubise mândru, deplin și fără nici o pată.

Și atunci, dinlăuntru cetății, peste vaierul morților, se ridică glas de trâmbițe, suflarea biruitoare a trâmbițașilor fără viață — și Scipio și oștile romane, cu capetele în pământ, făcură calea-ntoarsă…

Între atâția morți rămase viu doar Ionică, prăbușit pe zidul cetății și plângând în hohote disperate… Plângea de mila poporului brav, care nu se dase învins în fața armatelor numeroase, plângea de atâta suferință omenească, îl plângea pe viteazul fiu al numantinilor…

Și cum plângea el astfel, sub cerul care rămăsese întunecat, deși soarele se afla sus, și parcă nici nu mai mișca, își dădu seama deodată că ajunsese la picioarele zidurilor pe jumătate dărâmate, căzuse fără să se zdrobească, sau coborâse în neștire, treaptă cu treaptă. Auzea ca prin vis, vedea ca prin ceață…

Un huruit de automobil creștea pe șoseaua cu hârtoape și praf roșiatic, străbătută ieri în tovărășia lui Don Miguel de Cervantes. Doi oameni în haine albe și o femeie tot alb îmbrăcată veneau peste râu, cu o barcă.

— Trebuie să-l salvăm pe Viriarte! zise unul din oameni, aplecându-se asupra trupului însângerat, de pe piatră.

— Eu nu sânt Viriarte! șopti băiatul.

Celălalt bărbat zise:

— Aiurează!

Ionică protestă, cu vocea slabă:

— Nu aiurez! Dar se întâmplă fapte ciudate! N-ați întâlnit pe drum un om ciung, cu o traistă? Trebuie să merg cu el, altfel…

Cei din jur păreau să nu-l audă, sau nu luau în seamă vorbele lui, pe care nici n-ar fi putut să le înțeleagă.

— Oxigen! șopti o voce îngrijorată.

Băiatul simți pe față o atingere rece, simți cum plămânul începe să-i crească, bântuind parcă înlăuntrul lui un viscol de gheață, care îi alunga amețeala, trezindu-i în schimb, în tot trupul, o durere năprasnică.

— Lăsați-mă în pace! gemu, căutând cu ochii pe cei de aproape. Vreau să dorm, îndurați-vă!

Dar nu mai era nimeni în preajmă; nici Viriarte: îl luaseră, poate, cu ambulanța…

Văzu în schimb, cu privirea limpede, din care pierise orice urmă de ceață, un tub metalic culcat alături, pe piatră, un tub albastru, ca o ghiulea uriașă, cu o mașinărie complicată la unul din capete. Ochii lui rămaseră neclintiți asupra acestei mașinării, alcătuite dintr-un corp de bronz, cu țevi, robinete și ceasornice, ale căror ace stăteau nemișcate, ca și când timpul s-ar fi oprit în loc, așteptând să vină din urmă toți întârziații. Și, după o vreme care n-avea cum fi măsurată, văzu că pe țevile aparatului se așază zăpadă.

Era zăpadă adevărată, dar se mira de unde, fiindcă nu cădea nici un fulg și în jur vremea stătea împăcată. Și totuși zăpada creștea într-una, și se făcea mai groasă, până ce începu să alunece și să cadă pe piatră. Atâta era de uimit băiatul, încât sări în picioare, ca să se dumirească.

Atunci văzu că totul in jur se schimbase. Râul nu se mai afla unde îl știuse, sau poate era înghețat și îl acoperise zăpada. Întreg ținutul apărea alb, până în zarea îndepărtată. Dar schimbarea cea mai ciudată o suferiseră munții din preajmă… Ionică se frecă la ochi, nevenindu-i să creadă. Piscurile lor crescuseră, ca și cum piatra ar fi fost un uriaș aluat de cozonac

pus să dospească. Spre a le vedea vârfurile trebuia să-ți dai capul pe spate. Iar între toate se ridica unul, înfricoșător și falnic, străpungând norii și pierzându-se la înălțimi pe care doar închipuirea putea să le urmărească.

Pe când se întreba cum se întâmplase ciudățenia aceasta, Ionică auzi un glas gros și spart deasupra capului:

— Bună ziua, băiatule!

Pe ramura desfrunzită a unui copac descoperi o pasăre neagră. Stătea pasărea acolo, cu ghearele prinse pe creanga plină de gheață, cu penele lucioase, lustruite proaspăt, și se uita în jos la el, cu o privire neînțeleasă; era în ea și curiozitate, și batjocură, și nerăbdare — și-o ură ascunsă, dar pe care o puteai bănui fără margini.

— Ia te uită! zise băiatul. Parcă te-aș cunoaște! Tu nu ești corbul din pădurea Băneasa?

— Ba da! răspunse cu batjocură pasărea.

— Și ce cauți aici?… Unde mă aflu?

— La poalele munților Himalaia, în Asia!

— Nu se poate!

— Ai să vezi când vei începe urcușul!

— Trebuie să urc?

— Nu se poate altfel!

— Până în vârf?

Aici pasărea începu să râdă, și râse croncănind și bătând din aripile lucioase.

— De ce râzi? întrebă nedumerit și puțin supărat băiatul.

— Fiindcă nimeni n-a ajuns sus până astăzi!

— Am să ajung eu?

— Încearcă!

— Dar de ce trebuie să urc?

Iar râse și croncăni pasărea:

— Fiindcă așa e în firea omenească!

Aici corbul se aplecă, ținându-se cu ghearele de ramură, și adăugă, scăzând glasul:

— Omul vrea să le știe pe toate! Să cerceteze necunoscutul și să-l afle!

— Și ce găsești de râs în dorința asta?

— Nu râd, ci mă bucur! croncăni pasărea.

— De ce?

— Ai să afli, când va veni ceasul!… Hai, băiete, fă-ți datoria! Încearcă să ajungi unde n-au ajuns alții!

Ionică se uită cu ciudă la corbul care croncănea pe ramură, apoi îi întoarse spatele și începu să urce povârnișul înzăpezit, fără potecă, având singură călăuză vârful ghicit în negurile groase. Urca ușor, de parcă și-ar fi pierdut greutatea, și în afara durerii din oase nu simțea nici o suferință, dimpotrivă, o bucurie care îi înaripa pașii. După un timp auzi un fâlfâit în aer, și când ridică ochii îl văzu pe corb, rotindu-se pe deasupra capului.

— Ce cauți aici? se răsti băiatul.

— Merg cu tine! răspunse pasărea.

Și începu să râdă, croncănitor, de îți băga spaima în oase.

— Du-te înapoi, pasăre blestemată!

— Cra, cra, cra! croncăni corbul. Cine poate să mă oprească?

Acum drumul era mai anevoios, piciorul începea să alunece, și deodată în fața băiatului se ivi un perete de gheață, mai înalt decât zece blocuri cu unsprezece etaje, puse unul peste altul. La picioarele lui zăcea un morman uriaș de zăpadă, o avalanșă căzută odată — și alături Ionică văzu, cu groază, rămășițe omenești, numai oase și hârci, albe de ger, înghețate acolo parcă de veacuri.

— I-am cunoscut pe toți! croncăni corbul, rotindu-se pe deasupra avalanșei. Haide, înainte, băiete! Aici nu mai am ce face!

În peretele de gheață erau săpate scări, înfipți țăruși de fier, întinse cabluri — muncă îndelungată și anevoioasă.

— E ușor să vii la de-a gata! hârâi corbul, văzând că Ionică începuse să urce cu înlesnire, punând piciorul din treaptă în treaptă și ținându-se cu amândouă mâinile de cablu.

Nu era greu ca băiatul să înțeleagă cine făcuse treptele acestea. Alții înaintea lui urcaseră nesfârșitul perete de gheață și, ajunși deasupra lui, căzuseră cu o avalanșă, încât din ei nu mai erau azi decât oasele. Dar moartea lor nu fusese zadarnică, fiindcă lăsaseră deschis drum altora…

Pe înserat ajunse sus, unde se întindea un podiș de gheață. În marginea lui se vedea scheletul unui cort și resturi de pânză fluturând pe barele metalice. Viscolul nărăvaș al înălțimilor neumblate smulsese învelișul și-l dusese — fâșii-fâșii — în văzduhul învârtejat cu zăpadă.

Ionică privi în jur — și merse mai departe.

— Nu te oprești? gâfâi corbul, bătând mai anevoie din aripi.

— Nu! răspunse băiatul.

— Nu ești obosit?

— Ba da! Dar dacă mă opresc, am să îngheț peste noapte.

— Oricum ai să înghețі! îi cobi pasărea.

Dar Ionică își văzu de drum, știind prea bine că prostul obicei al corbului e să cobească — și dorința lui nu-i alta decât să te aducă la deznădejde, cum îi spusese căprioara odată.

Gheața, sclipitor de albă, răspândea pe podiș destulă lumină, ca el să vadă unde pune pasul, deși deasupra noaptea era întunecată.

După o vreme de mers, nemăsurată, podișul se sfârși, iar mai departe începea alt urcuș, o pantă așa de pieptișă, încât nu o puteai învinge decât luând-o de-a curmezișul, în largi zigzaguri.

— Mai mergi? croncăni slab corbul, pe la miez de noapte.

— Dac-am pornit, vreau să ajung până la capăt.

— N-ai să izbutești! Mai bine stai și te odihnește. Am să te învelesc cu aripile mele și o să-ți fie cald ca acasă!

La aceste vorbe inima băiatului se înmuie dintr-o dată. I se făcuse dor de ai săi, și se temu că n-o să-i mai vadă. Câteva clipe șovăi, gata să se întoarcă. Pe deasupra, corbul îi dădea târcoale, mișcându-și din ce în ce mai greu aripile.

— De ce gâfâi? îl întrebă băiatul.

— N-am aer… Hai să ne întoarcem!

Ciudat, Ionică nu simțea lipsa aerului, dimpotrivă, avea plămânii mai îndestulați ca niciodată. Și, după câteva inspirații, îi pieri pe loc orice teamă și-și regăsi toată vlaga.

— Stai! croncăni corbul, văzându-l cum pornea, voinic, mai departe.

Până în zori Ionică îi auzi gâfâielile și croncănitul în spate. O dată cu lumina zilei, pasărea neagră scoase ultimul croncănit, moale, fără viață:

— Stai, băiatule!

Văzând că se ostenea zadarnic, împroșcă, scrâșnind, un blestem groaznic:

— Să-nghețі acolo, și mama ta să nu știe unde-ți sânt oasele!

Aceste vorbe sinistre stârniră în sufletul lui Ionică altceva decât voise pasărea. În el se născu trufia bărbătească de-a învinge toate piedicile și-a ajunge unde dorea, de vreme ce plecase. Laolaltă cu trufia, simțea dorința fierbinte de-a se întoarce acasă, unde ai săi îl așteptau cu nerăbdare și dragoste. Numai că, unul fără altul, aceste simțăminte nu puteau să trăiască.

Privi înapoi, văzu cum pasărea cobitoare și hrăpăreață se ducea în jos, cu aripile înmuiate, planând fără vlagă. Curând o înghițiră negurile — și el porni mai departe.

Așa merse Ionică, fără odihnă și fără să se hrănească, de parcă avea în el puteri fără capăt, respirând ușor, dar punând trudnic pasul, cu inima neobosită, dar durându-l din ce în ce mai rău capul, până ce, spre jumătatea zilei, pe un colț de stâncă îmbrăcată în gheață, văzu o altă pasăre, cenușie, nu neagră, mai mare decât corbul care îi tot croncănise în spate. Îi era atâta silă de câte auzise, încât vru să treacă nepăsător mai departe. Atunci pasărea se ridică în picioare, își deschise larg aripile, care păreau nemăsurate, și, aplecându-se spre el, îl întâmpină cu o vorbă neprefăcută, dar semeață:

— Viteazul munților îți urează bun sosit, viteazule!

— Mulțumesc pentru urarea frumoasă! Cine ești tu? se miră băiatul.

— Vulturul de Himalaia! răspunse pasărea.

— Și de ce te ții viteaz?

— Fiindcă nimeni, în afară de mine, nu ajunge la înălțimea asta!

— Mă bucur că te-am întâlnit, dacă așa stă treaba! Până mai adineaori s-a ținut după mine corbul, care n-a făcut decât să gâfâie și să-mi cobească. A, cu tine îmi place să fiu tovarăș! Hai să pornim mai departe!

Vulturul scutură din cap:

— Nimeni din neamul nostru nu s-a încumetat să zboare dincolo de stânca mea!

— Atunci în ce-ți stă vitejia?

— Zbor mai sus decât orice pasăre!

— Viteaz la tine acasă!

— Ei și? Casa mea este cea mai înaltă!

— Poate… Dar ca să fii viteaz înțeleg să-ți depășești înălțimea! Să faci mai mult decât îndrăznesc alții!

— Asta nu se poate!

— Vorbirăm degeaba! zise Ionică, nemulțumit că se lăsase înșelat de semeția pasării singuratice.

Și își reîncepu urcușul, mai anevoios de data aceasta. După doi pași se opri și întoarse capul.

— Spune-mi, ce faci aici? Pândești vreun drumeț curajos să cadă?

Vulturul își legănă mândru aripile:

— Nu mănânc pe cei ce cad, niciodată. Hrana mi-o găsesc în vale, și-o vânez proaspătă.

— Atunci ce cauți la înălțimea asta?

— Îmi place aerul tare, și-mi plac piscurile, și-mi place să privesc în jos abisurile nemăsurate!

— Te las cu bine atunci! îți doresc priveliștea cea mai frumoasă!

După alți câțiva pași, Ionică întoarse iar capul.

— Oricum — îi zise vulturului — ești o ființă destul de simpatică!

Abia noaptea, după un urcuș care părea fără capăt, și pe care îl învinse, câștigând cu trudă fiecare pas mai departe, cățărându-se prin hornuri de gheață, lăsând prăpăstii fără fund în stânga și-n dreapta, în primejdie să se prăbușească, ferindu-se de avalanșe care alunecau huind și îmbrâncind întreg muntele în pulbere albă, ajunse pe o șa pustie, în bătaia viscolului sălbatic.

Acolo, pe creasta deschisă, unde nu trăia decât vântul și nu creștea decât gheața, Ionică văzu un cort singuratic, ancorat cu cabluri de oțel, care zbârnâiau pe tonuri amestecate, născând la acele înălțimi, goale de când lumea, o muzică necunoscută urechii noastre — înfricoșătoare ca hăul și moartea. Până la vârful încă neatins de nimeni mai era o etapă; ea se bănuia în noapte, ucigătoare și nemăsurată.

Băiatul se apropie de cortul acela și își căută adăpost lângă el, să-și tragă puțin răsuflarea, să se odihnească, fiindcă viscolul îl dobora din picioare și-i storcea vlaga. Și cum stătea lipit de pânza pe care vântul o făcea să sune ca darabana, auzi înăuntru inimi omenești, opt inimi pare-se, bătând îngrijorate. Le auzi cum se aude tictacul ceasului, și abia mai târziu desluși glasuri.

— Unde or fi înnoptând acum? zicea unul, în șoaptă.

Urmă o pauză, cât zece bătăi de inimă, ritmice și amplificate, apoi cineva răspunse cu vocea slabă:

— Nimeni nu poate să știe!

După ce iarăși se auziră cele opt inimi bătând în cadență, toate laolaltă, iar întrebă șoapta:

— Ce trudă îndelungată! Oare au să ajungă?

Alt glas răspunse:

— Dacă n-or ajunge ei, o să încerce alții dintre noi, fără zăbavă.

— Nu! Eu nu mai pot! Cobor mâine dimineață!

— Dar n-o să ai liniște toată viața!

Glasul mai slab crescu, șuierând, cu o revoltă greu înfrânată:

— Și de ce ne-am chinuit sute de oameni? De ce unii și-au dat viața? De ce trebuie cucerit Everestul?

— Fiindcă există!

Afară, Ionică înclină din cap; cunoștea mai de mult vorba aceasta, și-o încuviința cu satisfacție.

În cort nu se mai auziră un timp glasuri, ci doar cele opt inimi, bătând laolaltă. Câte una rămânea uneori în urmă, apoi se grăbea să câștige pasul, neîngăduindu-și să rămână stingheră la aceste înălțimi unde, mai dovedit ca în orice altă parte, un om nu poate trăi fără altul.

Apoi iar zise unul, după ce meditase:

— Așa, există multe locuri unde oamenii n-au ajuns până astăzi! Fundul necunoscut al oceanelor…

— Are să se cunoască!

— Antarctica, neumblată, misterioasă.

— Va fi explorată!

— Dar Cosmosul, spațiul nemăsurat și fără de capăt?

Aici urmă tăcerea grea a îndoielilor, care fac să șovăie inima omenească. Vuietul viscolului crescu năprasnic, și înăuntrul cortului cele opt inimi își pierdură ritmul, bătând altfel.

— Și Cosmosul o să fie cucerit, chiar în anii care urmează! zise Ionică, de afară, unde era el singur și noaptea.

În cort inimile se opriră câteva clipe, apoi porniră să bată în ritmuri accelerate.

— Cine-a vorbit?

— Nu știu.

— Dar am auzit limpede! Nădăjduiesc să nu am halucinații… Ei bine, aș vrea să știu de ce trebuie cucerit și Cosmosul, după atâtea altele?

— Fiindcă există! răspunse Ionică, ridicând glasul.

Și nu mai zăbovi, socotind că se odihnise de ajuns și că era destul de lungă calea rămasă. Urcușul de-aici înainte se arăta mai greu decât toate, pierdut în beznă și răscolit de viscolul care lua de jos până și gheața, rozând-o cum apele rod piatra, dar neasemuit mai repede și mai vajnic. Fiindcă o vedeai cum se tocește și se duce în prăpăstii, pulverizată, unde poate se închega iarăși, ca să fie rasă în pulberi încă o dată.

Pe alocuri, Ionică întâlnea trepte, dovadă că urcau alți oameni, în față, după cum și aflase de la cei ale căror inimi băteau laolaltă. Ciudat însă, oricât de anevoios era povârnișul de gheață, oricât îl smucea vântul sălbatic,

urca ușor, din treaptă în treaptă, simțea în inimă și în creier, răzbătând acolo, pe căi neînțelese în clipa aceasta, tot greul îndurat de ceilalți — câți ajunseseră pe aici, sau doar încercaseră…

Așa merse băiatul toată noaptea, într-o beznă atât de deplină, că nu se vedea nici măcar pe el însuși, de-ar fi putut să se creadă dispărut, dacă n-ar fi avut cunoștință de sine prin celelalte simțuri, în afara vederii. Când veni ziua, că doar trebuia să vină, de vreme ce pământul se rotea încă, spre a-și arăta fețele pe rând soarelui, nu se făcu mai multă lumină. Mergea drumețul prin nori și vedea cum din ei se naște zăpada, acolo, pe loc, ca într-un laborator al ninsorilor, în fulgi grei, feluriți ca formă și de toate mărimile, atâta zăpadă că nu știai unde-ar putea să încapă, oricât ar fi fost cerul de înalt și lumea de mare.

Apoi, spre amiaza zilei, zări două mogâldețe în față, doi oameni se vădiră îndată, mergând unul după altul. Mergeau trudnic, ridicând piciorul de parcă ar fi atârnat de el tone de gheață, și se opreau la tot pasul. Erau doi, dar nu puteai ști dacă nu-i decât unul, fiecare din ei putând să fie umbra credincioasă a celuilalt.

Ionică rămase în urma lor, la o depărtare cuviincioasă, gândind că-i dreptul lor să ajungă primii, dacă plecaseră mai devreme și urcau așa anevoie. Ba chiar îi era rușine de ușurința cu care el făcea zece pași, iar ei, în acest timp, numai unul.

Cât se străduiau oamenii aceia, Ionică simțea acuma mai viu, fiindcă îi avea în față — și iarăși se răspândi în ființa lui truda lor nemăsurată. Apoi oamenii se opriră, și în aceeași clipă băiatul simți că urcușul se terminase. Se afla pe cel mai înalt pisc al lumii, și parcă tot nu-i venea să creadă.

Nu se vedea nimic în jur, decât hăuri prin care norii, fugăriți de viscol, și ei fugărindu-se unul pe altul se sfâșiau, gemând, în colțurile de piatră. Doar o dată îl zări pe vultur, stând maiestuos pe stânca lui înghețată, și în altă clipă parcă îl ghici pe corb, mult mai jos, croncănind nemulțumit pe o ramură.

Cei doi oameni se îmbrățișau, despărțiți însă de îmbrăcămintea groasă și de feluritele poveri care îi țineau la distanță. Pe față aveau măști cu geamurile înghețate, încât abia puteau să se vadă. Dar, desigur, își vorbeau și se vedeau cu inimile, fiindcă și Ionică îi vedea și-i auzea pe aceste căi tainice.

— Am ajuns! zise inima primului, cel mai înalt, bătând să se spargă.

— Am ajuns! răspunse inima celuilalt.

Ionică se apropie de ei, fără teamă; erau oameni vii, deci nu puteau să-l vadă. Dar la primii lui pași ei se întoarseră, amândoi deodată.

— Cine ești tu? întrebă unul.

Băiatul păli.

— Mă vedeți?

— De ce să nu te vedem?

— Fiindcă pe mine nu mă văd decât oamenii care nu mai sânt în viață.

— Poate că și noi sântem mai aproape de moarte decât de viață!

— Ba nu! protestă băiatul. Sânteți mai vii decât s-ar putea crede fără o judecată temeinică a faptei voastre! Dar înțeleg de ce mă vedeți: fiindcă, desigur, de la înălțimea asta vezi altfel. Totdeauna vede mai bine cel care-i mai sus decât alții!

— În orice caz — zise cel mai înalt, privindu-l bănuitor dintr-o parte — noi am ajuns primii! Să nu vii cu pretenții vreodată!

Și după aceste cuvinte înfipse repede, în gheața neumblată a piscului, steagul britanic.

Între timp, omul celălalt, mai mărunt, îngenunchease și scobea gheața cu un cuțit. Când adâncitura atinse vreo două palme, desprinse de la brâu o legăturică, o desfăcu, luă din ea câteva boabe de grâu și le îngropa în gheața care n-avea să se topească niciodată.

— Ce face? întrebă Ionică.

— Aduce ofrande lui Buda, dumnezeul lui!

Omul mai scund rămăsese în genunchi, cu fruntea plecată, fără să ia seama la ce se petrece în jur.

— Acum ce face? dori să afle băiatul.

— Se roagă și se închină! Tu nu te închini nimănui?

— Ba da!

— Cui?

— Vouă azi, mâine altora! Oamenilor nebiruiți!

Ca și cum ar fi vrut să recunoască și să întărească spusele băiatului, viscolul, domolit o vreme, reizbucni dintr-o dată, izbind crestele cu pieptul lui uriaș, îmbrăcat în armură de gheață. Lui Ionică i se păru că întreg muntele se clatină, huind în adâncurile lui neumblate și răspândind în văi trosnete care se duceau din perete în perete, răsfrângându-se, întâlnindu-se și ciocnindu-se cu altele, noi, fără capăt, ceea ce dădea naștere unui scrâșnet peste putință să-l îndure urechea omenească.

Băiatul își prinse capul în mâini, apărându-se, cu teama că vuietul putea să-i fărâmițeze țeasta. Dar toți trei aflați acolo rămâneau în picioare, decât că fiecare clipă de întârziere smulgea din ei vlaga.

— Să ne grăbim! zise un glas. Altfel se termină oxigenul, și aici ne rămân oasele!

— Haide, băiete! veni prin viscol alt glas. N-o să mai ai oxigen, și te îngroapă zăpada!

Ionică începu să se clatine.

— Oxigen! Oxigen! se auzeau glasurile.

Oamenii coborau, se pierdeau în nori de ninsoare deasă.

— N-am nevoie de oxigen!… Luați-l voi, luați-l! strigă băiatul, istovit dintr-o dată.

Pesemne abia acum se revărsa în el oboseala nesfârșitului urcuș, învins pe nerăsuflate.

Glasurile oamenilor se auzeau din ce în ce mai departe, mai jos, din ce în ce mai slabe:

— Oxigen!… Oxigen!… Oxigen!…

Pe urmă nu mai auzi nimic, nici glasurile, nici viscolul, nici trosnetele muntelui care continua să se clatine. Peste toate se așternu o liniște înghețată, și băiatul începu să cadă. Cădea însă cum n-a căzut nici un om vreodată, cădea nu în jos, ci în sus, ducându-se în spațiu. Și cât ai clipi se pomeni înconjurat de aștri.

Orice cădere are un capăt și-o izbitură, mai blândă sau mai dureroasă, pe aceeași măsură cu distanța străbătută în spațiu, după legile gravitației și ale accelerației…

Când ești mic și cazi din pat, noaptea, te ridică o mână îngrijorată:

— Te-ai lovit, dragul mamei?

Când cazi din pom, mai târziu, și rămâi din fericire agățat într-o ramură uscată, rupându-ți doar nădragii, te ceartă tata:

— Să nu mai faci așa altădată!

Când cazi de pe acoperiș, poți să-ți rupi piciorul și te doare groaznic… Dar ce să caute copilul cuminte pe acoperișul casei?

Poate erau ore, sau zile de când cădea Ionică, învârtindu-se când pe o parte, când pe alta, cu capul în jos uneori, alteori cu picioarele, văzând când

soarele, când luna, când pământul pe care parcă se deslușeau munții Himalaia, locul de unde plecase…

Izbitura trebuie să fi fost strașnică, și cu toate astea n-o simți, ca și când ar fi avut trupul de vată și ar fi căzut într-o plasă elastică.

Și totuși era un corp dur, un astru mai altfel, alcătuit nu din mineralele brute ale aștrilor, ci din oțelul cel mai tare și mai călit, și nu dintr-o singură bucată, ci din tăblii, rotunjite și sudate pe forma unei sfere, cum poate să deseneze numai compasul. Cu însușiri neobișnuite nici la metalele cele mai maleabile, oțelul se adânci, luând forma trupului care venea din spațiu. Numaidecât, deasupra acestuia, imobilizat astfel, se revărsă plastic oțelul din margini, alcătuind o nouă carcasă… Atunci, totul fiind gata, vechiul perete se topi, fără să curgă și fără să dogorească — și Ionică se pomeni teafăr înăuntrul ciudatului astru…

Totul era ciudat, de altfel, și de neînțeles minții fără imaginație; fiindcă prima descoperire pe care o făcu băiatul, după ce clipi să se dezmeticească, fu un om, un om viu și adevărat, adică un om în carne și oase, deși înveșmântat ca scafandrii.

Omul ședea pe un scaun, pe un fotoliu cu linii complicate și confortabile, având la îndemână pârghii nenumărate, iar în jur cadrane de toate formele și altfel de aparate, peste putință să le urmărești pe toate deodată.

Deși dezmeticit pe deplin, Ionică nu putea să-și dea seama unde-i podeaua și unde-i tavanul acestei odăi sferice, care zbura în spațiu, fiindcă el plutea nemișcat la mijloc, neavând atingere cu nimic din preajmă. Nu putea să spună dacă omul era mai jos sau mai sus decât el; dar oricum — că ar fi fost deasupra, sau dedesubt, sau într-o parte — îl vedea cam la un metru distanță, deci destul de aproape ca să-i deslușească limpede chipul sub casca lui de scafandru.

— Unde mă aflu? fu prima întrebare pe care o puse băiatul.

Fără să se mire de ivirea lui atât de neașteptată, și fără să pară supărat — fiindcă la urma-urmei nimănui nu-i place să-i intre oaspeți în casă fără să se vestească — omul își roti capul, arătându-și ochii limpezi și fața prietenoasă.

— În Cosmos! răspunse el, modest, când ar fi avut toate motivele să se fudulească.

— În Cosmos? Numai pe-aici nu fusesem… Dar stai: nu visez? Ești un om viu?

— Dacă ai vreo îndoială, iată aici aparatele care îmi înregistrează mersul inimii și respirația!

— Strașnic! Și mă vezi?

— Cu cea mai mare claritate!

— Da… murmură băiatul. Îndeobște sânt nevăzut… Dar la înălțimea asta!… Și ești de pe planeta noastră — de pe pământ vreau să zic?

— Desigur!

Cu aceste cuvinte cosmonautul arătă în fața sa, pus pe un suport de argint, printre aparate, un steguleț roșu, cu secera și ciocanul într-o margine — simbol care lui Ionică îi era cunoscut, după cum îi era cunoscut și steagul.

— Strașnic! exclamă el încă o dată. Și cum te cheamă?

Întrebarea îl făcu pe cosmonaut să se îmbujoreze de sfială, sub cască.

— Numele meu ai să-l afli când te întorci pe pământ.

— De ce nu vrei să mi-l spui acum?

— S-ar cuveni oare să rostesc numele meu aici, când cei care mi-au pregătit zborul sânt mii și mii?

Băiatul căzu pe gânduri… Erau mii și mii de oameni, într-adevăr, cei care pregătiseră zborul acesta, mii de oameni de astăzi, și mii din secole îndepărtate, adunați laolaltă, toți care visaseră, năzuiseră, se luptaseră să se înalțe în aer și să cucerească spațiul. Se mulțumiseră oamenii la început să zboare ca păsările, iar azi zburau, în afara gravitației, după legile aștrilor. Mii și mii gândiseră cum să fie alcătuită mașinăria aceasta, alte mii căutaseră mijloacele să fie lansată, alții descoperiseră instrumentele care să o conducă pe orbita ei aproape abstractă. Și după ce atâția o gândiseră, alte mii și mii lucraseră în laboratoare, în uzine, în fabrici, s-o înfăptuiască. Chiar și-n clipa de față, când biruința se vădea întreagă, alte mii și mii de oameni, în fața aparatelor, în centrala de conducere — desigur gigantică — vegheau ca zborul să decurgă cu bine până la capăt…

Toți aceștia însă erau foarte departe, încât închipuirea băiatului încetă deodată să-i mai vadă ca pe niște ființe adevărate — și îl cuprinse neliniștea izolării lui definitive în spațiul fără viață. Era aici, cu el, un singur om, înlocuind lumea întreagă de unde plecase! Ionică făcu o sforțare să-și stăpânească teama și se adresă celui ce îi rămânea unicul tovarăș:

— O să ne mai întoarcem?

— Cu siguranță, și exact în clipa prevăzută prin calcule!

— N-o să se întâmple nimic cu noi? Oamenii au să ne recunoască?

— Condițiile zborului în Cosmos au fost îndelung studiate; n-o să se schimbe nimic în structura noastră, nici fizică, nici sufletească. Ne vom întoarce, deci, teferi, și oamenii se vor bucura să ne vadă!

— Dar ei sânt așa de departe! Poate au și uitat de existența noastră!

Cosmonautul începu să râdă, dovedind că nu lua în serios teama băiatului.

— Deci, nu ți-e frică? întrebă acesta.

— De loc!

— Nu te simți singur?

— Cum aș putea să mă simt singur? Milioane de oameni, chiar cei care ar trebui să doarmă acum, fiindcă la ei e noapte, veghează cu gândul aici, așteptând știrile despre zbor, transmise prin radio. Iar eu le percep gândul, îi văd în imensa lor colectivitate și mi se pare că, o dată cu mine, zboară omenirea întreagă!

Multă putere are cuvântul când izbutește să aprindă închipuirea, ca pe o flacără luminoasă! Nu-i trebui mai mult băiatului, ca să aibă pe de-a-ntregul imaginea planetei noastre, împânzite de luminițe, milioane de lămpi aprinse în noapte — și lângă fiecare stând un om, cu pumnii amorțiți de încordare, cu respirația accelerată, cu inima arzând ca filamentul becului de la capul patului. Trecându-i spaima de singurătate, ideea că toată omenirea stătea acum trează îi dădea lui Ionică, mai limpede decât zborul însuși, căruia îi era martor, simțământul unei biruințe miraculoase…

Dar el cu ce drept se afla aici?… Băiatul își duse mâna la tâmplă — dacă se mai gândea mult, putea să-l apuce și durerea de cap, să și amețească. Spre a-și reveni, se uită în jur, ca să-și găsească locul în realitatea învecinată.

Ciudată treabă! Un loc propriu-zis nu putea să-și găsească; plutea parcă în vid, ca în clipa când se pomenise aici, în același loc, în mijlocul cabinei etanșe.

— Ai putea să mă lămurești de ce stau așa, fără nici un reazim, ca un duh? îl întrebă el pe omul care-i era gazdă.

— Fiindcă ne aflăm în afara zonei de gravitație a pământului, unde îți pierzi greutatea.

— A, știu! Sântem în imponderabilitate.

— Acum lasă-mă puțin! zise cosmonautul. Trebuie să transmit un mesaj Americii!

Apăsă pe un buton, învârti un mâner, se uită la un cadran în care prinse să clipească o lumină albastră și începu să vorbească în microfon, puțin intimidat, și cu multă gravitate…

Pe urmă închise aparatele și se adresă însoțitorului său:

— E mai ușor să vorbești cu oamenii când îi ai în față. Dacă nu-i văd, parcă nu-mi aud nici glasul.

— Eu l-am auzit. Va să zică, acum sântem deasupra Americii!

— Am și trecut de ea. Zburăm peste Atlantic! Uită-te pe fereastră!

Fuseseră prea multe deodată; abia acum descoperi fereastra, și prin ea văzu spațiul, albastru, iar foarte departe pământul, rotund, cu oceanul ca o pată de cerneală, între continentele cenușii, cu mari dâre roșietice și verzui. Ar fi semănat cu globul terestru, de la școală; dar nu era colorat așa viu, și îi lipseau meridianele care să-l împartă, ca pe un harbuz, în felii.

— Nu se văd vapoare! observă Ionică, destul de dezamăgit. De oameni nici nu mai spun!

— Ei însă mă văd pe mine, zise cosmonautul, arătând în fața sa obiectivul celulei de televizor.

— Te văd tot timpul?

— Bineînțeles!

— Asta-i destul de neplăcut! Ce faci dacă-ți vine să caști? Nici măcar nu-ți poți duce mâna la gură!

— Ca să-ți spun drept, nu-mi vine să casc. Am prea multe de făcut… Stai puțin! Trebuie să transmit un mesaj popoarelor din Africa!

— Am și ajuns?

După ce mesajul se termină și coasta Africii rămase în urmă, Ionică reluă, mai timid:

— Pot să viu lângă tine?

— Nu!

— Te încurc?

— Nu mă încurci, dar apari la televizor, și n-am voie să iau pasageri clandestini.

— Așa e! Am să stau mai pitit. Nu vreau să ai încurcături cu cei de pe pământ.

— Așteaptă! Trebuie să salut popoarele Indiei!

— Grozav de repede mergem! se minună băiatul. India!

Și când te gândești că pe-aici mișună elefanții, nici nu-ți vine să crezi! Unde să încapă pe bucățica asta de pământ? Între o întrebare și un răspuns

rămânea în urmă câte un ocean sau un continent…

Pe urmă se făcu noapte, soarele apuse fulgerător, mai bine zis se prăbuși, în afara legilor lui, pierzându-se dincolo de pământ, iar pământul se umbri, trist, parcă părăsit. Nu se vedeau luminițele acelea, nu… Ionică se simți puțin cam dezamăgit; mai adineaori prea dăduse frâu liber imaginației! Și totuși oamenii stăteau de veghe — altfel nu se putea — dar cum să zărești niște luminițe așa de îndepărtate?

Noroc că soarele nu pierise, nu-l spulberase nici un cataclism; răsări curând la celălalt orizont — un altfel de răsărit decât pe pământ — o explozie de flăcări care te-ai fi așteptat să incendieze toată întinderea unei galaxii…

Cât bătea de tare inima lui Ionică avea să-și dea el seama mult mai târziu. Acum băiatul privea, fascinat și încremenit. Toate erau uluitoare, toate se petreceau fulgerător, greu să le înregistreze și să le judece o minte deprinsă cu mișcarea, așezată așa de milenii, a bătrânului pământ! Aici noaptea ținea mai puțin de o oră, dacă o măsurai de după crepuscul și până înaintea zorilor. Când să adormi, când să te trezești? Și mai era loc pentru un vis în acest răstimp?… Nu rămânea decât să visezi cu ochii deschiși!…

Când erau a doua oară deasupra Atlanticului, după ce lăsaseră încă o dată în urmă America, Ionică dori să afle un amănunt foarte important pentru el:

— O să vedem România?

— Nu-i în drumul meu.

Atât de tare se amărî băiatul, încât cosmonautul se răzgândi:

— Am să-ți fac un hatâr!

Vorbi ceva în cască, așa de repede, că nu-l puteai urmări; desigur, cerea permisiunea celor de pe pământ să schimbe drumul prevăzut, și totul trebuia manevrat la iuțeală: nu era timp. Până să miște pârghii, să urmărească mișcarea indicatoarelor pe cadranele din jur, coasta Europei apăru dedesubt.

— Privește! zise cosmonautul. Mergem în lungul Dunării! Aici trebuie să fie Viena, aici Budapesta; Belgradul e mai în dreapta. Acum vine Bucureștiul! Fii atent!

Ionică privi, cu ochii mari, lipiți de geamul rotund.

— Crezi c-ai putea să-mi arăți casa noastră? Stau în Giulești… E un bloc nou, galben, cu balcoane și cu multe ferestre…

— Prea târziu! răspunse cosmonautul, care între timp transmisese un mesaj de salut poporului român. Am trecut de București!

— Nu se poate! Văd case și blocuri dedesubt!

— Sântem deasupra Moscovei!

— Așa repede am ajuns?

— Am și trecut. Acum zburăm deasupra Siberiei…

Ionică își duse mâna la cap, și se schimbă la față; tovarășul său îl privi îngrijorat:

— Nu te simți bine?

— Mă doare puțin capul. Cred că am amețit de când ne învârtim…

Da, îl durea capul, însă mai era și altceva, o tristețe care i se vedea în ochii încețoșați.

— De ce mă amăgești? zise el, cu multă amărăciune în glas. Știi bine că, în mod obișnuit, nu poți să vezi nimic pe pământ de la înălțimea asta! Tu vezi ceva?

— Nu; dar datorită calculelor știu în orice clipă unde mă aflu.

— Atunci cum îți explici că eu văd toate amănuntele, munții, fluviile, orașele — până și casele?

Cosmonautul păru încurcat:

— Poate ai ochi mai buni decât ceilalți oameni!

— Iar mă amăgești! Nu văd cu ochii, ci cu închipuirea! Știi ce înseamnă asta?… înseamnă că visez! Da, visez, și când am să mă trezesc am să fiu dezamăgit că zborul meu în Cosmos n-a fost o realitate!

— Știi ceva, vorbi atunci omul de sub cască, preocupat cu multă seriozitate de frământarea băiatului. Visează mai departe! Astăzi zbor eu, și tu mă vezi în vis, mâine ai să zbori tu, și-au să te viseze alții.

Ionică se învioră pe dată.

— Așa are să fie. Îți mulțumesc pentru zborul de astăzi!… Și pentru că m-ai făcut să cred în zborul meu de mâine!

— Ei, dar ce ne facem? reluă cosmonautul, cu ochii la aparate. După două rotații eu aterizez. Va trebui să cobori îndată!

— Unde sântem acum?

— La Vladivostok.

— Închipuie-ți că îl și văd! Poți să mă lansezi la București?

— Nu-i prea ușor!

— Ei lasă! În vis orice se poate!

— Bine… Am să calculez clipa când trebuie să cobori.

Cosmonautul deschise niște tabele cu diagrame, cifre și feluriți indici, care alcătuiau un păienjeniș, apăsă pe clapele unui aparat aflat în stânga sa,

învârti un mâner — aparatul prinse să zumzăie — și câteva clipe mai târziu acul de pe cadran începu să oscileze, până se opri într-un punct. Alături se afla un cronometru, cu diametrul așa de mare, încât puteai să vezi secundarul, subțire ca un fir de păianjen și lung de o șchioapă, sărind din zecime în zecime de secundă, ceea ce îndeobște percepe greu ochiul omenesc.

— La ora zece, două minute, treizeci și cinci de secunde, precis, trebuie să cobori! zise omul, după ce mașina de calculat îi furniză aceste date. Mai ai cinci minute. Începi să te pregătești!

— Numai cinci minute? Și aș fi vrut să te întreb atâtea! Unde sântem acum?

— De ce să-ți mai spun? Până să termin ajungem în altă parte.

— Așa e! recunoscu băiatul, cam amețit. Dar am să te rog ceva: după ce ajungi la Moscova, vino și la București! O să-ți facem o primire foarte frumoasă!

— Am să vin cu plăcere, numai că e destul de greu!

— De ce?

— E cam departe!…

Cât cosmonautul spusese aceste vorbe, zburaseră de deasupra Londrei până la Paris.

— Acum fii gata! adăugă el. Deschide dulapul din dreapta și ia o parașută.

Băiatul îi îndeplini porunca.

— Dar ăsta-i un cearceaf! Și e ud!

— Învelește-te în el! Altfel, când intri în atmosferă, frecarea cu aerul o să te ardă!

— Și parașuta unde-i?

— Cearceaful se transformă de la sine în parașută, la momentul potrivit.

— E foarte ud! Și mi-e groaznic de frig! zise Ionică, dârdâind.

— În curând o să-ți fie cald! Pregătește-te!

Cosmonautul ridică brațul și rămase cu ochiul pe acul cronometrului, care sărea ca un purice, din liniuță în liniuță.

— Când fac semn, te arunci! Nu întârzia nici o fracțiune de secundă!

— Mai voiam să-ți spun…

— Acum, atențiune… Sări!

— Am uitat să te întreb ceva…

— Sări imediat!

— Să vezi…

— Nu-i timp!…

În zăpăceala acestor clipe, Ionică nici nu mai știa ce voise să întrebe… Supunându-se comenzii, trecu prin peretele de oțel, care se plie pe forma lui, întocmai ca la venire, și la fel de ușor. Înainte ca învelișul să crească la loc, mai auzi glasul cosmonautului, destul de neliniștit:

— Ai întârziat două secunde și nouă zecimi! Ce-ai făcut?!… N-ai să mai aterizezi la București!

— Dar unde? întrebă Ionică.

Răspunsul nu-l mai auzi. Acum era în spațiu, învelit în cearceaful ud, care se făcuse scorțos, dându-i o senzație foarte neplăcută: pe de o parte cald, pe de alta frig. Și văzu din nou, întocmai ca la venire, că în loc să cadă, urca, fiindcă simțea în tot trupul truda înălțimii învinse, numai că nu urca în sus, ci în jos. Pământul se rotea dedesubt, luminat de soare pieziș. Desluși limpede cum planeta, rotundă, puțin turtită la cei doi poli, se învârtea, în timp ce soarele stătea pe loc în chip de nedezmințit.

Văzu pe pământ oceanele și continentele, umbrindu-se treptat, de la răsărit către apus. Pe măsură ce înainta în văzduh, i se părea că pământul se apropie de soare, mișcându-se lin; pe urmă se dumeri că îl vedea mereu din alt unghi, până ce, la un timp, planeta noastră acoperi soarele pe deplin, și în jur se făcu întuneric adânc. Abia atunci descoperi luna în spatele său, răspândind străluciri reci, aurii. Îndată se iviră și stelele de jur împrejur, clipind între ele și poate vorbind, fiindcă se auzea un țiuit neîntrerupt, ca o șușoteală de glasuri subțiri.

Temându-se că va ajunge mult prea departe de locul dorit, Ionică se strădui să se abată spre acea parte care, de pe pământ, s-ar fi chemat apus, înotând în Cosmos ca într-o apă când te dai la fund, și numai când crezu că își câștigase spațiul pierdut se liniști.

Din când în când urechea lui prindea câte o pocnitură și un hârâit, alte ori bâzâituri, crâmpeie de muzică și glasuri în felurite limbi; atunci înțelese că străbătea valul de unde al emisiunilor radiofonice de pe pământ. Îi părea rău că nu înțelegea toate acele limbi, fiindcă ar fi putut să afle ultimele știri. Dar iată că, pe negândite, în ureche îi ajunse grai cunoscut:

— Dragi copii…

Sunetele se cam învălmășeau, alte graiuri răzbăteau peste cel dintâi, astfel că nu prindea decât crâmpeie în limba lui:

— Și atunci moșul îi spuse babei… împăratul se mânie… Baba-Cloanța își arătă dinții știrbi… Și el creștea, creștea, creștea într-o zi cât alții cresc într-un an… Dar nici zmeul nu se lăsa mai prejos… Și atunci, moșul îi spuse babei… Și baba îi spuse moșului… Împăratul se bucură foarte mult… Și moșul îi spuse babei: „Babă, știi ce m-am gândit eu?“…

Ionică începu să caște și adormi, în timp ce glasul subțirel și suav trecea prin văzduh, zicând:

— Noapte bună, copii!… Noapte bună, copii!…

Din acest somn de neînvins care îl copleșise, Ionică se trezi gemând. Îi ardea trupul, și cearceaful scorțos se usca sfârâind. Parcă un fier de călcat, încins până la roșu, îl netezea pe trupul lui. Auzea un șuier neîntrerupt — ca de viscol ai fi putut să spui — și, într-adevăr, era un fel de viscol în jur, dar nu viscolul iernii, care îți îngheață inima, ci o răbufnire încinsă, năvălind ca dintr-un cuptor uriaș, o năprasnică năvală de vânt împletit cu șuvițe de foc ruginiu. Oricât de mare era suferința și spaima acestei treziri, Ionică își dădu seama că intrase de mult în atmosferă, și căldura ucigătoare lua naștere din frecarea aerului cu cearceaful care îi învelea trupul, spre norocul lui. Fiindcă țesătura ciudată avea însușirea să nu ardă, altfel de mult s-ar fi făcut scrum; ba încă îl apăra și pe el îndestul, dovadă că rămânea viu.

Băiatul socoti că, după o asemenea călătorie, e dator să înfrunte bărbătește acest moment neplăcut, și strânse din dinți. Frigea rău, dar nu mai avea mult. Pământul se apropiase acum; dacă nu l-ar fi văzut limpede cât era de rotund, l-ar fi luat drept un talger bombat, ca un scut.

Se întindea o mare albastră dedesubt și în mijlocul ei o fâșie de pământ, având forma unei cizme cu tocul cam ascuțit. O insulă — în vârf — părea un pietroi căruia cizma se pregătea să-i dea vânt. Ionică recunoscu peninsula Italiei, ceea ce dovedea că el câștigase spațiul în sensul dorit, dar înotase prea mult spre apus. Acum, fiind târziu să mai schimbe din drum, se bucură că, deși nu ajungea la București, cel puțin nu nimerise la pol, sau într-un loc cu totul necunoscut.

Peninsula se mărea între timp, mâncând din mare câte un pic, până când apa înspre răsărit dispăru. Băiatul își dădea seama că ateriza în Italia, pe coasta ei de apus. Apoi desluși munți, un râu care mergea de la miazănoapte către miazăzi, și pe malurile lui un oraș luminat viu de soare — ce putea fi decât Roma? — cu cupole sticlind…

În aceeași clipă, fără să-și dea seama cum, cearceaful i se desfășură de pe trup, rămase în urmă, se lăți, se umflă, și numaidecât Ionică simți o smucitură care îl ameți puțin, îndată după aceea viteza scăzu, aerul se răcori și începu să-l mângâie blând. Când se dezmetici, văzu o împletire de sfori, de care nici măcar nu știuse până acum, trecându-i peste piept, pe sub subsuori, și sfârșindu-se în marginile cearceafului, de jur împrejur. Era o parașută — ceea ce puteai să vezi și limpede, și numaidecât.

Mersul spre pământ decurgea acum lin, și nici nu mai ținu mult. În mijlocul orașului se desena un cerc, ca o arenă de circ, și Ionică se îndrepta drept către mijlocul lui, ca și când ar fi țintit. Ar fi putut prea bine să fie un teatru în aer liber, fiindcă începea să se deslușească un fel de scenă, iar în fața ei bănci cu oameni mulți…

Și până să se dumirească pe deplin, și până să se dezmeticească, se pomeni căzând drept pe o bancă de marmură, între doi inși foarte ursuzi, care nici nu băgară de seamă venirea lui.

În schimb, altul aflat în față, un bătrân voinic, cu obrazul desenat în linii apăsate, cu o barbă albă, cam rară, lățită în fuioare pe piept, fără să-i acopere pe deplin colanul scânteietor de la gât, de care atârna un crucifix de argint, întoarse capul, privind curios cum Ionică își împăturea parașuta cu grabă, ca să nu-i supere pe cei doi vecini așa de ursuzi.

— Asta-i o parașută! exclamă, foarte tulburat, bătrânul din față.

Avea părul alb de tot, pleșuv deasupra unei frunți late, dar în părți mai bogat, căzându-i peste urechi și amestecându-se cu barba. Ochii lui arătau o tristețe veche, de mult împăcată, ca și zâmbetul împietrit în colțul gurii, parcă de veacuri.

— Ai coborât teafăr? reluă el, însuflețindu-se, cu o lumină nouă pe față.

— După cum vezi!

— Eu am desenat de mult o parașută, aproape ca asta, numai că n-am apucat s-o fac niciodată.

— Dar cine ești tu? întrebă Ionică.

— Leonardo!

— Da Vinci? Tu ai pictat-o pe Mona Lisa!

— Între altele! răspunse bătrânul, înfoindu-și barba.

— Bine că te-am întâlnit! Tare vroiam să te întreb: de ce are Mona Lisa zâmbetul strâmb?

Bătrânul ridică din umeri:

— Nu-mi aduc aminte; tabloul nu mai e de mult la mine. Zâmbetul strâmb spui?

— Da; un zâmbet foarte ciudat.

— Nu se poate! Am lucrat patru ani la el; am pus mai multă osteneală decât pentru altele. Îți închipui că altfel nu puteam să dau ochii cu seniorul del Giocondo, soțul acelei doamne din nobilimea înaltă.

— Ba da! stărui băiatul. Pot să jur, fiindcă de părerea mea este o lume întreagă!

În fața acestei afirmații, bătrânul nu mai avea ce face.

— Așa o fi, dacă zici! Dar habar n-am avut!

— Nu-i făcut înadins?

— Nuu!… înseamnă că am greșit!

Lui Ionică nu-i prea venea să creadă într-o asemenea afirmație, dar ca să mai stăruie ar fi însemnat să se arate rău crescut. Deci, lăsându-l pe Leonardo deocamdată, socoti că-i cuviincios să spună o vorbă celorlalți vecini, și se întoarse mai întâi spre acela din dreapta.

Era și el tot bătrân, cu părul alb scăpându-i de sub tichia neagră, cu ochii adumbriți, cu gura crispată, cu multe semne de amărăciune pe față. Omul, absent la câte se petreceau în stânga și-n dreapta, meșterea ceva la o busolă străveche, în cutie de lemn, mâncată de cari — așa de mare, că abia o putea ține pe amândoi genunchii, de sub care porneau carâmbii unor cizme grosolane și unsuroase. Atât după acest instrument, cât, mai ales, după mirosul veșmintelor sale, duhnind a catran și pește sărat, Ionică înțelese că vecinul din dreapta era marinar.

— Bună ziua! îi zise, cercetându-l cu multă mirare. Ești navigator, după câte pot să-mi dau seama. Ce cauți pe uscat? Unde-i corabia ta?

Omul râse amar:

— Corăbiile mele?… De mult mi s-au înecat!

— Cine ești tu, dar?

— Cristofor Columb mi se spunea!

Ionică icni și făcu ochii mari:

— Chiar vestitul navigator? Cel care-a descoperit America?

În loc să răspundă, vecinul scoase din buzunar o țigară cât toate zilele, o aprinse și începu să pufăie, învelindu-se în nori albaștri de fum. Abia pe urmă zise, scârbit, arătând țigara:

— Am descoperit-o, dar uite cu ce m-am ales!

Oricât era el de ursuz, vecinul, Ionică îl sorbea din ochi, fermecat:

— Nici nu-mi vine să cred că ești tu!… Ce cauți aici?

— Sânt martor.

— Martorul cui?

— Al lui Ptolomeu.

Băiatul clătină din cap; poate navigatorul își bătea joc de el, altfel ce-ar fi putut să înțeleagă din vorbele acestea fără noimă și cam nesărate? Până una, alta, găsi potrivit să-l lase în pace, și se întoarse spre vecinul celălalt.

Tot bătrân și el și, după înfățișare, după mirosul de pește sărat și catran — tot marinar. Era un om slab, cu obrajii supți, cu mustață neagră, cu ochii duși în fundul capului, întristați. Întreg chipul lui arăta nemulțumirea și suferința fără alean. Abia acum, venind prilejul să-l privească mai bine, Ionică văzu că avea un picior de lemn, pe care-l ținea întins țeapăn sub banca din față. De gât îi atârna, prins cu o curelușă, un ochean lung, de alamă coclită, nelustruit de mulți ani.

Îndată ce simți privirea băiatului, omul ursuz, care ascultase înciudat convorbirea de adineaori, cu Leonardo, se făcu și mai aspru.

— Mie să nu-mi vorbești de surâsul cucoanei ăleia, că ea n-avea altă treabă decât să stea la pozat, pe când alții, rămași fără hrană și fără apă pe cel mai mare ocean, mâncau garniturile de piele de pe catarg!

— Fii pe pace! îl liniști băiatul. Cu surâsul Giocondei am lămurit treaba, măcar în parte.

— Nu știu; nu mă pricep! Mie nu-mi surâd femeile niciodată!

— Dar cine ești tu?

— Sânt nobilul portughez Fernand de Magalhaes, numit de unii, nu știu de ce, Magellan!

— …Care-a făcut ocolul pământului?

— Nu până la capăt! Foloasele le-au tras alții.

— Ia te uită ce de oameni vestiți v-ați adunat! Tu ce cauți aici, dacă-mi îngădui a te întreba?

— Sânt martor! răspunse întrebatul.

— Și tu!? Martorul cui?

— Tot al lui Ptolomeu.

— Dar ce se întâmplă aici?

Cei doi — din stânga și din dreapta — tăcură posaci, în schimb, răspunse Leonardo:

— Se judecă procesul astronomilor eretici!

— Cine-i judecă?

Bătrânul se uită cu coada ochiului într-o parte și-n alta, apoi își duse un deget la gură și șopti tainic:

— Inchiziția!…

Asupra acestei clipe, din față izbucni o cântare, pe cât de dulce, pe atât de impetuoasă — glasuri de copii, cristaline, însoțite de trompete care sunau cu autoritate. Toată lumea se ridică în picioare, iar unii începură să se închine smeriți, cu capul în pământ. Ca să vadă mai deslușit, fiindcă era mărunt pe lângă cei din jur, Ionică sări pe bancă, și-abia acum avu răgazul să-și dea seama unde se află.

Se afla într-o arenă, așa cum se desenase ea încă de sus — poate chiar vechiul Forum roman, lucrat numai în piatră albă și marmură. În față, ceea ce la început bănuise a fi o scară de teatru era doar un podium larg, având în fund un al doilea nivel, mai înalt, la care duceau trepte de porfir, îmbrăcate într-un covor bogat, roșu pe mijloc, pe margini cu benzi aurii.

Acolo sus, sub un baldachin de catifea purpurie, cu ciucuri de argint, se vedea un jilț larg, suflat în aur, sau poate chiar de aur masiv, cu perne vișinii, de bună seamă umplute cu puf. Spătarul, bătut cu pietre de preț — smaralde și rubine — avea deasupra ochiul lui Dumnezeu, într-un triunghi, așa cum e închipuit.

Pe podiul de jos, in dreapta, ședeau, probabil mai de mult — dar Ionică îi vedea abia acum — prelați în veșminte roșii, fiecare în jilțul lui aurit, nu așa de bogat ca jilțul de sus.

În stânga, făcând simetrie prelaților, apărea o mare pată neagră. Erau tot oameni, unul lângă altul, în sutane negre până la pământ, de nu li se vedea nici vârful ciubotelor, cu cagule trase peste față, de nu li se vedeau decât ochii, prin tăieturi ca de mască — nicidecum gura și nasul.

La mijloc, între cele două pete, se afla o masă îmbrăcată în pânză neagră, și în spatele ei stătea un om mai voinic decât toți ceilalți. În îmbrăcămintea lui se amestecau cele două culori, fiindcă avea straie roșii, ca prelații, iar pe deasupra o sutană neagră, descheiată în față. La obraz era tot rumen, însă cu trăsături mult mai aspre decât ale tuturor celorlalți.

Dacă oamenii din stânga erau inchizitorii — cei puși să vegheze cu strășnicie asupra credinței și dogmelor ei, ca nu cumva cineva să le calce —

apăi, fără îndoială, cel din mijloc nu putea fi decât maimarele lor, în mod vădit cel mai îndârjit și mai aspru.

Toți aceștia se ridicaseră acum în picioare, împreună cu întreaga suflare acolo de față. Ionică descoperi oameni cu cele mai felurite înfățișări, mai toți vârstnici, unii foarte bătrâni: care tunși chilug, care cu clăi uriașe de păr, care cu peruci, purtând și peplumuri antice, și togi romane, și cămăși de zale, și armuri de cavaler — îmbrăcăminte din toate veacurile, cum nu poți să vezi decât la muzeu.

Îndată, în dreapta estradei, se stârni mișcare; prelații se traseră în lături, făcând loc, și printre ei trecu un șir de copii în rochițe albe, cu aripi de îngeri, intonând acea cântare suavă și năvalnică totodată. În urma lor veneau patru călugări, în sutane măslinii, ducând pe umeri o lectică de aur, iar după aceea, un alt șir de copii, suflând în trâmbițe de argint.

În fața scărilor de porfir lectica fu lăsată jos și, în timp ce prelații se înclinau până la pământ, din ea pogorî un om, care putea să semene și c-o femeie, gras, rotofei, îmbrăcat în odăjdii albe, tivite și împodobite în toate chipurile cu fir și cu șnur de aur și de argint. În cap, noul venit avea o mitră țuguiată, împodobită cu cruciuliță în vârf, în rest bătută cu diamante și alte pietre de preț, unele verzi, altele sângerii.

Înconjurat de copiii îmbrăcați îngeri, învăluit în cântări, omul în odăjdii prețioase urcă anevoie scările și, ajuns sus, se așeză în jilț, adâncindu-se cu un oftat în pernele de puf.

— Cine-i? întrebă Ionică.

Leonardo întoarse capul spre el și-i șopti:

— Cardinalul!

— Ce spui?!

Băiatul își lungi gâtul și căscă ochii să vadă mai deslușit. Dar cum depărtarea până acolo era destul de mare, se aplecă spre vecinul din stânga și, după ce îi ceru voie politicos, îi luă ocheanul de după gât. Era un ochean bun, cu toată vechimea lui — și descoperise atâtea lumi!

Acum îl vedea pe cardinal cum ar fi fost la un pas, chiar în fața lui; îl vedea limpede cum gâfâia de urcuș, cu ochii pe jumătate închiși. Apoi cardinalul făcu un semn cu cârja asupra întregii mulțimi; prelații își îndreptară spinările, se așezară în jilțuri, la fel făcură și inchizitorii, și mulțimea de jos — nobili, cavaleri și oameni de rând. Rămase în picioare numai marele inchizitor. Iar acesta, după ce se uită fioros la publicul felurit, porunci:

— Să fie adus Ptolomeu, primul învinuit între astronomii eretici!
Un prelat se ridică numaidecât.
— În ceea ce îl privește pe Ptolomeu — zise el, cu mâinile împreunate pe piept — socotesc că învinuirea nu este chiar dreaptă, iar termenul de eretic e prea dur!
Marele inchizitor se stropși:
— Ne-am adunat aici ca să judecăm! Adevărul va ieși la lumină și dreptatea va triumfa. Învinuitul să fie adus!
Din stânga — între doi oameni în sutane negre, cu chipul acoperit, având, ca ostașii, halebarde în mâini — intră mergând repede, cu pași mici și târșiți, un bătrân uscat, tuns în cap, cu obrazul ușor umbrit de țepi suri. Era îmbrăcat cu peplum grecesc și ținea la subsuoară un ceaslov, legat în piele roasă și decolorată de timp.
— Tu ești Ptolomeu și spui că pământul e rotund! i se adresă aspru marele inchizitor. De unde știi?
Bătrânul nu se fâstâci:
— Am felurite dovezi…
— Să le auzim!
— Păi, mai întâi și mai întâi, umbra pământului pe lună este rotundă, după cum s-a văzut.
— Nu-i o dovadă! Tot rotundă ar apărea, chiar dacă pământul ar fi ca un disc.
— A, nu! se împotrivi bătrânul. Marginile umbrii, cercetate de mine ani mulți…
Și învinuitul dădu să deschidă ceaslovul lui. Marele inchizitor nu-i îngădui:
— Noi sântem apărători ai credinței, și nu astronomi! Să nu ne arăți dovezi care nu se pot pipăi!
— Am și altfel de dovezi. Martorii mei vor adeveri că, mergând spre apus, ajungi la răsărit, ceea ce arată limpede că pământul e rotund!
— Să-i auzim!
— Primul e Cristofor Columb.
— Să vină! porunci marele inchizitor, încruntându-se și mai mult.
Vecinul lui Ionică se ridică, lăsă busola pe banca de marmură și se duse, ursuz. După ce jură că va spune numai adevărul în fața lui Dumnezeu, care veghează de sus, fu luat la întrebări, foarte din scurt.

— Cardinalul doarme! observă Ionică, privind prin ocheanul care dezvăluia orice amănunt.

Era limpede că dormea, ba încă adânc, cu pleoapele grăsuțe și lucioase palpitând, cu nările umflându-se când trăgea aer în piept, cu buzele dezlipindu-se, ca o supapă, la fiecare expirație. Dac-ai fi fost aproape, desigur că l-ai fi auzit sforăind.

Vorba băiatului, spusă cam tare, stârni îngrijorarea lui Leonardo, care se întoarse și-i făcu semn să tacă:

— Sst! Să nu te-audă și alții!

— Dar dacă doarme?!

— Nu doarme! Stă de vorbă cu Dumnezeu!

— Fugi de-aici! Tu crezi?

Leonardo îi făcu cu ochiul, și în colțul gurii lui se ivi un zâmbet cam strâmb, zâmbetul neîncrezător și ironic pe care i-l pictase Giocondei.

— Nu crezi! zise Ionică. Și nici ea nu credea! Acum am înțeles!

În clipa aceea, cineva din spate puse pe umărul lui o mână grea și foarte osoasă, făcându-l să înlemnească.

— Ești curajos, băiete! se auzi un glas, înainte ca Ionică să se reculeagă.

Un om îi zâmbea trist, dar cu dragoste, și zâmbetul părea nefiresc pe fața lui neînchipuit de chinuită și aspră. Temându-se de o cursă, băiatul socoti prudent să se apere:

— Dacă aici se caută adevărul, eu nu pot să mint! Doarme, asta-i! Îi trage la aghioase!… Poate că și visează, dar că vorbește cu Dumnezeu, să creadă alții!

— Nu există Dumnezeu! zise omul, mânios, ridicând glasul.

În jur se stârni freamăt; vecinii se trăgeau în lături, cu capul în pământ, să n-audă și să nu vadă. Între timp, omul, a cărui mânie creștea de la o vorbă la alta, continua, revoltat, cu glasul din ce în ce mai slobod:

— Nu există Dumnezeu, nu există Fecioara Maria, nu există Duhul Sfânt, nici sfinți, nici nimeni!

— Blasfemie, blasfemie! șopteau în jur glasuri înspăimântate.

Dar omul, odată dezlănțuit, sări pe bancă și începu să urle:

— Nu există cer, nici rai, nici iad — nimic!

Adunarea încremeni: lumea de jos, cei de sus, prelații și inchizitorii, copiii înveșmântați în îngeri — numai cardinalul își dormea mai departe somnul tihnit. Judecata se opri.

— Giordano Bruno! tună marele inchizitor. Sânt abia treizeci de ani de când ai fost ars pe rug, tot aici! Vrei să te ardem din nou?

— În dogmele voastre nu scrie că omul poate să moară de două ori, așa că n-o să aveți cum! răspunse omul din spatele lui Ionică, el fiind Giordano Bruno, și nu altul. Dar chiar dacă ar fi să mă mai ardeți o dată, eu tot am să spun că mințiți!

Inchizitorii și cardinalii spumegau, ceea ce numai Ionică putea să vadă deslușit, cu acel ochean care mărea foarte mult. Între ei se stârniră șoșote — se sfătuiau, desigur, încolțiți. Pe urmă, marele inchizitor zise mai blând:

— Giordano Bruno, de tine au să aibă grijă flăcările iadului. Dar, până una-alta, rogu-te, îngăduie-ne să continuăm judecata!

— Poftiți! Sânt și eu curios!

Fu reluat interogatoriul lui Columb care, până să se stârnească zarva, povestise călătoria sa, descurajarea echipajului, revolta și toate celelalte, cunoscute și de fețele bisericești, nu numai de laici.

— Totuși — reluă marele inchizitor, referindu-se la povestirea lui — ca să pornești pe mări, la un asemenea drum, înseamnă că ai avut o credință!

— Bineînțeles! Am crezut cu tărie că pământul este rotund.

— Și în credința ta nu te-ai bizuit pe Dumnezeu? Nu ai invocat numele lui, spre a-i convinge pe cei care nu credeau în planul tău, socotindu-l nesăbuit?

— Nu! I-am convins că totul se înfățișa foarte simplu și că nu era nevoie decât de un gest hotărât!

— Dar cum? stărui inchizitorul, fără să se dea învins. Desigur, tot cu ajutorul Dumnezeului nostru cel bun!

Navigatorul băgă mâna în buzunarul surtucului și scoase un ou de găină:

— Iată cum!

O dată cu această vorbă, turti neșovăitor capul oului pe masa inchizitorului. Atunci, prin coaja spartă își făcu loc un puișor auriu, care începu să piuie privind cu mirare în jur.

Columb se fâstâci:

— Îl port cam de multă vreme cu mine!…

Puișorul făcu doi pași pe masă, bătu din aripile-i neînvățate, privi întrebător, apoi începu să ciugulească pânza neagră…

Rămase dovedit că pământul e rotund; nu se mai socoti trebuitor să fie interogat Magellan, martorul următor. Ptolomeu fusese învinuit de pomană, cum avu grijă să spună încă o dată prelatul care îi luase apărarea la început.

— Credința lui este adevărată — zise el în încheiere — fiindcă nu contrazice Sfânta Scriptură! Mai rămâne să arate în fața inchiziției și bisericii că pământul e centrul lumii, așa cum l-a făcut Dumnezeu!

Ptolomeu se înclină cu smerenie

— Nu numai că asta-i credința mea, dar am și dovedit-o în toate scrierile mele!

— Ți se ridică învinuirea de erezie! zise inchizitorul.

Apărătorul adăugă, după ce luase încuviințarea prelaților:

— În numele bisericii, te numim astronom divin! Poți să te întorci în rai, învățatule Ptolomeu! Umblă cu bine!

Tocmai atunci cardinalul se trezi; aflând unde ajunsese judecata, dori să dea binecuvântarea sa astronomului. Ptolomeu urcă scările și îngenunche la picioarele lui.

— Cum e în rai? îl întrebă înalta față bisericească, scuturându-și somnul.

— Foarte bine! Răcoare, parfum, cântec de păsărele…

— Pe naiba! exclamă Ionică, de la locul lui.

În spate, Giordano Bruno începu să râdă în hohote, așa de caraghioasă i se părea născocirea astronomului. Dacă văzu că nimeni nu-i dă ascultare, băiatul se întoarse spre el — și râseră amândoi, petrecând împreună nevoie mare, până la sfârșitul scenei.

Între timp, spre a fi pe placul cardinalului, Ptolomeu se străduia să descrie un rai pe care — ce mai încoa’, încolo — nu-l văzuse decât cu închipuirea:

— Va să zică, răcoare, parfum, cântec de păsărele, munți de pilaf cu duiumul…

Cardinalul se încruntă:

— Munți de pilaf?… Ți-ai îngăduit să sări gardul în raiul mahomedanilor!

— Așa e! mărturisi astronomul. Am căzut in ispită, dar miroseau frumos orezul și seul!

— Nu-i toată vina a ta! Mahomed e un șiret, ca toți orientalii… În orice caz, pentru partea ta de vină, îți dau două săptămâni purgatoriu!

— Merită! se învoi Ptolomeu.

Pe Ionică îl durea ceafa de râs… Tocmai atunci copiii-îngeri suflară în trâmbiți, spre a se deschide porțile purgatoriului, iar pe urmă fu strigat învinuitul care urma la rând:

— Copernic Nicolai!

Intră, între gărzi mai strașnice decât cel dinaintea lui, un bătrân înveșmântat în negru, având doar legătura de la gât albă. El se opri în fața judecății, adus de umeri, sfios, modest, dar demn și cu o mare hotărâre lăuntrică, vizibilă pe fața ca pergamentul îngălbenit de timp. Ducea și el sub braț o carte, în legătură bogată.

— Voi, nemții, în cap cu Luther, săpați temelia credinței! începu inchizitorul, aspru.

Bătrânul îl întrerupse:

— Eminența voastră face o greșeală! Sânt polonez, nu neamț, fapt pe care vreau să nu-l încurce nici lumea, nici judecata de astăzi!

— Dar tot eretic! Tu spui, împotriva lui Ptolomeu, căruia i-am recunoscut dreptatea, că pământul se învârtește în jurul soarelui!

— Întocmai! Asta-i credința mea!

— Leapăd-o!

— Peste putință! Chiar dacă m-aș lepăda, de frică, ea rămâne scrisă în cartea asta.

— Fiindcă ești mort, nu te mai putem arde pe rug, dar o să-ți ardem cartea!

— Rămân altele!

— O să le adunăm și o să le ardem pe toate!

— Rămân urmașii!

— Aici am vrut s-ajung! scrâșni marele inchizitor, cu satisfacție. Dar… *o să-i ardem*! Aduceți-l pe Galileo Galilei, sub strajă!

Cu ocheanul la ochi, Ionică tremura, tulburat cum nu fusese până astăzi. Nu se așteptase să vadă atâția oameni iluștri adunați laolaltă.

Bătrân era Ptolomeu, bătrân Copernic, dar mai bătrân decât toți se vădi sărmanul Galileo Gabiei, care intră împovărat de cei șaptezeci de ani ai săi și de lungile procese pe unde îl târâseră inchizitorii, cardinalii și papii.

— Galileo Galilei, îl cunoști pe acest eretic, numit Copernic și Nicolai, ca și cum ar fi adevărat creștin?

— Da! Îl cunosc de mult!

— Cunoști învățătura lui?

— Din scoarță-n scoarță și în amănunt!

— Crezi în ea?

Bătrânul șovăi:

— …Da!

— Mai tare! strigă Ionică de la locul lui.

Marele inchizitor scrâșni:
— Pe ce se bizuie învățătura lui eretică știi?
— Numai pe logică și pe bun simț.
— E prea puțin!
— Recunosc că eminența voastră are dreptate, interveni, modest, Copernic. De-aceea am prelungit așa de mult meditațiile și nu mi-am publicat tratatul decât în pragul morții. Mi-a lipsit un instrument, ca să pot întări teoria mea prin observații.
— Așa e! încuviință bătrânul Galilei.
Copernic se întoarse spre el:
— Dar tu ai construit un telescop!
— Adevărat! Un telescop care mărește de treizeci de ori!
Prin rândurile prelaților și inchizitorilor trecu un freamăt.
— Blasfemie! răcni acuzatorul. Lumea trebuie privită în mărimea lăsată de Dumnezeu!
Copernic urmă, apropiindu-se mai mult de bătrânul Galileu:
— Și ce-ai văzut prin telescopul tău?
— Că învățătura ta e adevărată! Pământul se învârtește în jurul soarelui!
Se stârni mare tumult; se auzeau glasuri: „Blestem, erezie! Doamne, apără-ne!“
Cardinalul, care adormise iarăși, tresări speriat în jilțul său. Roșu de mânie, marele inchizitor se repezi amenințător la bătrânul astronom:
— Pământul se învârtește în jurul soarelui?! Poți să repeți această erezie?
Galileo Galilei își lăsă umerii în jos:
— Sânt tare bătrân!
— Poți să repeți?
— Nu mai am mult de trăit…
— Îndrăznești să repeți ce-ai spus?
După o pauză lungă, bătrânul răspunse, istovit:
— Nu!
Se auzi un murmur de satisfacție. Marele inchizitor rânjea mulțumit, prelații înclinau din cap, liniștiți, cardinalul, acum odihnit, prinse să se foiască în jilț. Ionică, în schimb, rămăsese paralizat de indignare, încât nu putea scoate un cuvânt. Îl auzi în spatele lui pe Giordano Bruno scrâșnind din dinți. În față, Leonardo era trist și parcă îmbătrânise mai mult.

— Îngenunchează și leapădă-te! îi porunci marele inchizitor astronomului învins.

Acesta se apropie șovăind de masă; o evanghelie legată în aur fu adusă, și i se puse în față. El îngenunche, tremurând, își așeză mâinile pe carte, și, cu multă suferință în glas, zise, ținând fruntea plecată:

— Eu, Galileo Galilei, astronom din Florența, în vârstă de șaptezeci de ani…

Ionică asculta împietrit, îndurerat până în fundul inimii, lunga și jalnica lepădare a bătrânului:

— …Am fost judecat necruțător sub bănuiala de erezie, deoarece am crezut și am susținut că soarele e nemișcat și e centrul lumii, iar pământul se învârtește, și nu e centrul lumii. De aceea, vrând să șterg din spiritele eminențelor voastre și a tuturor creștinilor asemenea cumplită, dar îndreptățită bănuială, mă lepăd cu scârbă, și blestem greșelile mele spuse mai înainte, împreună cu orice altă erezie și greșeală. Amin!…

Un suflet cinstit nu putea să îndure această rușine. Ionică se năpusti înainte, sărind din bancă în bancă, îmbrâncind lumea, și nu se opri decât la masa în fața căreia stătea îngenuncheat astronomul:

— Ridică-te și spune!

— Ce să spun?

— Ce-i în gândul tău acuma!

— Nu pot… Nu mai am de trăit multe zile.

— Atunci am să spun eu! zise băiatul, cu hotărâre.

Și uitându-se semeț la mulțimea prelaților, și inchizitorilor, bătu cu piciorul în pardoseala de marmură.

— Și totuși se învârtește! strigă el, cât îl ținea gura.

Lemnul uscat se aprinde și arde trosnind, ridicând vâlvătăi de jur împrejur…

Cum ajunsese aici? Îndată după acel cuvânt!…

…îndată, gărzile îl și înșfăcaseră. Inchizitorii și prelații se năpustiseră spre el. Până și cardinalul se ridicase din jilț, tremurând de mânie… Dar să ne întoarcem la clipa aceea.

— De unde știi? scrâșni în obrazul băiatului marele inchizitor, arătându-și dinții și măselele până în fundul gurii.

Ionică bătu mai îndârjit cu piciorul.

— Dacă vă spun că se învârtește, se învârtește! Ce să mai lungim vorba!

Fața marelui inchizitor se ascuți, se alungi, ca și cum ar fi fost de plastilină, dinții se prefăcură în colți, și deodată el luă întru totul înfățișarea lupului din pădure.

— De unde știi?

— Am văzut cu ochii mei!

— Cumplită erezie! răcneau inchizitorii.

— Cruțați-l! E nebun! ziceau prelații.

Băiatul scutură capul:

— V-ar conveni, dar nu sânt nebun! Pot să vă răspund limpede la orice întrebare. Pot să spun tabla înmulțirii. Pot să vă demonstrez teorema lui Pitagora, dacă știți geometrie.

— Dar cum poți dovedi că pământul se învârtește în jurul soarelui? răcni lupul, cu glasul inchizitorului.

— Ce să mai dovedești ceva care se vede cu ochii, limpede ca lumina zilei?

— Cine a putut să vadă această erezie?

— Eu, cu ochii mei! Abia mai adineaori am venit din Cosmos!

Asemenea blasfemie întrecea puterea de judecată a inchizitorilor. Începură să se clatine, bezmetici — și ei, și prelații — ridicând mâinile spre cer, rugind îndurarea Domnului unii, alții chemând focul iadului, ca să curețe pata de pe Evanghelie. Se auzeau glasuri și gemete:

— Cosmosul e împărăția lui Dumnezeu!

— Ai îndrăzneala să spui că te-ai ridicat de pe pământul hărăzit muritorilor?

— Ai încălcat dogmele!

— Ai profanat căile Domnului!

Cu greu izbuti să facă liniște maimarele inchizitorilor.

— Știi ce te așteaptă? întrebă el, clănțănindu-și colții, gata să sfâșie.

— Știu!

— Ai o singură scăpare! Leapădă-te de erezie cu mâna pe Evanghelie!

— Nu mă lepăd!

— Să fie ars pe rug! hotărî inchizitorul.

Cardinalul se ridică și, îndeplinind semnul binecuvântării asupra tuturora, înălță ochii spre cer:

— Facă-se voia Domnului!

Copiii începură cântarea lor, cu glasurile cristaline…

Așa ajunsese aici…

De jur împrejur se ridica o perdea de fum care îi închidea vederea asupra lumii; deslușea numai cerul și soarele, la zenit, arzându-l în creștet și pătrunzându-i adânc în trup. Cântarea copiilor se mai auzi un timp, apoi îi luă locul un amestec de pâlpâiri și trosnituri — și din perdeaua de fum începură să crească flăcări, dansând.

Vru să se miște, dar nu izbuti; simți frânghiile sugrumându-i carnea, peste brațe, peste mijloc, peste piept, strivindu-l cu spatele într-un stâlp: era țintuit.

Fumul se îngroșa, se ridica mai sus, până ce se învârteji deasupra, acoperind cerul; lumina albă a zilei se stinse; în locul ei năvăli, pâlpâind, jucând, lumina flăcărilor, roșie, cu șuvițe negre, violete, galbene, portocalii…

Deodată, în acest cerc de foc, unde nu mai avea ce să caute nici măcar un fluture rătăcit, Ionică auzi lângă el pe cineva suspinând. Era un suspin omenesc, trist și plăpând. Sucindu-și greu gâtul în legături, băiatul întoarse capul, și alături văzu alt stâlp. Iar de stâlpul acela, pe care flăcările aveau să-l împresoare curând, era legată o fată, abia-abia mai răsărită decât el, o țărăncuță bălaie, cu obrazul plin de lacrimi amestecate cu fum.

— Cine te-a pus pe rug? întrebă fata.

— Inchizitorii și cardinalii.

— Dar ce-ai făcut?

— Am spus că pământul se învârtește în jurul soarelui.

— Cum poți să crezi una ca asta?

— Fiindcă l-am văzut!

Ea clătină din cap:

— Au dreptate să te ardă! Ești, într-adevăr, eretic!

— Dar pe tine cine te-a condamnat?

— Englezii!

— De ce?

— Din răzbunare! Nu pot să ierte Franței că nu i-a primit drept stăpâni.

Ionică se smuci în frânghii și întoarse capul mai mult, s-o poată vedea deslușit.

— Tu ești Ioana d’Arc!

O pală de flăcări trecu printre ei și atinse obrazul fetei. Ea răspunse gemând:

— Da. Sânt Ioana d'Arc!… Te arde?

— Nu; doar că mi-e cald.

— Și mie la fel… Credeam că se moare mai greu!

— Numai că trebuie să știi pentru ce mori! zise Ionică.

Apoi se aplecă spre ea și-o întrebă mai încet, deși nu putea să-i asculte nimeni aici:

— Mie poți să-mi spui: e adevărat că ai auzit glasuri din cer?

Fata clătină din cap:

— Da' de unde! Se auzeau numai păsărelele, în pomi!

— Atunci de ce-ai mințit?

— Altfel nu mă puneau în fruntea armatei! Cine să aibă încredere într-o biată păstoriță ca mine?

— Dar regele vostru putea să te apere acum!

— E un biet nevolnic!

— De ce-ai luptat pentru el?

— N-am luptat pentru el!

— Atunci, pentru cine?

O altă flacără trecu printre ei, biciuindu-le obrajii.

— Pentru Franța! răspunse fata.

— Dacă-i așa, ești o fată vitează!

Ea întoarse capul spre el, mișcată de aceste vorbe, să-i mulțumească, și atunci Ionică văzu că avea în păr o floare albă, care pălea de dogoarea flăcărilor.

— De ce ți-ai pus floarea asta în păr, tocmai astăzi?

— Fiindcă sânt tânără și-mi place viața!

Se ofileau amândouă — și floarea și fata — și astfel, murind împreună, sfârșitul lor era parcă și mai nedrept, și mai tragic. Băiatul se smuci în legături și izbuti să-și elibereze brațul. Voia să scape măcar floarea albă, s-o arunce în afara flăcărilor și-a perdelei de fum — poate se găsea cineva s-o ridice și s-o pună într-o cană cu apă.

Nu izbuti decât pe jumătate: luă floarea din părul fetei, dar mai departe nu-l ascultă brațul. Rugul se încinsese deodată, și începu să se prăbușească. Nu se mai vedea fata…

O pală de foc atinse petalele albe, ofilite, și ele reînviară, făcându-se roșii ca flacăra. Ionică ținea floarea în mână, o privea și nu-i venea să

creadă că-i o floare adevărată… Lemnul rugului trosnea, buștenii aprinși se rostogoleau, ridicând scântei care, înainte de a pieri, alcătuiau constelații noi pe cerul de fum…

Nu, nu-l ardea! Focul nu avea puterea să-l mistuiască, dar dogoarea lui îi chinuia trupul istovit, strâns în frânghii.

Își lăsă capul în piept și gemu:

— Mi-e cald!

Fumul îi intra în plămâni. Gâfâi:

— Mă înăbuș!…

Atunci, în flăcări, dar neatins de ele, se desluși chipul mamei, îndurerat, privind la el cu o milă sfâșietoare. Îi simți pe frunte mâna răcoroasă.

— Tare dogorești, dragul mamei!

Din toate suferințele, tristețea și deznădejdea îl chinuiau cel mai tare. Și-atunci, înfrângând în el slăbiciunea, Ionică strânse câtă putere era în stare să mai adune și zise încet, dar cu bărbăție:

— Nu-i nimic, mamă! Am puțină temperatură!…

Apoi flăcările învăluiră, necruțătoare, ștergându-i-l din fața ochilor, chipul cel mai drag de pe lume.

Când te crezi mort și-apoi deschizi ochii și vezi în fața ta lumea, înaintea ușurării și bucuriei simți numai nedumerire.

Ionică se frecă la ochi; era în pat, și-n față avea o ușă cu gratii, ca la închisoare. Alături, pe pardoseala de piatră, văzu o cană de pământ smălțuit, țărănească, și-n cană, pusă în apă proaspătă, floarea pe care o avusese în mână. Crescuse din ea însăși, încă o dată, floarea aceasta ciudată, își reluase culoarea de la început, dinainte de a o fi atins flacăra, și părea că-i priește la căpătâiul băiatului.

Dar iată că nu era singur în odaia cu gratii; cineva dormea pufăind într-un al doilea pat, lângă peretele din dreapta.

— Hei! strigă Ionică spre acest vecin, căruia nu putea să-i vadă fața, înfundată bine în pernă. Hei, cine ești tu? Unde mă aflu?

Trebui să-și repete de mai multe ori strigarea, până să se trezească vecinul.

— De ce nu mă lași să dorm? bolborosi acesta cu o voce alintată și copilărească.

După glas, Ionică îl recunoscu dintr-o dată:

— Dănuț!

Puteai să te miri, puteai să nu înțelegi, dar era chiar el, Haplea, cel care-i dăruise elixirul, și dovadă stăteau proviziile puse în mormane la căpătâiul patului. Dintr-o săritură, Ionică fu în mijlocul camerei.

— Cum ai ajuns aici? Și eu ce caut cu tine? Unde sântem? Ce-s gratiile astea?

Cam multe întrebări pentru unul care nu și-a lepădat somnul! După ce căscă, umflându-și obrajii pufoși ca aluatul de cozonac dospit bine, Dănuț răspunse cu lene:

— A… Sântem la închisoare.

— Nu se poate! Am fost ars pe rug, adineaori!

— N-ai ars! Flăcările nu s-au atins de tine!

Într-adevăr, după ce își privi brațele, după ce își pipăi obrazul cu mâna, Ionică nu simți, nu găsi semn de arsură.

— Asemenea minune nu s-a mai pomenit! continuă Dănuț, întinzându-se leneș. De-aceea vor să te facă sfânt, ca și pe mine.

Ionică se puse pe râs, și râse până simți că îi înțepenește ceafa și îi vine sughiț.

— Și de ce să te facă sfânt? Fiindcă ai născocit elixirul? Pentru asta mai degrabă te-ar arde pe rug!

— Nu-i vorba de elixir…

— Dar atunci ce minune ai făcut?

— Am copiat la toate tezele pe trimestrul întâi, și nu m-au prins. Am luat numai zece și zece plus!

— E și asta o minune! recunoscu Ionică, fără chef de râs. Dar eu nu vreau să mă fac sfânt! Vreau să plec numaidecât!

— Nu se poate! zise Dănuț, arătând gratiile — gest la care nu mai trebuia adăugat nici un cuvânt.

— Asta înseamnă că sânt închis!

— Nu!… Sântem păziți! Vor să ne fure!

— Cine?

— Da’ câți n-ar vrea!? Și patriarhul de la Constantinopole, și calviniștii, și luteranii, și protestanții. Toți doresc să ne facă sfinții lor. Înțelegi, biserica nu are încă nici un sfânt-copil!

Pe Ionică începu să-l plictisească gluma asta prostească.

— Nu vreau să mă fac sfânt! Să-mi dea drumul acasă!

Văzând cât de groase erau gratiile — la ușă și la fereastră — înțelegând că n-avea cum să scape, se trânti pe pat, cu fața în jos, și începu să se tânguiască:

— Vreau la mama!… Vreau la mama! Dați-mi drumul acasă!

Îi era chiar și lui rușine că bocea astfel, dar nu se putea stăpâni, după atâtea câte mai îndurase.

Puțin păsându-i de tânguielile acestea, Dănuț se apucă să înfulece din cofeturile aflate la căpătâiul patului.

— Nu vreau să fiu sfânt! bocea Ionică. Dați-mi drumul acasă!

— Tii, că prost ești! Habar n-ai ce viață te-așteaptă! zise Haplea, săturat numai pe jumătate.

Și, băgând mâna în buzunarul de la piept, scoase o cărțulie pe care o deschise la prima pagină. Cu o caramelă în gură, el începu să citească:

— Program zilnic pentru sfinții-copii, de la șapte la paisprezece ani…

Ionică își suci capul pe perna udată de lacrimi.

— Ce-i asta?

— Canoanele alcătuite de capii bisericii. Au ținut sfat toată noaptea, cum anume să ne orânduiască viața. Ia ascultă colea!

Dănuț își băgă nasul în cărțulia tipărită proaspăt:

— Sub nici un cuvânt, sfinții-copii nu vor fi treziți înainte de ora nouă dimineața. Nimeni nu-i va pune să doarmă cu sila după-amiaza, iar seara vor fi îngăduiți să se culce oricât de târziu le place.

— Eu mă scol în fiecare zi la șase! zise Ionică, puțin cam pizmaș. Uneori mi-e destul de greu.

Se ridică într-un cot și își șterse lacrimile. Ispita începea să-i dea târcoale, pe departe, în vreme ce vecinul său, cu carameaua în gură, continua să citească:

— La micul dejun, care se va aduce negreșit la pat, sfinților-copii li se va servi, după plac: cacao cu lapte, cu mult zahăr, cozonac proaspăt, unt, dulceață de toate soiurile, plus un pachet mare de ciocolată!

Ionică se ridică, se duse la patul celălalt și luă cărțulia din mâna lui Haplea.

— Lasă-mă că pot citi și singur! zise, uitându-se nerăbdător pe pagină.

Iată ce scria în regulament mai departe:

„Articolul 3: Copiii-sfinți vor fi scutiți de școală în zilele când au temperatura 36,9, sau cea mai mică durere de cap, sau orice fel de junghi, sau când n-au învățat lecția.

Articolul 4: Copiii-sfinți, cărora nu le plac matematicile, vor învăța latina. Cei cărora nu le place latina vor învăța istoria. Cei care nu vor istoria vor învăța geografia. Dacă nu le place nici geografia, vor putea să aleagă între fotbal, volei sau științele naturii. În acest din urmă caz vor fi lăsați să studieze natura în sânul ei, pe câmp, la gârlă, în pomi oricât de înalți și oriunde le-ar fi voia.

Articolul 6: Copiilor-sfinți li se vor confecționa, pe cheltuiala bisericii, atâtea praștii câte vor fi necesare. Geamurile sparte le va plăti Sfântul Scaun!…“

— Ce zici? întrebă Dănuț, satisfăcut și mândru, de parcă el alcătuise canoanele.

Ionică strâmbă din gură:

— Micul dejun, da, n-am ce spune… Și problema cu somnul. Dar restul, nu-i de mine!

— Citește ce urmează! Să vedem ce părere o să ai la urmă…

Al șaselea articol din canoane și următoarele glăsuiau astfel:

„Copiilor-sfinți li se vor face, ca și sfinților bătrâni, nimburi de aur. Dar, spre deosebire de sfinții bătrâni, sfinții-copii își vor putea scoate nimbul când doresc, ca să se joace cu el de-a dura!

Dimineața copiii-sfinți nu sânt obligați să se spele decât pe ochi, și în nici un caz cu apă rece, mai ales iarna.

Înainte de a se așeza la masă, copiii-sfinți nu trebuie să se spele pe mâini, după cum seara nu vor fi siliți să se spele pe dinți!“

Ionică ridică din umeri.

— Ce-i? întrebă Dănuț, văzând gestul lui. Nu-ți place?

— E depășit!

Dar, o dată ce începuse să citească, băiatul nu se opri, și trecu la articolele de mai jos, care prevedeau felurite meniuri pentru prânz și pentru cină, ispititoare de altfel: ciulamale, ostropeluri, pilafuri, sarmale, cârnați, ardei umpluți, fripturi la cuptor — de vițel, de curcan, de pui, de purcel. Salate și verdețuri nu prea se pomeneau; spanacul era interzis. Urmau felurite dulciuri, în număr mult mai mare decât cele dintâi: creme de zahăr ars, sarailii, torturi, budinci, plăcinte cu mere, cu brânză, cu nuci, pricomigdale, savarine, indiene… Apoi înghețate: de vanilie, ciocolată, alune, fistic — și câte altele, parcă fără sfârșit. Fructele erau prevăzute, dar mai cu seamă crude, copiilor-sfinți îngăduindu-li-se să le culeagă de-a dreptul din pom, de la orice vecin, fără teama că vor fi pedepsiți.

Articolul 10 era astfel conceput:

„Copiii-sfinți au voie să bea zilnic orice cantitate de suc.“

Iar articolul următor:

„Se pedepsește cu excomunicarea oricine va îndrăzni să dea sare amară sau unt de ricină copiilor-sfinți.“

Mai cuprindea și altele cărțulia, dar Ionică nu avu răbdare s-o citească până la capăt și o dete la o parte, plictisit.

— Vreau acasă! zise el, gata să se pună iarăși pe plâns. Mi-e dor de mama… Vreau să mă duc la școală, nu să stau închis!

Bineînțeles că Dănuț nu putea înțelege zbuciumul lui: să te duci la școală când ești scutit! Astfel că se întinse la loc pe pat și reîncepu să înfulece, cu ochii închiși, până ce adormi, cu obrajii umflați, fiindcă mestecătura nu mai încăpuse pe gât.

Curând după aceea, pe coridor se auziră pași târșiți, și un om bătrân se opri la gratii, zâmbind. Avea mustața sură, părul cărunt și zâmbetul lui era blând.

— Bună ziua! zise el adresându-se băiatului pe care îl vedea zbuciumat și plâns.

Ionică se șterse la ochi.

— Bună ziua! De unde te știu?

— De la spital. Eu sânt portarul!

— Va să zică nu mi s-a părut! Și ce cauți aici?

— Am fost închis.

— Pentru ce?

— Eh, mai bine să nu-ți spun!

— Ai făcut o faptă rea? zise Ionică, uitându-se la el pieziș și cam strâmb.

— Rea sau bună, mi-am ispășit pedeapsa — și-acum mă duc.

— Nu cumva…

O bănuială trecu prin mintea băiatului, tulburându-l adânc.

— …Nu cumva sânt eu de vină?

Paznicul se cam codea, dar pe urmă mărturisi:

— Da, fiindcă te-am lăsat să ieși pe poartă și n-am spus nimănui.

— Cum era să spui, dacă nu m-ai văzut?

— Trebuia să te văd, de aceea-s portar!… Se cheamă că am greșit!

— Îmi pare rău! Nu bănuiam că au să te învinuiască și ai să fii închis!

— Acum a trecut!

Era un om bun portarul, altfel, în loc să-i zâmbească, l-ar fi certat, și toată dreptatea rămânea numai a lui. Om bun încă e puțin spus, fiindcă iată ce suflet vădi el, în convorbirea pe care-o urmă cu băiatul închis:

— Barem părinții tăi știu că ești aici?

— Mă cred la spital; nu știu nimic.

— Am să trec eu pe la ei, să-i anunț.

Oricât ar fi vrut să se stăpânească, Ionică izbucni în plâns.

— Ei, bietul băiat! suspină portarul atunci. Știi ceva? Du-te chiar tu!

— Dar cum?

— Rămân eu în locul tău, până vii.

Portarul se duse, fără alt cuvânt, și-ntr-o clipă se întoarse cu temnicerul, tot bătrân, că făcea de mult slujbă aici. Ce vorbiseră între ei, băiatul nu știu; văzu doar că lucrul era împlinit. Temnicerul căută îndelung într-un șirag de chei, pân-o găsi pe cea care trebuia, și deschise ușa cu gratii, în timp ce Dănuț, sătul, continua să doarmă adânc.

— Dacă vii înapoi sau nu vii, mie mi-e totuna! mormăi paznicul temniței, nepăsător, de parcă n-ar mai fi avut sufletul viu. Nu vă am aici pe nume, ci pe număr. Că el s-a învoit să rămână în locul tău, treaba lui!

Ionică se înroși și strânse din pumni; îl înjosea chiar numai bănuiala că ar putea să n-aibă cuvânt.

Portarul de la spital, cel cu sufletul așa bun, zise, șovăind:

— Bagă de seamă, băiete! Am și eu copii!… Te-ai gândit ce m-așteaptă dacă nu vii?

— Te fac sfânt în locul meu?

— Nu, că sfinți bătrâni se găsesc destui! Mă ard pe rug!

— Îi cunosc și-i cred în stare! răspunse Ionică, pălind.

Apoi ridică ochii:

— Fii fără grijă!… Cât pot lipsi?

— Ca să te duci și să te-ntorci, o săptămână-i de ajuns!

— Am să viu la timp!

Când băiatul ajunse la ușă, portarul îl apucă de umăr și rămase câteva clipe așa, gândind.

— Băiete! zise pe urmă, mărinimos. Dacă nu vrei să te faci sfânt, mai bine să nu te întorci aici!

— De ce?

— Au să te pună la cazne; i-am auzit. Du-te și nu mai veni!

— Dar atunci pe tine…

— Eh! Cu mine nu-i mare pagubă; sânt destul de bătrân! Un an mai mult, un an mai puțin…

— Nu! exclamă Ionică, nevrând să-și împovăreze inima cu sacrificiul acestui așa de cumsecade bătrân. Dacă-mi dai voie, mă duc, dar de întors am să mă întorc la timp, orice ar fi!

În fața celulei se deschidea un coridor lung, cenușiu, care parcă nici nu avea sfârșit.

— Mergi drept înainte! îl lămuri temnicerul. După ce ajungi în fund, o iei la dreapta, mergi cam încă o dată pe-atât, pe urmă o iei la stânga și dai de poarta cea mare. Iată cheia; încui cu ea pe dinafară, o ascunzi și tu sub vreo piatră din zid, ca să n-o porți cu tine pe drum, și când te întorci mi-o aduci.

Ionică privi coridorul care nici nu se vedea până la capăt, așa era de lung.

— Pe-aici, peste tot, sânt oameni închiși?

— Cu miile! Dac-ar fi să le scrii numele, n-ar încăpea în nici un catastif!

— Pe toți vor să-i facă sfinți?

— A, nu! Sânt închiși pentru felurite pricini. Asta-i o temniță veche, și atât de mare, că încap în ea toți prinșii de pe lume, de azi și din orice timp.

— Am uitat floarea! zise Ionică. Vreau s-o duc mamei!

Portarul de la spital, pe care temnicerul îl și încuiase în celula unde continua să doarmă Dănuț, îi aduse floarea la gratii:

— Ia-o, și acum fugi, că nu-i timp!

De o parte și de alta a coridorului erau uși cu gratii de fier, și dincolo de ele celule în care abia pătrundea lumina zilei. Ionică merse un timp, însoțit de blestemele prizonierilor, de gemete, de scrâșnete, de urlete. Din unele celule se ridica abia un suspin, în altele domnea tăcere deplină…

Capătul coridorului încă nu se zărea, și de acolo înainte știa cât mai este până afară, așa că nu putea pierde vremea. Dar, aruncându-și ochii într-o celulă, zări un om care i se păru cunoscut — și se opri. Omul ședea pe un butuc, cu capul în mâini, și avea mâini vânjoase, după cum trupul îi era voinic. Ca vârstă, începea a încărunți.

— Bună ziua! zise băiatul.

Omul ridică ochii, posomorit, dar, văzând în fața lui un copil, chipul i se mai limpezi.

— Bună ziua, băiete! Ce-i cu tine aici?

— Mi se pare că te cunosc! Pentru ce ești închis?

— Pentru furt!

Fără voia lui, băiatul se feri; nu c-ar fi avut cu el bogății, dar hoții nu plac nimănui.

— Și ce-ai furat? întrebă, cu glasul de la sine asprit.

Închisul zâmbi trist:

— O pâine!…

— Acum te știu! Tu ești Jean Valjean!… Și nici măcar n-ai luat-o pentru tine, ci pentru niște copii flămânzi, deși nici tu nu erai mai sătul! Am plâns de multe ori gândindu-mă la nedreptatea care ți s-a făcut!

— Nu pune la inimă. Sânt doar o închipuire!

— Ești o închipuire adevărată! În lume trăiesc mulți oameni care îți seamănă!

Ionică privi floarea din mână.

— N-am nimic să-ți dau. Doar, dacă vrei, floarea asta; o duceam mamei.

— Du-i-o ei; e păcat să se ofilească aici, fără apă și fără soare. Și-apoi, ești tu dator să-mi dai ceva mie?

— Nu sânt dator. Dar te iubesc! Și de-abia aștept să ieși din închisoare, ca să faci fapte bune!

Omul își feri ochii:

— Mulțumesc, băiete! Pentru inimi ca ale tale simt că merită să trăiești…

Apoi adăugă, zâmbind cu un amestec de bunătate și șiretenie:

— Chiar și în închipuire!…

Oricât era de grăbit, Ionică își aruncă privirea și în celula următoare. Aici se afla închis un om cu totul altfel decât primul; nici nu se, putea spune că-i om, ca oricine, ci un gentlemen fără cusur. De statură înaltă, nespus de îngrijit, ras proaspăt, cu favoriți bine aranjați din pieptene și din foarfecă, gentlemenul ședea picior peste picior pe un scaun, într-o atitudine nu reținută, ci mai degrabă țeapănă. Pantalonii lui, întinși cu șiret elastic pe sub gheata neagră, păreau aduși chiar atunci de la croitor, ca și redingota, fără nici o cută, fără nici o pată.

Gentlemenul nu luă în seamă pe băiatul cu floarea în mână, care se zgâia la el după gratii; parcă îl știa acolo dintotdeauna. Era, desigur, unul din acei oameni care nu sar de pe scaun nici atunci când ia foc casa.

— Bună ziua, domnule! îl salută Ionică, adresându-i-se mai sfios decât celuilalt.

În loc să-i răspundă, gentlemenul băgă mâna în buzunarul vestei, scoase ceasornicul, cu gesturi foarte măsurate, îl privi, îl puse la loc, apoi zise, ca pentru sine, fără nici o tulburare, fără ca pe fața lui să miște ceva, nici măcar o pleoapă:

— Mai am două minute!

— Bună ziua, domnule! repetă băiatul, și mai respectuos decât prima dată. Îmi îngăduiți, dacă nu vă supărați, să vă întreb de ce sânteți închis?

Deși nu făcea parte dintre oamenii gata să dea informații oricui îl întreabă, gentlemenul răspunse de data aceasta, fără să se mânie, fără să ridice glasul:

— Din cauza unui detectiv imbecil, care mă bănuiește de furt!

Cu ultimul lui cuvânt, afară se auzi fluierând o locomotivă, și îndată după aceea Ionică desluși limpede aburii fâșâind.

— A plecat ultimul tren! observă gentlemenul senin. Am pierdut!

— Ce-ați pierdut, domnule?

— Rămășagul! Am pariat douăzeci de mii de lire sterline, tot avutul meu, că voi face ocolul pământului în optzeci de zile. Pentru câteva minute de întârziere, sânt ruinat pe deplin!

Ionică se dumeri; gentlemenul îi era cunoscut, ba chiar simpatic, cu toată firea lui rece și țeapănă, de aceea îi vorbi ca unui prieten de altă dată:

— Tu ești Phileas Fogg!

Gentlemenul se oțărî și răspunse, cu glasul de gheață:

— Nu te cunosc, tinere, și nu știu ce ți-a dat dreptul să-mi vorbești astfel! N-am îngăduit nimănui până astăzi atâta intimitate!

— Iertați-mă! bâigui fâstâcit băiatul. Sânteți, sânteți domnul Phileas Fogg!

— Phileas Fogg esquar! îl întregi gentlemenul, cu demnitate.

— Dumneavoastră ați făcut ocolul pământului în optzeci de zile! Nu-mi permit să vorbesc de simpatia pe care v-o port, de teamă să n-o luați iarăși drept intimitate. Dar îngăduiți-mi, domnule, să vă mărturisesc marea mea admirație!

Fața gentlemenului rămase nemișcată.

— Permiteți-mi, domnule, reluă Ionică, timid, însă împins de o irezistibilă curiozitate. Nu vreau să săvârșesc o indiscreție… îmi iau, cu tot respectul, îngăduiala să vă întreb: dumneavoastră nu vă pierdeți firea niciodată?

— Niciodată! răspunse gentlemenul, rece și neclintit ca piatra.

— Nu râdeți pentru nici un motiv?

— Nu!

— Ați plâns măcar o dată în viața dumneavoastră?

— Nu înțeleg rostul lacrimilor!

— Nu v-ați mâniat?

— Nu!

— N-ați ridicat glasul?

— E o degradare inutilă, fiindcă glasul ridicat nu convinge mai bine decât vorba așezată.

— Știu, știu! Dar mânia… Știți, sânt momente când… E greu să te stăpânești o viață întreagă!

— Tinere! încheie gentlemenul. Nu mai stărui! Sânt un om stăpânit, și nu mă tulbură nimic, niciodată. Numai așa am izbutit să fac ocolul pământului în timpul prevăzut de mine, inadmisibil pentru alții.

— Domnule! vorbi atunci Ionică. Aveți bunătatea și apucați-vă cu amândouă mâinile de scaun!

— La ce bun?

— Am să vă spun ceva care s-ar putea să vă… iertați-mă, nu găsesc cuvântul potrivit pentru dumneavoastră…

— De ajuns! Nimic din ce-ai putea să-mi spui…

— Domnule, vă rog, totuși, apucați-vă de scaun!

— Inutil!

Ionică își vârî capul printre gratii:

— Atunci aflați, domnule, că eu am făcut ocolul pământului în două ore și jumătate!

— Ce?… răcni gentlemenul.

— Ocolul pământului în două ore și jumătate! repetă băiatul.

O clipă gentlemenul rămase cu gura căscată. Pe urmă privi holbat spre ușa cu gratii. Pe urmă sări în picioare, ca aruncat de arcuri, fiindcă zbură un metru în aer. În mișcarea aceasta, șireturile elastice care țineau întinși pantalonii se rupseră, lăsând să se vadă ghetele și un colț de izmană, ceea ce nu văzuse nimeni până astăzi, nici măcar istețul Passepartout, credinciosul lui servitor. Însă agitația lui Phileas Fogg nu se opri.

— Ocolul pământului în două ore și jumătate! răcnea el, străbătând cu pași mari și nestăpâniți celula, dintr-un perete în altul. Nemaipomenit! Nemaipomenit!

Pe urmă se opri,. își smulse redingota, o aruncă pe jos, rămânând numai în cămașă, cum nici măcar doamna Auda, viitoarea lui soție, nu-l văzuse până astăzi. Aci râzând, aici plângând, gentlemenul își smulse legătura de la gât, ca și cum s-ar fi înăbușit, își băgă mâinile în păr, se ciufuli, se trase de favoriți, repetând într-una un singur cuvânt, când printre dinți, când scrâșnit, când cu toată gura, strigând:

— Nemaipomenit!… Nemaipomenit!…

— Domnule! interveni Ionică, vrând să-l liniștească puțin. Am o veste bună pentru dumneavoastră! Ați încurcat socoteala zilelor, să știți! Nu numai că n-ați întârziat acele câteva minute, ci ați sosit chiar cu douăzeci și patru de ore mai devreme! Rămășagul nu este pierdut!

Dar gentlemenul nu-l auzea; el continua să se agite, gesticulând, urlând, încât te temeai că ar putea și înnebuni. Ionică se simțea vinovat de starea lui și gândea ce să facă spre a-l domoli, când deodată, peretele din fund se trase în lături, ca o ușă glisantă, și înăuntru năvăliră doi oameni, unul înalt și subțire ca un stâlp, altul scund, rotofei, cu obrazul aprins. După ei venea o doamnă tânără și frumoasă, la fel de emoționată.

— Domnule! se bâlbâi omul dintâi. A fost o greșeală! Hoțul a fost prins… Sânteți liber! Iertați-mă!

Ionică îl recunoscu: era detectivul Fix, după cum al doilea era bravul Passepartout, iar doamna… Desigur că știți. Acum s-ar fi cuvenit ca gentlemenul să-l ia la pumni pe detectiv. Însă netulburatul Phileas Fogg își

dădu ochii peste cap și căzu leșinat în brațele lui Passepartout, îngânând o ultimă oară:

— Nemaipomenit!!

Ionică o luă la fugă în clipa când doamna Auda izbucnea în lacrimi și cădea pe pieptul viitorului ei soț, dezvăluindu-și cu o zi mai devreme simțămintele, așa de mult tăinuite în inima ei recunoscătoare și credincioasă.

Omul râde și plânge cu atât mai ușor cu cât are învelișul sufletului mai fraged și inima mai bogată. Plângi pentru o pricină, râzi pentru alta. Uneori se întâmplă să râzi și să plângi totodată, și chiar pentru o pricină unică, oricât de ciudată ar părea vorba aceasta.

Ionică străbătea coridorul în fugă, fiindcă întârziase; deși era foarte curios să vadă ce oameni mai sânt închiși dincolo de gratii, trebuia să nu piardă timpul, spre a se întoarce la termen, după cuvântul dat portarului cumsecade. Dar îl uimi din cale-afară că în acest loc al suferinței și lacrimilor să audă un hohot de râs, neașteptat și inexplicabil. Râdea cineva într-o celulă, cu atâta poftă, că făcea parcă să zbârnâie gratiile.

Băiatul se opri și rămase eu gura căscată.

În celula de unde venise limpede râsul acela năvalnic, se afla un om pe care îl recunoscu dintr-o dată, fiindcă nu trecuse mult timp de când se ospătase din prânzul și din cina lui tare sărace.

Omul ședea la o masă, ținând cu cotul brațului stâng, țeapăn în mâneca hainei, un vraf de pagini, mânuind cu dreapta o pană și înnegrind, rând după rând, foaia albă aflată în față. El râdea mai adineaori, fără doar și poate, numai că în clipa aceasta avea obrazul trist și ochii plini de lacrimi.

Nedumerit foarte, Ionică se apropie mai mult și își lipi obrazul de gratii. În clipa aceea omul izbucni iar în râs, și râse hohotind, până ce duse rândul la capăt. Dar când să treacă la rândul următor, pe chipul lui se zugrăvi iar durerea, și ochii iar începură să verse lacrimi.

— Don Miguel! șopti băiatul.

Omul nu-l auzi. Plângând, râzând, el scria mai departe. Ionică nu îndrăzni să-l mai cheme, până ce nu-l văzu că sfârșise pagina. Atunci șopti iarăși:

— Seniore don Miguel!

În sfârșit, omul de la masă, îmbrăcat întocmai cum îl știa de pe drumul Numanciei, ridică ochii și-l privi, având într-un ochi râs, în celălalt lacrimi.

— Nu mă recunoști, don Miguel?

— Pe mine mă cheamă don Miguel de Cervantes Saavedra, și la alt nume nu răspund niciodată!

— Am mas împreună o noapte în cetatea Numanciei și mi-ai îngăduit să-ți spun pe un nume mai scurt, când nu-i nimeni de față, îl lămuri cu destulă sfială băiatul.

— Nu-mi aduc aminte!

— Mi-ai dat mâncare din traistă.

— Nu te cunosc!

— Don Miguel, se poate?! zise Ionică, mâhnit, ba chiar ofensat de data aceasta.

Văzându-i mâhnirea, cavalerul din celulă se ridică și veni mai aproape.

— Se poate să fie adevărat ce spui, vorbi el, cu blândețe și bunătate. Dar nu fi supărat: am uitat până și de mine, d-apoi de altele!

— Pentru ce ești închis?

— Unde să fiu închis?

— În celula asta!

— Nu văd nici o celulă!

— Dar uite zidurile, gratiile!

— Ai închipuiri! Sânt mai liber ca niciodată și călătoresc prin toată Spania, cu iscusitul meu prieten, hidalgul Don Quijote de la Mancha!

— Știu! Am citit cartea…

Ionică își lăsă ochii în pământ și mărturisi cam rușinat:

— Numai în parte!… Fiindcă să vezi, don Miguel, în limba mea nu s-a tălmăcit toată nici până astăzi!

— Nu înțeleg ce spui! se miră cavalerul. Cartea o scriu abia acum, și mai am mult până la capăt.

— E o încurcătură cu timpul… zise Ionică.

Dar văzând că omul nici nu aștepta explicații, nu găsi trebuitor să-l lămurească mai departe, deși, cunoscându-l și știind cât avea el de înflăcărată imaginația, era sigur că l-ar fi înțeles dintr-o dată. Găsi mai potrivit să se intereseze de soarta lui, fiindcă, oricât de mare ar fi fost Spania prin care călătorea el astăzi, deocamdată se afla închis între ziduri de piatră. Deci zise, încercând să-i amintească realitatea:

— Don Miguel, nu cumva regele…

Cavalerul tresări:

— Ce-i cu regele?

— Nu cumva desaga aceea cu grâu…

Cavalerul se frecă la ochi și privi în jur; umerii îi căzură în jos, chipul i se schimbă deodată, făcându-l să pară mai bătrân decât anii lui— și așa mulți.

— Sânt închis sub învinuirea de furt!

— Pentru grâul armatei?

— Da!

— Regele n-a crezut ce-ai pățit?

— N-a crezut!

— Ce rău îmi pare că n-am mers cu tine, să-ți fiu martor!… Și ai să stai mult închis?

— Doar până pleci tu! Pe urmă pornesc iar cu Sancho Panza și cu Rocinante!

— Îți doresc călătorie frumoasă, don Miguel! zise Ionică, mâhnit, fiindcă nu putea să se lase furat de închipuirea nefericitului cavaler, care chiar dacă era liber în gânduri, altminteri rămânea închis, ca un hoț de rând.

Înainte de a pleca, băiatul mai întrebă doar un cuvânt:

— Seniore don Miguel, te-am văzut scriind. De ce râzi la un rând și la altul plângi?

— Fiindcă viața e și bucurie și tristețe, și n-o poți povesti, dacă n-o simți adânc, dacă n-o trăiești cu adevărat alături de eroii tăi închipuiți. Dar ce spui? M-ai văzut tu râzând?

— În hohote, don Miguel!

— Și plângând?

— Da! Cu obrazul ud!

Cavalerul se lumină la chip:

— N-aș fi crezut! Înseamnă că nu-s chiar atât de bătrân!

— Vrei floarea asta? întrebă Ionică, înainte de a porni.

Omul închis zâmbi și răspunse, arătând cu mâna, într-un gest larg, pereții celulei, de jur împrejur:

— Păstreaz-o tu! Nu vezi ce grădini și ce flori am eu peste tot aici?!…

De-aici înainte nu se mai auzi râs, decât hohotele bolnave ale celor pe care închisoarea îi făcuse nebuni. Erau și din aceștia, resturi de om, cu obrajii pământii, cu părul răvășit, cu ochii roșii, bulbucați, văzând desigur o lume închipuită de ei, fiindcă se credeau regi sau împărați și socoteau că în jurul lor roiesc domnițe prealuminoase la chip și curteni preastrăluciți. Unii împărțeau nestemate acestor supuși, zâmbind fericiți, alții îi certau cu blândețe înțeleaptă pe șambelani, că fazanul de la dejun nu fusese bine fript. Se găseau și din aceia care dădeau porunci generalilor strânși în jur, să înceapă război, către miazănoapte sau către miazăzi. Sau din aceia care dansau menuet în sunetele unei muzici auzite numai de ei, și credeau că de-a lungul zidurilor de piatră sânt capete încoronate care îi pizmuiesc pentru putere, frumusețe și eleganță…

Unul dintre acești sărmani nebuni îl opri pe Ionică, adresându-i cuvântul, de sus:

— Pajule! Vestește-o pe regină că balul a început!

Băiatul o luă la fugă, de teamă că ar putea să-și piardă și el mințile, dacă mai zăbovea pe la uși. Era lung coridorul cu închișii nebuni, dar cel care se deschidea la dreapta se vădea și mai lung. Aici nu se mai auzea nici măcar râsul trist de până acum, ci numai gemete, urlete și scrâșnit de dinți. Printre ele se împletea zornăitul lanțurilor atârnate de picioarele bieților osândiți. Câte un pumn izbea cu deznădejde în zid, dar zidul rămânea neclintit; în schimb se auzea osul trosnind — și carnea însângerată sfârâia, ca pe grătarul încins.

— Sânt nevinovat! striga, din fundul unei celule întunecoase, un glas tânăr și atât de plăpând că părea de copil. Nu vreau să mor! Cruțați-mă! N-am făcut nimic!

Din altă celulă răzbea un glas mai surd:

— De ce nu mă judecați? Vreau să știu pentru ce m-ați închis!

Unii strigau după ajutor — de la cine? Alții cereau îndurare — cui? Glasurile lor pătrundeau în inima băiatului ca un fier înroșit, și el simțea arsura și durerea din inimă risipindu-i-se în trup. Îl durea iarăși capul și începea să se simtă iar istovit; nu știa dacă pașii au să-l mai ducă până la poartă, să vadă lumina soarelui și să respire aerul de pe câmp.

În fața unei celule se opri și, ca să nu cadă, se ținu cu mâinile de drugi. Rămase așa un timp, adunându-și forță în trup, când din fundul acelei tainițe, tăcute până atunci, cineva îi vorbi:

— Ce-i cu tine, taică? Ești bolnav, sau doar ostenit?

Era un țăran, nu în floarea vârstei, ci mai degrabă bătrân, un mujic îmbrăcat cu mundir peticit, cu obiele legate până sub genunchi, așa fel că picioarele îngroșate păreau doi butuci, cu opinci din scoarță de copac — prăpădite încălțări, care dovedeau că omul nu-i dintre cei mai avuți.

— Cine ești tu? întrebă Ionică, privindu-i chipul bărbos, cu părul atârnând în lațe de sub căciula trasă până pe ochi.

Și căciula dovedea sărăcie: blană de iepure, năpârlită, roasă și găurită în fund.

Mujicul se ridică de jos, unde stătea ghemuit pe un maldăr de paie murdare.

— Ia, cine să fiu?! Dacă am fost ceva, apoi n-am fost decât un biet țăran, din părțile Moscovei, de la Domnino…

Dar acum nu mai sânt nimic, fiindcă au să mă străpungă cu săbiile, cât mai e ziuă.

— Cine să te străpungă?

— Soldații lui Sigismund, riga care duce război împotriva Rusiei.

— Dar ce vină ai să înduri osândă așa mare?

— Vină? grăi mujicul, pășind în față, mai la lumină. Apoi vina mea, taică, judecind de pe partea rigăi, nu îngăduie milă. Venind el cu oastea și întâlnindu-mă în pădure, m-a silit să-i arăt care-i mai scurt și mai bun drumul ca să ajungă la Moscova, după care-i tânjea inima. Iar eu, prefăcându-mă a-i da ascultare, l-am dus tocmai pe-acolo pe unde și-a înțărcat dracul copiii. Asta mi-e vina!

— Te știu! Tu ești Ivan Susanin!

— Am fost, taică! De astăzi încolo, nu mai sânt nimeni!

— Ba ai să fii, și ai să rămâi totdeauna!

— Iacă, asta-i o vorbă pe care eu, cu mintea mea nedusă la școală, n-o pot înțelege prea bine. Dar orice caznă are să-mi vină, eu unul sânt împăcat în mine, socotind că am făcut ceea ce eram dator și mă îndemna inima. Altfel n-aș mai fi avut tihnă nici în viața d-aici, nici în cealaltă, dacă o fi vreuna…

— Vrei floarea asta? întrebă Ionică, altceva neavând cu sine.

— Îți mulțumesc pentru gândul bun, taică, dar la ce-mi trebuie? Curând, pe pieptul meu are să crească o întreagă grădină! Dacă s-o nimeri și-o tufă de iasomie, apăi pot spune c-am avut tot norocul și fericirea… Că tare mult mi-au plăcut mie, de când mă știu, între copaci — mesteacănul, iar între flori — iasomia!

După aceste vorbe, mujicul trase o traistă atârnată pe umăr, scotoci în ea cu grijă și cumpătare și scoase, evlavios, o bucată de pâine.

— Ia-o tu! grăi, întinzând-o printre gratii cu mâna cuprinsă de tremur. Ar fi păcat să se piardă, că numai eu știu cu câtă trudă a venit pâinea asta pe lume!

Floarea nu-i trebuia nici unuia dintre osândiți. Cui să dea pâinea? Lui nu-i era aminte de mâncare, și simțea că nu-i va veni foamea nici mai târziu. Iar ca s-o arunce, ar fi însemnat să batjocorească amintirea acelui mujic care-o muncise și i-o dăduse cu mâinile tremurând.

Un chip cunoscut, parcă de pe icoane, se desluși în una din celulele următoare, pe a cărei fereastră se vedeau, jos, apele verzui și albastre ale Bosforului. Omul, cu barbă neagră, puțin stropită de cărunțeală, purta coroana și veșmintele domnitorilor, și nu se afla aici singur. Era Constantin Brâncoveanu, împreună cu toți cuconii.

— Te-au osândit! îi grăi Ionică domnului. Ai tăi merg la moarte cu tine de bună voie?

— Cum i-aș putea sili, când nu mai am nici o putere?

— Puterea din inima ta, Doamne!

— Chiar de-ar fi așa, și tot nu s-ar numi silă! Dar nu puterea inimii mele îi îndeamnă, ci aceea din inima fiecăruia.

— Așa e! adeveriră cuconii

— Pentru credința în Dumnezeu mori, mărite Constantin Brâncoveanu?

Tăcu domnitorul, tăcură fiii. Și Ionică înțelese că apărându-și-l pe Dumnezeu și respingând credința sultanului, osânditul țintea să apere neatârnarea poporului.

— Vreți floarea asta, doamne și coconilor?

— Ar fi păcat s-o ducem cu noi în fundul Bosforului.

— Vreți o bucată de pâine?

Domnul făcu un gest, arătându-i colțul celulei. Acolo se vedea o măsuță cu cele ce se dau de mâncare domnilor și boierilor; sultanul era darnic!

Oare nu-i trebuia nimănui pâinea?

Băiatul o luă la fugă, fiindcă tocmai venea gâdele cu securea.

Înfometații urmau abia de aici încolo — și erau de toate felurile și din toate timpurile istoriei. Ionică nu-l întâlni mai întâi pe Spartacus, care ridicase sclavii din Roma, izbutind să bage spaima în nobilime și să țină mult timp piept legiunilor, cu vitejie vrednică de o soartă mai bună. Mai întâi ajunse la celula unde se afla un țăran pus la chinuri, un țăran din secolele apropiate, temnița neținând seama de anii istoriei. Omul zăcea pe un tron de fier, cu o coroană spinoasă, bătută din metal aidoma tronului. Și dacă a sta țintuit astfel era o caznă greu s-o îndure carnea omenească, apoi caznele adevărate abia aveau să vină.

Sub tron era pregătit focul, doar să-l aprinzi și să-i ațâți vâlvătaia. De jur împrejur, pe vetre cu jeratic, stau la înroșit clești, să smulgă carnea vie, spre a o da drept hrană tovarășilor care se răsculaseră și merseseră la luptă cu omul osândit, din celulă.

— Gheorghe Doja, tu să fii oare? întrebă, cutremurat, băiatul.

Acel osândit avea ochii negri, mistuiți de alte flăcări decât ale focului care aștepta să pornească; iar fața lui chinuită, cât e greu să ne închipuim astăzi, era rece, hotărâtă și aspră.

— Da, sânt Gheorghe Doja, comandant de oaste.

Îl știa Ionică pe omul viteaz care condusese războiul țăranilor din Ardeal, acum mai bine de patru veacuri, după cum știa și îngrozitoarele cazne îndurate de el apoi. Mersese Doja cu oastea țăranilor, de la Buda până-n lăuntrul Carpaților, și dăduse Ardealului roată, punând pe fugă armatele și pe nobilii care-și apărau țarina nemuncită de ei niciodată.

— N-am izbutit! gemu osânditul, aflat în fața neînchipuitelor cazne. Au să izbutească alții! Robul n-o să se liniștească, la sate și la orașe, până n-o dobândi pâinea și libertatea!

— Libertate n-am cum să-ți dau! răspunse, în mare mâhnire, băiatul. Vrei pâinea asta?

Capul călăilor zise, râzând ca descreierații, în timp ce ajutoarele lui pregăteau focul și fiarele:

— Iată, aici, în temnița alăturată, sânt ortacii! Tocmai le pregătim ospățul. Dă-le pâinea, că noi le-om da friptură proaspătă!

Ionică străbătu îngrozit coridorul, urmărit de râsul călăului. Printre gratii se întindea câte o mână, cu semne de lovituri, cu urme de lanțuri. Chipuri chinuite se arătau în puțina lumină și glasuri sfârșite cereau pâine. Tuturora le dădu băiatul câte o fărâmă. Erau chipuri cunoscute între acelea, altele le

vedea prima oară și nu rămânea timp să-i întrebe pe fiecare de nume. Dar îi recunoscu, într-un licăr de lumini, și pe Avram Iancu, și pe Iancu Jianu; printr-o putere care înfrângea voia temnicerilor, Horia, Cloșca și Crișan se aflau tustrei în aceeași celulă, și pe fereastra ei se vedea Alba-Iulia…

Erau haiduci în unele hrube, încolțiți de poterile stăpânirii, în altele țărani, din capul secolului nostru și din secolele lăsate în urmă, toți răsculați pentru libertate și pentru pâine…

Și neputându-le da el libertatea, Ionică îi dădea fiecăruia câte o fărâmă de pâine.

Erau muncitori, din fabrici și de sub pământ, din mine, negri de cărbuni, de fumul uzinei, cu palmele bătătorite, fiindcă de copii țineau ciocanul în mână. Și acestora le dădu băiatul câte o bucățică de pâine, până rămase numai cu floarea, aproape de marea ușă cu gratii, de la ieșire…

Credea că se sfârșiseră tainițele închisorii, când mai văzu o celulă.

Aici, aproape de capătul coridorului, unde nu se mai auzeau gemetele și strigătele osândiților de pe lume, era o celulă păzită cu altfel de strășnicie. Ușa ei era mai ferecată decât toate, cu două rânduri de gratii, având între ele o împletitură deasă de sârmă ghimpată, să nu poată trece prin ea nici măcar umbra omului. Apăsat de o tristețe pe care abia mai putea s-o poarte, Ionică se opri să-și tragă sufletul, să privească. Oare suferința omului este fără capăt? Cine mai zăcea și aici, ferecat astfel?

— Nu te apropia! Nu pune mâna pe gratii!

O voce plăpândă, dar limpede, îi strigase din fundul celulei întunecoase.

— De ce să nu mă apropii? întrebă Ionică, rămânând la distanță.

— Gratiile au curent electric! Te carbonizează!

Era un glas de fată, șuierat, aspru, păstrând totuși acea gingășie prin care glasul fetei se deosebește totdeauna de al băiatului, acel timbru de sticlă și aur pe care ea nu și-l pierde nici între ziduri de piatră. Ferindu-se de atingerea ucigașă, Ionică veni mai aproape. Numai atunci desluși, în fundul celulei, o copilă abia împlinită, ținându-se drept, cât era ea de istovită și de firavă, cu gâtul lung, ca de lebădă, ieșind din despicătura rochiei sfâșiate. Avea mâinile legate la spate, cu frânghii groase, și frânghiile erau trecute printr-un inel prins în piatră, așa că nu putea nici să stea jos, nici să meargă.

— Pentru ce te-au închis aici?

Fata își lăsă capul într-o parte, până ce o rază, venind de la geamul mic, cu gratii, îi lumină fața. Avea fața oacheșă, prelungă, ochii întunecați, părul negru, dat pe spate și ciuntit cu foarfeca. Pielea, câtă se vedea — gâtul, umerii, brațele — era învinețită de lovituri și însângerată:

Și fata răspunse, mișcându-și greu buzele arse:

— Pentru patrie!

— De ce te-au schingiuit astfel?

— Ca să-mi trădez tovarășii!…

Văzând o mișcare neliniștită a băiatului de la gratii, ea clătină din cap și încercă să zâmbească:

— Nu i-am trădat! Fii pe pace!

— Dar cine ești tu?

— Nu ți-ai dat seama?

Dinapoia gratiilor Ionică o privea împietrit, fiindcă o recunoscuse deodată și el știa ce-o să se întâmple cu făptura aceasta așa de fragedă și așa de bravă!…

O umbră se tupilă sus, la fereastră, și-o mână ciocăni, într-un anumit fel, în geamul cenușiu, peste care pluteau pânzele de păianjen. Fata trase cu urechea.

— Mă auzi? șopti un glas de afară.

— Da! răspunse ea, tot. în șoaptă.

— Am încercat să te scoatem… Am făcut totul. N-am izbutit! Iartă-ne!

Ea scutură capul:

— N-am de ce să vă iert!… Nu purtați grija mea! Faceți-vă datoria mai departe!

— Îți făgăduim să mergem până la capăt!

Chipul ei se oțeli dintr-o dată, pierzându-și gingășia de fată, și glasul chiar îi fu altul, un scrâșnet de fier, nu de sticlă și aur. Și ea zise cu o ură care făcea să tremure zidul de piatră:

— Să-l urmăriți până în bârlog, m-auzi! Până în fundul bârlogului! Să-i scoateți colții și să-i tăiați beregata!

Urmă o tăcere aspră, în care Ionică își auzea inima cum bate, într-un ritm nefiresc, câte două bătăi dintr-o dată; poate auzea și inima fetei, pulsând de departe. Pe urmă, glasul de sus se auzi iarăși, șovăind de data aceasta:

— Curaj!… Are să fie… mâine dimineață!

— Bine! răspunse ea, după o pauză. Acum du-te, să nu te vadă!

Când întoarse capul spre ușă, ochii ei erau plini de lacrimi. Și Ionică plângea, fără să se stăpânească.

— Nu le atinge! șuieră fata, văzându-l că vrea să se sprijine de gratii.

— Zoia! începu băiatul. Mâine dimineață…

Dar nu putu să pronunțe cuvintele celelalte. Privi grumazul fetei, și parcă niciodată nu văzuse o linie mai frumoasă; simți că i se face frig și îngheață, fiindcă pe acest grumaz ca un gât de lebădă, mâine, în zori, avea să se strângă ștreangul.

— Vrei floarea asta? întrebă în șoaptă.

— Dă-mi-o! răspunse fata. Dacă m-or lăsa, mâine am să mi-o pun în păr. E frumos să-ți pui o floare în păr, când ești tânără și îți place viața!

Ionică aruncă floarea printre gratii, țintind ca ea să cadă la picioarele fetei. Dar o petală se prinse în sârma cu ghimpi, și pe loc izbucni flacăra. O flacără scurtă, un trăsnet, după care între sârme nu mai rămase decât tija uscată.

— Ce rău îmi pare! suspină fata.

Suspină și băiatul. Apoi, cu toată durerea, un zâmbet se deschise în inima lui sfâșiată. Arătând cu mâna pereții de piatră, el zise, zâmbind printre lacrimi:

— Dar tu nu vezi ce grădini și ce flori ai în jur? Ale tale sânt toate!

Fata răspunse, cu capul în piept, cu ochii închiși:

— Îți mulțumesc! Sânt necrezut de frumoase!…

Ieșise pe poarta închisorii și se uita încotro să pornească. Nu se vedea soarele, după care tânjise atât, nici cerul — și nu-și simțea libertatea. Se deslușeau numai ruine în jur, iar deasupra plutea un nor greu de fum, aruncându-și întunericul pe pământ.

Ionică făcu numai câțiva pași și se prăbuși. Ce era aici nu știa, dar ce ducea la fund, ca într-un puț de ascensor, până se opri, nevătămat, pe maldăre de moloz, în altă parte a lumii — cum altfel?… Îl urmărea o muzică surdă, sunete îndepărtate de tobă și-un răpăit furtunos de tamburi, peste care țipa, la răstimpuri, o trompetă cu sunetul cel mai de sus — doar atât…

Un glas rupt, ca pocnetul tablei bătute de vânt, ca un grohăit de mistreț, ca un urlet de lup, un glas al cui nu s-ar fi putut ști că trăiește cu oamenii pe

pământ îi pătrunse în craniu, deodată, și-l făcu să tremure, îngrozit:

— Împușcați-l numaidecât!

Atât zise glasul și se liniști, cum se liniștește ghiuleaua după ce plesnește, năruind totul în jur…

Într-o parte a puțului unde căzuse băiatul, zidul spart de câteva palme lăsa să se vadă o încăpere ciudată, iar în mijlocul ei o masă care ocupa jumătate din spațiu. Acolo, ridicat în două picioare, cu labele din față, gheroase, sprijinite în marginea mesei, era lupul din pădure, așa cum îl știa de când îl înfruntase, numai că părea mai slab, mai istovit, cu ochii mai roșii, cu privirea mai fioroasă. Din gură îi picura sânge, care i se prelingea în jos, pe sub bot, pe grumaz, pe piept, făcându-i blana roșcată. În fața lui era întinsă o hartă mare, acoperind toată masa, și lupul își plimba asupra ei, de la o margine la alta, privirea roșie și înfricoșată, mișcându-și numai ochii în cap, fiindcă avea grumazul țeapăn, țeapăn și trupul, ca și când ar fi înghițit un fier pe care, bineînțeles, nu-l poate mistui niciodată stomacul.

„Mai are în el vătraiul!“ se gândi băiatul.

Apoi se frecă la ochi, să se dezmeticească. Avea închipuiri, fiindcă lupul din pădure de mult răposase, dovadă că venise chiar corbul să-i dea târcoale și să-l privegheze după a lui datină. Câteva clipe, Ionică văzu întuneric și stele jucându-i sub pleoape: se frecă iarăși la ochi și, în sfârșit, privirea începu să i se limpezească, risipindu-se întunericul și stelele, rămânând doar un vălișor de ceață. Și atunci văzu că nu era lupul, ci un om, atât că rămânea între ei o asemănare ciudată.

Omul stătea tot țeapăn, de parcă îi umpleau fiare stomacul, avea ochii roșii, privirea tot înfricoșată și, întocmai ca lupului, i se prelingea sânge din gură, picurând pe hartă. Cu o mână sprijinit în marginea mesei, mânuia cu cealaltă un creion, trăgând apăsat linii, într-o parte și-n alta. Pe fruntea zbârcită îi atârna o șuviță de păr, căzându-i până în sprâncenele încruntate, iar sub nasul, care trebuia să fi fost bot odată, se desena, ca un gândac ars la flacără, o mustăcioară neagră.

Creionul pe care omul îl mișca apăsat și smucit, trăgând linii bezmetice pe hartă, se frânse deodată, rămânând numai așchii.

De afară pătrundea, prin zidul de piatră, un huruit îndepărtat și neîntrerupt — parcă tancuri trecând peste dărâmături. Se auzeau surd bubuituri de tun, care păruseră tobe mai adineauri, iar acum se întăreau, deslușit.

Omul aruncă furios așchiile creionului frânt și apasă pe un buton aflat la un capăt de masă, într-un șir de butoane felurit colorate.

Îndată se deschise o ușă, pe care n-ai fi văzut-o altfel, având întru totul asemănarea peretelui cenușiu de piatră, și intră un ofițer cu trupul cam țeapăn, îmbrăcat numai în fireturi, și purtând pe piept numai decorații. Când se opri și își pocni călcâiele, pintenii scoaseră sunetul cel mai înalt al instrumentelor de fanfară, dezacordate și gălăgioase.

Prin ziduri pătrundea huruitul și tunetul neîntrerupt, crescând de la o clipă la alta.

— Un creion! răcni omul de la masă.

Ofițerul își pocni iar călcâiele, salută ridicând brațul drept, ca din arcuri, apoi rămase țeapăn:

— Nu mai avem creioane!

— Cine-i însărcinat cu creioanele?

— Generalul von Leist!

— Împușcați-l!

— Nu mai avem gloanțe.

— Spânzurați-l!

— Nu mai avem frânghie!

— Sugrumați-l!

Răcnetele omului cu gura însângerată creșteau, până ce începu să zbârnâie fereastra aflată în spatele lui, deasupra capului.

— Pleacă! răcni el o ultimă dată.

Rămas singur, și nemaiavând creion, începu să tragă săgeți cu degetul, lungind într-o parte și în alta picăturile de sânge căzute din gură, de-a dreptul pe hartă. Când împânzi harta cu aceste linii care își pierdeau repede culoarea sângelui proaspăt, și parcă începeau să duhnească, omul se liniști și începu să râdă — nu râs, ci rânjet de satisfacție.

— Cine te-a aruncat aici? întrebă atunci Ionică, prin spărtura de zid.

Omul răcni, cu gâtlejul încordat, cât pe-aci să plesnească:

— Nu m-a aruncat nimeni!

— Dar ești sub pământ!

— Aici e un blokhaus!

— Da?… Și ce faci în blokhausul tău?

— Conduc operațiile!

— Te cunosc! exclamă băiatul.

Apoi se apropie de zid și zise, într-o șoaptă șuierată:

— Acum știu cine ești! Operațiile pe care le conduci tu se termină astăzi! Blokhausul tău e un bârlog! Te-ai ascuns aici, dar au să te încolțească!

Cel dinăuntru îl privi, cu ochii roșii, apoi sări peste masă și se repezi la el cu gura căscată. Fruntea i se pocni de zid, făcându-l să rămână în loc, cu fălcile depărtate.

— Ți-au scos colții!… observă băiatul. Și de ce stai așa țeapăn?

— Sânt oțelit, nu țeapăn!

— Nuu!… Ai înghițit ceva care-ți stă în gât! Ai fost necugetat și lacom… Ai vrut să stăpânești lumea întreagă!… Dar acum nu mai poți nici să muști, nici să mistui!! Iar bârlogul nu te mai apără!

— Sânt mai puternic ca niciodată!

Și, dezlipindu-se de zid, omul se întoarse la masă.

— Am să-mi îndrept din nou armatele încoace și încolo, spre răsărit și spre apus, spre nord și spre sud! horcăi el, plimbându-și palmele pe liniile însângerate. Am să pornesc de la început, ca în 1939! Întâi Cehoslovacia și Polonia, apoi Rusia, apoi Franța, Anglia, America, Africa și Asia!…

— Nu mai ai colți! zise Ionică.

— Îmi rămân fălcile!

— Degeaba! Acum oamenii te cunosc și știu să se apere, împotriva ta s-a ridicat lumea întreagă!

Pe chipul omului de la masă se ivi un rânjet șiret:

— Am să mă împac cu unii, și-am să-i mănânc pe ceilalți! Pe urmă am eu grijă de primii!

— N-o să se poată! Toată lumea veghează! Nimeni nu mai vrea să se împace cu tine.

— Atunci am să-i mănânc pe toți dintr-o dată! răcni arătarea, căscând gura-i uriașă. Am să distrug capitalele, orașele și satele; n-o să rămână piatră pe piatră! N-o să rămână nimeni viu, cât ține uscatul și apa!

— Nici copiii? întrebă Ionică.

— Nici!

— Nici femeile? Mamele noastre?

— Nici!

— Nici bătrânii? Părinții care ne-au dat viață și ne-au crescut cu trudă, cu dragoste?

— Nimeni!

Atunci Ionică zise, stăpânindu-și oroarea și mânia, păstrând în el doar o curiozitate dureroasă, curiozitatea celui care disecă, fărâmiță cu fărâmiță, cadavrul, ca să învețe, să afle:

— Cum îți spuneau ție, când erai mic, cei de acasă?

Arătarea nu răspunse; devora, cu ochii înroșiți, harta.

— Ai fost și tu copil? Ai gungurit vreodată?

Un horcăit veni de la masă.

— Ai avut și tu o mamă? O mamă care te-a alăptat și te-a mângâiat, duioasă?

Iarăși se auzi horcăitul, în locul glasului.

— Ai avut, desigur! Dar mai ții minte chipul ei? Ai iubit-o și ai respectat-o?

— Întâi Polonia și Cehoslovacia, apoi Rusia!… se auzi horcăiala nesățioasă.

— Spune-mi, ai iubit pe cineva în viață?

— Pe urmă Franța și Anglia!…

— Te-a iubit cineva vreodată? Ai sădit vreun pom cu mâna ta? Ai avut o floare pe masă, sau la căpătâiul patului?

Huruitul îndepărtat crescuse, și creștea într-una, acoperind și horcăiala, și glasul.

— Pe urmă America, pe urmă Africa!…

Ușa se deschise și intră același ofițer de adineaori, desigur aghiotantul. În mână avea o cupă neagră, cu un cerc alb într-o parte. Pe pata albă se vedea o hârcă, iar sub ea două oase petrecute unul peste altul, cu capetele frânte, ca o cruce încârligată.

— Într-un sfert de oră, rușii au să fie aici! zise aghiotantul.

— Generalul von Kleist nu i-a oprit?

— Nu!

— Împușcați-l!

— S-a împușcat singur.

— Generalul von Meist n-a venit cu trupe proaspete?

— N-a putut să răzbată.

— Împușcați-l!

Ochii roșii priviră cupa din mâna aghiotantului:

— Ce-i asta?

— Tot ce ne-a rămas: otravă!

În ochii roșii mânia se amestecă, fierbând, cu deznădejdea, dând naștere unei priviri înfricoșătoare, cum nici o fiară pe lume n-a avut când i-a sunat ceasul.

— Am s-o beau! hârâi, și scrâșni, și urlă, și tună gura însângerată. Am s-o beau, ca să arăt că moartea nu se atinge de mine, că nu mă poate dobori nici glonțul, nici otrava!

Și cupa fu deșertată, și-n huruitul tancurilor care erau acum aproape se auzi otrava gâlgâind pe beregată, cu sunetul unei cascade de apă stătută și fiartă. Și un râs spart, de oase, de fiare și table zgâlțâi pereții blokhausului:

— Am să-i mănânc pe toți, unul după altul! Întâi Rusia, pe urmă…

Arătarea înțepeni deodată, cu mâinile rășchirate deasupra stomacului. Ochii i se rotiră în cap, vărsând flăcări… Pe urmă, cu o sforțare neașteptată, mâinile se desprinseră, umblară rătăcite pe masă, degetele se încovrigară boțind harta, până ce-o făcură ghem, și-atunci gura se repezi s-o înfulece, nestăpânită, hrăpăreață… Și cu harta în gură, încercând s-o înghită în spasmuri, umplând-o de bale însângerate, tragica făptură, descreierată și nesățioasă, căzu pe spate, unde începu să se zvârcolească. Și zvârcolindu-se așa, cu mișcări din ce în ce mai stinse, dar parcă din ce în ce mai sălbatice, mai zise o dată, înăbușit, abia făcându-și auzit glasul în huruitul tancurilor:

— Întâi Rusia, pe urmă Anglia!…

Când spasmurile încetară, la geamul de sus se ivi o umbră neagră, un cioc izbi giurgiuveaua, corbul se auzi de afară, croncănind, înfometat și neliniștit, nefiind sigur că o să i se dea prada:

— E gata?

Aghiotantul privi leșul de jos, apoi înclină din cap și răspunse:

— E gata! Ia-l repede, să nu ți-l găsească!

După ce huruitul tancurilor se șterse în depărtare și fumul se risipi, și praful se duse cu vântul, și se limpezi, în sfârșit, toată zarea, Ionică se pomeni pe un câmp care parcă nu cunoscuse niciodată chinul, chinul lui însuși și pe-al oamenilor. Erau holde gata de secerat într-o parte, în alta grădini și pajiști semănate cu flori, printre care alergau, jucându-se, copii în haine de sărbătoare. La orizont, coșuri de fabrică fumegau pașnic și păreau niște steaguri, fluturându-și flamurile albe ale unei ere noi, mult așteptată de oameni. Drept în față se vedea un oraș, pe care îl estompa puțin depărtarea. Dar se deslușeau blocuri înalte, ai fi zis aliniate cu sfoara și așezate la

distanțe egale, cu pereții în atâtea culori câte cunosc florile, și, la fel cu florile, cătând vesele către soare.

O apă îngustă, printre sălcii stinghere, ducea într-acolo, străbătând lunci și zăvoaie, până ce pe malul ei apărură cheiuri de piatră, apoi case vechi care cădeau sub târnăcoape, deschizând calea. Și cum se netezea locul aici, se iveau oameni, cu mașini și macarale. Până să privească Ionică în stânga, în dreapta creșteau ziduri, ca prin minune. Și cât se uita la ele cu nedumerire, în stânga răsărea altă clădire, ba până și iarba creștea, pe unde fusese molozul mai devreme — și în iarbă înfloreau trandafirii.

Peste putință să mai recunoști drumul! Ionică merse mai degrabă la voia întâmplării… Nimeri totuși și ajunse, când suna ceasul trei, iar soarele pierdea înălțimea, îmbrăcând fața blocului într-o lumină blândă, ca toamna, dar încă strălucitoare.

Băiatul urcă șaizeci de trepte în goană, nemaiavând răbdare să ia ascensorul. Când ajunse în fața ușii, își auzi inima scoțând sunetul soneriei.

— Cine este? întrebă atunci, dinăuntru, glasul blând al mamei, cu un timbru de nerăbdare și de nedumerire.

Ușa se deschise și ea își scoase capul pe sală.

— Cine e? întrebă, mai domol și mai trist, văzând că nu era nimeni.

Ionică se strecură pe lângă dânsa și se făcu mic în colțul vestibulului. Din casă se auzi glasul tatii, așezat și greoi, ca al motorului Diesel pe care-l conducea de o viață:

— Ce e?

— Parc-am auzit soneria.

— Ți s-a părut. Hai că se răcește supa în farfurie!

Mama trecu dincolo, unde era toată familia.

— Nu știu ce am, dar mereu mi se pare că sună…

Și, așezându-se, oftă din adâncul inimii:

— Asta-i ora când pleca Ionică la școală!

— Da’ de unde! se desluși glasul Tincuței. Pleca de la unu!

— Nu mai știu!… zise mama. Într-una mi se pare că pleacă și vine.

— Poftă bună! se auzi glasul lui Andrei, care tocmai ieșea din baie, cu prosopul în mână.

Tatăl îl mustră cu oarecare asprime:

— De ce să fii tu ultimul, când ne-am adunat toată lumea?… Și du prosopul în baie; ce-l târăști după tine?

Andrei se strădui să-i intre în voie:

— M-am grăbit, tată. Am avut de făcut o mulțime…

Tatăl bombăni, învârtind lingura prin farfurie; se vedea că-i supărat și are gândul aiurea:

— Mereu grăbit, și niciodată nu faci nimic ca lumea!

— Tată! zise, mâhnit, feciorul cel mare.

Tincuța tăcea, dar mama nu-și ascunse dezaprobarea:

— Cum vorbești cu băiatul?! Doar e vrednic și ascultător, și nu supără pe nimeni!

Tatăl lăsă să-i scape lingura din mină:

— Apăi ar trebui să înțelegeți că oi avea și eu un of la inimă!

După aceea se lăsă tăcere. Atunci Ionică păși pe vârfuri și intră în sufragerie. Îndată ce se ivi acolo, toate se opriră în loc, chiar și pendula, a cărei limbă rămase într-o parte, într-un echilibru nefiresc, ca și cum s-ar fi agățat de un cuișor, în cutie. Mâța, care se juca pe covor cu un ghemotoc de cârpă, înțepeni așa cum o prinsese clipa, cu coada pe sus, cu toate patru lăbuțele în aer, într-un salt neterminat și parcă rămas așa pentru totdeauna. În camera de alături, unde fusese Gavroche într-o seară, aparatul de radio nu ieși din funcțiune, dar se opri pe un sunet, un acord domol, egal, venind parcă de nicăieri și de pretutindeni, și răspândind în toată casa o armonie blajină.

Se afla în mijlocul sufrageriei o masă făcută anume, cum nu se obișnuiește pe nicăierea, o masă cu cinci colțuri, dând naștere la cinci laturi, și pe fiecare latură erau puse tacâmurile. Toți patru aflați acolo stăteau nemișcați, cu lingurile în mână, cu ochii în farfurie, și aburii care ieșeau din supa fierbinte, supă cum Ionică știa că nu poate face decât mama, pluteau ca niște norișori pe care vântul nu-i adie.

Băiatul se așeză pe al cincilea scaun, locul dintotdeauna, și, văzând farfuria, lingura, furculița și cuțitul lui, puse pe masă, ca în toate zilele, i se stârni în inimă atâta tristețe și-atâta bucurie, încât îi veniră lacrimi în ochi și înțelese — de data asta pe deplin și cu adâncime — cum oamenii poc să plângă și să râdă, din aceeași pricină.

Se întoarse, uitându-se pe rând la fiecare, apoi îi cuprinse pe toți într-o privire și zise adresându-se tuturora:

— Sânteți cu mine și sânt cu voi, întotdeauna! E foarte bine!…

Mâța stătea în aer, stătea nemișcată pendula; sunetul dulce al difuzorului umplea odaia într-una.

Ionică privi la cel mai mare.

— Îți mulțumesc, tată, pentru pâine, pentru haine, pentru căldură… Pentru că m-ai certat și te-ai răstit la mine, pentru că m-ai mângâiat și mi-ai spus vorbe bune. Îți mulțumesc că m-ai adus pe lume și ți-ai luat povara mea pe umeri!… Cum merge?

Tatăl nu mișcă, după cum nu mișca nimeni, dar vorba i se auzi, știută din toate zilele:

— Bine!… Am făcut suta de mii! Și mai ține!

— Mașina?

— Nu, inima.

— La suta de mii ți se cuvine o primă!

— Prima ești tu, și sânt ei, fiule!

Băiatul înclină din cap, cu o gravitate care nu i se vedea pe chip, fiindcă pe chip mai avea încă trăsăturile copilului. Ochii i se opriră la Andrei, fratele mai mare. Se vedea că-i viu, dar parcă era într-o fotografie.

— Cum merge?

— Toate ar fi bune, dacă…

Aici glasul fratelui se opri, iar pe fața lui se citi mâhnirea.

— Am înțeles! zise Ionică. Tu vezi-ți de treburi, fără grijă. Am să mă fac bine!

Obrazul Tincuței se făcu roșu când Ionică ajunse la ea cu privirea. Și, înainte de orice întrebare, vorbi, rușinată, cu ochii în farfuria care continua să fumege — abur nemișcat și subțire:

— Am luat un patru, la istorie!

— Ce te-a întrebat?

— Despre faraoni și despre piramide…

Ionică zâmbi — și cu șiretenie, și eu melancolie.

— Când am să vin acasă, am să-ți spun eu, în amănunțime. Știi că și eu era cât pe ce să iau un patru la geografie?

— Vai de mine! Și îți place atât de mult geografia! Ce n-ai știut?

— Înălțimea munților Himalaia.

— Asta-i rușine!

— E adevărat, recunoscu Ionică. Dar acum o știu foarte bine!

Înveselit o clipă, chipul lui deveni grav când se întoarse spre cea din urmă, care-i întotdeauna prima:

— Sânt obosit și mă doare capul, dar nu-i acum timp să-mi pui pe frunte mâna ta bună. Vin de departe și am văzut o mulțime… Cum aș fi putut

merge, cum aș fi putut înțelege, cum aș putea spune, dacă n-ai fi fost tu, mamă?

Mama șopti:

— Când te-aud, îmi crește inima… Spune!

Și băiatul spuse:

— Peștele, cum ia viață, începe să înoate, fără să-l învețe nimeni. Mânzul zburdă, din prima clipă, sărind sprinten pe picioarele lui subțirele. Așa se întâmplă, pare-se, cu toate viețuitoarele. Neamul nostru, al oamenilor, se vede că este încă tânăr; nu și-a trăit decât parte din ceea ce are să-i fie istoria. E încă așa de tânăr neamul nostru, al oamenilor, și au trecut așa de puține sute de veacuri de când s-a ridicat de la pământ, încât și astăzi, la naștere, copilul umblă de-a bușilea, ca puii animalelor…

— Așa e, dragul mamei!

— Am umblat de-a bușilea, când eram mic, printre picioarele mesei și ale scaunelor, laolaltă cu mâța și cu câinele. Și-ai venit tu, și m-ai luat de mână, m-ai ridicat, și încetul cu încetul, cu răbdare, cu bucurie și cu trudă, m-ai învățat mersul oamenilor.

— Cât mă durea inima când cădeai, dragul mamei!

— Dar într-o zi n-am mai căzut, și de-atunci umblu tot în picioare. Îți mulțumesc că m-ai învățat să merg, mamă!…

— Să mergi cât mai departe și cât mai frumos, fiule!

— Mi-ai cântat seara cântec de leagăn, și din cântecul tău am început să învăț graiul oamenilor.

— Spune-l!

— A fost numai graiul tău și al meu, o vreme, graiul nostru, tainic, pe care nu l-ar fi înțeles nimeni. Dar, încetul cu încetul, sunet cu sunet, urechea mea a deprins din vorbele tale vorbele tuturora. Tu mi-ai arătat soarele și i-ai spus pe nume. Și-am învățat numele soarelui, cum l-am învățat pe-al cerului, pe-al luminii, pe-al căldurii și pe-al gerului, pe-al ierbii și pe-al florilor…

— Parc-a fost ieri! șopti mama.

— Și-n timp ce mă învățai vorbirea, îmi arătai, cu cuvintele mele puține, care-i drumul răului, care-i drumul binelui.

— Să ai parte numai de bine!

— Dar dacă nu erai tu, cum aș fi știut să ocolesc răul?… Și când mi-ai dat tot cât trebuia ca să nu fiu rătăcit între cei de-o vârstă cu mine, mi-ai pus

ghiozdanul în spinare și, luându-mă iarăși de mână, m-ai dus să învăț carte, la școală. Pentru toate câte ai făcut, îți mulțumesc, mamă!

Ionică se ridică; pe chipul lui, obosit mai la urmă, se vedea acum un semn de nedumerire. Își duse mâna la cap și își frecă tâmpla, cum ar fi vrut să-și trezească sub ea un gând din amorțire:

— Mi-e să nu întârzii! Trebuie să mă duc undeva, și nu știu unde… Da, m-așteaptă cineva, și trebuie să ajung la vreme; dar cine-i acela?… Vă las cu bine!

Din vestibul mai băgă o dată capul pe ușa sufrageriei. Cei ai casei, care își începuseră mișcările, se opriră din nou, cu ochii în farfurie; mâța era acum cu două picioare pe covor, și numai cu două, cele din față, în aer; limba pendulei se oprise în partea cealaltă a cutiei, iar acordul radioului coborâse cu două tonuri.

— Am uitat să vă spun poftă bună!

Era ceasul patru după-amiază; zăbovise numai o oră și i se părea că trecuseră multe zile din acea săptămână la capul căreia trebuia să fie într-un loc, unde-l aștepta cineva, și el n-avea dreptul să întârzie… Nu cumva la școală?

Școala se afla pe strada a doua, dar acum drumul până acolo parcă se lungise din cale-afară! Dacă n-ar fi știut că abia plecase de acasă, și dacă n-ar fi văzut blocul galben în urmă, ar fi crezut că nimerise în altă parte, într-un cartier unde nu mai fusese până acuma… Dar nu! Era doar o părere, datorită grabei și oboselii, fiindcă altminteri recunoștea casele vechi, de pe vremuri…

Între două rânduri de blocuri, aproape terminate — că li se vopsea tâmplăria — rămăsese mahalaua, cu cocioabe intrate în pământ și culcate pe o rână; aici avea să fie parc la primăvară, cu copaci mari, aduși din pădure, cu alei asfaltate, cu peluze și cu bazine. Oamenii aveau să uite curând cum fuseseră locurile înainte vreme, și Ionică luase chiar cuvântul, la o ședință a pionierilor, dând ideea să se trimită o scrisoare edililor, din partea tuturora, cu propunerea de a fi lăsată în picioare măcar una din cocioabele acelea. Înconjurată de gard frumos, cu zăbrele, și având table explicative, n-ar fi supărat prea mult privirile, mai ales dacă locul ei se alegea bine. În schimb, rămânea acolo, ca la un muzeu de arheologie, spre știința tuturor

vizitatorilor, fiindcă în mersul ei înainte lumea nu trebuie să uite nimic din ce a fost odinioară.

Ionică mergea pe o uliță bolovănoasă și pustie. De mult se mutaseră oamenii, lăsând zidurile vechi pe seama târnăcoapelor, să le dărâme. Doar într-un loc, la o poartă de lemn, care scârțâia trist în balamale, era un câine bătrân, alb, cu pete negre, chelălăind încet, cu durere; pare-se aștepta pe cineva, și nu venea nimeni.

E greu să recunoști un câine pe care nu l-ai văzut niciodată, decât într-o fotografie, din vremea când el era pui de o lună sau două.

Ionică se opri și-l chemă pe nume:

— Ciobănel!

Scâncind, câinele începu să se gudure. Era câinele bunicilor, cum îl văzuse, împreună cu stăpânii lui, într-o poză, luată pe malul Dâmboviței, la Ciurel, într-o primăvară, pe timpul când se scutură floarea salcâmului. Apărea și-un salcâm în fotografie, dar încolo numai sălcii bătrâne și, la umbra uneia, pe un macat, se vedeau înșirate merinde, și-o damigenuță, ca în zile de sărbătoare. În josul ei bunicul scrisese cu mâna lui nu tocmai deprinsă cu creionul: 1 mai 1921…

Chiar și adineaori, acasă, în sufragerie, i se opriseră ochii o clipă la fotografia aceea. În afară de bunicul și de bunica mai era tatăl acolo — pe atunci băiețaș de zece ani numai — și încă doi oameni mustăcioși, cu nevestele și copiii — vecini amândoi și tovarăși ai bătrânului la atelierele cefereului. Iar în față, Ciobănel, cățelandru pe vremea aceea, alb, cu pete negre, gudurându-se, ca și acuma.

Se gudura câinele bătrân, de pare-ar fi simțit, fără să-l știe, că Ionică făcea parte și el din familie.

— Ce-i cu tine, Ciobănel? zise băiatul, aplecându-se și mângâind câinele.

Tot scâncind, Ciobănel se trăgea înapoi, spre poarta care scârțâia în balamale, îndemnându-l să vină.

Ionică păși în curtea unde nu pusese niciodată piciorul, dar pe care, știind-o din vorbele mamei, i se părea că o cunoaște de când lumea. Două rânduri de odăi, pe o parte și pe alta, iar în mijloc curtea, atât de îngustă, că nu putea să intre nici cotiga cu lemne. La toate ferestrele erau perdelele trase, de parcă dormea toată lumea, sau muriseră cu toții, până la unul.

Lângă poartă, cișmeaua picura, și jos, o dâră de gheață se întindea pe sub gard, până afară, în mijlocul caldarâmului…

Era iarnă, așadar, și băiatul nu mai știa când se mutase iar vremea; înțelese, în schimb, de ce-l strângea cleștele în spinare: n-avea pe el îmbrăcăminte de înfruntat gerul.

O ușă se deschise atunci, mai în fundul curții, și o femeie își scoase capul, cu broboadă neagră, afară.

— Hai fuga, puiule! Vin' la căldură!

Băiatul intră, după el intră și câinele. Era doar o tindă, cu un pat în fund, unde nu puteai dormi decât înghesuit, ca-n sicrie. Iar de aici răspundeai în odaie, ale cărei ferestre înguste, lipite de jur împrejur cu hârtie, îți deschideau vederea spre magazia de lemne, care mai era și bucătărie de vară.

— Tu ești bunica! zise băiatul, recunoscând-o după fotografie.

Îi venea cam peste mână să-i spună bunică, fiindcă nu era foarte bătrână.

— Am să fiu bunica ta, dar mai încolo! Tu nu te-ai născut încă, și taică-tu nu prea are de gând să se însoare!… Și-apoi, pe vremurile astea așa grele!… I-auzi cum sună! De ieri de la prânz sună într-una!

Se auzea parcă, în iarna de-afară, un țipăt continuu, în depărtare, dar ar fi fost greu să deslușești ce e și de unde vine.

— Ce sună?

— Sirena de la ateliere.

Băiatul, care cunoștea această tristă istorie, își duse mâna la gură.

Acum se auzea deslușit sirena — când mai înfundat, când mai țipătoare, după cum bătea vântul rece al iernii.

— Va să zică, s-au răsculat muncitorii! Și bunicul unde-i?

— Iat-acolo!

— Și tata?

— Umblă s-adune merinde, să le strecoare oamenilor, dac-o răzbi prin cordoane, c-au împânzit locul jandarmii și comisarii!… Ia stai! Ce s-aude afară?

Se auzeau împușcături dese în partea depoului, peste sunetul neoprit al sirenei.

— Iar trag! se tângui bunica. Doamne, aibi milă și îndură-te!

— Bunico, mi-e foame!

— Ce să-ți dau, Doamne, că azi nici n-a venit pâinea la prăvălie!

Atunci, din strada care fusese adormită și goală, se ridică un murmur, crescând într-una, până ce se deslușiră glasuri de femei: „Vine pâinea! Vine pâinea!“…

— Rămâi aici, la căldură! zise bunica.

Și ieși, după ce își puse un șal negru pe umeri. Ciobănel se strecură după dânsa, iar o clipă mai târziu începu să urle afară, așa, din senin, a pustiu și a jale. Tot se mai auzeau împușcături, tot mai suna sirena, dar peste acestea se ridica strigătul femeilor și urletul câinelui.

Ionică nu avea liniște să rămână singur în casa întunecoasă, unde te așteptai să iasă stafiile, și se duse fuga afară, înfruntând frigul care se asprea, fiind vremea spre seară.

O dubă mare, gălbuie, venea hurducând din capul străzii; o cunoșteau bine femeile adunate afară. Dar duba nu se opri la prăvălie, ci își continuă drumul, cu atâta viteză câtă îi îngăduiau bolovanii.

— Pâine! Pâine! strigau femeile, ținându-i calea, strânse grămadă, de nu se mai vedea caldarâmul.

Când Ionică sosea la poartă, tocmai se oprea și duba — nu c-ar fi vrut șoferul, ci de nevoie. O sută de femei închideau drumul, unele cu prunci în brațe, altele ținându-și de mână copilul, și toate strigau:

— Pâine, pâine!

Pe peretele dubei, scria cu litere trase la linie: „La masă bună, pâine bună! Deci, consumați pâinea Gagel!“

Urla a jale Ciobănel, în poartă, și alți câini urlau mai încolo…

Un comisar, cu haine negre, cu eghileți albi căzându-i în lungul brațului, de pe umăr, își scoase capul pe ușa mașinii.

— La o parte! răcni el. Deschideți drumul!

De o parte și de alta a cabinei era câte un jandarm, stând pe scară, cu arma în mână.

— Pâine! strigau femeile.

— Pornește! Treci peste ele! îi porunci comisarul, șoferului.

Șoferul rămase țeapăn, cu mâinile pe volan, adus de umeri:

— Nu pot, domnule!

Se citea atâta suferință împietrită pe fața lui, și atâta trudă de parcă ar fi avut pe umeri toată greutatea mașinii.

— Te împușc! răcni comisarul.

— Apoi, și dacă nu mă împuști, mare bucurie nu mai am de acum încolo!

Era un om bătrân, și n-avea îndemn destul, sau n-avea destulă putere, că altfel, după ce i se citea în privire, moale nu i-ar fi fost comisarului!

Acesta scoase iar capul pe geamul cabinei, și-n vreme ce femeile strigau, cerând pâine, câinii urlau pe la porțile mărunțele, iar în depărtare se auzea încă sirena și împușcăturile, răcni scos din fire:

— Nu acum! La morgă, mâine!

Atunci, de pe o străduță aflată zece pași mai în urmă, dădu năvală o ceată de tineri. Paltoane, mantăi n-aveau decât unii, și cei mai mulți erau cu capetele goale, neținând seama de gerul serii. Toți suflau greu, aruncând aburi pe gură; se vedea că vin de departe și tot într-o goană…

Ionică tremura de frig în portiță, lângă Ciobănel care nu-și contenea urletul. Nu văzu decât o învălmășeală… Nu știa cum se topiseră comisarul și jandarmii: sau intraseră în pământ, sau fugiseră fără urmă; în cabina mașinii nu mai rămăsese decât șoferul, înțepenit pe volan și privind în neștire.

Iar tinerii, și printre ei unul cu o rangă în mână, se năpustiră la partea din spate a mașinii, unde ușile, după o izbitură, săriră cât colo.

Și-atunci un bocet umplu strada, amestecat cu urletul câinilor. În loc de pâine duba căra, către morgă, leșurile muncitorilor.

Între tineri, Ionică îl recunoscu pe cel ce era tatăl lui acuma, dar nu l-ar fi recunoscut dacă nu l-ar fi știut din fotografie. Avea abia douăzeci și doi de ani în acel trist și crâncen februarie, și băiatului, care îl văzuse mai adineaori, i se făcu o milă sfâșietoare de tinerețea lui apăsată de neliniști, de temeri și doliu.

In bocetul fără contenire, bunicul fu luat din duba de pâine și purtat în casă, pe brațele tinerilor.

— Du-te de-aici, nu-i de tine!

Așa i se păru lui Ionică a-i fi spus bunica, pe când portița scârțâia subțire, iar în depărtare tot se mai auzeau sirena și împușcăturile.

Băiatul porni, făr-a ști unde. Trebuia să ajungă într-un loc, negreșit și la vreme, dar, pătruns de ger până în mădulare, începu să tremure. Tremura de frig și plângea moartea bătrânului, împreună cu a tuturora… Tremură și plânse până se făcu întuneric deplin în jur, parcă pentru totdeauna și pentru toată lumea. Atunci se prăbuși, lipsit de orice putere…

Băiatul zăcu astfel, cu prea puțină știință de sine, căzut ca și altădată de-a dreptul pe piatra tare și înghețată a caldarâmului, până ce, scurgându-se o

noapte întreagă de chinuri, simți printre pleoape lumina plăpândă care vestea zorile.

Toată noaptea auzise sirena, cu alt sunet decât cel de pe seară; era poate chiar alta, mult mai aproape acuma, urlând la răstimpuri egale și sfredelindu-i timpanele. Un huruit căzut ca din ceruri o însoțise, punctat din când în când de bubuituri și de tremurul caldarâmului.

Nu putea să-și explice de ce în acest huruit, care semăna cu al avioanelor, deslușea un glas, cunoscut de altminteri prea bine, povestind cu înfiorare întâmplări auzite de el nu prima oară, fiindcă le regăsea pe rând în memorie.

— Trei nopți nimeni din noi n-am pus geană pe geană… zicea glasul — al tatii, de bună seamă. Cum venea întunericul, se ridica un avion, de la Băneasa — că aerodromul a rămas în mâinile lor câteva zile — și se rotea pe deasupra orașului; nu lăsa decât o bombă la o jumătate de oră, dar parcă puteai să știi unde-o să cadă?… Termina benzina, pleca, venea altul, și tot așa se schimbau până la ziuă, ca să țină lumea în adăposturi și s-o istovească de spaimă… De câștigat nu mai aveau ce să câștige, dar se răzbunau, cu prostie și cruzime de fiară…

Își amintea totul Ionică, din istoria ultimelor zile ale armatei lui Hitler în România, cum o învățase la școală, întregită cu povestirile celor care o trăiseră aievea, în adăposturi, sau luptând pe străzi, la lumină. Numai că nu înțelegea ce se întâmplase cu el astăzi, unde se afla și cum de auzea glasul tatălui în apropiere.

Mirat, băiatul își mișcă pleoapele, parcă, lipite cu smoală, și cu greu le desprinse una de alta… Dar nu văzu pe nimeni.

În clipa când el deschidea ochii, o dată cu luminarea de ziuă, împușcăturile de ieri, oprite peste noapte, porniră din nou și se întețiră. El însă nu se mai afla în același loc de aseară, și nu mai era nici vremea geroasă a lunii februarie; dimpotrivă, cerul limpede și boarea călduță, pe care o simțea ca pe-o oblojală, vesteau o zi binefăcătoare de vară.

Glasul se stinsese, și imaginile înconjurătoare nu-i întăriră băiatului credința că tatăl lui fusese acolo; ce să caute pe malul acestei ape, care nu putea fi decât Sena, văzută în plină lumină? Iar împușcăturile ce puteau fi, decât dovada că se întorsese încă o dată în locul și la timpul când îl întâlnise pe Gavroche prima oară?

Se dezmeticea anevoie, când, printre împușcături, auzi pași repezi în lungul cheiului; venea chiar băiețandrul viteaz de odinioară, în capul gol, cu

hainele lui zdrențuite, numai că avea acum o brasardă tricoloră la mânecă.

— Gavroche! strigă și bucuros, și nedumerit Ionică, ridicându-se și ieșindu-i în cale.

Drept răspuns, celălalt se trânti jos, lângă un stâlp de fontă de pe marginea cheiului.

— La pământ! șuieră ei, poruncitor, o dată cu alt șuierat care creștea în aer.

Ionică se supuse poruncii autoritare și se pomeni ghemuit pe trotuar, în clipa când un trăsnet năprasnic, căzut din senin, făcea să se cutremure cheiul.

— Stukas! scrâșni printre dinți băiețandrul.

— Gavroche! Iată dar că te întâlnesc iarăși! Ce se întâmplă aici, și ce este cu tine?

Nu-l vedea limpede; de sus se scutura o ploaie de moloz, venită nu se știe de unde, căci doar nu putea să cadă din cerul senin al frumoasei zile de vară. Mai departe se prăbușeau cărămizi și blocuri de zidărie, făcând să se prelungească tremurul pământului pe care Ionică îl simțea în tot trupul, cum l-ar fi scuturat friguri de boală.

— Sus! porunci băiatul celălalt, înainte chiar de a se fi liniștit zburăturile.

Se ridicară amândoi în picioare.

— Nu mă mai ții minte, Gavroche? Ai fost acasă la noi într-o noapte.

— Te-o fi zăpăcit bombardamentul! Pe mine nu mă cheamă Gavroche, și acum te văd pentru prima oară!

— Ai uitat! Ne-am întâlnit tot aici, pe malul Senei!

— Hotărât că ești zdruncinat rău, bietul de tine!

— Nu-s zdruncinat de loc! Am fost puțin buimac, dar acum m-am dezmeticit pe deplin; te recunosc foarte bine!

— Pe mine nu mă cheamă Gavroche, ci Ilie. Iliuță, cum îmi spun unii.

— Poate vrei să cred că apa asta nu-i Sena?

— E Dâmbovița, toată ziua!

— Și podul de colo nu-i Pont-Neuf? Gândești că am orbul găinilor?

— E podul Mihai-Vodă! Nu mai vorbi aiurea!

Ce-i rămânea de făcut lui Ionică, decât să se frece la ochi și să se uite în jur, cu uimire? Deodată, malul de dincolo începu să se miște, de parcă ar fi fost un decor, pe scenă, apa se îngustă, căpătând proporțiile Dâmboviței, știută prea bine, podul își scutură pilonii și rămase cu o singură arcadă — sa

te prindă uimirea! Era podul Mihai-Vodă, cum putea să-l recunoască oricine trecuse pe el măcar o singură dată — și toate din jur îl lămuriră dintr-o privire pe Ionică asupra locului unde se trezise de dimineață.

— Nu mai știu ce să cred! bâigui el, deși era învățat acum cu astfel de răsturnări ale timpului și modificări ale spațiului.

— La pământ! porunci tovarășul său, încă o dată.

Împușcăturile nu încetaseră, dar Ionică era deprins cu ele, fiindcă le auzise toată după-amiaza de ieri, și toată noaptea. În schimb, îl nedumerea șuieratul de sus, care venea iarăși. Se trânti la pământ, și de acolo privi iscoditor bolta nespus de curată. La început i se păru că vede o pasăre de prin alte locuri ale lumii, cum nu mai întâlnise până astăzi, năpustindu-se în jos, după pradă, și scoțând din gâtu-i hrăpăreț un șuier care putea să te îngrozească. Curând însă își dădu seama că era un avion, mai altfel decât celelalte, cu aripile scurte și îndesate și mai iute decât păsările de pradă. Pica spre pământ așa de năprasnic, că aproape se deslușea aerul sfâșiat fluturându-i în spate, și din această frecare, dacă nu ieșeau flăcări, ieșea în schimb șuieratul acela care străpungea cerul albastru.

Băiatul străin — Iliuță, cum spusese el însuși că-l cheamă — scrâșni din dinți și repetă o vorbă de mai înainte, stăpânit de mânie și revoltă, în loc de groază:

— Stukas! Lua-i-ar dracu'!

Mai avea câteva sute de metri să ajungă jos avionul și să se fărâme, dacă își continua picajul astfel, când se smuci dintr-o dată, își îndreptă botul, și după ce descrise o buclă largă, se pierdu în depărtare, tupilându-se pe deasupra orașului. Dar în clipa când începea manevra neașteptată, de sub burta lui se desprinse ceva, ca o tablă a fuzelajului, și această parte, cu formă nedeslușită deocamdată, urmă vechea traiectorie — să fi zis că-i o piatră scuipată din praștie. Se vedea limpede cum cădea, înșurubându-se în aerul pașnic, până ce Ionică își dădu seama că era o bombă aducătoare de moarte.

— Capul jos! îi porunci de alături Iliuță, tânărul său tovarăș.

Deși își dădea seama ce-o să se întâmple îndată, Ionică nu-și putu desprinde ochii de la bomba aceea, care nu părea de loc primejdioasă, și o urmări, paralizat, cu ochii curioși și în același timp plini de groază, văzând-o limpede cum crește și sfâșie aerul, până ce căzu între case.

Pământul prinse să tremure mai din adânc decât prima dată, o jerbă de fărâmături țâșni spre cer, întunecând soarele care tocmai se ridica peste

acoperișurile orașului, în timp ce bubuitura zgâlțâia iarăși aerul și scutura molozul din zidurile apropiate. Zgomotul nu ținu mult — se duse în ecouri, de-a lungul apei; în urma lui se mai auzi zornăitul geamurilor, bușiturile dărâmăturilor aruncate în stradă… Înainte ca ele să se liniștească, de undeva, dintre ruine, se ridică țipătul unei femei, nesfârșit parcă — și jalnic.

Ionică sări în picioare și se repezi într-acolo, fără judecată, cu o pornire firească, să dea ajutor, chiar cu puțina lui pricepere și cu puterile-i slabe. Noroc că, până la colț, Iliuță îl ajunse și-l opri în clipa când — câțiva pași mai departe — de pe strada care venea pieziș către apă, se revărsa o jerbă de gloanțe. Trăgeau mitralierele de la ferestrele unei case lungi, cu două caturi, ca o cazarmă.

— Unde te duci? șuieră flăcăiandrul, apucându-l de braț și silindu-l să se adăpostească lângă o împrejmuire cu soclul de piatră. Curând are să înceapă atacul!

— Dar ce se întâmplă? Ce-i în clădirea asta?

— E comandatura nemțească!

— Și de ce trag? Pe cine le-a cășunat dis-de-dimineață?

— Știu că sânt încolțiți, și vor să se apere. Ce, tu n-ai auzit nimic până la ora asta? Pe ce lume te afli? Astă-noapte, armata noastră, țara întreagă s-a întors împotriva lor, iar ei nu se lasă!

Abia sfârși Iliuță vorba de lămurire, când de peste Dâmbovița se auzi o comandă; un tun mic, pe care doi oameni l-ar fi târât cu ușurință, ca pe o roabă, începu să tragă, și altul, aflat nu prea departe, sub un castan din marginea apei, se însoți cu el, sporind canonada firavă. Dar, oricât ar fi fost tunurile de slabe, la clădirea unde pârâiau mitralierele și de unde porniseră împușcăturile toată noaptea se văzură cum cad geamurile și se năruie tencuiala. N-aveau putere tunurile să dărâme zidăria veche și groasă; în schimb, când proiectilele nimereau pe fereastră, dinăuntru răbufneau valuri de fum și urlete furioase. Se stârni acolo tevatură și agitație, ca într-un mușuroi de furnici pe care-l răstoarnă lopata.

Nu trecuse decât puțin timp, când de peste pod se năpusti armata, o companie românească — ușor să deosebești ostașii noștri de cei ai vrăjmașului, fiindcă aveau uniforma în altă culoare, și mai ales altă formă de cască.

— Înainte!… Pregătiți grenadele! răzbi o comandă.

Din rânduri îi răspunseră strigăte gâtuite, însă nu lipsite de vlagă:

— Nu vă lăsați, fraților!

Mitralierele țintiră spre ei și își întețiră focul, trăgând în grămadă. Cădeau ostașii în gâtuitura podului, nevoiți să înfrunte snopii de gloanțe, fiindcă nu puteau trece prin altă parte. Cei care scăpau se resfirau pe locul mai larg, de dincoace, și își continuau atacul, aplecați înainte, cu baionetele la arme, împuținați, dar fără să micșoreze pasul. Însă, cu toată bătaia tunurilor care ciuruiau ferestrele casei asaltate, mitralierele acolo se învrăjbeau să tragă; nu c-ar mai fi fost vreo scăpare pentru cei dinăuntru, ci numai ca să verse sânge și să semene moarte. Curgea sângele, ce-i drept, și cădeau răpuși ostașii — din ce în ce mai răriți, cu fiecare pas mai departe.

Ajunși la gardul care împrejmuia comandamentul armatei vrăjmașe, cei câți rămăseseră din compania românească se opriră sub soclul de piatră, adăpostindu-se, cum stăteau adăpostiți Ionică și tovarășul său, în partea cealaltă. Mitralierele măturau soclul, că nici o pasăre n-ar fi putut trece, fără a fi spulberată.

La locul său, Ionică își mușca pumnul, îi venea să scâncească, fiindcă era lipsit de orice armă și-i era peste putință să vină în vreun fel în ajutorul armatei. În schimb, Iliuță, mai stăpân pe sine, ca unul care știa de ce se află aici și ce are să facă, privea într-o parte și-n alta, pregătindu-și grenadele… Deodată, el se răsuci spre dreapta și, fără să se ridice în bătaia gloanțelor, începu să facă semne cu brațul. Numaidecât, pe strada care cobora pieziș către apă se iviră, venind în pas iute, dar tupilându-se cu grijă pe lângă ziduri, spre a avea pavăză, un șir de oameni în haine civile, cu șepci unii, alții în capul gol, cum se întâmplase, toți înarmați, și la mâneci toți cu brasarde tricolore, acestea ținând locul uniformelor din armată. Erau muncitori, după semne, veniți din fabrici, dar nu țineau puștile în mână cu mai puțină deprindere decât unealta de totdeauna. Iliuță îi urmărea cu luare-aminte, după cum urmărea tot ce se întâmpla în preajmă.

— Sânt cu ei! își lămuri el tovarășul. Fiindcă-s mai mărunt și mai sprinten, și nici nu bat la ochi ca alții, i-am rugat să mă trimită pe mine aici in iscoadă…

Nu ajunseseră muncitorii la colțul străzii, când din partea cealaltă, luând în lung cheiul, se năpustiră, răsfirați ca ostașii și cu puștile în cumpănire, alte grupuri de oameni civili, cu brasarde la mâneci.

— Înainte! strigă unul din fruntea coloanei, ridicând arma și fluturând-o pe sus, în văzul celor din urmă.

Gurile mitralierelor din clădire se împărțiră, și focul slăbi de la sine. Ostașii, opriți o vreme, se năpustiră, căutându-și drum înainte — care pe

porți, care sărind peste grilajul de fier — lăsând și unii, și alții jertfe destule. Dar câți rămâneau în picioare și puteau să țină arma în mână se apropiau acum de clădire, o dată cu muncitorii veniți în ajutor, din cealaltă parte a cheiului, unde coloana lor înfrunta focul mitralierelor.

Nu mai aveau mult — nici unii, nici alții — să ajungă sub ziduri, unde greu i-ar mai fi atins glonțul și de unde ar fi început mișcarea din urmă, când Ionică văzu țâșnind flăcări pe ferestrele de la etajul clădirii. Ai fi spus că izbucnise focul înăuntru, dacă flăcările n-ar fi pornit toate deodată, ca la o comandă. Și-apoi, nu erau flăcări ca oricare altele, ci jerbe compacte, ca niște uriașe jocuri de apă — sinistre jocuri, fiindcă măturau curtea, mai ucigătoare decât o ploaie de gloanțe.

Iliuță, rămas în aceeași așteptare încordată, gemu înăbușit, ca omul care se îneacă:

— Aruncătoare de flăcări! Sălbaticii!…

Și muncitorii, și ostașii se trântiră la pământ; nimeni n-ar fi putut să facă un pas mai departe. Cei curajoși se încumetaseră să se strecoare prin ploaia de gloanțe, și mulți din ei scăpaseră cu viață; nimeni însă nu putea trece prin flăcări.

Se auziră comenzi, oamenii luară puștile la ochi și începură să tragă, țintind ferestrele de unde țâșneau flăcările ucigașe. Alții, din spate, împovărați de mitraliere, își găsiră loc printre primii, trântiră afetele jos, desfășurară benzile, manevrară închizătoarele — îndemânatici — și îndată aerul începu să se toace sub gloanțe.

Tunurile din partea cealaltă a cheiului, care trecuseră când să pornească asaltul, deschiseră focul iarăși; și iarăși — ici, colo — se auziră zornăind geamurile, câte nu fuseseră fărâmițate. De mult se umpluse cerul de fum, că nu mai știa nimeni cât fusese de frumoasă dimineața aceasta, din a douăzeci și patra zi a lunii august, anul 1944…

Incapabil să se amestece într-o luptă care începuse să pară nenorocoasă, Ionică privea de după parapet.

— Ce să fac?! scrâșni, întrebându-și tovarășul. Nu pot să stau așa, ca ologii! Învață-mă!

În loc să răspundă, Iliuță o luă la fugă, tupilat, în întâmpinarea grupului de oameni care veneau din susul străzii, adăpostindu-se pe lângă case. El schimbă câteva vorbe cu cei din față, făcând semne, agitat, dând explicații pare-se — și numaidecât după aceea sări grilajul în curtea împresurată — cu gândul, desigur, să arate drumul celorlalți. Își făcuse el bine planul, cât

timp așteptase, căci pe-acolo pe unde își ducea tovarășii nu băteau aruncătoarele de flăcări și cei dinăuntru nici nu puteau să-i vadă.

Oamenii ajunseră la zid, alunecară în lungul lui, iar câteva clipe mai târziu dispărură privirii lui Ionică, acoperiți de fum și de flăcările năprasnice. Ai fi zis că se duseseră la moarte — fără să judece cu ce folos pentru ei și pentru ceilalți — fiindcă un timp nu se mai simți nimic în acea parte.

Dar deodată, din iadul care-i înghițise, vulcanic, începură să zboare grenade. Zburau cu zecile, ca un stol de potârnichi speriate, și dacă unele din ele nu-și atingeau ținta, destule nimereau pe ferestrele etajului.

Bubuituri urmate de urlete izbucniră în comandatura nemțească; aruncătoarele de flăcări se stinseră, pe rând, sugrumate…

Dar mai era la o mansardă un geam unde nu putea ajunge grenada; flăcările care țâșneau de acolo, parcă mai învrăjbite decât celelalte, țineau în loc atacatorii, în clipa când crezuseră că pot începe asaltul…

Ionică nu văzu bine, și când văzu nu-și dădu seama de la început ce se întâmplase. O făptură omenească firavă, un flăcăiandru urca sprinten pe scara de incendiu fixată în zid, la colțul clădirii împresurate. Abia când ajunse sus făptura aceea îndrăzneață, recunoscu în ea pe Iliuță, pornit să-și ajute tovarășii…

Luptătorii de jos așteptau încremeniți, fiindcă nu mai puteau să-l oprească; în fiecare din ei, de bună seamă, era teamă — și o lacrimă dinainte vărsată pentru băiatul curajos, care își primejduia astfel viața.

Un ultim urlet, după detunătură, se auzi de sub acoperișul casei. Iliuță ajunsese deasupra și, aplecându-se peste mansardă, aruncase înăuntru grenada.

Jerba de flăcări se stinse pe dată; în aceeași clipă, băiatul de sus se prăbuși, după ce bătu aerul cu brațele larg deschise — mișcarea nobilă a aripilor care au îngăduit omului să zboare ca pasărea.

Dar Ionică îl mai văzu pe băiatul acela o dată. Nu se scursese mult timp de la încheierea asaltului. Pe acoperișul clădirii fluturau acum două steaguri, unul roșu, altul în trei culori, roșu, galben, albastru și aceleași culori de pe brasarde…

Treceau prin fața lui nesfârșit de multe brasarde, pe mânecile înnegrite de fum și sfâșiate. Muncitorii se adunau pe chei, la un loc cu ostașii, gata să plece mai departe — că lupta nu era sfârșită la ora aceasta.

Unde să se ducă Ionică, pomenindu-se într-o lume care abia se zămislea, și-n care el mai avea ani până să se nască? Atunci îl văzu pe Iliuță, în picioare, rezemat de zidul casei, și se apropie de el, cu teamă, lipsindu-i curajul să-l privească, fiindcă sub hainele zdrențuite flăcăiandrul avea, desigur, mădularele fărâmate.

Dar când își luă îndrăzneala să ridice ochii, Iliuță îi apăru teafăr, și găsi chiar puterea să-i zâmbească.

— Iliuță! Ce bine că nu te-au atins gloanțele!

Se bucura Ionică de minunea aceasta, din toată inima, și cu toată dragostea, fiindcă luptătorul curajos îi era la fel de scump ca un frate. Și cum îl privea astfel, se făcu palid deodată. Cămașa lui Iliuță era pătată de sânge la piept — părea că înflorește fie inima lui o garoafă cu petale mari și frizate.

— Ești rănit! Mă duc să chem un doctor! Spitalul este aproape!

— Sânt mort! răspunse liniștit flăcăiandrul.

Apoi adăugă, senin, dar grav, fără să mai zâmbească!

— Mulți au trebuit să cadă, ca să se poată ridica steagurile!

Cu aceste cuvinte arătă flamurile care fluturau libere pe cerul devenit iarăși albastru.

Ionică privi steagurile, până ce în ochi îi veniră lacrimi, și-atunci, în apa curată a lor, culorile se răsfrânseră, ca într-o lentilă, și începură să crească, până ce acoperiră tot cerul zilei de august.

Mult timp privi culorile acelea fluturate de vânt, uitând unde se află și ce-l adusese acolo, când, după o clipă de amețeală, dezmeticindu-se, își dădu seama că se afla în preajma școlii și se oprise la ieșirea din parc, să se bucure încă o dată de armonia decorului…

Avea simțământul că făcuse multe ocoluri ca să ajungă aici — și totuși, dacă se uita în urmă, vedea blocul galben unde-și lăsase familia, luminat de soarele molcom al după-amiezii de toamnă; nu se mutase de loc umbra balcoanelor — dovadă că el abia plecase de-acolo.

Renunțând să-și limpezească amintirile și să dezlege ciudățenia — ca nu cumva să-i vină iar amețeală — băiatul își mută din nou ochii la școală. Era

nouă, ca tot cartierul, și avea de zece ori mai mică înălțimea decât blocurile care o înconjurau, făcându-i o incintă în toate culorile. Nu poți pune multe etaje școlii unde toată ziua se vântură copiii; sânt de ajuns două.

Dar așa era socotită ea cu privirea, încât mai înaltă nici nu i-ar fi stat bine, mai cu seamă cum o înconjurau peluzele și grădinile, lăsându-i mult loc s-o bată soarele, mult aer, să respire.

Ionică intră, bineînțeles fără să dea socoteală portarului… Era tăcere pe coridoarele largi și mai luminoase decât chiar ale spitalului, fiindcă așa li se socotise arhitectura, încât să bată soarele în ele — când dintr-o parte, când din alta — la fel cum bătea și-n clase, de dimineață până la sfârșitul zilei. Ionică știa cât cap și câtă străduință se cere pentru o astfel de împlinire — școala având patru fațade, iar soarele fiind numai unul!

Copiii erau la oră, judecind după deplina liniște a coridorului. Merse băiatul, fără să întâlnească pe nimeni, până la aripa dinspre cheiul gârlei. Când deschise ușa, școlarii, așezați în bănci, încremeniră; încremeni și profesorul, aflat mai în fund, cu o carte în mână; nici copacii la geam nu se mai mișcară, fiindcă se oprise și adierea vânticelului care, pe ocolite, aducea iarna. Era atâta liniște, că ai fi auzit musca-n pod — cum spune o vorbă școlărească, de pe vremuri.

Dănuț mințise la închisoare, lăudându-se că a dat teză la toate materiile și a luat note bune. Abia acum se dădeau tezele pe trimestrul întâi, și ora era de istorie. De altminteri, mincinosul lipsea de la școală; locul lui se vedea liber și, nu știu cum, fără el parcă îi stătea clasei mai bine. În schimb, Ionică simți o fierbințeală la tâmple și-o răceală în inimă: acum știa unde trebuia să ajungă fără întârziere. Îl aștepta portarul spitalului, care îi ținea locul la închisoare, în celula unde se afla și cel absent azi de la școală. Dar dacă, după atâtea ocoluri, timpul rămânea încă o dată în urmă — dovadă că tezele se dădeau abia acum — însemna că mai este vreme!

Liniștit astfel, băiatul își privi clasa în voie. Școlarii stăteau nemișcați, așa cum îi apucase clipa intrării lui, nevăzută de nimeni. Aveau în față caiete, și fiecare scrisese până acum o pagină, două, nouă — cum se pricepuse mai bine. Îi știa pe toți Ionică, și-ar fi putut să spună cam cine o să ia zece la teză, cine șapte, cine trei — căci era printre dânșii unul care cu siguranță avea să capete tocmai această notă de mare rușine. Se numea Popescu Raul, nesilitorul, și tare se mândrea cu numele lui, necunoscut cartierului, de parcă avea el vreun merit că îl botezase astfel nășină-su! El era, de altminteri, repetentul pomenit la începutul povestirii — moștenire

dintr-o generație care nu mai avea mult să termine prima parte a liceului. Și cu siguranță nu din întâmplare se afla singur în bancă la această oră; profesorul îl mutase anume acolo unde, prin absența lui Dănuț, îi lipseau cu desăvârșire vecinii de la care ar fi putut, cum se spune, să se inspire. Cât despre cartea lui de istorie, cea mai bună inspiratoare, o avea profesorul în mână, și, bineînțeles, nu din întâmplare, după cum, de asemeni, nu din întâmplare îl ținea sub ochi de la începutul orei. Pas de te mai inspiră!

Musafirul simți mare curiozitate să vadă ce mai putea să scrie Popescu Raul, încolțit astfel, mai rău ca dușmanii. Merse deci să se așeze în locul liber, de-a dreapta școlarului; de-a stânga acestuia, în picioare, stătea profesorul.

— Cum merge? întrebă Ionică, având în colțul gurii un zâmbet de ironie.

Că doar nu era să plângă, văzând cum se chinuia cu caietul în față școlarul, tânjind după cartea de istorie, pusă la poprească, și neavând nici măcar un vecin, ca să-i mai sufle câte unele.

— Întrebarea întâia sânt pe cale s-o lămuresc! răspunse Popescu Raul, fără să deschidă gura. Partea proastă-i că mai rămân două!

— Dănuț de ce lipsește de Ia școală?

— Zice că-i bolnav, dar minte: i-a fost frică de teză, că n-a învățat nimic la istorie… Ia vezi tu ce-am scris. E bine?

Ionică se aplecă spre caiet și citi cu uimire:

„Întrebarea întâia: Bătălia de la Podul Înalt. Răspuns: Podul înalt este un pod înalt, de unde și numele, pe linia Bumbești-Livezeni. Aici, în anul… s-a dat o mare bătălie.“

Erau mai mulți ani, fiecare șters cu două linii, dovadă de nehotărâre, și până la urmă nu rămăsese nici unul. Sau poate școlarul se gândea că profesorul o să-l aleagă pe cel care îi convine!

În loc să-i răspundă prin viu grai, Ionică luă tocul, îl muie în călimară și scrise, acolo unde urma să fie dezvoltată întrebarea a doua: „Nătăfleață, în loc de creier ai numai mătreață!“

Apoi se ridică și veni în fața profesorului.

— Nu puneți la inimă!… începu să-i spună.

Când să adauge o vorbă, pe sală se auzi sunând clopoțelul, și numaidecât se stârni forfota copiilor care ieșeau de la ore.

— Acum ce să fac? întrebă musafirul, uitându-se la școlarii rămași țepeni, cu tocurile în mână. Le-am răpit zece minute, și-ar mai fi putut să scrie o pagină, sau chiar două.

Profesorul nu mișcă, dar i se auzi vocea, cunoscută prea bine:

— Îi mai țin zece minute, fiindcă-i recreația cea mare. N-o să păgubești pe nimeni!

— Foarte bine!

— Și-apoi — adăugă zâmbind profesorul de istorie — o asemenea vizită nu primim în toate zilele!

Ionică înclină din cap, apoi porni spre ieșire. La ușă se opri și se uită în urmă. În nemișcarea lor, toți îl urmăreau cu privirea, băieți și fete, aliniați în bănci, de parcă i-ai fi pus acolo cu mâna — curați, cuviincioși, cu hainele călcate și periate, să zici că s-au adunat la serbarea de sfârșitul anului. Și, cu toată ora de înserare, soarele trimitea încă atâta lumină, încât clasa să se vadă strălucind, ca sub reflectoare.

— Vă las! zise musafirul, salutându-i pe toți, cu mâna. Spor la învățătură!

Nu mișcă nimeni, dar toți răspunseră, într-un glas și într-o vorbă, de parcă s-ar fi înțeles și ar fi făcut repetiție o săptămână:

— Îți mulțumim și te așteptăm, Ionică! îți dorim sănătate, din toată inima!

Bineînțeles, Popescu Raul n-avea cum să se asocieze la această urare: stătea posomorit, fiindcă nu înțelegea observația din josul paginii, el unul fiind convins că a răspuns foarte bine.

Coridorul era plin de școlarii care ieșeau din clase și fugeau afară, să se bucure de ultimele raze ale soarelui din acest prag de iarnă, fiindcă venea iarna — ce mai! — fugea timpul, fără nici o socotință, ducându-se când înainte, când întorcându-se în urmă. Pe unde trecea Ionică rămâneau nemișcați copiii, urmărindu-l doar cu privirea, ca niște santinele care salută și dau onorul.

În cancelarie, unde se ducea băiatul acum, se adunaseră toți profesorii și stăteau pe scaune, la masa lungă, de consiliu, cu fața spre ferestrele largi, răspunzând spre grădină, astfel că pe toți îi cuprindea din plin lumina de-afară. Cu toții încremeniră când intră musafirul, și toți rămaseră cu ochii la el, cum se întâmplase și-acasă — oameni adevărați, că doar se vedeau cum respiră, dar stând nemișcați, ca într-o fotografie.

În capul mesei ședea un bătrân cu părul albit, cu mustața mare și groasă, obișnuită în alte vremuri, cu ochii obosiți, dar plini de căldură. Nu-l mai văzuse de mult Ionică; era învățătorul lui, de la cealaltă școală, și se bucura

să-l întâlnească aici, deși nu știa ce-ar putea să caute bătrânul în cancelaria liceului. Merse la el, și lui îi vorbi primul:

— De-aș crede că am asemenea putere în mine, aș zice că numai gândul meu v-a adus aici, astă-seară! Ce căutați la noi, dacă mi-e îngăduită asemenea întrebare?

— Iacă, de când am ieșit la pensie nu prea am ce face pe-acasă, și-am venit să-mi văd copiii!

— Aveți copii aici, la școală?

— Pe voi! N-ați fost copiii mei, patru ani de zile?

— Așa e! recunoscu Ionică, bucuros că își revedea învățătorul.

Și se uită mult și adânc în ochii lui, până ce amintirea celor patru ani — primii ani de învățătură — se depănă pe îndelete, făcându-i-se ghem pe inimă. Multe amintiri au timp să se vânture în câteva clipe de gândire. Și când toate se adunară, iar inima învelită în ele își atinse temperatura destăinuirilor, băiatul îi vorbi astfel învățătorului:

— După mama și după tatăl meu, ați fost primul care m-ați luat de mână și mi-ați arătat drumul. Mi-ați arătat folosința condeiului, m-ați învățat cum să trag bețișoare, cum să fac litere din ele, cum să citesc cu ajutorul lor cuvintele oamenilor, cum să-mi scriu gândurile pe hârtie… De la abecedar pornesc toate pe care le-am învățat, le-am citit și le-am scris mai pe urmă. Tot ce știu azi, ce-o să știu mâine datoresc mai întâi abecedarului… Vă mulțumesc din toată inima pentru toate și pentru totdeauna!

Nu mișca nimeni în cancelarie, după cum nu mișcau nici arătătoarele ceasornicului electric, de parcă ar fi fost întrerupt curentul de la uzină. Numai copiii se zbenguiau pe afară, mirându-se poate că recreația se lungește peste măsură.

Cel care urma învățătorului era tânărul profesor de limba română. De trei ani îl cunoștea Ionică, și nu băgase de seamă până acum ce priviri visătoare avea profesorul.

— Faceți poezii, așa e?

Tânărul profesor se înroși, ca și când ar fi fost prins cu fapte greu de mărturisit lumii.

— Așa e!

— De ce nu le publicați? V-ați preamări numele!

— Alții fac poezii mult mai frumoase decât mine! De ce să mă țin în coada lor, când nu mă simt în stare să întrec pe vreunul?

Mult se miră băiatul, auzindu-i mărturisirea.

— Se poate să fii poet și să te judeci cu o atât de necruțătoare modestie?!

— Se poate, dar pentru asta se cere o însușire: să cunoști unitățile de măsură și să respecți regulile metrologiei!

— M-aș fi mirat să nu folosiți măcar o imagine până la urmă! Poetul tot poet rămâne! Îi zgândăre ceva, într-una, să potrivească astfel cuvintele, încât să nu le înțelegi fără cheie!

— Cheia-i la îndemâna oricui! Dar sânt vorbe care se țin minte mai bine și capătă chiar adâncime, dacă nu le dai mură-n gură. Am vrut să spun adineaori…

— Știu! Să nu-i judeci pe alții cu alte măsuri decât cele pe care le folosești când te judeci pe tine!

— Întocmai! încuviință zâmbind profesorul. Să știi însă că nu-i treabă ușoară!

— Mi-ați dat încă un sfat prețios, și am să mă străduiesc să nu-l uit când va fi nevoie. Dar spuneți-mi, nu aveți nici o părere de rău când, în loc să ne citiți și să ne lămuriți poeziile proprii, ni le înfățișați pe-ale altora, ba încă, după câte am simțit, cu râvnă — cu dragoste și căldură?

— A fi poet, mai mic, sau mai mare, răspunse profesorul, înseamnă, înainte de toate, a iubi poezia! După ce am stat multe nopți de vorbă cu mine, am socotit să las în sertar poeziile mele, și să vă aduc vouă poezia lumii.

— Vă mulțumesc, fiindcă am înțeles-o și am simțit-o; de altfel asupra mea a avut multă înrâurire… Mi-am dat seama mai ales în vremea din urmă!

Se stârni doar un pic de mișcare, cât intră profesorul de istorie, întârziat cum se știe. Avea vraful de teze la subțioară, și îndată își luă locul la masa de consiliu, unde rămase neclintit, întocmai ca toată lumea.

Ionică trecu pe la toți, să le spună o vorbă de mulțumire — acum când, după lunga lui călătorie prin lume, înțelegea cât de multe știa, de la fiecare. Nu uită să-i mulțumească profesorului de chimie, și îi vorbi recunoscător, dar cu oarecare rușine, fiindcă înainte de a fi băut elixirul s-ar fi cuvenit să-l consulte, ba chiar să facă împreună analiza băuturii și să-i afle formula, nu s-o primească așa, în neștire.

Profesorul de matematici avea în stânga pe cel de muzică, iar în dreapta pe cel care preda claselor mari știința filozofiei; îi lega, după cum aflase Ionică, o veche prietenie, și ea ar fi putut să pară nepotrivită, dat fiind așa de deosebitele preocupări ale fiecăruia. Se adresă celui din mijloc, primul:

— Ați visat poate, în anii de învățătură, când citeați noaptea la lumânare tomuri groase și umpleați pagini cu ecuații și cu formule, ați visat poate că descoperiți o teoremă nouă, sau că fundați noi teorii în geometrie. Privind cerul noaptea, de la fereastra mansardei — sărăcăciosul dumneavoastră observator astronomic — ați visat poate să descoperiți cu mintea o constelație nouă… Unde sânt visele de odinioară? Nu vă pare rău după vremea când contemplați bolta cerului?

— Și astăzi o contemplu, și astăzi visez! răspunse profesorul, cu un zâmbet puțin enigmatic, ca o ecuație de gradul al doilea. Iar când sânt la catedră, cu creta în mână, și privesc în bănci cele patruzeci de chipuri tinere, ochii lor mi se par o constelație în devenire și mă întreb care din ele își vor afirma mai târziu strălucirea deplină a stelelor.

Ionică rămase doar cu o nedumerire:

— Profesor de matematici, și vă place cântul?

— Fără seamăn!

— Și filozofia?

— De asemeni! De altfel, toate trei — și chiar altele — merg mână în mână. Matematica țintește să dezlege nu numai ecuații și teoreme; cu ajutorul ei se pot pătrunde, până în străfundurile cele mai adânci, și arta, și gândirea omului!

— Asupra acestor vorbe — răspunse băiatul, nevrând să se laude că le înțelesese prea bine — am să mă gândesc pe îndelete, de acum încolo.

— Ai tot timpul. Ți-am pus o problemă; încearcă de-o înțelege și de-o dezleagă; păstrează din partea mea doar încredințarea că ți-am spus adevărul!

Pe nici unul din profesori nu-l uită Ionică, nici chiar pe cel cu care făcea gimnastica — așa de neplăcută copiilor leneși, aceștia neînțelegându-i rostul cu limpezime, deoarece roadele ei se văd abia mai încolo.

Mai era printre dascăli și acel care îi învăța pe școlari caligrafia și desenul.

— Știți că l-am întâlnit pe Leonardo? i se adresă băiatul, cu bucurie.

— Nu mai spune!

— Daa… Am vorbit despre Mona Lisa, ceea ce oricui ar putea să pară o îndrăzneală, iar unora chiar o îndrăzneală prea mare… Vă mulțumesc că mi-ați dat putința să duc o asemenea conversație — și când te gândești, cu cine! — fără să-mi fie frică și fără să mă fac de rușine!

Nemaiavând cui adresa vorbe recunoscătoare, băiatul vru să plece, zorit de altă îndatorire. La ușă se opri și își duse o mână la tâmpla care zvâcnea, dându-i iarăși durere în creier.

— Trebuie să ajung undeva, fără întârziere; tare aș sta să mă odihnesc, măcar și o oră, dar n-am liniște la gândul că îmi ocolesc datoria. Aici am învățat că, atâta timp cât omul nu și-a făcut datoria, viața nu-i dă dreptul la liniștea zilei de mâine…

Trebuia să ajungă undeva, la vreme, și deodată își dădu seama că, după ocoluri nelămurite ale memoriei, pierduse din minte acel loc unde îl chema datoria.

Ieșise din curtea școlii, după ce trecuse pe lângă banca unde îi venise rău în ziua de pomină — și, cu mâna la tâmpla care îi zvâcnea într-una, mergea în neștire.

Rătăcea iar pe niște străzi din alte vremuri, fără să știe cum se schimbase din nou cartierul, ca în amintirile acelea, așa de tulburi, că nici nu păreau ale sale. Era în jur tot vreme blândă, de toamnă, ca mai adineauri, în schimb lumina nu semăna cu a înserării; s-ar fi zis că soarele răsărise abia de o oră sau două, și urca pieziș către naltul cerului — până la apus mai având de mers toată ziua… Cât despre an, ce-ai fi putut spune? Fugise înainte, sau înapoi vremea?

Înapoi — altfel de unde atâta părăginire?

Pe ulița bolovănoasă se deschidea un maidan, mai încolo, iar în fundul maidanului, o hardughie, o casă lungă, lăsată pe-o rână, cu o ușă la mijloc, cu trei ferestre de o parte, cu trei de alta, răsuflători înguste și cu zăbrele, cu brâuri de cărămidă înnegrite de vreme, întunecoase pe-afară, luându-ți nădejdea că ar da înăuntru vreo lumină mai acătării.

Deasupra intrării atârna o firmă bătută în cuie, pe care un zugrav scrisese „Școala comunală“ — numai atât, și fără îndemânare.

La capătul uliței, tocmai atunci se stârni huruit de fiare, ropot domol de potcoave pe caldarâm, în trapul leneș sau ostenit al calului — și curând băiatul văzu, cu uimire, un tramvai cum nu mai cunoaște lumea, oprind drept la răspântie, spre a coborî călătorii. Ce să vezi, decât o platformă cu coviltir, trasă de două gloabe bătrâne, cu capișoane peste frunte și peste urechi, cum se pun cailor de dric, numai că erau capișoane de pânză albă, nu neagră, de doliu.

După ce coborî un băiat, o precupeață cu două târne și un domn cu pălărie de pai, vizitiul desfăcu frâna, învârti biciul, dete un îndemn cu gura — și tramvaiul porni, în zgomot de fiare…

Pe când se întreba ce-i rămâne de făcut în fața acestei noi răsturnări a vremii, Ionică văzu că băiatul care coborâse din tramvai venea spre el, alene, căscând gura și lovind cu gheata în pietrele caldarâmului. Purta haine

de școală, cam prăfuite, ca și când s-ar fi tăvălit în țărână, iar la subțioară ducea un șomoiog murdar, în locul ghiozdanului. Când ajunse mai aproape, în același mers foarte leneș, Ionică îl recunoscu — se înțelege că plin de mirare și cu toată nedumerirea, fiindcă nu era altul decât Dănuț, la fel de bine hrănit ca întotdeauna, și ca de obicei mâncând ceva, cu obrajii umflați și cu gura plină.

— Ce-i cu tine pe-aici? îl întrebă, privind șomoiogul care ținea loc caietelor și cărților de școală.

— Am fost la domnu', să-i curăț hamurile, și stă departe, tocmai în gura oborului; noroc că s-a pus tramcaru' ăsta, altfel îmi rupeam picioarele!

Aici Dănuț adăugă în grabă o lămurire:

— Să nu crezi că am plătit bilet, că eu nu-s din ăia câștigați la belciuge; știu cum stă socoteala! Am venit pe scară. Dar nu înțeleg ce-i cu tine! De ce lipsești de la oră?

Parcă Ionică putea să înțeleagă mai bine?!… Dănuț nici nu-i așteptă răspunsul, nici nu-i dădu vreme de gândire, ci îl luă de mână și-l duse în școală, pe un coridor unde dansau șobolanii. Unde dispăruse așa de frumoasa lor școală nouă, cu coridoarele pline de soare? Până să se dezmeticească, băiatul se pomeni împins pe o ușă, având o etichetă care vestea că aici e clasa a treia — va să zică se vedea dat, fără voia lui, cu patru clase în urmă.

La catedră era un domn scund, grăsuliu, cu părul mărunt și încărunțit, cu barba ascuțită din foarfecă, mai mult albă, și albă ca zăpada în vârf; avea ochii verzi, mici și neastâmpărați, pe o față gălbuie, curată și fără pic de sânge, ca oamenii bolnavi sau lipsiți de lumina soarelui. Lui Ionică îi rămaseră ochii la el, de frumos ce era îmbrăcat domnul: haină albăstrie, pantaloni negri, jiletcă de dril ca năutul, călcată și lustruită, iar peste ea un lanț de aur, gros cât un deget, cum poartă negustorii bogați sau bancherii.

Acesta era profesorul?… Îl mai văzuse, fiindcă și chipul și înfățișarea lui îi erau cunoscute prea bine — dar de unde? Nu cumva dintr-o povestire?

Dănuț se duse drept la catedră și zise, dându-și ifose în fața școlarilor:

— Domnule, a poruncit doamna să-mi puneți nota zece, fiindcă am frecat hamurile, de le-am făcut lună!

Domnul behăi cu satisfacție, în timp ce dădea un bobârnac pe mâneca hainei, s-alunge o scamă, pe care n-a văzut-o nimeni:

— Bine, tătarule! Nota zece, tătarule! Ai spălat și trăsura?

— I-am dat și lustru! răspunse Dănuț, ținându-și pieptul bombat, ca ostașii.

— Bine, tătarule! Treci în bancă!… Dar tătarul acesta care a venit cu tine cine-i? Te-a ajutat la treabă?

— Da’ de unde, domnule! L-am găsit umblând brambura pe uliță și l-am adus cu sila la școală!

Ionică nu dorea sprijin din partea gămanului, dar nu se aștepta nici la o ticăloșie ca asta. Obrazul i se făcu roșu de indignare. Până să spună o vorbă, domnul începu să behăie, trăgându-se cu nervozitate de barbă:

— Va să zică am prins tătarul! Vino încoace, tătarule!

Vreo douăzeci de școlari câți erau în clasă stăteau smirna, fără să miște măcar pleoapele, cu mâinile aliniate pe bănci, cu pălăriile legate de gât cu cordeluțe, atârnând pe spate, după o regulă pe care nimeni n-ar fi îndrăznit s-o calce.

Numai atâția copii într-o clasă? Nu! Vreo alți șapte ședeau pedepsiți lângă tablă, cu genunchii goi pe coajă de nucă scorțoasă, plângând cu nasurile în carte. Și ceilalți? Apoi doi erau de rând, cu coșnițele, la domnul acasă, datori fiind să aducă felurite târguieli de la piață; alți doi îi ajutau cucoanei la treaba deretecatului, iar încă doi se îngrijeau de ogradă.

— Ce-i cu tine, tătarule? behăi domnul, când Ionică ajunse aproape.

— Nu știu! răspunse, în mare nedumerire, băiatul.

— Va să zică, tătarul nu știe! Tătarul n-a învățat lecția pe astăzi! Monitor general! Vino să-i tragi zece tătarului! Cinci cu linia lată, cinci pe muchie! Să învățăm minte tătarul!

— Lecțiile le știu foarte bine, domnule! protestă băiatul. Și nu doar cât se cere în clasa a treia! Nu știu cum am ajuns aici, asta-i!

Domnul își scărpină barba, cu mișcări iuți, de nici nu-i vedeai degetele grăsuțe și inelele.

— Va să zică, zici că știi? O să vedem noi îndată! Spune, tătarule, râurile Munteniei, toate!

Asta era toată greutatea? Ionică ridică din umeri și zise pe nerăsuflate, ca să-i facă placul:

— Râurile Munteniei, de la apus la răsărit, sânt următoarele: Oltul, Vedea și Teleormanul, Argeșul — cu afluenții săi Neajlovul și Dâmbovița — Ialomița cu…

— Nu știe tătarul! Am prins tătarul! începu să behăie domnul, cu o bucurie răutăcioasă.

— Astea sânt, domnule!

— Nu! Eu ți-am spus să le înveți de la răsărit la apus!… Nu știe tătarul!

— E totuna!

— Nu știe tătarul! L-am prins cu lecția neînvățată!

Școlarii în bănci stăteau încremeniți, cu pălăriile date pe spate; numai Dănuț se bucura, râzând înăbușit, fiindcă se avea bine cu domnul pe ziua de astăzi, și nu-i era teamă că ar putea s-o pățească.

— Domnule — reluă Ionică — dacă vreți, pot să le spun și astfel; pentru mine nu are importanță.

— Tătarul nu știe lecția, dar știe să-i dea cu clanța!

Băiatul începu să-și piardă răbdarea și ridică glasul:

— V-aș ruga, înainte de toate, să nu mai folosiți expresii nepotrivite. Eu nu sânt tătar și, chiar dac-aș fi, nu aveți dreptul să-mi spuneți așa în batjocură! Asta-i!

Obrazul galben al domnului se făcu albastru.

— Monitor general, douăzeci pe muchie și oprit la carceră.

Un vlăjgan care era maimarele clasei, investit cu putere de viață și moarte asupra școlarilor, luă de la catedră linia în patru muchii, cu armătură metalică, și se apropie de vinovat, să-i aplice pedeapsa. În clipa aceea ușa se deschise și intră — mânioasă Dunăre — o doamnă mai tânără decât domnul. Obrazul ei, atât cât se vedea sub voaleta cu puchinași negri, era frumos sulemenit și plin de zbenghiuri desenate cu artă.

— Nu ești bun de nimic! Ești un papă-lapte! strigă ea către domnul, care se făcuse miel dintr-o dată. Ce fel de derbedeu mi-ai trimis acasă? Trăsura e murdară și hamurile unsuroase!

— Bibiloi, te aud școlarii!

— S-audă și să afle ce fel de bărbat mi-a dat soarta!

— Bibiloi, calmează-te!

Ca prin minune scăpă domnul să nu-l bată doamna cu umbreluța pe care o și ridicase. Și nu-l scăpă decât Ionică, în luptă crâncenă cu monitorul general, care trăgea de el să-l ducă la carceră.

Speriată de zarvă, cucoana ieși grabnic. După plecarea ei, domnul începu să behăie, ca și cum nimic nu se întâmplase:

— Va să zică, m-a mințit tătarul! I-am dat zece tătarului! Cum ai curățat hamurile, tătarule?

Dănuț o băgase pe mânecă.

— Zece pe muchie tătarului, și oprit la carceră!

Din toată această întâmplare, cel mai neplăcut pentru Ionică era că îl închisese împreună cu unul care îi făcea greață. Îi băgaseră pe amândoi într-o cămăruță, unde se țineau măturile și lăzile de gunoi, iar șoarecii umblau nestingheriți, ca la ei acasă.

— Vrei un măr? întrebă Dănuț, ca și când nu mai știa ce rău se purtase.

Ionică îi întoarse spatele.

— Nu vrei o bucățică de salam… Nici alune? Poate vrei ciocolată!

— Nu vorbesc cu neisprăviții și lașii.

Dacă văzu așa, grăsunul ridică din umeri, se așeză pe o ladă de gunoi și dădu drumul înfulecatului…

La prânz, când copiii plecară acasă și școala se liniști, de părea moartă, cineva ciocăni la ușă, cu o mână sfioasă.

— Băiatule! șopti un glas de copil.

— Ce vrei?

— Mi-a mers la inimă ce-ai făcut!… Ascultă aici: mâine o să te-asculte negreșit; caută prilej să te bată. Să-nveți pe de rost, de la pagina 95 până la 108, „Despre luptele românilor cu turcii“… Dar bagă de seamă, să nu încurci nici un cuvânt!

Rămas singur, fiindcă pe Dănuț nu și-l socotea tovarăș, Ionică se gândi: „De la pagina 95…“ N-avea cartea la el, nu putea să învețe cum scria acolo și cum dorea domnul să-i spui, rând cu rând, dar despre luptele românilor cu turcii știa destul, cât nu știau mulți. Așa că începu să-și rememoreze lecția de a doua zi: „De-a lungul veacurilor, aflate la această răscruce de drumuri, țările românești au avut de îndurat multe de la turci…“ Îi veneau în minte nume de sultani, de beilerbei, împotriva cărora se ridicaseră voievozi, și domni, și oșteni, din cetăți, din munți, din păduri…

Se stârni atâta fierbere în capul lui, că și-l simți zvâcnind, cu o durere de nesuferit… Iar la un timp se lăsă pe maldărul de mături, ghemuit în zid; îndată i se păru că era prizonier nu aici, ci în vestita închisoare Edi-Kulé de la Stambul, unde fuseseră prinși și chinuiți atâția soli și domnitori români, și unde-l văzuse pe Constantin Brâncoveanu, cu cuconii săi, chiar de curând.

Amețea, luat când cu călduri, când cu frig — și-un singur gând rămase pe urmă în mintea lui, fără a-l putea desluși pe deplin: trebuia să ajungă într-un loc, negreșit și cât mai curând. Și acest gând, pe care nu-l putea împlini, fiind închis, îl chinuia statornic, neostoit…

Până când, adunându-și ultimele forțe din trup, se năpusti în ușă, atât de furios, că de la prima izbitură o dădu de pământ. În față nu mai era curtea

școlii, ci câmpul deschis…

Ceva i se limpezise în cuget, dar nu pe deplin: știa drumul, atât — nu și ce datorie trebuia să îndeplinească odată ajuns. Și gonea gâfâind pe acel drum găsit, în spate se ridicau munți, în stânga și-n dreapta dealuri, printre care șerpuia un râu argintiu, în față privirea se deschidea către câmpii.

Și cum gonea Ionică astfel, chemat de țelul lui pe jumătate ascuns, în zarea câmpiei văzu ridicându-se un nor de praf, nesfârșit.

Veneau oameni pe drum, bărbați, femei și copii, bătrâni — unii pe jos, alții în căruțe cu coviltir, ducându-și, cu lacrimi, întregul și puținul lor avut.

— Turcii! Vin turcii! Fugiți!

Erau oameni de la câmp și băjeneau către munți…

Ionică se dete pe lături și merse neoprit spre locul de unde veneau ei, fără să țină seama de sfaturile cuminți:

— Fugi, măi copile, că te-or căsăpi!

Cum să se întoarcă din drum, dacă trebuia să ajungă în acel loc, negreșit?

Un alt nor de praf se văzu mai târziu, și-n valurile lui sclipea din când în când o lumină, ca un fulger mic, până ce se lămuri că erau săbii, coifuri, lănci și armuri, pe care razele soarelui le izbeau câteodată pieziș.

De-aici încolo nu trecu mult până ce băiatul să deslușească o armată întreagă, venind în geana cailor și închizând zarea, cât o puteai urmări. Apoi aripile armatei dădură avânt, astfel că linia dreaptă se arcui, alcătuind un cerc care se strângea tot mai mult. Ionică se pomeni în mijlocul lui, nemaiavând pe unde ieși.

Era nespus de chinuitor gândul că trebuia să ajungă într-un loc, și iarăși se iveau piedici, oprindu-l să fie acolo la timp. Îndată cercul se închise de jur împrejur, și-n fruntea oștirii, venind drept la el, îl recunoscu pe Baiazed. Dar mai erau, de-o parte și alta, alți sultani și nespus de mulți beilerbei, și viziri, cu iatagane în mâini, strașnic armați și împodobiți, la umbra a sute de steaguri cu semilună în vârf.

Întâiul vorbi, semeț, Baiazed:

— Ce-i cu tine, pui de ghiaur? Domnul țării vrea să mi se-nchine, și te-a mânat fuga să-mi spui?

— Nu! răspunse băiatul, căutând cu ochii un loc pe unde ar fi putut să-și vadă de drum.

— Ați adunat atâta miere și atâta lână cât am poruncit? întrebă, din dreapta, Mahomed I.

Nu țineau seama de ani, se adunaseră într-un leat mai mulți, ca să-i potopească pe bieții români.

— Și grâu, Luminăția ta! îi șopti lui Mahomed un vizir.

— Toate astea câte te-am întrebat — reluă sultanul — unde sânt?

— Lăsați-mă, bre, să trec! zise Ionică. Sânt grăbit!

— N-am primit nici până azi cei cinci sute de copii datorați pe anul trecut! vorbi Murad, după ce se uită într-un catastif.

Era chiar Murad, cel atât de vestit, care învinsese la Varna oștile adunate de domnitorii și regii creștini.

— Și birul? Cincizeci de mii de galbeni, fără dobândă! adăugă Mahomed al II-lea, poate cel mai însemnat dintre sultanii adunați aici, fiindcă el cucerise Constantinopole și intrase în Sfânta Sofia cel dintâi.

— Oameni buni! zise Ionică atunci. Nu înțelegeți românește ce vă spun? Trebuie să ajung într-un loc. Sânt tare grăbit!

Toți sultanii, cap la cap, se aplecară spre el.

— Ești nesupus!… Te-ai răzvrătit!…

— De unde v-oți fi adunat atâția?! pufni Ionică, nemulțumit. Mai sânteți mulți?

Baiazed ridică glasul și porunci către ienicerii din jur:

— Luați-l, legați-l pe cal, burduf, și așa să mi-l duceți, până la Istambul!

Nu-și sfârși el vorba, când dinspre munți răsună un tulnic, un corn răsună dinspre câmp, iar din spate se auzi bubuit de tun.

— Ghiaurii! răcni Mahomed I, ridicând iataganul pe sus.

Veneau oștenii valahi — care călări, care pe jos — gonind, cu arcuri în mâini, cu lănci, cu paloșe, iar alții numai cu topoare, cu coase, cu furci. Erau țărani ridicați de la câmp, și printre ei se vedeau băjenarii de adineaori, întorși din drum, plini de furie și năduf, că prea înduraseră mult. Mulți, să nu-i poți cuprinde în ochi — nu o armată, ci pe puțin cinci, cu Mircea cel Bătrân la aripa dreaptă, cu Vlad Țepeș în mijloc, iar în stânga cu Vlad Dracul — numai viteji și voinici!

Ionică era acum pe cale de a fi pus în frânghii pe însuși calul de schimb al lui Baiazed, un cal arăbesc, cu nările sângerii, hrănit pare-se numai cu jăratic, asemenea calului din povești, că prea ardea sângele în el, prea bătea pământul scoțând scântei și prea necheza aprins. Dar băiatul nu mai avu

timp să vadă oștenii valahi și pe domnitori venind. Și, strângând el în piept câtă putere găsi, strigă așa de tare, că toată oastea îl auzi și se însufleți:

— Pe ei, valahi și români! Pe ei, măriile voastre! Loviți-! cu sârg!

Ienicerii, mâniați foarte de acest cuvânt, îi înfundară gura cu câlți și își desăvârșiră legăturile cât putură mai strâns. De mișcat, nu putea să miște bietul prins, nu putea nici răcni, dar în schimb vedea totul în jur.

Îl văzu pe Mircea cel Bătrân cu sabia-n vânt, repezindu-se drept la Baiazed. Sultanul cârmi de frâu, puse capul calului unde fusese coada până atunci — și se duse, cu întregul lui pâlc.

Dar ce-am spus nu înseamnă că nu era vărsare de sânge în jur. Cădeau turcii din șei și se rostogoleau pe pământ ca nucile dintr-un sac rupt; cădeau și oșteni români.

— Aman, aman! răcneau beilerbeii, trăgându-se înapoi și apărându-se cu iataganele de jur împrejur, de parcă erau moriști.

— Pentru Profet și pentru raiul lui, țineți piept și muriți! strigau sultanii, în timp ce-ai lor cădeau mii.

— Înainte, voinici! se auzeau îndemnuri în partea oastei venită din răsărit.

Cei de la dealuri nu rămâneau mai prejos:

— După ei! Nu lăsați unul viu!

Era atâta vuiet, atâtea glasuri de om și-atâta țipăt de fier, atâtea scuturi trosneau, lovite în plin, atâtea săgeți vâjâiau prin văzduh și plesneau când atingeau pieptul țintit, încât munții să se fi dat de-a rostogolul până la câmp, nu i-ai fi auzit.

— Scapă-mă, Măria ta! dădu să strige Ionică, legat, așa cum se știe, burduf.

Dar câlții îi opriră strigătul în gât, și Vlad Țepeș, care trecea pe alături, ținând din scurt pe beiul Nicopolei — Hamza numit — și pe Mahmed Pașa — altă căpetenie de oști, despre care s-a auzit — trecu pe alături și nu-l văzu.

Turcii se înfuriaseră rău acum și, având întăriri — pe Sinan Pașa venit, de curând — începuseră să-i împingă înapoi pe români, când de pe dealuri se năpustiră alte oști, în fruntea cărora venea chiar Mihai Viteazul, cu calpacul în vânt.

Au turcii o vorbă, yürüș, împrumutată și-n graiul român, poate chiar de atunci. Dacă e cineva care n-a înțeles pe deplin ce înseamnă iureș, căci la acest cuvânt ne-am oprit, va înțelege acum.

Veneau oștenii umăr la umăr, oblânc la oblânc, trăgând după ei parcă piatra din munți și pământul din câmp, ridicând țara cu tot al ei ce era viu, și năpustindu-se cu atâta avânt, încât nimic în afară de moarte nu-i putea opri. Dar, spre a înțelege mai limpede întregul cuprins al acelui cuvânt, nici moartea nu-i oprea pe deplin, fiindcă, străpunși de suliță, de săgeată, spintecați de iatagan, de jungher, cu capetele tăiate, fără un picior, fără brațe, oștenii se rostogoleau înainte, cum îi duceau caii, chiar dacă nu mai aveau viață în trup.

Curgea un râu pe aproape, care ar fi putut fi Oltul, dar și Ialomița, sau chiar Neajlovul — râurile Munteniei, știute de școlari pe de rost. Se făcuse roșie apa albastră, amestecându-se în ea sânge de valah, sânge de turc — de aceeași culoare, ceea ce n-ar fi crezut sultanii până atunci.

Ținu mult lupta, până la asfințit, și în tot acest timp bietul Ionică fu smucit pe calul de schimb al lui Baiazed, când într-o parte, când în alta, după cum se zbătea năprasnicul bidiviu, între ieniceri și oștenii români, ridicându-se în două picioare uneori, cu capul până la cer, și nechezând de nu mai auzeai izbiturile de paloș în jur.

O dată cu căderea nopții, turcii se dădură învinși; numai întunericul le ajută să scape vii mai mulți decât s-ar fi cuvenit. Mergeau sultanii cot la cot, cu capetele în pământ, rău cătrăniți, spumegând în bărbi și jurând să se răzbune curând.

Iar Ionică — vai! — rămăsese prins și venea în urma lor, auzind tot ce spun, dar neputând să răspundă nimic.

Și merse oastea zdrobită a sultanilor sub cerul așa de înstelat că părea aprins, merse, merse drum lung, tăind țara în curmeziș, către miazăzi și înspre răsărit, trecând ape, peste câmpii, până ce se arătă la orizont o ciozvârtă de lună răsărită târziu.

— Alah e cu noi! zise atunci Baiazed.

Pe Ionică îl trecură fiori, atât era glasul sultanului de trufaș și de mânios în același timp. Și nu-l chinuia în primul rând gândul că era prins, de vreme ce valahii câștigaseră lupta pe deplin, ci neputința lui de a merge în acel loc unde cineva aștepta, și el era dator să fie la timp.

Când se iviră zorile, în față, unde era Dunărea, se văzură noi oști, purtând pe steagurile lor semiluni, de parcă acea ciozvârtă de lună, răsărită târziu și aflată încă pe cer, pe cale de a păli, s-ar fi înmulțit fără socotință și ar fi căzut pe pământ.

Veneau alți sultani, și alți beilerbei — și oastea proaspătă, cu cea scărmănată se întâlni în mijlocul unei lunci. Erau față Baiazed al II-lea, și Soliman Pașa zis Hadâmbul, și Soliman al II-lea cel Mare, numit în îngâmfarea lui Magnificul, dar poate nu chiar pe degeaba, fiindcă avea să ajungă până la Viena cu oaste. Iar în urma acestora, amestecați cu cei înfățișați altădată — care, călcând timpul, rămâneau în viață — se afla beilerbeiul Rumeliei, trimis de Selim al II-lea, cu mare armată.

Acolo, în lunca răcoroasă, maimarii făcură sfat tăinuit, vorbindu-și prin bărbi, că nu auzeai nimic — dar se deslușí la sfârșit că luau războiul de la început.

Numai că de data asta sultanii porniră spre miazănoapte, desigur cu gând ascuns, și așa merseră până spre prânz, când în zare se văzură ostile Moldovei, cu toți domnii și voievozii, adunați în același timp de viață.

Oastea nu venea numai dintr-un loc, ci de pretutindeni, ca frunza și iarba din crâng, adunată pe stoguri, și rostogolindu-se cu săbiile pe sus.

Oricât era de sleit Ionică, și oricât de strâns în acele blestemate frânghii, avu ochi să vadă domnii Moldovei, fiecare cu oastea lui. Din față venea Ștefan cel Mare, mărunt, pe vestitul Voitiș, calul din bătăliile lui, dintr-o aripă, Petru Rareș, care-i era și fiu, din alta, Ioan Vodă cel Viteaz, căruia i se mai spune cel Cumplit… Și era cumplit, ce-i drept, acest domnitor, nu doar pentru boierii hapsâni, ci și pentru turci.

Iureș, iureș, dar Ionică nu înțelegea de ce călcau sultanii mersul istoriei chiar atât, ca să vină pe pământul Moldovei și Murad, și Mahomed I, ba chiar Baiazed, care erau morți de mult?!

„Ce-i învălmășeala asta, beilogofeților!?“ îi certă el în gând, că de vorbit, oricât ar fi fost de mânios, nu putea vorbi.

Nu-și sfârși gândul când, dinspre apus, dădură năvală și domnii munteni, să-i ajute pe cei din Moldova, dacă-i vedeau așa încolțiți. Venea iar Mihai Viteazul, cu vechiul lui calmac, cum îl știți, și Vlad Țepeș în zale de fier, cenușii, având în mână nu sabie, nu buzdugan, ci o lance ascuțită la vârf; turcii o cunoșteau, se vede, că îndată ienicerii se făcură galbeni la chip.

— Aman, aman! auzea Ionică în jur.

Sultanii își mușcau bărbile și strângeau de frâu, că până și caii păreau scoși din minți.

Oștile române se uniră, dând mare mulțumire băiatului strâns în frânghii, care adesea îi văzuse în gândul lui pe valahi și pe moldoveni apărându-se împreună de turci.

La mijlocul tuturora era Mihai Viteazul, umăr la umăr cu Ștefan cel Mare, și amândoi făceau mare prăpăd în jur. Era atât de învrăjbit și de posomorât domnul muntean, încât ai fi zis că în inima lui nu-s decât nori negri, fulger și tunet adânc.

Dar nici domnul Moldovei nu se lăsa mai prejos în mânia lui, deși după chip l-ai fi crezut mai blajin. Gonea Ștefan cel Mare pe Voitiș al lui, urmat de plăieșii așa de bine știuți, că dădeau iama în turci.

De data asta bătălia se pornise pe un front mult mai lung, că nu-i vedeai capetele, dar ai fi putut crede că ține de la Olt, peste Argeș, Ialomița și mai sus, peste Siret, până spre Prut. Și toate aceste ape se înroșiră de atâta sânge curs, după cum cerul însuși se înroși, răsfrângând sângele prelins pe pământ.

— Supune-te! strigă Baiazed la un timp către bravul Mircea, numit pe drept acum cel Bătrân, care venise și el, din mormânt.

— Și de m-aș supune eu — răspunse voievodul, neclintit — ți-ar rămâne vrăjmași codrii, cu fietece frunză, și câmpul, cu toate ale lui fire de iarbă! Păzea, Baiazed!

Fiarele se încrucișară pe sus, scoțând scântei care se duseră spre cer, ca un mănunchi de stele prea timpurii.

Mai într-o parte Ionică văzu crescând o pădure — unde nu fusese decât țarină — și-abia mai pe urmă desluși că erau turci trași în țeapă, iar țepele înfipte în pământ, să prindă rădăcini, că udătură avea din belșug!

— Prea mult sânge!… gemu băiatul, amețit de mișcările neostenitului bidiviu.

Nu mai putea să îndure atâta încăierare, atâtea icnituri de paloș, atâta scrâșnet de zale pe care le străpungea săgeata…

Bătălia ținu iarăși până la asfințit, costând multe vieți de-o parte și de alta, dar după mișcarea începută de oștile sultanilor, îndată ce se lăsă noaptea, Ionică înțelese că acestea băteau iar în retragere. Cât ținu drumul nu putu să măsoare el, cu mintea lui încețoșată; străbăteau Bărăganul, care parcă nu mai avea capăt, și, până să ajungă la Dunăre, trecu nu o noapte, ci veacuri. După iureșul luptelor urmase iureșul anilor — și cine tot n-a prins pe deplin înțelesul cuvântului luat din limba turcească, îl va înțelege îndată…

Era tot prins Ionică, și-l durea capul când se dezmetici trecător, tocmai pe malul celălalt. Pe unde se mai aflau sultanii nu putea să vadă, dar, ceea

ce era limpede, românii nu se mai mulțumeau de data aceasta să se apere la dânșii acasă, ci treceau Dunărea pe deplin, și nu doar pentru astăzi.

Veneau pe pod de vase ostile noastre, și nu mai aveau tunuri din trunchi de cireș, care se încarcă pe la gură, îndesând pulberea, și-apoi ghiuleaua — îndeletnicire de băcan, nu treabă ostășească — ci tunuri de oțel, cu chiulasă. În locul plăieșilor de altădată venea infanterie, încolonată, cu tivuri roșii la tunici albastre, și vânători, cu pantaloni negri, împodobiți cu lampasuri, cu pene la pălărie, arcuite în jos, până pe umărul deprins mai înainte să ducă sapa, și dorobanți având cușme de oaie, bogate… Iar după pedestrași veneau călărașii, și roșiorii, în șiruri cărora nu li se vedea capătul….

Din prins cum era pe calul sultanului — care trăise zeci de vieți înșirate dintr-una în alta, numai ca să-l ducă pe el iureșul ăstor câteva veacuri — Ionică se pomeni teafăr și scos din ștreanguri, pe un dâmb mai înalt decât altele, de unde se vedea de jur împrejur, printr-o ploaie măruntă, ca toamna, deși locul era verde, iar vremea caldă.

Se trezi în acel loc, pe neașteptate, într-un sunet de goarnă, atât de apropiat, încât făcea să-i zbârnâie capul. Văzu alături un trâmbițaș, în picioare, bătrân ca unchiașii, dar înalt și falnic, sunând atacul. Iar lângă el, un flăcăiandru, având în cap cușmă, ca dorobanții, bătea în tobă, îndemânatic, apăsând ritmul trâmbițașului…

Deodată, un pârâit străbătu aerul, și cușma băiatului sări pe spate, de unde se duse de-a rostogolul, până se opri, udă de ploaie, într-o văioagă. Și atunci abia Ionică băgă de seamă că în ploaia cerului se împletea o ploaie de gloanțe.

Toboșarul rămase în capul gol, fără să se ferească de vreuna din ploile acestea. Mâinile lui continuară să bată, netulburate, ritmul atacului. Părul, răvășit de vânt, îi cădea pe fața neagră de fum și numai o apă.

— Gavroche! strigă Ionică, asemuindu-l cu altul.

Flăcăiandrul îi zâmbi, dar nu-i răspunse, ci bătu mai departe.

Ionică se frecă la ochi, să se dezmeticească!

— Viriarte!

Toboșarul zâmbi iarăși, numai că zâmbetul lui împietri la jumătate. Chipul i se făcu palid, lăsând să se vadă mai bine dârele de funingine — fumul pulberii arse, pe care vântul o ducea prin ploaia măruntă și deasă. O pată roșie apăru la piept, pe tunica băiatului. Pata se lăți repede, dar bătaia tobei se auzi încă o vreme, însoțind fără greș trâmbițașul, până ce toboșarul căzu pe spate.

— Cine ești tu? întrebă Ionică, venind aproape. Aș zice că te știu! La început am crezut că ești Gavroche… Apoi Viriarte…

Semăna și cu Iliuță, pe care îl văzuse mai de curând, deși amintirile în legătură cu el se arătau încurcate. Dar de văzut îl văzuse, ba chiar îi fusese alături în ceasul atacului. Și totuși, Iliuță nici nu era născut astăzi. De neînțeles gânduri — mare învălmășeală; iureș! — așa se explicau toate…

Băiatul căzut clătină din cap; în colțul gurii i se ivi o șuviță de sânge, șerpuindu-i pe obrazul așa de fraged, că părea de prunc, sau de fată.

— Nu știu de cine vorbești, răspunse el, cam rușinat că nu cunoștea numele acelea ciudate. Eu sânt Mitruț, copil de trupă în al șaselea de dorobanți… Sună tu mai departe!

Un val de vânători trecu pe lângă ei, de o parte și de alta, aplecați în față, ținând puștile ca pe ciomege, că începea, pare-se, lupta de-aproape. Unii duceau scări, să se cațere pe reduta înaltă, alții fascine ca să umple șanțurile…

Atunci băiatul înțelese că se află în fața Plevnei, la 30 august 1877…

Căzu pe urmă și trâmbițașul…

Mai târziu Ionică se pomeni în fața unui cort, pe o zi pașnică; nu se auzea nici tunul, nici glonțul pușcașului. Dar o goarnă sună deodată, dar nu atacul…

Pânzele cortului se dădură deoparte. Ieși căpetenia oastei turce, care ar fi putut să fie chiar Baiazed, dar ras de barbă și având, în loc de turban, o pânză albă, pătată de sânge, o fașă care îi învelea fruntea, nelăsând să se vadă cât era de cutată. De jur împrejur se aliniau armate, cu puștile la picior, așteptând pacea. Și nu știu cum se făcu, aflându-se Ionică tocmai în față, fără vreun merit, decât că fusese martorul faptelor, dinaintea anului 1400 până astăzi, în acel iureș care făcuse să se petreacă totul doar într-o noapte, sau în câteva ceasuri, sau în câteva clipe, poate — și aceasta nu datorită lui, ci atâtora și atâtora care scriseseră istoria prea zbuciumată, atâtora și atâtora care i-o lămuriseră, făcându-l s-o simtă și s-o înțeleagă — aflându-se, așadar, băiatul tocmai în față, un ofițer turc, de bună seamă tâlmaciul, pății până la el și, înclinându-se, îi zise în foarte de înțeles limbă valahă:

— Osman Pașa e gata să vă predea sabia!

— Mie? se miră băiatul.

Până să mai spună o vorbă, să arate că nu i se cuvine de loc cinstea aceasta, Osman Pașa își desprinse sabia din cătărămile argintate și i-o puse în brațe.

Ionică, roșu ca fesurile oastei vrăjmașe, se întoarse și puse sabia în mâna unui oștean, un dorobanț, aflat tocmai în spate. Cușma acestuia era ciuruită de gloanțe, ba își pierduse și pana de curcan care o împodobise odată. Se cunoștea că dusese greul războiului, după cum se înțelegea de la sine că în țară dusese greul la sapă, fiind din cei care o viață întreagă ară și seamănă pentru alții. Și Ionică fu bucuros să-i facă măcar un pic, măcar un început de dreptate.

— Ia-o tu! îi zise, privindu-l în față. Mergi cumva spre casă?

— Merg! răspunse, nespus de voios, dorobanțul.

— Atunci hai repede, c-am întârziat și m-așteaptă…

Atât de rău îl durea capul! Și tare era amărât că nu poate să se bucure pe deplin de această zi, când se câștiga deodată și neatârnarea, și pacea! Cine îl aștepta, și oare în ce parte?

Când cetatea rămase în urmă și ajunseră pe dealul de unde se vedeau toate, se ridicară în picioare, însângerați cum erau, și toboșarul și trâmbițașul, Amândoi făcură semne de rămas bun, și-n ochii lor triști se citea dragostea. La fel se citi și-n ochii dorobanțului, înlăcrimați dintr-o dată.

— Mergi cu bine, fătul meu! zise trâmbițașul. Să ai grijă de maică-ta!

Micul toboșar vorbi și el, cu vocea-i copilărească:

— Drum bun, tăicuță! Sărut-o pe mama și du-i sănătate!

Când ajunseră pe la jumătatea coastei, Ionică întrebă, îndurerat de întâlnirea aceasta:

— Sânt de la tine din sat toboșarul și trâmbițașul?

— De la mine din casă: fecioru-meu și taica!

Băiatul se opri, și-abia acum se gândi să afle cine era cel care avea cu sine sabia lui Osman Pașa.

— Cum te cheamă?

— Peneș Curcanul! răspunse ostașul.

Frumos ar fi fost drumul de întoarcere, cu toate că rămâneau atâți morți sub cetate! Omul care a scăpat viu e dator să țină fruntea sus, gândindu-se la viață. Dar iată că pe un tăpșan ședea, ciugulindu-și penele, pasărea neagră, corbul cunoscut lui Ionică de altădată.

— Piei de-aici! îl goni băiatul.

În loc să-i dea ascultare, corbul începu să croncănească:

— Vezi-ți de drum și lasă-mă-n pace! Degeaba te ții după el, că n-ai cum să-l aperi! Al meu este soldatul acesta!

Grăbit fiind să ajungă acasă, dorobanțul se ducea mai departe. Ionică îl vedea din urmă, pierzându-se pe câmpiile arse.

— Nu-ți ajunge câte hoituri ai sfârtecat, dihanie hrăpăreață?

— Ba da! răspunse sătul corbul. Dar trebuie să mă gândesc și la anii ce vin; neamul meu nu-i obișnuit să postească!

Și. zicând așa, scoase de sub pene o foaie de hârtie soioasă, unde prăzile lui erau trecute, pe leaturi.

— Iată-l!

Se ducea ostașul, dornic să ajungă în țara neatârnată, și la el acasă, iar Ionică îl privea din spate, și din ochi îi curgeau lacrimi. Și-l durea inima, să-l secătuiască… Pe răbojul corbului, unde era trecut luptătorul care își pierduse la Plevna și fiul, și tatăl, scria, cu litere de sânge, scălâmbăiate: „30 martie 1907“…

Mult timp plânse el soarta acelui om, atât de nedreaptă, cum plânsese moartea bunicului, când îl aduseseră împușcat, în duba de pâine, până în fața casei.

Plânse, mergând în neștire, ziua și noaptea, chinuindu-l și inima și capul, care iar îi zvâcnea, să se spargă, până se făcu un senin neașteptat în ființa lui, și se pomeni în locurile de pe unde pornise ostașul.

Pe-aici știa drumul; nu era un an de când îl urcase, împreună cu mai mulți copii, porniți cu școala într-o călătorie, pe timpul vacanței, spre a cunoaște locurile mai frumoase din țară. Și era, fără îndoială, Ceahlăul, una din aceste frumuseți, pe care o cântaseră oameni de seamă. Numai că astăzi locurile se vedeau altfel decât le știuse din călătoria de vară; vară părea a fi și acuma, atât că nu era timpul amiezii, cu plina lumină a soarelui, ci se cam apropia seara. Poteca se arăta mai puțin bătută, ba uneori se pierdea cu desăvârșire în frunzișul pe care și-l tot scutura pădurea cu anii, așa că pe-alocuri merse mai mult la întâmplare.

Urca fără oprire, cu răsuflarea greoaie, dar cu un îndemn statornic al inimii. Să fi fost aici oare locul unde trebuia să ajungă, negreșit și fără întârziere?…

Pe urmă se sfârși pădurea și în față se arătă umbra greoaie a unei stânci, de zeci de ori cât statura omului — Toaca numită acum — care s-ar fi putut să fie, cu fața ei dreaptă, retezată în cremene, locul de masă al uriașilor de pe vremuri.

De-acolo înainte începea podișul, parcă neumblat de nimeni; pe unde știa el cabana, într-o văgăună, nu se vedea decât piatră goală; nici urmă că ar fi poposit pe aici oameni!

Ionică merse astfel prin iarba aburită de roua timpurie a serii, îndreptându-se către miazăzi, cum se ducea acel podiș fără nimeni… În obrazul drept, aurit, îl bătea lumina de apus a soarelui, care atingea tocmai atunci crestele îndepărtate dinspre Transilvania.

Și deodată, pe când în stânga se deschidea vederea — nefiresc de limpede în lumina palidă a orei — asupra întregii țări a Moldovei, ca de la înălțimi înzecite, că puteai desluși până și locul îndepărtat, unde Siretul se varsă în Dunăre, Ionică descoperi trei umbre omenești, pe culmea dulce de la capul podișului, numită, în limba blândă a celor de la umbra Ceahlăului, Ocolașul Mare.

Erau trei oameni, și nu se putea ști ce fac ei acolo. Decât că unul — om, dacă nu era doar o umbră, desenată în negru pe cerul de înserare — scotea sunete măiestrite dintr-o vioară, mânuind larg arcușul, cu privirea în vale. Le cânta vecinilor, sau poate muntelui, sau șesului, dacă nu soarelui. Dar, pentru oricine ar fi fost ele să fie, sunetele limpezi înveleau podișul Ceahlăului într-o mantie caldă, ca și cum i-ar fi pregătit somnul. Și dacă umbra aceea era doar o închipuire, închipuire arcușul și vioara, apoi înseamnă că venea cântul de altunde, fiindcă se auzea fără îndoială. Poate de jos, din frunza pădurii, poate din murmurul apelor care străbăteau valea, poate din satele oamenilor. Să fi fost el fumul din hornuri, ori clopoțeii cailor din poiene, ori gunguritul copiilor, ori glasul tremurat al fetelor aflate tainic la vorbă, prin portițe, cu flăcăii?…

Asupra băiatului nostru, care ajunsese aici după atâtea ocoluri, cântul avea putere de balsam, fiindcă pe loc îi pieri și neliniștea, și durerea de cap, uneori așa de chinuitoare. Și pășind el încet, spre a nu tulbura umbrele, se apropie de ele, ca să le vadă mai bine…

Cântărețul, îmbrăcat numai în negru, nu părea bătrân, decât că era tare adus de umeri. Părul îi cădea pe tâmple, fluturând la toate mișcările, dar nu-i înăsprea nici fața blajină, nici ochii ca ai căprioarei, plini de o lumină care,

pe lângă bunătate, cuprindea și tristețe și bucurie, după cum cântul lui era aci doină, aci horă.

Ionică îl știa prea bine, părea însă atât de proaspăt coborât cântărețul din lumea visării, încât i se părea că toată vraja s-ar fi rupt, numai cât i-ar fi spus numele. Și, înfiorat de acea neasemuită cântare — tot atât a omului cât și a firii — își mută ochii la al doilea.

Acesta ședea pe o piatră, cu ochii în vale, dar privirea lui părea să se ducă altunde, biruind trist depărtările. Plete negre îi cădeau aproape până pe umeri, încadrând chipul chinuit și de-o nefirească paloare. Ca și primul, avea straiele negre, însă purtate, pare-se, multă vreme, dovadă potrivnică bunăstării. Numai că, așa cum ședea el, privind ceva ce poate nu vedea nimeni, nu-și simțea sărăcia…

Al treilea ins se deosebea cu totul de primii, nu doar prin înfățișarea mai pământească, prin privirea voioasă și vie a celui gata oricând să asculte și să spună glume, ci și prin îndeletnicirea din clipa aceea.

Când unul cântă, altui visează — amândoi căutând bătăile mai adânci ale inimii — cineva trebuie să aibă grija mâncării.

Al treilea om, așezat pe un pietroi, cu spatele la apus, fără să ia seama la ultimele pâlpâiri ale soarelui care curgea topit între piscurile înroșite de foc ale Transilvaniei, mesteca mămăliga într-un ceaun, luat de pe pirostrii și proptit cu pricepere țărănească între labele lui greoaie. Avea o față rotundă, cu părul în inele, lăsat la voia întâmplării și nu prea țesălat, ca și barba crescută atât de sălbatic, încât nu-ți îngăduia să deslușești pe chipul lui decât ochii și nasul, adică putând el să vadă și să adulmece. Când se ridică — luând ceaunul de toartă — omul, care până atunci păruse nu din cei mai trupeși, se arătă ca o namilă.

— Bună seara! îi zise Ionică, stăpânit de multă sfială.

Celorlalți, încaltea, nici n-ar fi îndrăznit să le spună ceva, cu o vorbă de-a oamenilor.

— Bună seara! răspunse voios cel ce mestecase mămăliga.

Băiatul se așeză pe iarbă, lângă jeraticul pe care sfârâia pastramă de capră, întocmai ca într-o seară când cinase cu un drumeț trist între ruinele Numanciei. Și, uitându-se la omul de astă-seară, duse cu el vorba, astfel:

— Te cunosc, ori te asemuiesc cu altul?

— Ia, nu-i greu de ghicit cine-s — zise sfătos uriașul — dacă ți-i aminti că am fost și eu, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită, dintr-un sat de pe-aici (las' că-l știi!), care nici frumos până la douăzeci de

ani, nici cuminte până la treizeci, și nici bogat până la patruzeci nu m-am făcut!

— Și acum ești tot așa sărac! observă Ionică, privindu-i straiele de dimie sură, cum nu poartă lumea avută.

Omul răspunse cu voie bună, poate făcând haz de necaz, în timp ce răsturna mămăliga pe un ștergar pus de-a dreptul pe iarba înrourată a muntelui:

— Sărac așa ca în anul acesta, ca în anul trecut și ca de când sânt, niciodată n-am fost!

Băiatul îi privi iarăși alcătuirea voinică:

— Te crezusem mic de statură!

— Fiindcă mă știi de pe când începusem și eu, drăgăliță-doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei… Dar de atunci a trecut vreme!

Pe urmă omul sfătos se uită la masa pregătită și începu să râdă cu toată gura, cum îi era felul:

— Da' de ce-oi fi pregătit eu bucatele acestea?

— Fiindcă-i vremea de cină! Acum șade la masă toată lumea.

— Ei, mă copile! Toată lumea vie! Noi sântem niște umbre!

— Așa e! încuviință Ionică. Dar, cum să-ți spun, e acum o clipă de taină, sau nu știu ce se întâmplă cu mine, că vă simt vii, ca și cum ați trăi aievea, o dată cu mine,

— Bădiță! strigă uriașul către omul cu plete căzute până aproape de umeri. Ian ascultă aici ce băsneli spune băiatul acesta. Poate tu le-ai înțelege mai bine!

Atunci Ionică văzu că, în rotirea firească a stelelor, luceafărul răsărit către seară ajunsese și lucea în creștetul omului strigat fără nume, trimițându-și razele pe fruntea lui pală. Și de acolo, din înălțimea Ceahlăului, omul, ca o umbră doborâtă de tristeți câte nu cuprind lumea, îi răspunse băiatului, dar nu la vorbele de mai adineaori, ci la privirea lui, care îl învăluia îndurerată, vrăjită și întrebătoare. Nu-i răspunse, lămurindu-și taina, în vorba obișnuită a semenilor, ci în cuvinte înșirate cu măiestrie și cu tâlcuri greu de înțeles prima oară. Și zise el astfel, împletindu-și glasul cu sunetul dulce și amar de vioară:

Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri
Și niciodată n-or să vie iară,
Căci nu mă-ncântă azi, cum mă mișcară

Povești și doine, ghicitori, eresuri
Ce fruntea-mi de copil o-nseninară,
Abia-nțelese, pline de-nțelesuri…
Cu-ale tale umbre azi, în van mă-mpresuri,
O, ceas al tainei, asfințit de sară!…

Atât zise umbra și tăcu apoi, dar gândul lui dete vers mai departe, și Ionică îl auzi în sine, cum auzea și vioara. Și, din toate câte se împleteau aici, nu desprinse amărăciune, ci o bucurie care-i învălui inima, fiindcă toate acele trei umbre aveau inima lui în palme și i-o încălzeau, fiecare cu altă putere…

La un timp umbrele se topiră pe rând, cum se topeau culmile care înconjurau zarea. Rămase încă o vreme cântărețul din strune, zicându-și doina și hora. Pe urmă el lăsă vioara, păstrând doar arcușul, și își deschise amândouă brațele către vale — și tot atât către cerul serii. Și oricât îi era de chinuită făptura, cu umeri așa de aduși, de parcă avea în spinare toate poverile lumii, din el se desprindea atâta putere, încât la semnul lui încremeni toată firea. Iar când lăsă brațele, firea îi răspunse cu toate glasurile pe care le poate prinde auzul și sufletul oamenilor. Cântecul de mai înainte, de vioară, plutea încă în aer, înmulțindu-și ecoul. Și pe el prinseră să se adune — potrivindu-se între ele cum se potrivesc culorile florilor — și glasul muntelui, și al dealurilor, și al câmpiei. Brazi și păltinași cântau laolaltă cu râul din vale, iar izvoarele susurând se adăugau melodiei. Cântau laolaltă și stânca, și glia. Cântau pomul, și ogorul, și privighetoarea și, sus, ciocârlia… Cântau și talanga stânei, și tulnicul de la munte, și cornul vânătorului — și nu numai ele…

Nu era de astăzi cântarea, ci de totdeauna, și nu i se întregeau ei doar aceste locuri din preajma Ceahlăului, ci întreagă țara. Și dacă pieriseră umbrele de mai adineaori, altele încă se aflau în preajmă, fiecare din ele îmbogățind rapsodia.

Veneau umbrele ca la sfat de taină, purtând într-o mână facle care dau lumină, în cealaltă tomuri, cu știința lumii, sau peneluri de folos picturii, sau condeiul, cu darul de-a pune în scris gândul omului. Și-atâta sclipire răspândeau făcliile, încât tot Ceahlăul luă lumina zilei…

Nu zăbovise, după credința lui, mai mult decât o noapte pe înălțimea Ceahlăului, fiindcă îl tot îmboldea gândul să ajungă undeva, fără întârziere. Dar, după prea scurtul popas, când coborî povârnișul pe aceleași locuri pe unde urcase cu o zi mai devreme, valea Bistriței se schimbase ca printr-o minune. O apă nesfârșită se întindea acolo, acoperind dealurile, strecurându-se printre ele, de-a lungul văilor, alcătuind istmuri și fiorduri ca în alte părți ale lumii, dar fără răceala scandinavă din vecinătatea polului. Era tocmai vreme de primăvară… Pe țărmurile înverzite, pomii în floare se oglindeau în apa de limpezimea izvoarelor, alcătuind, cât ținea valea, lungi dantele albe, cum nu poate împleti nici cea mai răbdătoare, cea mai iscusită mână.

Iar peste acest peisaj nou, născocit parcă de zâne, se revărsa din înălțimea Ceahlăului vechea rapsodie, pe care văile, înmulțind-o, o făceau încă și mai sonoră. Și ca totul să aibă asemănare cu basmul, Ionică zări curând o lebădă albă, venind de-a lungul fiordurilor și îndreptându-se spre locul unde se afla el, ca și când l-ar fi căutat anume. Mergea însă cu altă viteză decât lebedele aievea, mai repede chiar decât cele din legendă, născute din închipuirea oamenilor. Astfel că nu trecu mult timp până să-și arate mai deslușit formele; era un vaporaș mânat de motoare, având din înfățișarea pasării cu care fusese asemuit adineauri doar desăvârșirea mișcării și culoarea albă, plină de strălucire.

Vaporașul, împodobit cu ghirlande și ramuri, opri la țărm, fără să-l fi chemat nimeni. Zgomotul motoarelor se împletea cu rapsodia, de parcă l-ar fi pus pe note, măiestru, compozitorul.

Omul care stătea la cârmă, în haine albe de sărbătoare, zise, așezându-și și el glasul în armonie cu toate înconjurătoarele:

— Haide, băiete! Vino!…

Ionică nu așteptă a doua poftire. Doi marinari, gătiți ca și căpitanul, îi întinseră mâinile, săltându-l peste copastie, după care vaporașul își reluă drumul.

— Ce faceți pe-aici? întrebă Ionică de îndată ce își veni puțintel în fire.

Căpitanul întoarse capul, de la cârmă:

— Te căutam pe tine!

Avea mustăți albe, dar încolo părea voinic, poate chiar tânăr, cu fața netedă și numai zâmbet de voie bună. Și cei doi marinari, care încadrau musafirul, stând drepți, de parcă ar fi fost garda lui de onoare, zâmbeau, și

pe fețele lor, ca pe tot ce se vedea de-a lungul văii, se citea mulțumire și voie bună. Ionică păstra totuși multă nedumerire.

— Dar unde mergem?

Atunci căpitanul își duse, tainic, un deget la gură:

— Nu întreba! Ai să vezi singur!… Nu puteam să începem fără tine! Te așteaptă toată lumea!

— Voi… sânteți oameni adevărați, sau din închipuire?

— Adevărați, după toate semnele!

— Dar cum de mă vedeți? Pe mine oamenii nu mă văd decât în împrejurări cu totul speciale.

— Poate și acum o fi o împrejurare de aceea! răspunse căpitanul, fără a mai adăuga altă lămurire.

Nu ținu mult timp acest drum de basm, în umbra Ceahlăului, pe apa care oglindea, în mijloc, albastru bolții senine, iar pe margini verdele proaspăt al dealurilor cu bogata dantelă a florilor. Un zid de netrecut se ivi în față, închizând valea, între doi umeri de stâncă, dar se cunoștea că nu-i pus de natură acolo, deosebindu-se de toate câte se aflau în juru-i prin linia lui dreaptă, trasă — ai fi zis — cu teul pe planșetele inginerilor și având altă frumusețe decât a Ceahlăului. Se cunoștea că nu-i răsărit dintr-o zvârcolire a scoarței, întâmplătoare și uneori nebună, ca toate de pe pământ câte alcătuiesc geografia. Se simțea, ce mai încoace și-ncolo, rigla, compasul și echerul, planul arhitectului și calculul inginerului; mintea omenească închipuise acest adaus la natură, și-l înfăptuiseră — precum putea să vadă oricine — brațele oamenilor.

De altminteri, oamenii se și aflau de față, înșiruiți pe toată lungimea lucrării, și cei care nu încăpuseră ocupau înălțimile, atât de mulți, că piatra pe care stăteau părea vie. Numai că își schimbaseră hainele săptămânii, care ar fi dovedit munca lor lungă și continuă — la îndoitul fierului, la turnatul betonului — și aveau haine de sărbătoare. Peste capetele lor fluturau steaguri roșii și tricolore, și freamătul flamurilor, împreună cu răsuflarea acelor mii de oameni, se împletea cu ampla rapsodie a firii.

Când Ionică puse piciorul pe baraj, oamenii îl înconjurară, cu fețele zâmbitoare. În uralele care se porniră deodată, unul din ei ieși în față și-i întinse băiatului o cheie de aur.

— Îți predau — zise el — cheia hidrocentralei!

Nespus de mult se rușină băiatul că i se făcea asemenea cinste, pe care n-ar fi visat-o, chiar dacă i-ar fi lipsit cu totul sfiala și modestia.

— Dar eu n-am pus aici nici o piatră! N-am nici un merit!

Omul care-i vorbise îl lămuri îndată tot tâlcul întâmplării:

— Ai să pui alte pietre, când vei avea putere! Îți dăm o cheie; tu să faci din ea zece! Meritul tău e viitorul!

Atunci toată suflarea aceea de oameni începu să bată din palme, stârnind un ropot care, desigur, se auzea până în vârful Ceahlăului. Deși foarte tulburat și fâstâcit mai cu seamă, Ionică se socoti dator să răspundă cu o cuvântare. Îndată fu poftit la tribună, înconjurat numai de microfoane. Câteva clipe băiatul rămase cu ochii pe pânza roșie, care învelea tribuna, ca să-și adune gândurile, cum face oricine în împrejurări asemănătoare. Când ridică privirea, descoperi în față hăul care se deschidea către vale, și se clătină, gata-gata să-l ia amețeala. Abia acum, când vedea peretele barajului în partea lui goală, își dădea seama din ce adâncimi pornea și la ce înălțimi ajungea betonul. Și, uitând că orice vorbă i-o prindeau microfoanele, exclamă, exprimându-și uimirea, în vorbe nepotrivite cu o cuvântare solemnă:

— Aoleu! Da' știu c-ați muncit ceva, nene!

Și praf se făcu atunci în capul lui restul cuvântării, fiindcă de pretutindeni izbucniră aplauze. Ce vorbe să găsești cu mintea, când huiau munții și văile, și oamenii nu mai conteneau cu bătutul din palme? Ionică stătea zăpăcit la tribună, încercând să adune în cap gândurile de mai înainte, spre a le rosti apoi cu glas tare.

„Va să zică, dragi tovarăși — repeta el în gând cuvântarea — o făcurăți! Corbul, pe care l-am întâlnit în mai multe rânduri și care, pe lângă alte obiceiuri rele, îl are și pe cel al cobelii, spunea că asta nu-i treabă pe puterile oamenilor. Spuse el, adică, îngust fiind la minte și pizmaș la inimă, că omul nu trebuie să înfrunte firea, care ne este stăpână. Îl cunosc bine, și de-ar fi aici știu ce-ar croncăni, hainul! Că, mai la urma urmelor, cum o să faceți din apă lumină? Dar, după cum se vede, voi o și făcurăți…"

Aplauzele nu se sfârșeau, ca și cum pentru o vorbă spusă de el — ia, așa, cum ii ieșise din inimă — oamenii, aveau să-l laude toată ziua. Și Ionică își reluă în gând cuvântarea:

„Vorba lungă, sărăcia omului! Cunoașteți zicala, iar eu o cunosc foarte bine, fiindcă am scris-o de nenumărate ori în caietul de caligrafie. Vorbim uneori mai mult decât e nevoie, bunăoară chiar și noi câteodată, la ședințele pionierilor. Unii vorbesc fiindcă le place să-și asculte propria lor vorbă, cu fudulie. Alții, ca să-i asculte ceilalți, să le aplaude oratoria. Mai sânt și unii

care vorbesc spre a trage spuza pe turta lor, uitând că, dacă sântem tovarăși, trebuie să coacem bine turta tuturora. Dar de ce pentru aceste cusururi să condamnăm cuvântul în întregime? Vorbirea, fiind o însușire a omului, se cade s-o ascultăm totdeauna, iar părerea noastră să ne-o dăm la urmă. Căci, ce mai tura-vura, din vorbă se alege, după cum știți, adevărul!“

Pas de spune un cuvânt din toate acestea, nu lipsite de chibzuință și istețime. Oamenii aplaudau într-una, și soarele cobora către seară, cu mare repeziciune.

„Nu-i mult timp — zicea Ionică în sine, socotind că tot are să vină clipa când să-și dezvăluie gândul cu glas tare în fața mulțimilor — nu-i mult timp de când, ivindu-se prilejul, am stat de vorbă cu faraonul Keops, care a făcut cea mai mare piramidă din lume. Adică, el a avut numai ideea, că treaba au făcut-o oamenii. Am cercetat ce s-a construit acolo, și recunosc că treaba a izbutit bine, dovadă că stă în picioare după atâtea milenii. Dar ce folos? se va întreba fiecare… Numai așa, spre a rămâne ca o ciudățenie a istoriei? A adăpostit ea pe cineva, în afară de o mumie? Îi ține cuiva de cald? Face viața lumii mai bună? Da’ de unde!… Va să zică, munca oamenilor s-a dovedit temeinică, iscusința — nu mai vorbesc — poate să ne uimească până și pe noi, care lucrăm cu beton, cu fier, cu fel de fel de mașini și de macarale. În schimb ideea, dragi tovarăși, ducă-se în pustiu sau pe apa Nilului!… Aici însă, pe cât de iscusită și de temeinică a fost munca voastră, pe atât de înțeleaptă a fost și ideea. Îngăduiți-mi, dar, să vă felicit călduros și din toată inima!“

Spune o vorbă, dacă poți, în acele aplauze care, în loc să contenească, deveneau mai furtunoase, oră cu oră. Se cunoștea că oamenii care turnaseră betonul aveau mușchi zdraveni și palmele bune. Pe negândite se făcuse seară, iar acum cădea întunericul.

Omul care îi încredințase cheia lui Ionică se urcă alături de el, la tribună, și îi strigă în ureche, altfel nu i s-ar fi auzit glasul în uralele neostenite ale mulțimii:

— Dă drumul la lumină!

Băiatul se supuse, potrivi cheia în tabloul de telecomandă, pus la îndemână în vederea serbării, și-o suci așa cum îi arăta săgeata indicatorului, că doar știa și el ce-i aceea o uzină! Nu-și sfârși bine mișcarea, că de pretutindeni țâșniră jerbe de lumină, prefăcând noaptea care se lăsase în ziuă. Dar nu doar aici, ci pe toată valea, până la câmpie, iar în sus, până în înălțimea Ceahlăului, de unde tot mai răsuna rapsodia,

îmbogățită de uralele oamenilor, înscrise parcă și ele pe feluritele voci ale partiturii.

Și-abia după aceea urmă clipa de tăcere pe care Ionică o așteptase atâta timp, pregătindu-și în gând cuvântarea. Numai că, fermecat de strălucirea electricității care prefăcea noaptea în feerie, el uită tot ce-și pregătise în gând ca tot oratorul; uită chiar și pledoaria în folosul vorbirii, și zise numai atât, în mijlocul microfoanelor:

— Celor ce-ați gândit, celor ce-ați muncit, vă mulțumesc pentru lumină!

Apoi, fiindcă era pățit, adăugă repede, înainte de a reîncepe aplauzele mulțimii:

— Vă făgăduiesc să dau de zece ori mai multă celor ce vin după mine!

Și cum spuse aceste cuvinte, un fior îi străbătu ființa plăpândă, atât de greu încercată în ultimele zile: știa unde trebuia să fie, își amintise deodată, abia acuma — și o grea neliniște puse stăpânire pe el, la gândul că are să-și piardă cuvântul, dacă nu ajunge la vreme.

— Vă mulțumesc pentru primire, dar trebuie să plec numaidecât! Sânt în întârziere, îi spuse omului care îi dăduse cheia și îi zâmbea cu prietenie.

Bineînțeles că i se puse la dispoziție o mașină; Ionică însă refuză această înlesnire, dar nu — cum s-ar crede — numai din modestie.

— Să vedeți — încercă el să explice încurcătura — acolo unde mă duc eu, cum să vă spun… nu s-au născut încă mașinile!

Apoi porni în mare grabă, luând drumul pe sub munte, străbătând valurile de lumină care îl urmăriră multă vreme, ca și aplauzele mulțimii.

Mergea pe o potecă de piatră, dar nu-i simțea asprimile, fiind îmbrăcată în cetină, parcă anume spre a înlesni drumeția. În fiecare frunzuliță de brad se răsfrângea lumina din vale, astfel că pădurea părea pregătită pentru o strălucită serbare a zânelor.

Și cum mergea Ionică astfel, zorind pasul, auzi zgomot domol de copite, și la un cot al potecii dădu cu ochii de o iepșoară care suia pe îndelete costișa, minunându-se de atâta lumină.

— Hai, încalecă, că te duc fuga! zise această făptură cumsecade, luând glasul omului.

— Ia te uită! se minună Ionică. Pot să jur că te cunosc foarte bine!

— N-ar fi de mirare!

— Tu nu ești Pisicuța lui…

— Nu-i spune numele! îl opri iepșoara. Dacă mă cunoști pe mine, pe el îl cunoști mai abitir, fără îndoială… Socot că ai încredere să te scot de pe

aceste coclauri!

— O, știu! Le cunoști foarte bine! Dar unde l-ai lăsat pe stăpânul tău astă-seară?

Iepșoara lăcrimă, cu o tristețe pe care unii nu i-o recunosc animalului:

— Ei, sărmanul! E și el acolo unde se duc la urmă toți oamenii, la sfatul de taină al umbrelor bune!

— Chiar umbră să fie — dădu răspuns Ionică vorbelor spuse de iepșoară — vie are să rămână umbra lui bună, cât timp au să stea în picioare acești munți din preajmă, pe care odinioară i-ați cercetat împreună!

Auzind așa, pădurea își vesti încuviințarea, începând să freamăte, unindu-și glasul cu vechea și ampla cântare venită din înălțime. Și în această statornică rapsodie, între sunetele viorilor și violoncelelor, al flautelor și oboaielor, al trompetelor și al țimbalelor, și al tuturor sunetelor pe care le scot coarda, lemnul și alama mânuite cu măiestrie, se amestecau cu glasul poetului, și vorba de duh a povestitorului, și mărturia drumețului îndrăgostit de natură, și zgomotul de ciocan al muncitorului, și detunătura trotilului când rupe stânca, deschizând drum omului, și vuietul apelor în turbine, și zumzetul mașinilor care dau lumină — ridicând cu toatele, la înălțimi nemăsurate față de înălțimea Ceahlăului, imn de slavă celui bun și vrednic, de ieri, de azi și de mâine.

Iar Ionică în acest timp gonea călare spre locul unde îl chema datoria, zburând cu iuțeala vântului și a gândului, ca în basme, fiindcă blajinei și bătrânei iepșoare a lui Calistrat Hogaș îi crescuseră aripi, spre a se întregi feeria.

Către zorii zilei erau în plină câmpie, când, la umbra unui gorun care creștea acolo poate de pe vremea lui Ștefan cel Mare, Ionică văzu o bătrână, și o văzu, desigur, și iepșoara, fiindcă se opri de la sine. Bătrâna măsese pesemne acolo, și acum tocmai se pregătea să-și urmeze drumul.

— Bună dimineața, mătușică! îi vorbi băiatul, socotind că apoi s-o întrebe dacă nu are cumva vreo nevoie în care să-i dea ajutorul.

— Bună dimineața, copile! îi răspunse bătrâna. Stai jos să te odihnești o țâră.

— Nu pot, fiindcă sânt în întârziere! Voiam doar să știu dacă ți-aș fi de vreun folos. Altfel mă grăbesc din cale-afară.

— Nu-ți fie teamă; ai să ajungi la vreme!

Cu aceste cuvinte, pe chipul bătrânei se ivi un zâmbet care spunea mai multe decât vorba rostită parcă într-o doară. Ionică o privi cu multă mirare.

— Dar de unde știi dumneata că am să ajung la vreme, când nu știi mai întâi care mi-e drumul?

— Eu le știu pe toate tot ce se întâmplă în lume! Știu că ai lăsat în primejdie un om bun, care îți ține locul la închisoare, și te grăbești într-acolo, ca să nu ispășească el pedeapsa în locul tău, fără vină. Faci foarte bine, de vreme ce i-ai făgăduit că ai să te întorci fără întârziere!

— Am fost foarte supărat și foarte neliniștit, mărturisi Ionică. Sânt tare obosit și mă doare așa rău capul în unele ore, încât nu mai țineam minte care mi-era datoria. Dar te rog să mă crezi, mătușico, n-aș mai avea liniște până în ceasul din urmă, dacă bietul om ar ispăși pentru mine!

— Așa e! Du-te îndegrabă și scoate-l la lumină!

— Mulțumesc pentru vorba bună! Dar te mai întrebai o dată, mătușico: ai cumva vreo nevoie? Sânt gata să te ajut, cât mă pricep și cât mă țin mădularele.

— Nevoia pe care o am nu poți s-o mulțumești tu, copile! De mult timp caut pe cineva, colindând drumurile, dar cum să-l găsesc, dacă nici nu știu cine-i?

— Cum vine asta?! se miră băiatul, uitându-se bănuitor la bătrână. Mai adineaori spuneai că știi tot ce se întâmplă în lume!

— Daa!… Tot ce se întâmplă cu alții, dar nu și cu mine!

Dacă n-ar fi dat dovadă că îi cunoaște gândurile și drumul, Ionică ar fi fost îndreptățit să creadă că biata bătrână nu-i tocmai în toată firea. Privind-o mai cu luare-aminte, ceva i se păru ciudat în înfățișarea ei — nu alta, decât că o mai zărise parcă undeva, și parcă-i mai auzise și vorba blajină.

Pe când el își rumega această nedumerire, bătrâna zise mai departe, arătându-și încurcătura:

— Iată, mă copile, caut pe cineva care m-a ajutat într-o nevoie, că n-am liniște până nu i-oi mulțumi cum se cuvine. Dar de un’ să-l iau? Să fi fost bărbat, să fi fost femeie? Aveam o dăsagă grea cu mine, și cum nu mă mai țineau puterile…

Băiatul tresări fără voie.

— O sacoșă cu cartofi! îi scăpă vorba din gură. Într-o după-amiază, la autobuz, când era îmbulzeală!

— Tu ești! strigă atunci bătrâna, cuprinsă de bucurie. Bine că te-am găsit, copile! Vino să te îmbrățișez, că ești drept și ai inimă bună… Și-acum

cere-mi ce vrei! Orice dorință a ta stă în puterea-mi s-o aduc la îndeplinire!

— Dar cine ești tu?

Bătrâna se codi puțin, ferindu-și ochii cu oarecare sfiiciune:

— Ce să mai vorbim de pomană!? M-ai crede dacă ți-aș spune că sânt Sfânta Vineri?

Ionică răspunse stânjenit, fiindcă îi părea rău s-o supere pe bătrână:

— Aș vrea să te cred, dar după câte am văzut eu în lume, după ce am fost chiar și în Cosmos…

— Atunci numește-mă Mătușa cea Bună! Și spune-mi, ce-ai dori să-mi ceri?

— Altceva nimic, decât dacă ai putea să-mi arăți drumul.

— Mergi drept încotro te duc gândurile bune, și ai să ajungi unde ți-este țelul. Dar bagă de seamă, multe ispite și multe rele au să-ți stea în cale. Vrăjitoarea nu, c-o am în puterea mea. Pe zmeu l-am ucis; i-au rămas numai puii, care n-or îndrăzni să se pună cu tine. Acele rele o să ți le aducă mai ales Căpcăunul. Împotriva lui îți dăruiesc peria, oglinda și pieptenele pe care le știi din poveste. Când va fi nevoie, nu pregeta să le folosești, în numele binelui!

Atât zise Mătușa cea Bună, și pieri de la umbra gorunului.

— Haide, Pisicuțo, să ne căutăm drumul! strigă Ionică spre iepșoara de tovărășie.

Aceasta mai rupse un smoc din iarba plină de rouă, apoi, întremată de popas și de hrană, necheză vioaie, cu capul în soarele care răsărea dintre holde, în zarea câmpiei.

— Gata sânt, stăpâne!

Și tropotul copitelor se ridică până Ia ceruri. Cal și călăreț goneau mâncând norii, având călăuză gândurile bune…

Fapta de laudă omului nu cunoaște ocoluri, și așa se vădea a fi drumul: o linie dreaptă, peste câmpie, peste văioage și dâmburi, peste pâraie, prin livezi, zăvoaie și crânguri, prin locuri care nu erau totdeauna cele mai ușoare pentru călăreț și pentru copitele calului.

Așa merseră, pe nerăsuflate și zorind amândoi să câștige vremea, până ce, spre amiaza zilei, ajunseră la un râu mare. Era o apă învolburată și cenușie, care se umflase de ploi și dădea peste maluri. Mai la deal, să fi fost

cinci sute de pași până acolo, se vedea un pod, cu bolți largi de piatră, bine lucrat, că nu l-ar fi putut lua nici cele mai umflate șuvoaie. La vale, și nu mai departe decât era primul, se vedea încă unul, mai temeinic lucrat, deși n-ar fi fost nevoie de risipa aceea. Se ținea bâlci prin partea locului, după semne, sau poate petrecere și serbare, fiindcă la amândouă podurile se înghesuia lume, pusă pe chef și pe glumă. Muzică veselă se ridica în aer, împreună cu mirosul îmbietor al fripturilor care musteau pe grătare, al gogoșilor sfârâind în tigaie. Mișunau negustorii de acadele, lăudându-și marfa și făcând pofticios pe oricine, nu doar pe copii, ci și pe oameni, că toți cumpărau și își umflau obrajii, ba cu caramele, ba cu bețișoare, bigi-bigi și câte și mai câte felurite bomboane. În alte locuri, se învârteau călușeii, săltau bărcile zburătoare, pocneau artificii, ridicând stele colorate în aer. Comedianți îmbrăcați ca irozi pofteau mulțimea la circ, făgăduind acrobații colosale, triplu salt la trapez, dublu bambus în dinți, echilibrul elefantului pe două fire de paie, și chiar unele mai dihai, cu oameni și cu animale, care făceau lumea să se înghesuie la intrare.

Cărui copil nu-i place bâlciul, cu toate ale lui, și circul, și menajeria unde poți vedea animale din toată lumea, ba chiar din cele nevăzute de nimeni?!

Mare ispită îi căzuse lui Ionică în cale, și bun ar fi fost popasul de prânz în locul acela! Încaltea Pisicuța, care zburase și gonise fără preget multe ore, ajutându-se când de aripi, când de picioare, ar fi dorit și-ar fi fost îndreptățită să capete, dacă nu o traistă de ovăz, măcar o mână de paie.

— Să facem popas, stăpâne! zise ea, căutând cu jind la izlazul unde, pe lângă căruțe, odihneau caii țăranilor.

— S-ar cuveni, și chiar ar fi nevoie! recunoscu băiatul. Dar ca să ne abatem pe-acolo ar însemna să ne părăsim calea. Drumul nostru nu îngăduie ocoluri, oricât ar fi ispita de mare!

— De zburat, nu mă mai ajută aripile, bag seama. Și doar n-o să trecem prin apă! se codi iepșoara.

— Ba tocmai!

— Dar e adâncă, stăpâne! Și involburată! Și abia i se vede malul!

— N-am încotro! răspunse băiatul. Trebuie să-mi încerc puterile!

— Dacă-i așa cum am să te las în nevoie?

Atât zise iepșoara și se aruncă în valuri. Oamenii de la bâlciuri rămaseră cu gurile căscate, văzând această trăsnaie. Să înfrunți o asemenea apă vijelioasă, când ai la îndemână două poduri, nu unul?! Îndată, mulțimea se

îmbulzi pe mal, să vadă urmarea. Tăcură muzicile, se opriră călușeii și bărcile zburătoare, se opri circul, iar acrobații, cu dansatoarea pe sârmă, cu clovnii, dădură fuga la gârlă. Ba veniră chiar și animalele de la menajerie, maimuțele, urșii, leii, tigrii și elefantul care făcea echilibru pe două fire de paie. Negustorii de acadele și bargagiii stăteau mofluzi, cu buzele umflate, fiindcă fugeau mușterii. Gogoșile din tigăi începură să se dezumfle, să-și piardă rumeneala, revenind la forma aluatului, îndesate și albe, fiindcă focurile se stinseseră de la sine. Cât despre fripturile de pe grătare încetară să mai sfârâie, se strânseră laolaltă, câte două, câte patru, lipindu-se cum erau înainte de a le tăia măcelarul; și dacă ar mai fi ținut mult așa, n-ar fi fost de nici o mirare să-și recapete forma deplină, plus pielea, și să învie, prefăcându-se în vacă și oaie.

În acest timp, cal și călăreț se pierduseră în mijlocul valurilor. Pisicuța ținea afară doar nările, iar lui Ionică apa îi ajungea până la umeri. Vuia râul, încercând să-i ducă la vale, dar în chipul cel mai ciudat, de neînțeles celor care priveau de pe maluri, nu-i scotea din drum nici cu un lat de palmă; înotau de parcă ar fi mers după sfoară, numai că, spre a rămâne credincioși gândului — fiindcă gândul bun îi ducea într-acolo — amândurora li se cerea neînchipuită strădanie.

Când fură pe malul celălalt, Ionică abia își mai trăgea răsuflarea, iar biata iepșoara cu greu se mai ținea pe picioare.

— Mare fu lupta, stăpâne!

— Dar am sfârșit-o cu bine!

Goneau iarăși acuma, pe același drum care nu îngăduia ocolurile: vântul rece, pătrunzând prin veșmintele ude, îmbrăca trupul lui Ionică în gheață și tremur. Și după ce tremură astfel o vreme, din haine începu să iasă aburi, ca de pe bălțile calde, la căderea răcoroasă a serii. În locul frigului, băiatul simți dogoreală, iar mai târziu o durere vie în creier. Ochii i se împăienjeneau, era istovit de atâta cale, dar gândul nu-i dădea odihnă — și astfel câmpul se mistuia sub copitele calului.

— Numai de m-aș ține până la urmă! zise Ionică.

Pisicuța își flutură coama:

— Nu-ți pierde firea, stăpâne!

Pe seară, după ce trecuseră peste dealuri, peste râpe, peste câmpuri brăzdate de râuri, neputând ocoli nici o piedică aflată în cale, drept în față se ivi un munte care, dacă nu era înalt până la ceruri, în schimb le închidea drumul. Ionică descălecă și scoase un oftat, din adâncul inimii.

— Îți mulțumesc că m-ai adus până aici! îi zise iepșoarei. Mai departe am să mă duc singur; asemenea urcuș nu-i de tine!

— Și de ce, stăpâne? Tot pe coaste de munte am umblat, de când mă știu pe lume!

— Aici n-ai să poți răzbate! Piscul care ne taie calea e numai stâncă goală!

— Dar fără mine n-ai să-l poți urca! Suie!

Când Ionică fu iar în șa, credincioasa și vrednica lui însoțitoare prinse să urce povârnișul, cu puteri de care n-ai fi crezut-o în stare. Se ivea câte o crăpătură de stâncă, ici și colo; ea își făcea vânt să zboare prin aer, folosind ultima vlagă din aripi; dedesubt se căscau prăpăstii, de îți dădeau amețeală. Sub copitele ei cremenea scotea scântei, și acestea, luate de vânt, se amestecau pe cer cu stelele care tocmai începeau să răsară. Câte o stâncă, desprinsă din munte sub tropotul calului, se prăbușea și se rostogolea la vale, sfârtecând copacii, bușind în tăpșane, spulberând apa izvoarelor și prefăcând-o în ploaie.

Călărețul nostru se ținea cu amândouă mâinile de coamă, altfel ar fi căzut pe spate, și de-a dura s-ar fi dus, tocmai până-n vale, așa de pieptiș era aici povârnișul, și numai piatră goală! Dar Pisicuța îl urca vitează, de parcă ar fi avut înlesnirea mâței căreia îi purta numele. Numai că nu avea nici un fel de înlesnire, sărmana, ci folosea aceeași trudă cu a omului care suie, cățărându-se din stâncă în stâncă, alunecând, zdrobindu-și genunchii, prăvălindu-se și ridicându-se iarăși, fiindcă de mult își pierduse ajutorul aripilor. Iar când stânca, aproape de piscul pus așa de nepotrivit în cale, începu să se zvârcolească, arătându-și toanele, căci nu cunoscuse până azi, și nu îndura, potcoavele calului, Pisicuța își continuă urcușul, târându-se pe burtă, toată numai o rană, apucându-se cu dinții de piatră, gemând, icnind, lăsând în urmă o dâră de sânge care arăta drumul, mai drept decât dacă l-ar fi tras cu linia…

O noapte întreagă ținuse această caznă; atunci când ajungeau ei sus, în spate răsărea și soarele. Coborâșul de aici încolo se arăta a fi o plimbare; coaste line, împletite cu văioage mergeau tot așa, până unde ajungea și privirea, la niște grădini îndepărtate, că tot orizontul părea numai o floare…

Pisicuța însă, după ce privi tristă acest îmbietor colț de lume, se lăsă la pământ și zise cu jale:

— Stăpâne, am trecut greul, numai că de-aici înainte îi face drumul singur! Rău îmi pare să te las tocmai acuma!

Și vorbind ea așa, ochii ei lăcrămau ca ai oamenilor.

Ionică îngenunche, îi luă botul în palme:

— Aștept să te odihnești. Ești istovită, biata de tine!… Iată acolo o fâneață… mă duc să-ți aduc demâncare.

— Nu mâncarea îmi lipsește… S-a terminat duhul din mine.

— Dar tu ai șapte vieți; nu ești ca toți caii!

— Drumul m-a sfârșit, și mă sfârșea să fi avut încă pe-atâtea vieți câte am lăsat în urmă. Dar să știi atât, că nu-mi pare rău, fiindcă ești un băiat plin de inimă. Mergi tot așa și de-aici încolo!

Pisicuța adulmecă în aer.

— Fii cu luare-aminte! mai zise ea. Răul ne dă târcoale!

Apoi închise ochii, și răsuflarea pe care Ionică i-o simțea în palme se stinse; atunci mâinile lui înghețară. Și tot atunci se auzi în aer o voce croncănitoare:

— Acum e a mea! Hai, du-te și las-o drepturilor mele!

Corbul se rotea pe deasupra, bătând repede din aripi și croncănind amenințător, fiindcă era mort de foame.

— Piei, spurcăciune! Piei, cobe nesăturată! strigă băiatul.

Pasărea croncăni, pusă pe harță:

— Nu întârzia! Du-te, și lasă-mi-o!

— N-am să ți-o las! A fost o ființă bună și credincioasă, și-aș fi un nemernic dacă aș părăsi-o în ghearele tale!

— Vrei s-o îngropi? croncăni batjocoritor corbul. N-ai sapă! Și la o palmă sub pământ e stâncă tare. Încearcă!

Cuprins de scârbă și disperare, Ionică râcâi cu degetele fără să țină seama că le făcea să sângereze și, într-adevăr, numaidecât dădu de piatră.

— Du-te, băiete, du-te! îl cicălea pasărea hrăpăreață. Să nu întârzii! Știi că ai altă datorie!

— Nu ți-o las, de-ar fi să-mi dau viața! răspunse învrăjbit băiatul.

Și se puse pe treabă. Peste leșul iepșoarei credincioase clădi piatră cu piatră, adăpost greu și trainic, să nu-l poată surpa ghearele corbului, nici ciocul lui care fărâmă și oase. Erau pietre mari, cum se găseau pe creastă, unele mai grele decât el, dar, împingând, opintindu-se, icnind, cu spinarea frântă, cu brațele însângerate, le aduse pe toate și le îngrămădi laolaltă.

Se făcuse amiaza când totul fu gata. Corbul de mult nu mai era acolo; plecase croncănind, să-și caute norocul murdar prin vreo altă parte. Desigur, el fusese solul răului pe care îl adulmecase Pisicuța înainte de a-și da duhul

în pace. Oricât era de îndurerat Ionică de pieirea acestei bune tovarășe, nu mai putea zăbovi acolo, unde de altminteri nu mai avea ce face, decât să verse o lacrimă.

Și, cu ochii uzi, porni la drum, având drept împăcare gândul că răul se dusese departe…

Dar răul nu are numai un chip, ceea ce curând urma să se dovedească…

Nu mersese băiatul un sfert din calea limpede spre acele grădini fermecate, când, fără veste, cerul se întunecă și începu să verse dintr-o parte trăsnete năprasnice, din alta, tunete, iar de deasupra, ploaie cu găleata.

Ionică își pipăi în sân cele trei lucrușoare dăruite de Mătușa cea Bună; nu știa dacă o să mai aibă nevoie de ele, totuși nu se cuvenea să le piardă. Cădea trăsnetul în fața lui, împroșcând pământul în sus, ca ghiuleaua, și pământul răscolit îl aducea la loc potopul, așa că locurile rămâneau neschimbate. Câte o răbufnire de vânt, venită din urmă, îl ridica pe sus și-l arunca la o sută de pași mai departe. Dar când vântul acela, cum nu se mai pomenise vreodată, îl izbea dintr-o coastă, smucindu-l, trăgând de el să-l scoată din calea cea dreaptă, drumețul se trântea la pământ, fără să-i pese că peste el treceau șuvoaiele înspumate, își înfigea unghiile, coatele, genunchii în clisa vâscoasă, și stătea așa, încleștat, gata să se țină și cu dinții de iarbă, până ce răbufnirea, înfrântă, se ducea la naiba.

Cine-ar mai fi putut să știe ce oră a zilei era, cum treceau ceasurile, când în jur plutea întuneric de noapte, sfâșiat numai de fulgere, câteodată? Cum ar mai fi putut să știe băiatul câtă din apa care curgea pe el era nădușeală, și câtă ploaie nesăturată? Și cine ar fi putut să-i spună dacă asemenea cumplită dezlănțuire a firii urma să aibă un capăt?…

Pe seară, când Ionică ajunse la grădinile fermecate, furtuna rămăsese în urmă. Pe-aici nici măcar nu plouase; locurile erau îmbietoare, pașnice și înmiresmate.

Creșteau, cât vedeai cu ochii, într-o parte și-n alta, arbori și flori din țările reci și din țările calde, deprinse cu acest trai laolaltă: mesteacănul, pinul cu eucaliptul de la tropice și cu baobabul, pinul negru cu palmierul, mărul domnesc cu portocalul, cireșul și corcodușul cu bananul și cocotierul, stejarul cu cedrul și cu măslinul, fagul cu platanul, laleaua cu lotusul, liliacul cu mimoza sfioasă…

Și toate acestea, în fermecata lor înfrățire, își dăruiau trecătorului fructele, floarea, mireasma și adăpostul.

La capătul puterilor, Ionică hotărî să mâie aici peste noapte și, după ce își potoli foamea cu atâtea soiuri de fructe câte ofereau ramurile, se culcă pe frunze de palmier ca în Africa, sub umbrela ocrotitoare a unui măslin asiatic, își puse drept căpătâi, ca să n-o piardă, legătura cu cele trei lucrușoare și adormi, încredințat că în această grădină a păcii n-aveau cum să intre relele și vrăjmașii.

Adânc fu somnul băiatului, după ce zile și nopți pe ochii lui nu se mai întâlnise geană cu geană, adânc, dar chinuit de neliniști care îl făceau să se zbuciume pe frunzele palmierului, calde. Era o forfotă ciudată în jur, poate copacii umblau noaptea, luându-și picioare, ca oamenii, și unii chiar îi dădeau târcoale; ba parcă și vorbeau, fiindcă, deși în somn adânc, auzi glasuri, în chip deslușit:

— Lăsați-i capul mai jos!

O mână îi sprijini grumazul, încordat și înțepenit. Văzu, printre gene și ca prin vis, trei umbre la căpătâiul lui. Îi era peste putință să se trezească, să deschidă ochii mai mult. Și-apoi umbrele care din copaci se prefăcuseră în oameni, luminați de lună ca ziua, nu urmăreau să-i facă vreun rău, că ar fi avut timp să-l împlinească până acum…

Acel somn amețitor, părând mai degrabă o beție, dădea să-l copleșească din nou, să-l ducă pe cele mai îndepărtate tărâmuri ale uitării, când glasul Pisicuții îi veni în urechi, desigur numai din amintire, fiindcă până la locul unde zăcea ea era cale de-o zi. Dar glasul se auzi limpede: „Răul ne dă târcoale!“ — și-atunci Ionică fu străbătut de-o spaimă care se duse de la călcâie până la creier, și-l făcu să sară drept în picioare.

Era clipa când ziua se îngâna cu noaptea, și drept în fața lui se aflau trei zmei, cam mărunței, pui, că pe zmeul cel mare îl răpusese Mătușa cea Bună, după cum s-a și spus. Fiecare din ei avea în mână câte unul din lucrușoarele dăruite de binevoitoarea bătrână, peria, pieptenul și oglinda; în timpul somnului i le furaseră de sub căpătâi.

— Dați-mi-le înapoi! strigă Ionică, încă buimac de somnul adânc.

Auzindu-i vorba, cei trei tresăriră și schimbară priviri între ei.

— El este! zise unul. Îl recunosc după glas!

Și, făcând un pas înainte, rânji răzbunător:

— Tu ne-ai oprit să ne urcăm prin față în autobuz!

Acum îi recunoscu și Ionică, măcar că nu păstrau decât chip omenesc, în rest având toate ale zmeului, adică și gheare, și aripi, și suflet hain.

Erau cei trei derbedei de la autobuz, care o îmbrânciseră pe Mătușa cea Bună. Nu se miră băiatul că, având asemenea apucături, putuseră până la urmă să-și ia chiar înfățișarea de azi, și să iasă la drum, spre a face rău orișicui.

— Acum ne-ai încăput în gheare! scrâșni al doilea zmeu. O să vezi tu ce-nseamnă să te pui cu noi!

În loc să se sperie, Ionică — între timp pe deplin dezmeticit — își sumesese mânecile, hotărât să-i înfrunte, deși n-avea nici o armă în mâini.

— Dați-mi înapoi lucrurile, că altfel vă rup în bucăți!

Greu să te pui unul cu trei! Dar fusese atâta hotărâre în glasul lui, și atâta îndârjire i se citea în ochi, încât puii de zmei dădură înapoi; pân-acum încolțiseră tot trecători bicisnici, nu se-așteptau să dea peste unul așa furios. Căci, într-adevăr, sabie să fi avut Ionică, n-ar fi fost mai tăioasă decât privirea lui. Astfel, derbedeii făcură stânga-mprejur.

— Dați-mi lucrurile! strigă băiatul, gonind după ei.

Livada înflorită rămânea în urmă; acum se aflau în câmp. Și putea să te umfle râsul văzând cum zmeii, cu aripile desfăcute, zburau pe lângă pământ, ajutându-se și cu piciorul, nevolnici, că n-aveau în ei destulă putere să se înalțe mai sus.

Ionică n-avea pe nimeni într-ajutor, și îi lipseau toate spre a se război cu trei, dar, se vede treaba, fierbea atâta furie în el, încât alerga mai iute decât este în putința oricărui om; toată făptura lui, și creier, și inimă, și trup țінteau să-i prindă din urmă pe fugarii răufăcători, spre a-i pedepsi și a-și lua înapoi lucrușoarele acelea, chiar dacă nu i-ar mai fi fost trebuitoare la drum. Zmeii, încă nedeprinși să fie în așa chip urmăriți, începuseră să gâfâie, și de pe acum aveau spor mai mic. Când unul, când altul întorceau capul, mirându-se că urmăritorul era din ce în ce mai aproape înapoia lor. Văzând, după scurt timp, că altă cale nu-i, se opriră și își găsiră scăparea în a se tocmi, ca tot furul care încearcă să scape măcar ceva din pradă, când e încolțit:

— Ia tu peria, lasă-ne nouă restul, că altceva nu dorim, și te du!

— Nu!

— Ia și pieptenul! Oricum, rămâi în câștig!

— Nu mă tocmesc cu tâlharii! răspunse Ionică, îndârjit.

— Dacă te iei la trântă cu noi, s-ar putea să te războim!

— Mai bine să mă răzbiți, decât să fac pace cu voi și să se cheme că rămânem prieteni buni!

Pe când se ciorovăiau ei astfel, în acel câmp deschis, numai ce mi se întunecă bolta cerului și de sus, dintr-un nor ca balaurii, pogorî Căpcăunul, vărsând pe singurul lui ochi foc și fum. Era căpcăun în toată firea, nu pui, și cu această dihanie mai greu să te lupți!

Zmeii, care îl cunoșteau mai de mult, se făcură mici și tăcură mâlc. Într-o clipă, arătarea îi prinse pe toți trei de ceafă, cu una singură din mâinile lui uriașe, iar cu cealaltă prinse să-i scotocească, până găsi lucrușoarele fermecate.

— Acum luați-o la sănătoasa! răcni el, nemaidorind altceva.

Și ca nu cumva puii de zmei să se milogească, le altoi câte un picior zdravăn în spate, trimițându-i la o poștă distanță.

Ce-i rămânea de făcut băiatului, rămas singur cu namila, decât să-și sumeată mânecile, să scuipe în pumni și să pornească la luptă nedreaptă, că mai bine își lăsa aici viața, decât să se dea învins pe neîncercate!

Iată însă că dușmanul, în loc să primească lupta, începu să rânjească, trăgându-se ușurel înapoi, ca lașul. Dar când Ionică, hotărât să nu-l lase, puse un pas înainte, Căpcăunul îi aruncă peria în față, și se făcu nevăzut — desigur, prin putere de vrajă. Iar băiatul rămase locului, cu ochii holbați și cu gura căscată.

Cum atinsese pământul, peria începuse să sfârâie, să se zvârcolească, să scoată miasme, și cât n-ai gândi, în locul acela se ridică o pădure deasă și tare ciudată. Așa de deasă, că un trecător abia ar fi avut unde pune pasul, și așa de ciudată, că nu-i găseai asemuire cu oricare alta. Copacii n-aveau frunze, nici ramuri, părând mai degrabă un soi de alge, iar culoarea lor, alburie, palidă, pe alocuri însângerată, era a plantelor crescute în smârcuri, în ape stătute de baltă.

Până ce băiatul să se dumirească și să mai vadă și altceva, asupra lui se năpusti un dulău sălbatic, venit de unde nu se știe și fără să se vadă. Lui Ionică nu-i era frică de câini, se pricepea cum să se poarte cu ei, cum să le vorbească. Dar acesta nu părea din cei care caută mângâierea omului, ci ciomagul, și el nu avea la îndemână nici măcar o piatră.

La doi pași, dulăul își arătă colții și se avântă să-i înșface grumazul. Băiatul n-avu altceva ce să facă, decât să se trântească la pământ; săritura

dihaniei rămase fără țel — i se auziră colții pocnind crâncen în vânt. În clipa aceea, știind că dacă nu înfruntă primejdia cu toată dibăcia și cu tot curajul este pierdut, împreună cu omul pe care era dator să-l scape, Ionică își aruncă brațele ca doi clești și ca două arcuri și, prinzând unul din picioarele de dinapoi ale dulăului sălbatic, strânse din răsputeri, până ce osul trosni.

Un chelălăit înspăimântător făcu să vuiască pădurea ciudată. Câinele se duse târâș vreo douăzeci de pași, așa de vârtos îi fusese saltul. Be-acolo, șchiopătând și chelălăind groaznic, se năpusti încă o dată, țintind de data asta picioarele, cum face orice fiară, schimbând calea atacului, dacă nu i-a izbutit prima dată.

Acum însă Ionică se aruncă în sus și, căzându-i în spate, se agăță din răsputeri de cealaltă labă, și n-o slăbi până ce n-auzi osul trosnind iarăși. Numai că, o dată cu această izbândă, simți colții dulăului sfârtecându-i glezna — colți tari ca oțelul briceagului. Da, n-ar fi fost cu putință să iasă și biruitor și întreg dintr-o luptă atât de inegală și încrâncenată.

Mai înspăimântător urla acum fiara, în timp ce, cu puteri slăbite, voia să se năpustească a treia oară, țintind mijlocul băiatului. Poate lui Ionică i-ar fi sunat atunci sfârșitul fiindcă groaznic se înfuriase dihania. Spre norocul lui, un om care auzise urletele îi venea în ajutor, și, cu toate că n-avea în mână nici un fel de armă, numai cum îl văzu, dulăul se duse, chelălăind și târându-și picioarele fărâmate.

— De unde te-a mușcat? întrebă omul.

Pe chipul lui se citea mare neliniște și adâncă milă. Era un bărbat trecut de vârsta mijlocie, mai degrabă scund decât înalt la statură, cu o barbă încărunțită, tăiată scurt și rotunjită la colțuri, cu o mustață măruntă, cu pungi de oboseală sub ochii alungiți, în care blândețea și dragostea de oameni se vedeau de la întâia privire.

— E un câine turbat și de mult timp face prăpăd prin aceste părți ale lumii! zise omul, cu ochii la glezna băiatului, rău sfârtecată.

Ionică simți ducându-i-se repede în trup o fierbințeală care îi înmuia mădularele; încercă să se ridice în picioare, însă zadarnic.

— E Căpcăunul! răspunse el, înciudat de acea moleșeală. L-am recunoscut, cu toate că și-a luat altă înfățișare. Vrea să mă oprească din drum, dar eu trebuie să merg mai departe, și fără întârziere, altfel îmi pierd și liniștea, și cuvântul dat omului.

Omul bun clătină din cap, amarnic.

— Vai, sărmane!… Fiindcă te văd curajos, am să-ți spun adevărul! Vezi cimitirul de colea? Toți câți sânt îngropați aici au murit de turbare!

Avea de ce te cuprinde groaza și tremurul! Abia acum văzu Ionică, în stânga lui, un lan de morminte întinzându-se până la orizont, pe mii și mii de pogoane. Și totuși, nu simți groază, ci doar moleșeală.

— Trebuie să plec îndată! Sânt în întârziere, bâigui, încercând încă o dată să se ridice, și tot zadarnic.

— N-ai să poți merge nici zece pași! Turbarea ți se urcă în mădulare.

Ochii băiatului scânteiară, și glasul lui învinse pentru o clipă sfârșeala.

— Am să mă târăsc pe jos! Am să câștig drumul palmă cu palmă!

Cu chipul devenit foarte palid, omul îngenunche alături. În sufletul lui se vădea lupta și frământarea.

— Băiete! zise el, având fruntea lac de sudoare. De mulți ani mi-am făcut sălașul lângă acest cimitir de oameni, și după străduință fără seamăn am găsit un leac cu care să învingem turbarea!

— Dă-mi-l! bâigui Ionică. Trebuie să plec fără întârziere!

Omul se frământa la căpătâiul lui, în grea cumpănă, după chinul pe care i l-ar fi citit oricine văzându-l la față.

— Până azi nu l-am încercat decât pe animale!

— Încearcă-l pe mine!

— Nu-i sigur că se potrivește și oamenilor! Dacă nu-i bun, ai să mori în chinuri îngrozitoare!

Ionică își încleștă maxilarele, așa că vorba lui ieși printre dinți, ca un șuier:

— Dacă n-am s-ajung unde trebuie, chinul meu le va întrece pe toate celelalte cunoscute de oameni!

Atunci omul nu mai zăbovi să ia hotărârea:

— Ar fi păcat să piară un băiat ca tine! Ești gata?

— Sânt gata!

Pe urmă Ionică nu-și mai dădu seama decât ca prin vis despre cele ce urmară. Auzi, sau visă, pocnetul unei fiole sparte; îl recunoștea, de parcă spărsese fiole toată viața. Auzi sfârâitul scos de ultimele picături pe care le trăgea acul… Se înfioră puțin și strânse pumnii: știa că urmează o înțepătură, și avea puțină teamă, chiar dacă înțepătura nu era dureroasă. Privea printre pleoape… Parcă omul bun nu mai avea barbă, și în locul surtucului îmbrăcase un halat alb… Ar fi spus că-l recunoște.

— Fii fără grijă! șopti băiatul. Sânt învățat cu injecțiile. Mi-au făcut la streptomicină!… O fi bună, dar mi-e lehamite!

Acul pătrunse în piele — aceeași înțepătură de altădată.

— Va să zică, asta vindecă turbarea?

Era ca în vis, fiindcă altfel n-avea de unde să se audă glas de femeie în pustietatea aceasta. Un glas de femeie, care oftă și zise, în șoaptă:

— Iar aiurează!

Ionică deschise ochii, deodată.

— Dac-ai spus despre mine că aiurez, te rog să mă lași în pace! Sânt teafăr și am mintea trează!

Dar lângă el nu era decât omul bun, care îl veghea cu neliniște și cu dragoste.

— Cum te simți?

Drept răspuns, Ionică sări în picioare; îi pierise moleșeala din trup și nelimpezimea din creier. Văzu în stânga cimitirul fără sfârșit, și abia acum îl cuprinse groaza.

— Toți au murit de turbare? bâigui el, cu inima înmuiată.

— Toți! Dar tu ai scăpat, fără doar și poate!

— Îți mulțumesc! Am să-ți rămân recunoscător toată viața!

— N-am așteptat mulțumirile tale, băiete, ci ale inimii mele, care de mult sângerează văzând atâta suferință și moarte!

— Recunoștința n-ai să mi-o oprești niciodată! răspunse băiatul.

Apoi surâse ușor și adăugă, privindu-l pe omul bun cu un pic de șiretenie, printre pleoape:

— De altminteri te cunosc, așa cum te cunoaște lumea întreagă!

— Știi cum mă cheamă?

— Pasteur! Nici n-ai putea să fii altul! Dar află că, printr-o întâmplare din cele mai ciudate, eu… nu sânt Jean Meister! Și-acum plec! Vreau să trec de pădure, până nu se lasă noaptea!

Omul îl apucă de braț, oprindu-l hotărât:

— Nu care cumva să te avânți pe-aici! Vezi cimitirul din dreapta?

Un alt cimitir, mai întins decât primul, dacă îl poate închipui mintea omenească, se întindea în partea cealaltă, lățindu-se spre orizont, că parcă nu mai avea margini.

— Aici zac cei ce-au trecut prin pădurea aceasta. Nu-i o pădure ca toate altele!

— Văd… Sânt niște copaci cum n-am mai întâlnit până astăzi, și toți cresc anapoda.

— Fiindcă nu răsar din orice sămânță, ci din sămânța bolilor!

— Bolile au sămânță?

— Da; am găsit-o eu, dar alții nu-mi dau crezare. Aici e o pădure de microbi, mai primejdioasă decât dacă ar fi plină de fiare și de șerpi veninoși, ca pădurile tropicale!

Atunci se uită băiatul cu mai multă luare-aminte, și văzu că, pe lângă forma lor neîntâlnită altundeva, copacii aceia mai aveau și alte ciudățenii; ei se mișcau, neliniștiți, unii încovrigându-se, alții șerpuind, alții sărind din loc în loc, parcă în căutarea unui izvor de unde să sugă mai multă viață. Și toți parcă aveau capete, și ochi de balauri, și guri căscate, pregătindu-se să muște și să înhațe. Dar — ciudățenie care le întrecea pe toate, îngrozindu-te dacă-i luai seama — fioroșii copaci se înmulțeau cu o iuțeală năprasnică, din unul răsărind mii în preajmă, așa fel că, de la o clipă la alta, pădurea se făcea și mai deasă, și mai nesățioasă.

— Iată de unde pleacă, pe furiș, bolile în lume, și lumea tot nu vrea să creadă! adăugă omul bun, ținându-l pe Ionică de braț, fără să-l slăbească.

— Eu te cred! răspunse băiatul. Dar n-am încotro; trebuie să trec dincolo, și fără zăbavă!

— Dar au să te încolțească bolile, înainte de a ajunge la capăt!

— Am să mă lupt cu ele, cum m-am luptat cu zmeii, mai adineauri!

— Au să se lipească de tine ca vâscul de coaja copacului!

— Am să le port în picioare. Și dac-or fi să mă răpună, n-am să le îngădui, decât după ce mi-oi îndeplini datoria!

— Care-i acea datorie?

— Să scap un om de la moarte și să-i dau libertatea!

— Merită! șopti vraciul. Acum îmi dau seama de impasul în care te afli!

Apoi, cu o mână neliniștită începu să-și frământe barba:

— Ar fi o cale să te aperi, dar n-am desăvârșit-o până astăzi. Sânt bătrân; am lăsat-o în grija altora…

Și după câteva clipe de gândire, omul care-l salvase pe Ionică de la moarte îi slăbi brațul:

— Băiete, încearcă! Dacă mergi drept înainte, ai să dai peste un ucenic al meu, nu prea departe. Poate că el a găsit leacul!

După ce mulțumi pentru sfat și pentru celelalte, băiatul porni spre pădurea vrăjmașă. Pe măsură ce se apropia, copacii, urmându-și înmulțirea

năvalnică, puneau în fața lui o urzeală mai deasă. Acum, chiar dacă n-ar fi știut ce se ascunde în această țesătură scârboasă, își dădea seama că tare greu i-ar fi fost unui om s-o răzbată. Poate doar înarmat cu o secure, ca să-și deschidă drum, palmă cu palmă. Dar, într-un fel sau în altul, Ionică știa că nu poate face calea-întoarsă.

Numai o dată se opri locului și privi în spate. Omul se afla tot acolo unde îl lăsase, și — cum se proiecta pe cerul albastru — părea, privit de departe, că își întrece statura măruntă, luând-o pe-a uriașilor; și era un uriaș, de bună seamă, dar nu prin alcătuirea cărnii omenești și-a oaselor, ci prin mintea care se ridica la înălțimi neatinse de alții, și prin inima care dădea înălțimii lui bunătate.

Băiatul îi făcu un semn cu mâna, punând în acest gest recunoștință și dragoste, apoi porni mai departe… Mai avea o sută de pași până la pădurea înveninată, când un alt om îi apăru în față.

— Tu ești ucenicul învățatului? întrebă băiatul.

— Mă străduiesc să mă pot numi astfel.

— Trebuie să trec prin pădure. Ai găsit mijlocul să mă apere?

— Tocmai astăzi! Ia asta și îmbrac-o!

Nu era ceva să te minuneze, nu părea o haină miraculoasă, ci o simplă manta de pânza albă, cu glugă care să-ți acopere capul. Pânza, scorțoasă, mirosea leșios, a medicamente și-a abur. Cam neîncrezător, Ionică o îmbrăcă, strâmbând din nas, fiindcă mirosul îi era bine cunoscut și-i făcea greață.

Ucenicul învățatului îi strânse baierele, anume puse la mâneci, ca să ascundă și mâna, nu numai brațele; pe urmă, strângând alte baiere, ale glugii, acoperi fața băiatului, de nu i se mai vedea nici măcar nasul.

— Acum urmează-ți drumul! zise el, când totul fu gata.

Dar bagă de seamă: nu lepăda haina decât după ce-ai trecut dincolo și ai ajuns destul de departe. Cât ai să fii în pădurea înveninată, n-ai voie să-ți dezvelești nici un deget; nu slăbi gluga, chiar dacă îți pierzi răsuflarea. Rabdă și apără-te!

— Îți mulțumesc, învățatule! Cum te cheamă?

— E foarte greu să-ți răspund… În mine sânt mai mulți oameni, care am pornit la aceeași treabă. Să-ți spun numele unuia, aș nedreptăți pe altul. Să ți le spun pe toate, ți-aș împuia capul. Du-te, cu sănătate!…

Ionică porni, încrezător, urmându-și linia dreaptă. Avea gluga aceea miraculoasă chiar și însușirea de a nu-i lua vederea, deși îi acoperea toată

fața… Și, oricât de deasă era pădurea, oricât de primejdioasă, băiatul văzu cu uimire că la trecerea lui copacii se dădeau înspăimântați la o parte, zvârcolindu-se, încolăcindu-se, țopăind ca apucați, scoțând scrâșnete de neputință sau urlete de groază. Câte unul care nu se ferea la timp, sau era mai învrăjbit, mai încăpățânat, și vroia să închidă drumul băiatului, cădea la pământ, veșted, ars, uscat, fără viață, îndată ce se atingea de haina miraculoasă.

Așa merse Ionică prin pădurea care răpusese atâta suflare de oameni, fără să pățească nimic, decât că răsufla greu și îl durea puțin capul… Ajungând dincolo, unde drumul se deschidea liber în față, lepădă haina și nu uită să-și îndrepte gândul recunoscător spre cei învățați datorită cărora se afla aici, teafăr. Se gândi cu mâhnire că unii oameni n-au să-i țină minte, alții nici măcar n-au să-i cunoască, și mulți n-au să-și dea seama cât le datorează lumea întreagă… Dar, sortiți uitării sau gloriei, ei poate nici nu așteptau altă răsplată decât pe aceea care și-o găseau în inimi, știind că și-au făcut datoria. Și Ionică, aflat pe acest drum tot pentru a-și face o datorie, știa, simțise cu fiecare pas mai departe, cu fiecare primejdie înfruntată, cu fiecare piedică dată din greu la o parte, că o răsplată mai mare nu poate afla firea omenească.

Rămase acolo câteva ceasuri, să se odihnească, apoi își reluă drumul, deși cădea noaptea. Și merse prin noapte, fără grijă că ar putea să se rătăcească, fiindcă își urma gândul, care până acum nu îl trădase.

Se schimbaseră locurile, și vremea se schimbase; trecea prin ținuturi pustii, lăsate în paragină, iar de sus cădea o ploaie de toamnă, rece și deasă. Spre ziuă se lăsă frig, apoi curând începu să fulguiască. Bătea de la nord un vânt aspru, care trecea ușor prin veșmintele băiatului și-l îngheța până în măduva oaselor. Când fu lumină de-a binelea, atâta lumină câtă putea să răzbată prin nori și prin ninsoarea prea deasă, între fulgii mânați de vânt când într-o parte, când în alta, se ivi Căpcăunul, pe neașteptate.

— N-ai turbat! scrâșni el, cu vocea mânioasă.

— Nu! Sânt teafăr.

— Nu te-a atins boala! Nici ciuma, nici holera, nici lepra, nici oftica!…

Băiatul râse, deși de frig îl dureau și carnea, și oasele:

— Nici una! Și încă nu le-ai spus pe toate! În lături, spurcăciune! Trebuie să merg mai departe!

— N-ai să poți, o dată cu capul!

Cum zise vorba, Căpcăunul scoase din sân pieptenele și-l aruncă drept în față.

Viscolul prinse să urle cu puteri noi, încă neîncercate, măturând zăpada, smulgând din pământ scaieții, tufele, chiar și iarba uscată, și învârtejindu-le laolaltă, că nu mai vedeai nimic alta, decât prăpădul și haosul.

Ionică se trânti la pământ, altfel răbufnirea turbată l-ar fi luat pe sus, ducându-l în hăuri îndepărtate. Auzea deasupra lui urlete, simțea cum îl smucesc de tot trupul gheare ascuțite și înghețate, până ce, după un timp, viscolul amuți, și în jur se lăsă o tăcere aspră. Atunci băiatul, se ridică de jos, și în fața lui văzu că răsărise un zid care îi tăia drumul, la o aruncătură de piatră.

Că se afla pe drumul lui nu avea îndoială; știa că gândul bun îl călăuzise și de data aceasta. Dar nu putea înțelege cum răsăriseră prin viscol toate câte se vedeau în juru-i. Nu mai era pe câmp, ci într-un oraș, cu case și cu palate clădite temeinic din piatră. Drumul devenise acum o stradă pavată, un chei mai degrabă, fiindcă îl mărginea un râu mare, sau un fluviu, cu apele înghețate.

Iar zidul care îi închidea calea nu era așa cum îl văzuse prima dată, până să se dezmeticească, ci un șir de lănci și de săbii, strânse una în alta. Se deslușea acolo o întreaga armată, după toate semnele pusă pe luptă, nu pe paradă. Dar cu cine avea să lupte și dacă urma să atace, sau să se apere, Ionică nu putea să-și dea seama deocamdată.

Se afla sub bolta de la intrarea largă a unei case; probabil acesta îi fusese adăpostul cât se năpustise vijelia năprasnică. Peste drum, de deasupra apelor înghețate, se ridicau aburi, și întreg cheiul, și tot orașul pluteau ca în ceață.

— Un’ ți—e arma? auzi un glas lângă el, rostindu-se pe neașteptate.

De cealaltă parte a bolții, rezemat de ușa grea de stejar, cu sculpturi bogate, văzu abia acum un băiețandru firav și fraged, dar înarmat până-n dinți și îmbrăcat ca ostașii. Peste mantaua soldățească, cenușie, din cale-afară de largă, erau petrecute două curele late, încrucișate pe piept, și — de la umeri până la mijloc — amândouă pline de gloanțe. În cap avea o căciulă brumărie, cu clapele lăsate peste urechi, că era ger strașnic, și împodobită deasupra frunții cu o stea de postav roșu, în cinci colțuri, însăilată în grabă, dar îndemânatic. În mâna dreaptă băiețandrul ținea o pușcă, pe lângă el

uriașă, fiindcă împreună cu baioneta îi trecea aproape un metru deasupra capului. În mâna cealaltă avea o sarcină ciudată; abia după ce se uită mai bine, Ionică desluși o legătură de grenade cu coadă.

— Te recunosc! exclamă el bucuros că întâlnise un prieten de altădată. Tu ești Iliuță! La început m-a încurcat îmbrăcămintea ta groasă.

— Nu mă cheamă așa! răspunse bănuitor băiatul. Mie vorba lungă nu-mi place! Te-am întrebat un' ți-e arma!

— Ah, acum știu! Adineauri te asemuisem cu altcineva. Tu ești Gavroche!

— Nu umbla cu ocolișuri! De partea cui ești? Spune îndată, că altfel…

Flăcăiandrul își săltase arma și-i dăduse piedica la o parte, gata să tragă.

— Ia ascultă, frate! vorbi Ionică, părăsind tonul pașnic. Apa asta nu-i Sena, cum ai spus odată?

— Nu bate câmpii! E Neva, și nu alta! Iar acum, răspunde-mi fără zăbavă: ești cu noi, sau cu albii?

Auzind așa, Ionică se lămuri dintr-o dată în ce loc și-n ce timp se află — și nu mai avu de ce să gândească dacă flăcăul nu era cumva Mitruț, de la Plevna, sau Viriarte, de la Numancia… Cunoscând ce luptă se dădea aici și ce încordată era situația, înțelese că e dator să spună tot ce se întâmplase și ce gând îl adusese încoace, spre a nu fi bănuit de vreo intenție dușmănoasă.

Băiatul îl iscodi mult și pe îndelete, și numai după ce se încredință pe deplin că drumețul nu era în nici o cârdășie cu albii, își lăsă arma la picior și, băgând mâna în buzunar, scoase o bucată de pâine neagră, veche și înghețată.

— Altceva n-am! zise el, arătându-și fața mai luminoasă. Pe-aici cam răbdăm de foame… Dar o să treacă și asta.

— Îți mulțumesc! răspunse Ionică. Cred că n-am mai mâncat de mult, și totuși nu mi-e foame. Aș tot bea într-una la apă…

— Dacă te duci trei case mai înapoi și intri pe poartă, este acolo o curte și un cazan de ceai, cu apă fiartă.

— Îți mulțumesc, dar n-am timp. Trebuie să plec mai departe.

— Înseamnă că nu ești întreg la minte! Cum vrei să treci prin rândurile albilor? N-au să te lase!

— Trebuie să plec! Altfel nu se poate!

Și fără altă vorbă, Ionică porni în lungul cheiului peste care plutea ceața. Dar nu făcu el nici cinci pași, când îl opri un răcnet, să-l îngrozească:

— Stai!

Căpetenia oastei, pe un cal alb, care bătea din copite, scoțând scântei din piatra pavajului, se vedea prin ceață, răcnind, cu sabia ridicată:

— Cine ești? Dă-ți parola!

— N-o cunosc! răspunse băiatul, ridicând din umeri, nedumerit, dar fără teamă, fiindcă se știa cu gânduri curate.

— Ce cauți aici?

— Vreau să trec mai departe!

— Unde te duci?

— Mă duc după un om…

— Ce ai cu el?

— Trebuie să-i redau libertatea!

Viscolul dezlănțuit mai adineauri fusese nimica toată pe lângă mânia pe care-o stârni în comandant vorba aceasta.

— Libertate?!… Și îndrăznești să spui pe față?

— Căpcăunul!

În strigătul lui se amesteca și mânia, și groaza. Fiindcă era într-adevăr Căpcăunul care îi tot ținea calea, numai că își schimbase hainele, punându-și tunica ofițerească, plin de zorzoane și de decorații, și avea cu el o oaste întreagă.

— Am să trec, orice-ai face! strigă băiatul. De partea mea este gândul bun. Și-au să m-ajute adevărul, cinstea, dreptatea!

— Arma la ochi! Trageți! răcni comandantul.

O detunătură îi răspunse cât ai bate din palme — nu una, sute laolaltă, și gloanțele răpăiră pe piatră. Cu mâinile goale nu poți să înfrunți o armată, dar Ionică nu cunoștea drum de retragere. Stătea în picioare, neatins pare-se, și aștepta cea de a doua salvă. Până ce aceasta să pornească, se simți smucit de braț — o mână slăbuță, dar vânjoasă, îl înșfăcase și-l trăgea la adăpost, sub bolta de piatră.

În locul unde fusese mai adineaori, căzu, rupând pavajul, o zburătură de gloanțe.

— Ți-am spus că n-ai minte! zise mustrător băietanul de adineaori, că el îl salvase.

În loc să-i mulțumească, Ionică se zbătea în brațele lui, vrând cu orice chip să plece mai departe, fără teamă de gloanțe.

— Așteaptă! îl potoli flăcăiandrul. N-au să rămână acolo cât veacul!

— Dar eu trebuie să merg numai înainte! De ce m-ai tras înapoi? Așa, n-am să mai găsesc drumul drept niciodată.

— Ian ascultă, băiete, ori hai să-ți spun tovarășe! vorbi mai hotărât, deși cam zeflemitor, celălalt. Mie să nu-mi înșiri snoave! Ce-i aia că n-ai să mai găsești drumul, dacă ai ochi să-l vezi și minte care să ți-l arate? Că te-am tras înapoi, când tu voiai să mergi drept înainte? Se întâmplă uneori, și nu piere lumea pentru asta! Când nu izbutești prima dată, te retragi, strângi puteri și te repezi iarăși!… Dar ce ai? Te-au atins gloanțele?

— Nu.

— Îți sângerează glezna.

— M-a mușcat un câine turbat, altădată…

Cu aceste cuvinte ale lui Ionică, dintr-o parte — poate de peste apa înghețată — izbucni o sirenă de fabrică. Numaidecât îi răspunse alta, altele, până ce glasurile lor se împletiră prin ceață, deasupra orașului. În depărtare bubui tunul, ca un semnal, fiindcă, o dată cu el, din stânga cheiului lung de piatră se stârni vuietul unei mulțimi: strigăte, ropote, îndemnuri spuse pe toate glasurile.

— Au pornit ai noștri! șopti flăcăiandrul.

Și, cuprins de neastâmpăr, de înfrigurare, încercă baioneta, dacă-i prinsă bine la țeava armei, suci piedica, își pregăti grenadele.

— Eu ce să fac? întrebă Ionică, umilit că n-avea manta soldățească și era cu mâinile goale.

Vecinul nu-i mai răspunse, ci rămase cu ochii în ceață… Venea din stânga cheiului o altă armată, alcătuită altfel decât cea din dreapta. Când ea fu mai aproape, Ionică desluși ostași în uniforme amestecate, care marinari, care infanteriști, care călăreți, mergând la atac ca pedestrașii. Era popor, nu armată, fiindcă printre rânduri se vedeau oameni în hainele lor de acasă, numai că toți aveau peste piept cartușiere încrucișate, iar în mâini țineau puști și grenade, deprinși cu ele — și nu de astăzi. Și toți purtau — la căciuli unii, la șepci alții — stele în cinci colțuri, de postav roșu, ca un semn de unire și de recunoaștere, culoarea steagurilor fluturate de vânt pe deasupra capetelor. Și cum veneau ei așa, păreau o mare răzvrătită, în care se răsfrângeau stele roșii ca flacăra… Roșie se făcu și ceața, îndată, în clipa când țevile puștilor, dintr-o parte și din alta, începură să-și verse, detunând, gloanțele. Roșu se făcu pavajul…

Prin acea ceață roșie Ionică văzu șirurile de oameni trecând, aplecate în față, și, cu toată învălmășeala, cu tot șuieratul gloanțelor, cu strigătele, cu urletele, cu vaietele, țineau pasul unit, ca și cum ar fi defilat la paradă. Cădeau unii; din spate veneau alții. Țăcăneau mitralierele în partea cealaltă,

șrapnele explodau retezând capete; din spate veneau alții. Veneau și, intrând în rânduri, luau fără zăbavă pasul, o dată cu ceilalți. Cădeau unii în genunchi, și de acolo se lăsau încet pe o parte, încercând să mai ia arma la ochi o ultimă dată. Alții se prăbușeau scurt, cu picioarele sfârtecate… Din spate veneau alții, și marea aceea roșie, de unde izvorau, părea nesecată.

Demult se făcuse nevăzut băiatul de sub bolta de piatră; sărise în rânduri, și acum se ducea aplecat înainte, cu grenadele într-o mână, cu pușca în alta.

Ionică ar fi vrut să-l vadă căzând pe Căpcăunul prefăcut în comandant de oaste, dar nu-l zărea nicăieri, iar ai lui, albii, băteau în retragere. Din stânga venea mereu alt popor, altă armată, scoțând strigăte victorioase.

De aici înainte băiatul nu mai putu să se țină pe picioare; nu luase parte la luptă, nu-l lovise nici glonțul, nici sabia, dar se simțea sleit și parcă numai un fir subțirel îl mai lega de viață…

Când i se limpezi privirea, se afla în aceiași loc, sub bolta de la intrarea casei. În partea cealaltă, rezemat de ușa cu sculpturi bogate, era același flăcăiandru, cum îl văzuse prima dată, numai că avea obrazul mai palid, iar pe piept, o pată de sânge, înghețată, deasupra cartușierelor golite de gloanțe.

— Acum poți să te duci! Drumul, e liber până la capăt! vorbi el cu un glas care venea ca de departe.

Ionică îi privi mantaua însângerată.

— Ești rănit! Trebuie să te ia ambulanța.

— Sânt mort, răspunse, liniștit, tânărul tovarăș.

— Și-ai tăi unde s-au dus?

— Cei vii? Îl urmăresc pe dușman; îl fărâmițează. Cei morți sânt aici și așteaptă.

— Te tot asemuiesc cu alții, cu mai mulți băieți care au murit pentru libertate.

— Toți cei care mor pentru libertate seamănă între ei, și înainte, și după moarte!

Da, semănau toți, Gavroche cu Mitruț de la Plevna, și cu Viriarte — și chiar cu Iliuță, încă nenăscut astăzi — și toți cu flăcăiandrul acesta palid de sub poartă. Era în ei aceeași tinerețe înălțată, aceeași dăruire caldă și întreagă, aceeași dragoste de viață. Și cu cât le era mai dragă viața, cu atât se temeau mai puțin de moarte, primind-o cu pieptul înainte și cu zâmbetul pe față. Dar, se gândea Ionică în această clipă de bucurie îndoliată, ca să nu-

ți fie frică de moarte trebuie să iubești mai întâi viața, iar viața să n-o înțelegi fără libertate.

El era liber acum, și nu vedea pe nimeni viu, ca să-i mulțumească.

— Spune-mi, cum te cheamă? îl întrebă pe tânărul ostaș palid.

— Mitea! răspunse acesta, cu glasul mai îndepărtat, de la o clipă la alta.

— Îți mulțumesc că mi-ai deschis drumul, Mitea!

— Umblă cu bine, băiete! șopti o ultimă oară flăcăiandrul.

Încă nu se limpezise văzduhul de ceață; zgomotul luptei, în schimb, se dusese departe; în curând avea să se stingă, sau să se piardă. Aici, pe cheiul înroșit de sângele la fel de roșu ca stelele purtate de ostași la căciulă și șapcă, domnea o liniște înghețată. Morții stăteau posomorâți, care cum apucase să cadă, și păreau că așteaptă. Ionică trecu printre ei, călcând cu grijă, să nu-i deștepte, să nu-i lovească. Unii îl simțeau însă și ridicau capul.

— Umblă cu bine, băiete! șopteau, cu glasurile îndepărtate, ca al flăcăiandrului.

Un marinar bătrân zăcea întins cu capul pe trotuar, și părea mulțumit, deși perna era tare și înghețată. Bereta, decolorată de ploi, de arșiță — multă vreme și în multe lupte purtată — îi căzuse pe-o parte. Pe panglică se deslușea încă înscrisul de altădată, „Aurora“, vasul ale cărui tunuri vestiseră cele dintâi începutul luptei pentru libertate, pe cale de a se termina astăzi.

— Îți mulțumesc! îi șopti Ionică marinarului, văzându-l că ridicase capul.

— Umblă cu bine, băiete!

Lângă el zăcea un țăran, judecind după opincile de scoarță de copac, așa cum venise cu ele de-acasă, iar la un pas mai departe un muncitor, cu bocancii scorțoși și mâinile arse de scântei — fierar pare-se. Erau bătrâni toți aceștia, căzuți laolaltă, ca și când moartea îi alesese și-i pusese grămadă, pe leaturi. Țăranul avea fața așa de bărboasă, că aproape nu-i vedeai nasul. Muncitorul în schimb era bărbierit proaspăt, de parcă se gătise înaintea atacului; niciodată însă nu văzuse Ionică o față mai încordată — și așa cum stătea acolo, pe piatra însângerată, părea bănuitor și aspru.

Când auzi vorba marinarului, deschise ochii și, descoperindu-l pe băiatul străin, zâmbi cu greutate:

— Umblă cu bine, băiete!

Nu-l iscodi; poate morții aveau darul să citească dintr-o dată gândurile viilor, măcar pe cele curate. La fel îi ură și țăranul cu fața bărboasă.

— Te știu de undeva! zise băiatul. Tu nu ești cumva Ivan Susanin? Nu cumva ai înviat ca să iei parte la lupta aceasta?

— Cred că mă asemuiești cu altul, răspunse țăranul.

Și, cu grijă de gospodar, adăugă, arătând alături o traistă:

— Vezi că-i acolo un codru de pâine și-o bucată de slănină sărată. Ia-le tu! Ar fi păcat să se piardă!

Băiatul mulțumi, dar se lipsi de hrană, fiindcă nu simțea foamea, și gândul slăninii sărate îi răscolea o sete pe care nu avea cum s-o potolească.

În lungul cheiului erau alți ostași căzuți în luptă, când tineri, când bătrâni, strânși câte doi-trei laolaltă, și toți la trecerea lui Ionică ridicau capul, încercând să zâmbească.

— Drum bun, băiatule!

Apoi se sfârși orașul, și locurile în jur se schimbară, și timpul se schimbase încă o dată. Acum micul drumeț se afla pe un câmp înverzit, într-o tihnă netulburată nici măcar de zefirul pașnic. Numai o ciocârlie, timpuriu deșteptată, trimitea din înaltul cerului trilurile ei, cum nu-i în stare să scoată nici o altă pasăre, nici chiar aceea măiastră. Era ora răsăritului, dar printr-o ciudățenie care întrecea multe altele, dacă nu pe toate, soarele se ridica în același timp și din spate, și din față, din stânga și din dreapta, ca și cum orizontul ar fi fost o oglindă circulară, uriașă, multiplicând răsăritul și aruncând asupra pământului o lumină cum lumea nu văzuse vreodată.

Pe tot câmpul nu creștea decât un mesteacăn, dar în singurătatea lui avea atâta gingășie, încât nici grădina fermecată n-ar fi făcut mai tihnit și mai frumos peisajul. Fiindu-i în drum, Ionică merse drept spre el, ca spre o oază, socotind să facă la umbra lui popasul de prânz, căci tocmai venea amiaza.

Și-acolo, pe când își odihnea mădularele și își ostoia inima în pace, după atâtea neliniști și suferințe îndurate, văzu întorcându-se oastea.

Veneau de departe aceiași oameni de pe cheiul de piatră, în uniforme amestecate, asemuitoare fiind numai steagurile roșii care fluturau pe deasupra capetelor. Acum li se alăturaseră și alte oști — unii călări, alții cu tunuri — și chiar automobile blindate. Cine știe de unde veneau, și câte zile, luni, ani luptaseră — că timpul nu se mai lăsa măsurat cu ceasul!

Mijlocul oastei, cu comandantul, se opriră în fața mesteacănului. Ciudată treabă: toți știau ce căuta aici și ce urmărea băiatul, deși el nu stătuse de vorbă cu ei niciodată. Dar ce mai! — gândurile lui erau atât de limpezi, că i se citeau cu ușurință pe față.

— Mergi cu bine! îi ură comandantul oastei.

— Mulțumesc! I-ați răpus, așa e?

— I-am răpus, fără doar și poate!

— Dar Căpcăunul? L-ați prins? I-ați tăiat capul?

— Nu, căci a fugit și s-a dus la mama dracului!

Ionică se nelinişti deodată.

— Mai încolo o să-mi iasă iar în drum și-o să mă oprească. Ăsta-i din cei care nu se lasă!

Comandantul nu-și pierdu firea pentru o vorbă ca asta; totuși nu-și ascunse îngrijorarea pentru soarta băiatului.

— Mai mult ca sigur c-o să-ți iasă în cale; dar nu azi; altădată! Noi ți-am deschis drumul, umblă cu bine, și dacă-l întâlnești nu te da învins! Luptă cu toate mijloacele!

— Vă mulțumesc tuturora! mai zise Ionică încă o dată.

Iar oastea biruitoare repetă urarea, aceeași ca a oastei morților:

— Drum bun, băiatule!

Ionică zăbovi sub mesteacăn, până ce armata pieri în zarea viu luminată. Și când nu-i mai văzu, rămaseră încă un timp steagurile, între un soare și altul. Atunci băiatul porni mai departe…

Ce vreme a anului să fi fost nu-și dădea seama, fiindcă în drumul lui semnele anotimpurilor se amestecau anapoda. În dreapta ningea, dar pe el nu cădea un fulg de zăpadă. Prin văzduhul plumburiu croncăneau ciorile, iar mai departe se auzeau pocnind de ger pietrele și ouăle corbului.

În stânga se întindeau lanuri de grâu, aproape de seceră, iar pe răzoare macii sălbatici își legănau petalele roșii, alcătuind până departe un lanț de focuri, gata să încălzească ogorul, dacă ar mai fi venit o zi rece.

În spate înfloreau toporașii și violetele, pocneau mugurii piersicului, în vreme ce sus, pe cerul sinilit proaspăt, treceau, în cârduri nesfârșite, pe o parte rândunelele, pe alta cocorii.

În față ploua ca toamna, ploaie pătrunzătoare și rece. Vântul ducea cu el frunzele veștede și le așeza în straturi peste crizantemele ofilite, așa de ude și de triste, că păreau oameni așteptând în stație tramvaiul care nu trece. Dar pe unde călca Ionică se făcea vreme bună, ca în poveste.

Erau și dealuri în cale, și munți, și râuri — și după ce le răzbi pe toate, băiatul zări, în sfârșit, cale de-o poștă — s-o faci în câteva ore — zidurile închisorii unde îl aștepta omul bun, ca să-l elibereze.

Și tocmai când se gândea cu mulțumire că învinsese toate piedicile și nimic nu-l mai oprea de la datorie, auzi un râs sălbatic, iar Căpcăunul, răsărit nu se știe de unde, îi tăie drumul.

Stătea în fața lui cu singurul ochi plin de vine negre, prin care nu curgea sângele oamenilor, ci veninul și fierea. Mâinile, cu degetele rășchirate, păreau niște gheare, iar gura știrbă, având numai doi colți, galbeni ca mămăliga râncedă, părea un bot de fiară.

— Credeai că mi-ai scăpat?! râse rânjind Căpcăunul.

— La o parte! Nu mi-e frică de tine!

Și cu aceste vorbe, Ionică iar își sumese mânecile, și iar strânse pumnii.

Atunci Căpcăunul se puse pe râs, și râse de i se zgâlțâiau umerii. Iar din umeri zgâlțâielile se duceau în pământ, prin picioare, fiindcă tot pământul prinse să tresalte, ca de cutremur, după cum cerul se frământa, ca de vijelie. Așa râse el până își istovi mădularele — clipă când Ionică socoti potrivit să-și arate puterea, deși n-o putea ajunge pe a dușmanului.

— Aține-te! îi strigă Căpcăunului.

O ură care ar fi putut să înspăimânte nu doar pe-un băiețandru, ci oameni trecuți prin toate încercările, se ivi atunci pe chipul cel mai hâd din câte chipuri hâde cunoaște închipuirea. Avea atâta putere să veștejească și să usuce tot ce-i frumos pe lume această ură, încât cerul se adumbri, pământul se făcu scorțos, ca într-o altă eră, florile se uscară, păsările care cântau în triluri amuțiră.

— N-ai să treci mai departe! scrâșni Căpcăunul.

Atât zise și, fără să pregete, scoase din sân oglinda, pe care-o aruncă la picioarele băiatului, unde se făcu cioburi. Pământul scorțos se rupse atunci, cu o pârâitură, și din adâncul lui țâșni o apă vijelioasă care ajunse până la ceruri, de unde căzu, lățindu-se și inundând câmpia. Era un ocean nou, necunoscut geografiei, și Ionică se pomeni luat de valuri.

Un ocean pustiu și fără țărmuri, fiindcă nu se vedea far în nici o parte a zării, nu se vedeau pânze de corăbii, nici fum de vapoare.

Doar un albatros, singur pe tot cerul, plana maiestuos, fără să miște din aripi, până ce ajunse în rasul valurilor. Ionică înota, luptându-se voinicește cu apa oceanului, atât că nu se credea în stare să țină așa multă vreme, dacă nu venea o salvare.

— Mergi drept înainte! îi zise albatrosul. Și, mai cu seamă, nu-ți pierde încrederea în tine!

— Aș vrea să nu mi-o pierd, răspunse băiatul, de pe creasta unui val, înalt cât poate jumătate din drumul cerului. Însă mi-e că n-am să ajung nicăierea! Apa asta nu are țărmuri.

Când sfârși de spus vorbele lui, se afla într-o vale așa de adâncă, născută de două valuri, încât se miră că nu atinge cu picioarele fundul oceanului.

Albatrosul bătu o dată din aripi.

— Orice apă are țărmuri! zise el cu liniște și înțelepciune. După cum orice drum spre capăt, orice suferință are alinare, după cum orice osteneală își cunoaște limanul!

Se duse albatrosul, iar Ionică înotă bărbătește o vreme, până ce, întărâtându-se mai rău fața oceanului, izbindu-l fără încetare valurile care începeau să se verse cu spumă, simți că îl lasă puterile.

Atunci se ivi corbul, încăpățânat și hrăpăreț, și de bună seamă mort de foame, altfel nu s-ar fi avântat până aici, nefăcând parte din acele pasări care zboară bucuroase pe deasupra mării.

— Mai poți? croncăni vocea lui cobitoare.

Ionică ar fi vrut să-i răspundă cum se cuvine, dar socoti mai potrivit să-și cruțe plămânii, fiindcă simțea lipsă de aer. Așa că înotă mai departe, străduindu-se să-și cumpănească mișcările. Dar corbul îl simțea că își pierde vlaga, de-aceea îl urmări cu răbdare, având grijă să-i cobească la fiecare bătaie din aripi, ca să-l vadă răpus mai devreme.

— Mai bine lasă-te păgubaș, băietane! De ce te mai ostenești de pomană? Ai făcut tu multe vitejii până astăzi, dar acum ți-a venit ceasul din urmă! Hai, flăcăiașule, lasă-te în voia mării și îngăduie-mi și mie o răsplată, că mult am ostenit umblând după tine!

Cumplită ciudă și furie trezea în sufletul lui Ionică această cobeală, dar n-avea puteri să-i răspundă; mișcările lui erau tot mai domoale, respirația mai greoaie.

— N-am aer, bâigui, la o vreme.

În locul aerului jinduit, simți în gură apa sărată a mării.

— Aer! Mă înăbuș! Vreau aer!

— Poate vrei oxigen! croncăni corbul. Cum să nu! Cere, și o să vină!…

Croncănitul lui se răspândea peste valuri, ducând batjocura peste orice închipuire. Ionică nu mai putea s-o îndure; i se părea mai ușor să se lase la fund, spre a nu mai auzi croncăneala. Un val îi trecu pe deasupra capului…

Corbul începu să se zbată neliniștit, răsucindu-se în loc, cercetând apa oceanului, nevenindu-i să creadă, și încă nădăjduind prada jinduită de multă vreme.

— Nu te duce la fund, dragul meu băiețaș! Rogu-te, nu fi supărat pe mine! Ce câștigi dacă, în loc să te mănânc eu, te mănâncă rechinii? Pentru tine e totuna!

Băiatul însă nu se mai vedea între valuri, și atunci corbul scoase cel mai furios croncănit pe care îl scosese vreodată un corb pe lume și, bătând din aripile lui îndoliate de-a pururi, porni spre alte rosturi, blestemându-și nenorocul și încăpățânarea oamenilor…

Ionică în acest timp nu urma soarta bănuită de pasărea cobitoare. Îi lipsise aerul, cât se luptase cu valurile, iar acum, când cobora lin spre fundul oceanului, avea mai mult decât îi cerea plămânul, aer curat și proaspăt, cum nu-și amintea să mai fi respirat decât în vârful munților Himalaia. N-o simțea, dar parcă avea pe față o mască, și-n ea îi venea, pe tuburi, oxigen din butelii.

Totul în jurul lui era acum ostoire, și chiar apa, atât de frământată deasupra, se arăta aici nemișcată și străvezie, prielnică pentru traiul oamenilor, întocmai ca pentru vietățile submarine.

Și erau din acestea sumedenie, cum nu văzuse în nici un acvarium. Pești de la cel cât degetarul, până la balena greoaie; recunoscu printre ei și aterina argintie, și barbunul din care se fac conserve așa bune, și scrumbia albă pe pântece, iar în rest ca oțelul. Erau și delfini care jucau în jurul lui ca la horă și se tot apropiau, căutându-i prietenia. Rechinul, cu renumele lui de spaimă, stătea mai încolo, și în ochii lui nu se citeau deocamdată gânduri rele, ci doar curiozitatea pe care era firesc să i-o stârnească făptura umană coborâtă în adâncuri, fără echipament de scafandru și fără arme în mână. Se

plimbau calmi între ape și bonita, și marsuinul, ba chiar și nisetrul, păstruga, cega și morunul, deși lor nu le place apa oceanului — și toate aceste vietăți erau, nici vorbă, după ora de masă, că nu se vânau unii pe alții, cei mari înghițindu-i pe cei mici, după zicala cunoscută, dar uneori mincinoasă…

Apa nu se dovedea prea adâncă în acea parte, fiindcă, după o alunecare doar puțin mai lungă decât a ascensorului care coboară unsprezece etaje, Ionică se pomeni pe fundul oceanului, înconjurat de stânci, de cochilii și alge. Ar fi fost ca pe pământ poate, dacă razele soarelui nu s-ar fi văzut tot timpul irizate în apa albastră. Altminteri erau și-aci șesuri cu plante, coline dulci și văioage, dealuri după ele, și chiar munți, mai departe. Se deslușea și-un câmp, jos, sub un zid de prăpastie, presărat cu stele lucioase, putând să-l iei drept o boltă de cer, răsturnată, dacă n-ar fi fost stele de mare, ci din cele adevărate. Și în așa fel pica lumina pe toate câte s-au înșirat astfel, încât căpătau culori mai vii, mai multe și mai iscusit însoțite, să zici că-s pictate. Și dacă oamenii numeau lumea tăcerii acest ținut de sub ape, apoi, cu siguranță, cei ce fuseseră pe aici nu avuseseră urechi potrivite să-i asculte glasurile.

Ionică le auzea însă pe toate, ca în lumea uscatului: și cum vorbeau peștii, și cum foșneau algele. Iar el își urma drumul drept, pe sub apă, sigur că nu-și va greși ținta, și cu o ușurință la care nu se așteptase.

— Să nu te temi de mine! zise rechinul, dând o dată din coadă.

— Și totuși, despre tine se spun vorbe proaste! îi răspunse, din mers, băiatul.

— E drept că sânt o vietate puțin cam hrăpăreață, dar pe pământul vostru trăiesc oameni cu care mi-ar fi rușine să mă asemuiesc vreodată.

— Oricum, i se adresă Ionică vietății rapace, mai bine stai unde ești, și nu veni prea aproape!

Era atât de hotărât glasul lui, că rechinul se supuse pe dată, rămânând la distanță.

Un peștișor mai mic de o șchioapă trecu pe la urechea băiatului, ca să-i spună în șoaptă:

— Fii cu ochii pe el! Ascultă-mi sfatul, dacă vrei să rămâi în viață!

— Da, da! Mai bine vino în brațele mele, și am să te apăr! grăi caracatița.

Algele prinseră să se clatine, ca pădurea când freamătă, făcându-i semne, mutește, să nu se încreadă. De altminteri, știa și Ionică deprinderile

caracatiței, astfel că-i răspunse, râzându-i în față:

— Ce vorbești, surată!?

— La o parte, la o parte! se auziră atunci strigăte pe felurite glasuri.

Venea balena, cu gura căscată, dar cu intenții pașnice, că nu făcea decât să-și spele fanoanele, fiind după-masă. Totuși, din greșeală putea să te izbească — și nu i-ar fi fost nimănui bine după una ca asta!

Băiatul se ascunse după o stâncă, și balena trecu, fără să-l atingă, pufnind somnoroasă. După ce se duse și se liniști lumea din jur, tulburată, se auzi, printre atâtea glasuri, cântec de harpă. Venea cântecul peste alge, și acestea se unduiau, fermecate, dar Ionică nu putea să-și dea seama de unde pornește, că apele purtau melodia dintr-o parte în alta, iar el nu știa cum să se apere. I-ar fi fost ciudă să cadă sub vrajă tocmai acum, când înfruntase atâtea primejdii și le biruise pe toate.

Însă cântecul putea să-l vrăjească — așa de dulce, de cald și de tainic se strecura printre ape. Și cine știe dacă n-ar fi pățit-o de data aceasta băiatul, de vreme ce o pățiseră alții, a căror vitejie a rămas cunoscută de veacuri. Spre norocul lui, pe când asculta fără să aibă puterea de a-și astupa urechile, cum făcuse Ulyse odată, cântecul se stinse, și în locul lui veni un plâns dureros, întretăiat de suspine.

Plângea cineva în apropiere, atât de sfâșietor și-atât de gingaș totodată, că Ionică își simți inima înmuiată. Privi el în partea de unde veneau suspinele, pare-se tot de-acolo de unde se, auzise și harpa, și nu văzu decât un inel rotund de mărgean, o alcătuire măiastră, pe care-o făcuse coralul pe acest fund de ape, spre a adăposti, poate, o viețuitoare mai firavă decât celelalte.

Oamenii cunosc mărgeanul și-l folosesc de mult, spre a și-l face podoabe; ei însă știau culoarea lui moartă, și nu pe cea vie, pe care el o are numai sub apă. Un giuvaier uriaș se afla acolo, sclipind în lumina de sus, îndelung filtrată, și răsfrângând cea mai străvezie, cea mai limpede și în același timp mai bogată din culorile roșii pe care le-a prins, în basm sau în viață, privirea omenească, într-una căutătoare și într-una nesăturată.

Fermecat de această alcătuire, care putea să fie la fel de primejdioasă ca sunetul harpei, Ionică se apropie și nu trebui să se înalțe, spre a privi înăuntrul sălașului.

Inelul de mărgean, ca un gărduleț pus în jurul caselor, adăpostea o scoică, uriașă pe lângă altele. Și în gura acestei scoici, care era doar cochilia fără viață, ședea, ca pe pragul casei, o făptură ciudată; după apucături, ai fi

luat-o drept sirenă, mai ales că avea cu dânsa și harpa, dar altminteri nu era decât o fată cu înfățișare de tot pământească, numai că foarte gingașă în tunica ei modestă de alge. Își lăsase harpa deoparte, și din ochi îi curgeau lacrimi, atât de limpezi, atât de curate, că se vedeau chiar și-n această apă, ea însăși nespus de limpede și de curată.

— Bună ziua! zise Ionică în șoaptă.

Și se ciupi de braț, spre a-și da seama că nu visează.

Fata ridică ochii plini de lacrimi.

— Bună ziua, băiatule!

Niciodată nu văzuse Ionică ochi mai luminoși, deși trăiau la adâncimea aceasta! De bună seamă, era adunată în ei toată limpezimea unei inimi curate. Ochi verzi, bătând puțin în albastru, ca smaraldul pus într-un pahar de cristal, cu rouă curată. Obrazul fetei era alb, albul palid al algelor, iar părul negru i se unduia pe umeri, o dată cu mișcarea lină a apei.

Văzându-i chipul și tristețea din care izvorau acele lacrimi curate, Ionică o recunoscu dintr-o dată.

— Tu ești Sirena cea Mică!… Dar cum se face? Te-ai întors acasă?

— M-am întors!… suspină fata. Atât că mama și surorile nu mai vor să mă primească, de aceea nici nu pot să-mi lepăd înfățișarea pământească, deși mă chinuiește și mă apasă.

— În felul lor, mama și surorile tale au dreptate! răspunse băiatul. Te-ai lepădat de lumea ta, ca să te duci după o ființă din lumea noastră, și ele nu înțeleg că dorința ta de a trăi între oameni era o aspirație!

— Dacă prințul pe care-l iubeam m-ar fi luat de nevastă, nu m-aș fi întors niciodată, fără să țin seama că suferința mea pe pământ rămânea groaznică.

— Aici greșești! se împotrivi Ionică. N-ai fi avut de îndurat nici o suferință dacă dădeai de un om adevărat, cu inima întreagă și dreaptă!

Apoi, după ce-și aruncă ochii pe furiș la Sirena cea Mică, tristă și zbuciumată, zise, fără să-și dea seama cum îi scăpase vorba aceasta:

— Pe lângă că nu era un om adevărat, ci o fantoșă înzorzonată și trufașă, prințul tău trebuie să fi fost orb, dacă nu te-a luat de nevastă!

Iar după ce zise vorba, sinceră dar necugetată, atât de mult se rușină, că obrazul i se făcu mai roșu decât mărgeanul de care își rezema coatele.

Spre norocul lui, Sirena cea Mică nu înțelese vorba, nu observă roșeața, fiind prea copleșită de durerea ei, care continua să-i stoarcă suspine și lacrimi. Ionică așteptă puțin să se reculeagă; avea de îndeplinit o datorie, și

se cuvenea să ocolească orice prilej de zăbavă, dar nu putea nici să treacă nepăsător pe lângă ființa aceasta prigonită de soartă. Astfel că se hotărî s-o ajute, măcar și în grabă.

— Acum, că n-ai avut norocul să întâlnești oameni, și te-ai întors, hai la mama ta! Am să-ți iau apărarea, și ea are să te ierte. Mamele totdeauna iartă!

Suspinând încă, dar mai încurajată, sirena se ridică, alunecă pe deasupra gardului și, urmată de Ionică, străbătu o pădure de alge, până ce, într-un luminiș, se văzu palatul de cleștar în care locuise odată. Atunci, cuprinsă de sfială, de teamă, se ascunse în spatele băiatului.

Ferestrele acelui palat de cleștar erau deschise, și surorile, cu bonete albe pe cap, cu șorțuri în față, deretecau prin casă. Când văzură un străin din lumea uscatului, îndată aruncară măturile, își scoaseră bonetele, lăsând să le atârne părul în șuvițe bogate, și puseră mâna pe harpe.

— Mamă! strigă una din ele. Vino, că avem oaspeți!

Înainte de a se arăta în prag, mama sirenelor nu zăbovi decât ca să se dichisească în grabă. Era cam greoaie, își trăise bună parte din viață, dar se străduia încă să pară grațioasă. La repezeală își pusese cercei mari de aur, ca niște toarte, găsiți fără îndoială pe o corabie naufragiată, își dresese cu sulimanuri obrazul, își întărise cu creionul sprâncenele cam decolorate, adăugase ceva rimel pe genele năpârlite și își desenase un zbenghi în mijlocul obrazului, iar șorțul de bucătărie și-l înlocuise cu un capot de mătase.

Ionică păși spre intrarea palatului, călcând pe niște lespezi rotunde, frumos orânduite, care alcătuiau o alee printre cochilii ornamentale, având înfățișarea florilor în rabaturi. Frumoasă gospodărie, dar lespezile erau cam țepoase și se cam mișcau, nărăvașe, când puneai pasul. Abia mai pe urmă văzu musafirul că nu erau decât calcani, aliniați pe nisip, în ordine militărească.

În acest timp, sirenele tot cântau și chicoteau la fereastră. Ochii fiindu-le la străin, fiindcă urmăreau să-l vrăjească, după năravul lor pe care orice navigator îl cunoaște, abia mai târziu văzură că în spatele lor pășea, spășită și înlăcrimată, sora lor mai mică, și, fără nici un fel de vorbă, cea mai frumoasă. Atunci lăsară harpele și se încruntară deodată, la fel cum făcea și mama lor, proptită cu mâinile în șolduri în ușa palatului.

— Bună ziua, doamnă! zise Ionică, privind cam chiorâș fața cu sulimanuri.

— Bună ziua, străine! răspunse mama sirenelor, clipind cu grație din genele rimelate și legănându-și cerceii de aur. Nădăjduiesc că dacă ai venit la noi n-ai să mai pleci niciodată!

— Ba am să plec, și cât mai curând, deoarece am treabă!

La această vorbă, cam aspră și neașteptată, sirenele de la fereastră puseră iarăși mâna pe harpe. Ionică era însă prea îndârjit ca să se poată bucura de muzica lor fermecată.

— Domnișoarelor! grăi, respingând încercarea de vrajă. Lăsați muzica deocamdată. Am de vorbit cu mama voastră.

Și, apucând-o de mână pe Sirena cea Mică, o trase în față.

— Recunosc că e vinovată, măcar în parte! începu apoi, luând glasul așezat și sigur al avocatului. Dar nu mă miră de loc că a vrut să plece de-acasă.

Aici Ionică tuși și se uită iar chiorâș la fața sulemenită, după care reluă, cu dreptate:

— Cel ce îi părăsește pe ai săi merită, desigur, pedeapsă. Dar cine urmărește să urce o treaptă, în locul întunericului vrând lumina și-n locul morții viața, trebuie înțeles, chiar dacă n-a avut știința și tăria să meargă până la capăt. De ce folos sânteți voi în acest fund de ape? Ea a simțit stârpiciunea soartei voastre, și-a vrut să-și caute alta, între oamenii care știu să se străduiască spre a da vieții un înțeles și a face lumea lor mai frumoasă. A, nu, să nu credeți că s-a dus acolo ca să trândăvească și să-și pună podoabe, cum văd că se găsesc chiar și la voi, sub apă.

Mama sirenelor își duse mâna la cerceii cu toarte și păru puțin rușinată. Iar Ionică zise mai departe:

— Nimeni n-a sfătuit-o, nimeni nu i-a spus cum arată adevărații oameni la față. S-a dus numai din dragoste, și-a nimerit într-un castel, într-o lume fățarnică. Vai! Cât a suferit ea pentru dragostea ei nerăsplătită și neînțeleasă, n-o să vă dați seama voi niciodată! Acum, că s-a întors, fii înțelegătoare, doamnă! Domnișoarelor, nu fiți pizmașe, și primiți-o acasă!

Din ochii rimelați ai mamei se prelinse pe obraz o lacrimă neagră… Știuse băiatul ce spusese mai adineaori: mamele totdeauna iartă!

— Frumos și drept ai vorbit, străine! Vorbe să le scrii, ca să nu le uiți niciodată!

Pe urmă sirena mamă grăi către cea mai mică din fiicele sale:

— Te căiești?

— Da!… Îmi pare rău că n-am întâlnit oamenii de care spune băiatul!

— Făgăduiești că, dacă o să se mai înece o corabie cu prinți, o să stai închisă în casă?

— Din toată inima mea zbuciumată!

— Făgăduiești că n-ai să te mai gândești de loc la acel prinț care ți-a sucit capul?

Sirena cea Mică își lăsă ochii în jos, ochii în care un giuvaergiu poet amestecase safirul cu smaragdul, și din ei se prelinse o lacrimă albă.

— Mamă!… suspină ea, jalnic.

Ionică, tulburat de lacrimă, cum nu-l tulburase harpa, își feri ochii.

— Despre asta să numai vorbim, doamnă! îi zise înțelegător sirenei mame.

Iar Sirenei Mici îi zise, hotărât, deși n-avea curaj s-o privească:

— Să știi însă că nu merită! Un om adevărat nu te-ar fi făcut să suferi astfel!

Stăpâna casei nu mai lungi judecata.

— Atunci vino în brațele mele, fata mamei!

Așa se sfârși, cu bine, povestea tristă a Micii Sirene, dar poate că tristețea ei n-avea să se sfârșească niciodată!…

Bineînțeles că Ionică fu poftit în casă, să prânzească, bucatele fiind tocmai gata. El mulțumi și își ceru iertare că trebuie să plece neîntârziat mai departe.

— Dar unde te duci cu atâta grabă? întrebă gazda.

— Trebuie să salvez un om de la moarte și să-i redau libertatea.

— E prizonierul sirenelor?

Băiatul zâmbi:

— Asta ar fi floare la ureche!

Apoi se posomori deodată.

Cu toatele socotiră că-i potrivit și frumos să-l petreacă până la hotarul lor, care se afla la jumătate de milă distanță. Lăsând deci masa, își luară harpele și porniră într-un cortegiu care minuna pe toate viețuitoarele apelor, cum ar fi minunat pe orice scafandru, dacă s-ar fi aflat vreunul aproape.

Căluții de mare nefiind deprinși la călărie prin acea parte, un calcan buiestraș fu adus de la grajduri și i se puseră hățuri de alge. Sirena cea Mică, păstrând încă înfățișarea pământească, pe care avea s-o lepede numai când se făcea miez de noapte, își încălță condurii, singurul lucru adus cu sine din lumea uscatului, se urcă pe spinarea țepoasă și luă hățurile în mâna-i mică, prelungă și albă. Ionică se urcă lângă dânsa, că era un calcan care ar

fi putut duce patru oameni deodată, și porni alaiul pe o cărare de mărgean, presărată cu perle din cele mai albe.

Era vrednic la drum buiestrașul, dar lasă că și Sirena cea Mică îl mâna straşnic! Sirenele celelalte mergeau înotând pe margini, ciupind coardele harpelor cu degetele sidefate și împletindu-și printre sunetele de coardă glasurile lor primejdios de suave. Se auzea cântarea până departe, și toată suflarea oceanului venea s-o asculte, curioasă și fermecată. Rechinul încremenise, cu ochii dați peste cap, cu gura căscată. Caracatița își mișca brațele după muzică și izbutea chiar să fie grațioasă, ca algele care dansau împletindu-se unele cu altele. Balena nu mai pufăia zgomotoasă, ci, cât era ea de mare, se lăsase pe un pat de stâncă albastră și asculta melodia, bătând ritmul din coadă. Cât despre vietățile mai mărunte — aterinele, barbunii, scrumbiile, chefalii, heringii în cârduri, care răspândeau în apă toate culorile cunoscute privirii omenești în anotimpuri și veacuri, ba încă și altele — însoțeau alaiul ca niște trene acvatice.

Așa merseră bună bucată de vreme, până ce însoțitorii începură să se lase în urmă, unul câte unul, și alaiul să se rărească. După un timp rămaseră numai sirenele, dar cântarea lor era acum mai nesigură, mai șovăitoare, și ele își aruncau una alteia priviri în care s-ar fi putut citi spaimă de moarte. Locurile, chiar, nu mai erau ca la pornire; mărgeanul își pierdea treptat culoarea roșie, așa de strălucitoare, fiindcă în ea se amesteca — de la o clipă la alta — mort — negrul și cenușiul. Algele apăreau mai rare și mai palide, până ce nu se mai văzu nici una vie, ci maldăre căzute la pământ și intrate în putrezire, ca fânul nestrâns la vreme. Calcanul începu să smucească de frâu, dând semne de nemulțumire, și, după câțiva pași, se opri de la sine. Tot atunci se opriră și sirenele și conteniră cântarea. Doar câte una mai ciupea, din când în când, o coardă de harpă, care suna stingheră în liniștea pogorâtă deodată pe toată firea oceanului.

Ce era mai departe nu se vedea bine, căci apa, până atunci limpede și străbătută lesne de întreaga lumină a soarelui, devenea cenușie. Părea un loc părăsit, al morții și al tăcerii, fiindcă nimic nu mișca într-acolo; nu se mai auzea, nu se mai zărea, nu se mai simțea ființă și plantă vie.

— De-aici noi ne întoarcem! zise sirena mamă. Dacă tu vrei să mergi negreșit mai departe, atunci ocolește acest loc de spaimă!

— Nu pot să ocolesc! Sânt în mare întârziere.

— Vai, vai, străinule! Nu-ți va fi bine!

Sirena cea Mică își luă de braț ocrotitorul, cu multă și caldă prietenie.

— Nu te duce! Te așteaptă pieirea!

— Dar ce se întâmplă pe-aici? întrebă Ionică, nedumerit cu îndreptățire.

— Nu se știe! Au venit niște duhuri rele — duhuri, că de văzut nu-i vede nimeni — cu o casă făcută din fiare, și n-am aflat ce pun la cale. Dar de când au venit, totul în jur se usucă și moare. Dac-or să mai stea mult, moartea o să ajungă până la noi și-o să ne mutăm mai încolo.

— N-am încotro! zise Ionică. Dar nu vă fie teamă: nu pier eu, cu una, cu două. Rămâneți cu bine!

— Mergi cu bine! cântară sirenele.

Cea mai mică dintre ele îi aruncă băiatului o ultimă privire din ochii în care tristețea avea să rămână întipărită de-a pururi, fără să le tulbure totuși lumina…

— Mergi cu bine! zise și ea, fluturându-și mâna, într-un chip mai vorbitor decât orice melodie.

Iar Ionică își continuă drumul, într-o pustietate care abia acum se putea numi, pe drept cuvânt, lumea tăcerii.

Pieriseră toate culorile, se stingea și lumina soarelui, apa era tot mai opacă, mai cenușie. Cochilii moarte, pești putreziți de mult, sau pe cale de putrezire, răspândeau duhoarea câmpurilor de bătălie, când nimeni nu strânge morții, iar corbii n-au avut timp să-i termine.

Deodată, în apa vâscoasă se desluși o umbră greoaie, care tăia drumul, și-ndată dintr-acolo se auzi printre unde un clopot de alarmă țipător, neliniștit — brutal după atât de dulcea cântare a sirenelor. Ionică însă, necunoscând altceva decât datoria, merse înainte, nefiindu-i îngăduită altă cale. Lumini țâșniră din apa cenușie, raze de reflector care se opriră pe el și nu-l mai slăbiră.

„Trebuie să fie oameni! se gândi el, cu multă mirare, văzând reflectoarele, după ce auzise clopotul de alarmă. Numai oamenii au asemenea scule!“

Și numaidecât, cu toate că lumina îl orbea, lovindu-l drept în pupile, desluși o măgăoaie de oțel, ca o casă cu pereți nituiți, cu ferestre rotunde, holbate, de parc-ar fi fost ochi de ciclop, sprijinită de fundul sterp al oceanului pe patru stâlpi ruginiți. Și pereții erau mâncați de apa marii, rugina curgea pe ei șiroind, dar probabil aveau destulă grosime ca să mai tină mult timp. Și, oricât ar fi săpat sărătura aici, pe fier se mai putea desluși un înscris — litere mari, albe, să le vezi numaidecât: *Căutați-vă de drum*! Iar dedesubt: *Accesul străinilor strict oprit*!

„Oameni! Numai oameni! își zise Ionică, surprins. Duhurile din basme nu știu să scrie, și nici nu-și pot face asemenea case!“

Nu se gândea să viziteze pe cei aflați aici, ca să nu întârzie mai mult. Dar n-apucă să facă nici zece pași pe drumul lui pașnic, când se simți înșfăcat de două brațe nevăzute, pe care le simțea însă, cum ar fi fost ale unei caracatițe. Brațele îl târâră până între cei patru stâlpi, apoi îl traseră cu repeziciune în sus…

Casa n-avea intrare decât pe fund, ca o trapă, căreia îi lipsea capacul, fiind netrebuitor, deoarece apa nu putea să pătrundă, datorită presiunii aerului dinăuntru, cum nu poate pătrunde într-un pahar afundat cu gura în jos, chiar dacă îl apeși, chiar dacă îl ții așa îndelung.

Și astfel, oricât ar fi fost accesul de interzis, și oricât ar fi fost el de străin, Ionică se pomeni înăuntrul măgăoaiei, unde rămase năuc. Glasul sirenelor se mai auzea, dar pierdut…

Se afla într-o încăpere de oțel, atât de mare, ca să se poată mișca nestingheriți cinci inși — și chiar cinci viețuiau aici, nepunându-l la socoteală pe Ionică, picat pe nepusă masă și fără voia lui.

În afara acelor ferestre rotunde, prin care puteai să cercetezi oceanul în orice parte, și-n afara unei uși blindate, în stânga, cu încuietori strașnice, pereții erau acoperiți cu felurite aparate și tablouri de comandă, ca într-o centrală automată. Făcea deosebire peretele din față, pe care se vedea un ecran de televizor, de o mărime neîntâlnită prin casele oamenilor, și în mijlocul lui se mișca, înconjurat de spațiul albastru, însuși pământul, așa cum Ionică îl privise odată de la mari înălțimi.

Plutea în încăperea aceasta de oțel, cu aerul apăsător, care făcea să-ți pocnească urechile, un miros acrit de acizi, de alcool, iar fumul de tutun se așeza straturi-straturi.

În mijloc se vedea o masă cu cărți de joc, răvășite, printre pahare năclăite și carafe de multe forme, cu băuturi felurit colorate. Dar ce împovăra mai mult masa erau grămezi de aur, monezi să le iei cu lopata; dintre ele apărea un bulgăr de minereu, o fărâmă de rocă, semănând cu o piatră colțuroasă, cam cât pumnul băiatului. Ce căuta acolo obiectul acesta fără valoare, între atâtea mormane de aur, ar fi fost greu să-ți explici; e limpede însă că oamenii nu-l slăbeau din ochi, atribuindu-i, pare-se, multă însemnătate. Să fi fost un talisman aducător de noroc la jocul de cărți?

Atunci cui aparținea el în clipa de față, cui îi apăra șansa, dacă se afla exact în mijlocul mesei, ca și cum ar fi aparținut tuturor?…

Pe dușumeaua îmbrăcată în covor de material plastic zăceau, în mormane, chibrituri arse, scrum și mucuri de țigări aruncate. Prin trapa aflată într-un colț, se vedea apa și se auzea clipocind.

Unul din cei cinci stătea nemișcat lângă ecranul televizorului, urmărind cum pământul se învârtește liniștit în spațiu. Pândea acolo ceva, cu atenția încordată, că nu-și întoarse ochii nici la apariția neașteptatului oaspete.

Trei din ceilalți, aflați la jocul de cărți până atunci, tăbărâseră asupra lui Ionică și-l iscodeau, strângându-l în întrebări ca în frânghii. Unul singur rămăsese pe loc, numărând monezile probabil câștigate și greblându-le cu mâna, ca să cadă într-un sac aflat dedesubt. S-ar fi părut că venirea băiatului nu-l interesează, dar cine ar fi avut ochi să vadă și-ar fi dat seama că îl urmărește pe furiș, cu o privire sarcastică, fără să scape din vedere pietroiul ciudat de pe masă…

Băiatul se pomeni înfundat într-un scaun, cu capul dat pe spate. Un bec puternic, pus în tavan, îl lovea drept în ochi, împiedicându-l să mai vadă ceva în jur. O mână grea îl apăsa pe piept, altele pe umeri, și întrebările curgeau, șuierând, când într-o ureche, când în alta:

— Cine ești?

— Ce cauți aici?

— Cine te-a trimis?

— Păstrezi legătura cu oamenii de pe pământ?

— Pentru cine lucrezi?

— Mai e cineva cu tine?

— Câți sânteți?

— Ce aveți de gând?

Și tot așa mai departe, că băiatului îi vâjâia capul și iarăși începuse să-l doară, de-i venea să și-l scoată, ca să vadă călăii ce gânduri nevinovate se aflau în creierul lui.

— Da’ mai lăsați-mă în pace, oameni buni, sau ce naiba ăți fi, că m-ați amețit! Ș-apoi duhniți a băutură, că pot să mă și-mbăt fără să fi pus în gură strop de vin!

Aceia rânjiră, apoi începură să râdă, bine dispuși. Vorba băiatului li se păruse a fi strașnică glumă, și cu ei nu glumise nimeni, niciodată. Văzând pe deasupra că prinsul n-avea asupră-i nimic primejdios, se mai îmblânziră,

stinseră becul din tavan, care bietului Ionică îi arsese nu numai ochii, ci chiar și creierul, și-l slobozîră de pe scaunul unde fusese țintuit.

— Acum pot să plec? întrebă el, bucuros că scăpase cu-atât.

— Asta nu! Prea ne crezi proști! Ai să stai cu noi până…

— Până când?

Ei întoarseră capul spre televizor, toți deodată, apoi se uitară unul la altul, cu priviri tare ciudate. La urmă izbucniră în râs.

— Până la sfârșit! răspunse, cu un glas spart, cel care rămăsese tot timpul la masă și îl urmărise pe băiat mai bănuitor decât tovarășii săi.

Ionică se mânie cumplit și bătu cu piciorul în covor; dedesubt fierul dușumelei vui:

— Dar voi nu înțelegeți că trebuie să plec numaidecât?

Vorbește, dacă ai cui! Se așezaseră la masă și reîncepură jocul de cărți. Sticlele se goleau în pahare, paharele se deșertau gâlgâind, monedele de aur sclipeau, trecând de la unul la altul, și fumul de tutun se așeza peste cel vechi, cenușiu, în straturi noi, albăstrii.

— Joci cu noi? întrebă unul din ei, dând cartea.

Băiatul ridică din umeri, naiv:

— Nu știu să joc cărți.

— Nu-i nimic; înveți acum!

— Dar n-am bani!

— Poți să mizezi altceva.

— N-am nimic, decât hainele.

— Astea n-au nici o valoare!

Cel care-l poftise la joc se întoarse și scoase briceagul din buzunar.

— Poți să mizezi o ureche; ți-o prețuiesc zece monezi. Sau nasul, cincisprezece. Un ochi, cincizeci de monezi. Amândoi ochii, o sută! Haide, dacă ai noroc, poți să te îmbogățești!

Ionică se trase într-un colț; își făcea planul cum să-i îmblânzească, iar mai târziu, când s-or culca toți — că doar trebuiau să doarmă și ei noaptea — să-și dea drumul prin trapă… De aceea zise, străduindu-se să nu-i tremure glasul:

— Am să joc bucuros mâine; astăzi dați-mi voie să mă uit cum jucați voi!

— Bine! se învoi omul, trăgând spre sine un morman de aur pe care-l câștigase tocmai atunci. Vino și stai lângă mine!

— Da, domnule… Iartă-mă, nu știu cum te cheamă.

— Pe mine mă cheamă Ha! Pe el He, pe ăstălalt Hi!…

Băiatul rămase înlemnit; numai ochii i se mișcau nedumeriți, speriați, de la unul la altul. Al patrulea se numea Ho, iar cel de la televizor, Hu.

— Nu vă supărați… Nu cumva v-am mai întâlnit o dată? Numele voastre îmi sânt foarte cunoscute.

— N-ai de unde să ne cunoști! răspunse Ha, după ce deșertase pe gât un pahar plin.

He, în schimb, rânji într-un fel care ar fi putut spune multe, dacă țineai seama că îl privise de la început altfel decât ceilalți pe nedoritul lor musafir.

— Ba da, ba da! Vă cunosc de mult! stărui acesta, fără să observe ce era deosebit în privirea lui He.

Și se uită iar la fiecare, pe rând… Nu mai înțelegea nimic, începuse să-l doară capul și stătea gata să amețească.

— Pesemne voi sânteți!… Dar a trecut așa mult timp!

— Termină cu balivernele! răcni He, cel care în timpul cercetării de adineaori rămăsese la masă, numărându-și banii și urmărindu-l pe prizonier cu privirea ciudată.

Pierduse tocmai atunci o grămadă de aur, de aceea era furios. Abia acum văzu băiatul că se uita atât de cruciș, încât te mirai cum privirile nu-i străpung nasul. Da, cu siguranță, îl mai văzuse o dată, măcar pe el, dacă nu și pe ceilalți, însă nu știa: să fi fost sub muntele de bronz, cum îl îndemna să creadă numele lui, într-o silabă, sau în altă parte?

— Pleacă de-aici! răcni mai furios He, care pierduse încă o dată.

Ionică găsi că-i prevăzător să nu-l mai cerceteze și să nu-l iscodească. După ce se uită încă o dată pe furiș la trapă, socotindu-și pașii și mișcările pe care urma să le facă la timpul potrivit, se duse spre cel de la televizor, pe numele aflat adineaori, Hu.

Acesta continua să urmărească rotirea pământului, neslăbind din ochi nici oceanele, nici continentele. Din când în când, învârtind de o pârghie a aparatului, axa planetei se deplasa, așa că, în rotirea lui, pământul își arăta și părțile altfel ascunse celui ce privește din același loc — și deci nici o fărâmiță a lui nu putea să rămână neobservată.

— Ce faci aici? întrebă Ionică.

Hu răspunse scurt, fără să-și ia ochii din televizor:

— Pândesc!

— Ce pândești?

— Asta nu-i treaba ta!

Se mâniase acum Hu, și când răcnise, lui Ionică i se păruse a fi văzut în gura lui limba împărțită în trei fâșii, sau poate chiar în cinci… Desigur că avea năluciri. Oricum, nu mai îndrăznea să pună altă întrebare în aceste condițiuni. Și până să se dezmeticească, până să-i treacă mânia lui Hu, care continua să urmărească rotirea pământului cu niște ochi tare ciudați, cam zgâiți, cam verzui — dar un verde cum nu se mai văzuse la nici un om până acum — băiatul se apucă să-l cerceteze pe furiș. Era îmbrăcat într-un combinezon cenușiu, dintr-o țesătură greoaie, care nu putea fi nici lână, nici bumbac, nici mătase, ci mai degrabă plumb. Și cizmele din picioare păreau a fi tot de plumb, așijderi mănușile și casca din cap, care îi acoperea și ceafa, și obrazul. Toți erau îmbrăcați în același chip, dar păreau deprinși, dovadă că se mișcau nestingheriți.

— Ei ce fac? întrebă Ionică.

— Pândesc!

— Ce pândesc? Văd că beau și își încearcă norocul la cărți!

— Pândim cu rândul! îl lămuri Hu. Cât nu ești în post, poți să faci ce dorești.

— Bag de seamă că aveți mult aur!

— Nu-i aur obișnuit… E sânge… îl lăsăm să se închege, îi punem adaosuri, ca să devină lucios și dur, și-apoi batem monezi, cu efigii.

— Sânteți… alchimiști?

Hu se burzului:

— Ce sântem noi nu trebuie să știi tu!

Ca să nu-l supere mai mult, Ionică nu stărui asupra formulei lor de a se îmbogăți, și întrebă, ca urmare a altei nedumeriri:

— Dar ce nevoie aveți de bani? Pe-aici nu sânt prăvălii; nu puteți cumpăra nimic!

— Ne cumpărăm pe noi.

— Cuum?!

Lui Ionică îi venea să râdă, dar Hu, cu ochii în televizor, îl lămuri cât se poate de serios și de senin:

— Ne-am prețuit pe fiecare, prin bună înțelegere, la zece mii de monezi.

Hu manevră pârghia, schimbând axa pământului, apoi continuă:

— Când unul strânge zece mii de monezi, poate să cumpere pe oricare din noi.

— Și cel cumpărat ce face cu banii? Că doar îi revin lui!

— Bineînțeles! Cumpără pe altul… Bunăoară eu, acum, sânt vândut lui He, dar îl am cumpărat pe Hi!

Fără să-și întrerupă pânda, Hu adăugă, mai încet:

— Ambiția mea este să-l cumpăr pe He! El e cel mai norocos! N-a putut să-l cumpere nimeni până azi! Câștigă mereu! He ne are cumpărați pe toți.

Băiatul scutură din cap, se ciupi de braț, dar rămânea tot năuc.

— Nu înțelegi? continuă Hu, simțindu-l nedumerit.

— Ca să-ți spun drept, nu înțeleg nimic!…

— Atunci nu mai întreba, că tot n-ai să înțelegi. Voi aveți altfel de minte, oamenii de pe pământ!

Și după aceste vorbe, spuse cu disprețul cel mai vădit, Hu rămase atent la televizor, unde îl chema datoria lui, de neînțeles altcuiva decât celor cinci…

Între timp, la masă jocul de cărți continua, din ce în ce mai aprins. He, așa de norocos mai înainte, pierdea partidă după partidă, la rând, până ce din purcoiul de aur aflat în față și în sacul de sub masă nu mai rămase nimic.

— Îl vând pe Ho! strigă el atunci. Cine dă zece mii?

— Eu, răspunse liniștit Ha, care câștiga cel mai mult.

He își primi monezile și le miză pe toate, numaidecât.

— Carte! ceru el, înăbușit.

I se dădu o carte, o privi pe furiș, cugetă, șovăi, apoi mai ceru:

— Carte!

Cartea nouă, adăugată celor pe care le avea în mâini, făcea mai mult decât ar fi trebuit. He păli.

— Am pierdut! Cine-l cumpără pe Hu?

De la televizor Hu trăgea cu urechea, fără să-și părăsească postul, și pământul se învârtea, nevinovat și neștiutor în fața lui. Ionică se uita înspre trapă, din ce în ce mai neliniștit, făcându-și planul cum să scape dintre acești nebuni, ca să-și vadă de drum, fiindcă întârziase destul.

Și în timp ce la masă jocul continua, la fel de aprins, la televizor pământul se vedea cu o claritate neașteptată. Băiatul privi iarăși continentele și oceanele defilând, cum le știa de mult. Uneori Hu, vrând să cerceteze vreun amănunt, învârtea altă manivelă, și atunci pământul se apropia, mărindu-se, și conturul lui dispărea în afara ecranului, unde, desigur, continua să se învârtească, după legi de milenii, nerăsturnate.

Ionică avu astfel prilejul să vadă de aproape multe locuri pe unde umblase — și munții Himalaia, și râul Duero din Spania, și Sfinxul, și piramidele, care se deslușeau piatră cu piatră. Veniră chiar și munții Carpați în față — Ceahlăul într-o parte, Caraimanul în alta — și râurile coborând spre Dunăre — Siretul, Oltul, Prutul și Argeșul, ba descoperi până și Dâmbovița, deși pe lângă celelalte era mai firavă. Și, alunecându-i ochii unde ea intră în București, mărginită de blocuri viu colorate, descoperi între celelalte clădiri, galben, blocul lor… Acolo îl aștepta tatăl, mama, sora și fratele. Văzu și școala, nu prea departe — numai geamuri sclipind în soare; puținul cât rămânea pentru ziduri se înfățișa într-o dulce lumină albastră. Și oricât de încercat se socotea el astăzi, în ochi îi veniră lacrimi.

„Trebuie să scap, negreșit, și cât mai degrabă! își zise în gând, trăgând cu coada ochiului la trapă. Oamenii muncesc, mamele fac mâncare și deretică odăile, copiii merg la școală, învață, și eu îmi pierd timpul cu niște nebuni, în loc să-mi îndeplinesc datoria și să mă întorc repede acasă.“

Un zgomot nou îi atrase privirea spre pământul care se rotea mai departe, mărit și mai mult, gata parcă să rupă cadrul și să se rostogolească în odaia blindată. Era un râcâit ca de șoarece… Văzu New Yorkul, cu zgârie norii, și își dădu seama că ei scoteau zgomotul, frecându-se de sticla ecranului…

Văzu și statuia Libertății, îndată, ținând sus facla. „Cam urât făcută! se gândea băiatul. Dar simbolul merită să fie luat în considerație!“

Și după ce trecu Oceanul Atlantic, împânzit de vapoare care duceau oameni și cele ce le trebuiesc oamenilor, de la un continent la altul, apăru iar Europa, premergând Asia, înainte de a veni alte oceane. Se vedeau pretutindeni orașe, cu parcuri, șosele asfaltate, căi ferate, uzine, fabrici, și Ionică se gândea că nimic nu fusese pe lume din toate acestea, atunci când ajunsese el la muntele de bronz, și pe oamenii de acolo îi chema Ha, He, Hi, Ho, Hu, ca pe cei care acum jucau cărți, la masă, mizându-se unii pe alții.

Gândind astfel, Ionică tot trăgea cu ochii la trapă…

O lovitură de pumn, dată cu atâta sălbăticie în masă, că grămezile de aur se răvășiră, scoțând sunete alarmate, îl făcu să tresară. He sărise în picioare și privea rătăcit la jucătorii din față. Îl pierduse tocmai atunci pe Hi, și nu mai avea să mizeze decât pe Ho, fiindcă aurul și-l irosise de mult… Câștigase totdeauna până astăzi, și nu înțelegea, în furia și în deznădejdea lui, cum se schimbase norocul deodată.

— Tu îmi porți ghinion! răcni, dând cu ochii spanchii de Ionică, încremenit lângă televizor. Da, numai tu! De mult îmi porți pică! De mult vrei să mă răpui!

Glasul îi creștea într-una, cum creștea furia în sângele lui; ochii i se făcură roșii și se suciră mai mult spre mijlocul nasului.

— Nu știu ce vrei să spui! bâigui băiatul.

Deodată He se liniști.

— Îl mizez și pe Ho! zise, rânjind. Acum am să câștig!

Datul și cântăritul cărților ținu mult de rândul acesta. Încordarea jucătorilor crescuse atât, până a-i face să uite de tot ce se întâmpla în jur, să uite chiar și prezența băiatului străin.

Constatând că nu-l mai băgau în seamă, Ionică se apropie de masă, curios să privească mai de aproape monezile acelea, obținute pe căi atât de ciudate. Ba puse chiar și mâna pe ele, fără să stârnească protestul vreunuia dintre jucători, le cântări în palmă, le suci, le cercetă pe o parte și pe alta… Monede ca oricare altele, decât că erau calde, ca și cum sângele din ele ar fi avut încă viață.

— Carte! scrâșni He, fără să-l vadă.

Toți erau cu ochii la fața lui încordată.

Ionică puse monedele la loc și mai rămase cu o singură curiozitate: ce rost avea pe masă, între grămezile de aur, bucățica aceea de rocă, păstrată acolo în chip cu totul inexplicabil?

Întinse deci mâna băiatul, cu gânduri nevinovate. Mișcarea lui, nici măcar dusă până la capăt, îi făcu să țâșnească în sus pe toți patru. Uitându-și jocul, toți patru erau în picioare și-i aruncau priviri groaznice.

— Ia mâna! răcni unul — Ha, poate.

— Înapoi! adăugă furios altul.

He ocoli masa, se apropie și își înfipse degetele, ca niște gheare, în grumazul băiatului.

— Va să zică pentru asta mi-ai luat urma și-ai venit după mine până în fundul oceanului!

Ce se mai întâmplase în clipele următoare, Ionică n-avea să-și poată aminti limpede niciodată, fiindcă, strâns de gât, se înăbușea, aproape să-și piardă cunoștința și să leșine. Auzea zgomot de zăvoare, simțea că-l îmbrâncesc fără milă, și-apoi se dezmetici dintr-o bușitură. Îl aruncaseră într-o tainiță, pe ușa blindată, de bună seamă, fiindcă auzea cum se închid la loc zăvoarele deschise mai adineaori. Auzea și apele oceanului fremătând

afară, și-auzea chiar și ce vorbeau alături cei cinci oameni, ca și când glasul lor ar fi avut însușirea să străbată cu ușurință oțelul. Dar nu! — răzbeau până la el glasurile și zgomotele de acolo numai datorită răsuflătorii. Era o răsuflătoare rotundă, cu zăbrele, în ușa aceea, și astfel venea și-un pic de lumină.

Ionică stătea lungit pe podeaua de fier, cum căzuse, în fundul celulei; aștepta să se dezmeticească mai bine, ca să ia pe urmă o hotărâre. Și iată că deodată îi veni la ureche un glas de alături, sfârșit și întretăiat de suspine:

— Vai, băiete! Cin' să-ți vină în ajutor, dacă m-au răpus și pe mine?!

— Dar cine ești tu? întrebă Ionică, plin de uimire.

Vedea alături o ființă omenească, ghemuită la peretele umed, cu dâre de sărătură, numai că n-o putea desluși în puțina lumină. Întrebării lui, făptura aceea îi răspunse cu glasul atât de stins, că ți se rupea inima:

— Eu sânt… sau, ca să nu vorbesc greșit, am fost Mătușa cea Bună!

— Da, tu ești!… Dar cum ai ajuns aici? șopti băiatul, îndurerat s-o vadă în starea aceasta.

Era numai o umbră biata bătrână, căci din ea mai trăiau numai ochii, o ultimă licărire de flacără, și glasul stins, înecat în durere și lacrimi. Restul, alcătuirea ei pământească, parcă nici nu fusese vreodată.

— Dușmanii! șuieră ea, cu o ură pe atât de năprasnică, pe cât îi era de șters glasul. Dușmanii mei și ai oamenilor, de toată viața. Eram istovită și m-a doborât somnul în grădina fermecată, pe unde ai trecut și tu, dacă n-ai uitat-o. Așa a fost, băiatule… Mi-au luat piatra, în care a stat puterea mea să mă lupt cu răul și cu moartea!

Ionică tresări:

— Ce piatră?

— Piatra din inima pământului.

— Aceea care-i acum pe masă?

— Da! Ea are putere nemăsurată; poate tămădui bolile, poate înfrânge firea vrăjmașă, poate aduce lumii orice binefacere. Dar fiindcă a ajuns în mâini păcătoase, mare primejdie îi pândește pe oameni! Dacă n-o păstrezi cum trebuie și nu-i cunoști taina, răspândește în jur aburi nevăzuți, care încheagă sângele și rod carnea până la oase. Iar dacă se întâmplă s-o scapi pe jos și să se lovească, atunci praful se alege de tot pământul și de tot ce-i suflare vie pe lumea noastră.

— Au s-o păstreze cu grijă! zise Ionică, spre a o liniști pe bătrână, spre a se liniști pe el însuși, fiindcă simțea spaima încrețindu-i pielea, cum ar fi

umblat pe ea mii de păianjeni, cu mii de picioare scârboase. Or fi ei cam nebuni, după câte mi-am dat seama, dar până la urmă au să se dezmeticească. Sânt oameni, ce naiba!

— Nuu!… Și-au luat trup de om, dar sânt dușmanii omenirii de când veacurile! Căpcăunul, cu bunică-su și cu taică-su, pe care i-a sculat din morți și i-a întinerit în răutate, folosind piatra mea din inima pământului, cu puterea ei nemăsurată. Și zmeului răpus de mine, asemenea i-a dat viață, iar după ce s-au unit toți patru, au luat cu ei, sub chip de om, și pe cel de mult răpus balaur cu șapte capete!

— Visez! zise Ionică deodată. Mătușico, mi-e tare milă de tine, dar să lăsăm basmele! De unde să aibă căpcăunii, zmeii și balaurii televizor, aparat de radio și toate instalațiile care se văd în odaia cealaltă?

— Le-au luat de la oameni! Sânt șireți și îndemânatici — și când purced la rele, puterea lor n-are capăt! Pot să zboare la cer și să coboare cu stelele până în fundul iadului. Ce să te mire că trec prin ziduri ca duhurile și cotrobăie unde le place, ca la ei acasă?

— Nu se poate! protestă încă o dată băiatul. Sânt oameni! Nu-i mai țineam minte cum arată la față, dar numele lor nu l-am uitat nici până astăzi! I-am întâlnit chiar eu, la muntele de bronz, în vremuri foarte îndepărtate!

— Nu-s numele lor cele drepte! Și le-au luat pe acestea, cum nu se mai obișnuiesc astăzi, anume ca să nu fie asemuiți din întâmplare cu vreun om aflat în viață!

— Visez… visez! bâigui Ionică, bălăbănindu-și capul. Nu pot să cred nici o iotă din ce-mi spui dumneata, mătușă. Iartă-mă!

— Ah, băiatule! Rău ai să te căiești, dacă nu mă crezi dreaptă! Au nu ți-am dat eu sfaturi bune? Lucrușoarele mele nu ți-ar fi fost de folos, dacă nu ți le-ar fi răpit Căpcăunul?

— Ei, Căpcăunul acela a rămas departe! Cine știe pe unde i-or fi albind oasele?!

— E alături! Auzi-l cum latră!

Ionică se ridică și privi pe răsuflătoarea cu gratii. He se afla chiar în fața lui și tocmai răcnea sălbatic:

— Carte!

Nu, era peste putință să-l recunoască, fiindcă avea doi ochi, deși spanchii, pe câtă vreme Căpcăunul — știe oricine cum arată la față! Dar ce voise el să spună mai adineaori, precum că băiatul îi ține calea și-l

urmărește, vrând să-l răpună? Ionică își duse mâna la gură, ca să-și oprească un țipăt de groază și, părăsind locul de observație, îngenunche lângă nefericita lui tovarășă.

— Mătușico, mi se pare că ai dreptate! Și dacă-i așa, acum înțeleg în ce primejdie se află lumea întreagă! Dar crezi că nu-i nici o scăpare? Învață-mă ce-aș putea face?

— Apoi, dragul mătușii, scăparea ar fi una singură, dacă te simți în stare!

— Spune!

— Roagă-te să-ți dea drumul la ei în odaie — și-au să te asculte, fiindcă nu te cred în putere.

— Dacă ăl pe care-l bănuiesc eu e cu adevărat Căpcăunul, atunci cu siguranță se teme de mine!

— Te urăște, dar nu se teme; e prea sigur de sine!… Făgăduiește-le că ai să fii supus și ascultător, orice ți-ar porunci vreunul… Iar pe urmă, caută clipa bună, când or fi cu ochii aiurea, și pune mâna pe piatra în care le stă harul răului. De-atunci înainte îi ai pe toți cinci în întreaga ta stăpânire. Răpune-i, iar piatra din inima pământului să le-o duci oamenilor, că eu, într-o clipă, două, mi-am mântuit zilele…

Nu-și sfârși vorbele buna bătrână, când de dincolo se auzi un urlet care făcea să tremure oțelul celulei:

— Am pierdut, lua-v-ar dracu'!

Ionică se duse iarăși la răsuflătoare și privi masa unde jucau cei patru. He își mișca rătăcit ochii spanchii, de la unul la altul. Îl pierduse pe Ho, ultimul său bun; ultima carte fusese proastă!

— Domnule He! îl chemă băiatul, de după gratii.

Și-abia după aceea, dându-și seama că alesese un moment foarte nepotrivit, înlemni. Ciudat însă, în loc să se înfurie mai rău, He își îndreptă ochii spre ușa blindată, iar pe chipul lui răsări, strâmb, un râs de triumf.

— Mizez băiatul! Zece mii!

Îndată se repezi la ușă, trase zăvoarele complicate, îl smuci pe Ionică afară și, după ce închise celula la loc, îl aduse în fața celorlalți.

— E micuț, dar voinic! Cine dă zece mii?

Ceilalți tăceau, ținându-și ochii în pământ. Ha, câștigătorul, prinse să-și toarne monezile în sacul lui, aflat sub masă.

„Care-o fi bunicul, care tatăl? se întreba în acest timp Ionică, spionându-i pe furiș. Dar zmeul? Și balaurul cu șapte capete?…“

După ce să-i recunoști, sub înfățișarea omenească și cu numele de împrumut?

— Nouă mii! strigă He, scăzând prețul la care nu se arătase cumpărător.

Nimeni nu răspunse.

— Opt mii!… Șapte mii!… Hei, lua-v-ar dracu' încă o dată! Nu dă nimeni șapte mii pe el? Nici șase? Nici cinci?

Atunci Ha, care-și pusese bine aurul, răspunse liniștit:

— Ba am da și mai mult. Dar n-ai dreptul să-l vinzi!

— De ce?

— Fiindcă nu-i al tău! Nu l-ai cumpărat.

— E al nostru, al tuturor! adăugă Hu, cu ochii la televizor. Trebuie să-l împărțim pe din cinci.

— Fie și așa! se învoi He. Joc partea mea: două mii! Pune două mii pe masă!

Ha n-ar fi vrut să mai joace, dar e o regulă între cartofori — fie c-ar fi ei oameni, zmei, balauri sau căpcăuni — să nu refuzi revanșa după ce câștigi. Deci scoase din sac suma, o puse pe masă și împărți cărțile, cu gesturi îndemânatice.

— Cu două mii am să câștig tot ce-am pierdut! rânji He. Am să vă cumpăr pe toți. Carte!…

Cartea nu era bună; pierdu. Dar nu putea să se dea învins.

— Vreau să mai joc!

— Ce mizezi?

— O ureche!

Ha strâmbă din buze:

— Cu o ureche nu poți să te refaci. Prea puțin! Aș merge pe un ochi, ca să-ți fac hatâr!

— Fie! încuviință He, pălind.

Ha scoase briceagul, se aplecă spre învins, și cu o singură mișcare, dovedind tot atâta pricepere ca la datul cărților, îi desprinse un ochi de la locul lui. Ochiul, însângerat și parcă încă viu, zăcea acum pe masă, uitându-se la frântura de rocă, piatra cu însușiri miraculoase, atât de binefăcătoare și atât de primejdioasă, aflată între monezile de aur, puse alături cincizeci de monezi, cât era prețuit.

— Carte! zise He, tremurând.

Înspăimântat de toate câte se petreceau aici, Ionică se uită la el și icni. Singurul ochi care-l mai avea He acum crescuse deodată și, alunecând

singur de la locul lui, ajunse în mijlocul frunții, unde se adânci.

„E Căpcăunul, într-adevăr!“ își zise în sine băiatul.

Era Căpcăunul, așa cum îl întâlnise de mai multe ori pe drum, și astfel se încredință pe deplin că Mătușa cea Bună nu-l înșelase, cum nici nu s-ar fi potrivit firii ei. Dar atunci era dator să-i urmeze cât mai curând întreg sfatul, să intre în stăpânirea pietrei miraculoase și să scape omenirea de primejdie, înainte de a fi prea târziu!

— Încă una! strigă He, cu singurul ochi ațintit în cărțile slinoase și însângerate.

În clipa următoare scrâșni, cum nu pot să scrâșnească decât două pietre de moară frecate una de alta:

— Am pierdut!

Ha adună liniștit banii, îi băgă în sac, luă apoi și ochiul și începu să-l cântărească, trecându-l dintr-o mână în alta.

— Mai mizez! se auzi glasul lui He, stins.

— Ce?

— Pe mine!

— Întreg? stărui Ha.

— Cum mă vezi! Zece mii!

— Nu. Fără un ochi valorezi mai puțin!

— Înțeleg! scădem prețul lui, cincizeci de monezi!

— Greșești! se împotrivi Ha, liniștit. Cincizeci de monezi pentru un ochi scos! Cât e încă în cap, valorează mai mult.

— Cât dai? șuieră He.

— Cinci mii!

— Nouă!

— Șase! Nici un ban mai mult!

— Opt!

— Nu!

— Șapte!

Ha nu voia să se învoiască nici la acest preț scăzut. Atunci He se aplecă spre el, cu singuru-i ochi zvâcnind, și-i zise furios, printre dinți:

— Îmi ești bunic, dar fără mine ai fi zăcut și astăzi în țintirim! Eu ți-am redat viața! Aș fi în drept să fac cu tine orice-mi trece prin gând!

Pe urmă se întoarse spre ceilalți patru și le vorbi cam la fel, luându-i pe rând. Așa avu Ionică prilejul să afle identitatea lor adevărată: Ho era tatăl,

Hi zmeul, iar Hu, de pază la televizor, balaurul cu șapte capete — deci în privința lui nu se înșelase: mai avea și acum limba despicată!

„Am să vă vin eu de hac!“ se gândea băiatul, cu ochii când la piatra de pe masă, când la trapă.

— Din clipa când ne-ai redat viața — răspunse Ha, neintimidat de vorbele furioase ale Căpcăunului — ne-ai redat toate drepturile și toate puterile de altădată! Așa că, rogu-te, taci chitic!

— Măcar joacă! se rugă He, umil. Las prețul la șase mii!

Mai mult din silă, Ha se învoi și scoase din sac șase mii de monezi, pe care He le numără, plimbându-și asupra lor ochiul nesățios.

— Cu astea mă refac! zise apoi, mulțumit. Am să vă cumpăr pe toți, și am să vă scot ochii, nu câte unul, ci pe amândoi! Carte!

De data asta chibzui mult, cuprins de călduri, cu ochiul jucând temător în orbita căscată, cu obrazul ud, cu mâinile tremurând, până ce se hotărî, dar parcă nu pe deplin.

— C… carte! ceru, șovăind.

Și pierdu.

— Vreau să mai joc! bâigui.

— Ce-ai vrea să mai mizezi? întrebă Ha, rânjind batjocoritor pe scaunul lui.

— Orice!

— Dar nu mai ai nimic. Ai pierdut tot!

He se ridică și privi în jur.

— Am pierdut tot?

— Da! Nu mai ai nimic! continuă Ha, mulțumit. Toată puterea ta e în mâinile mele acum, și pot să fac cu tine ce-mi trece prin gând!

Ochiul învinsului se opri la piatra de pe masă, asupra căreia își pierduse drepturile — și începu să crească în mijlocul frunții, de credeai că o să plesnească numaidecât. Creștea și scânteia, făcându-se tot mai vânăt în mijloc, iar în părți tot mai sângeriu, până ce He izbucni în râs.

— Totul e pierdut! strigă el, hohotind.

Ionică știa acest râs, îl auzise chiar de curând, un râs care-i zgâlțâia umerii și întregul trup, de unde prin picioare se ducea în podeaua de fier, și făcea afară să freamăte oceanul pustiu. Înțelese înaintea tuturora ce avea Căpcăunul de gând.

— Nu! strigă el, cu toată puterea trupului său plăpând. Nu!… Nu!… NU!

Și, îmbrâncindu-l pe primul din față se repezi să pună mâna pe piatra miraculoasă. Patru brațe îl cuprinseră deodată. Ha și Ho, deși nu-i cunoșteau gândurile, îl țineau să nu le scape.

— Nu! striga neîntrerupt băiatul, cu un glas tot mai puternic, pornit tot mai din adânc. Nu! Nu! NU!

Era atât de năprasnic strigătul lui, și atât de îngrozit, de îndurerat în același timp, că He rămase descumpănit.

Cu trupul zdrobit în strânsoarea brațelor, într-o încordare cum nu se poate să fi cunoscut cineva până atunci, Ionică se zbătea să scape și să pună mâna pe piatră. În locul lui însă se pregătea s-o înhațe He, care își revenise și întindea gheara pe masă. Ceilalți parcă nu bănuiau ce-o să se întâmple mai departe… Hu pândea netulburat televizorul, și pe ecran pământul se învârtea liniștit.

— Nu!… Nu!… NU! răcni Ionică, văzând că mâna Căpcăunului se apropiase de piatră.

Ochii îi erau plini de lacrimi, inima îi bătea, însângerată. Nu-i mai era frică, nici groază. Două simțăminte se amestecau în sufletul lui acum, oroarea și durerea, amândouă dând peste margini. Oroarea de absurd, de distrugere, de carnagiu, și durerea, o durere duioasă, adâncă, atotcuprinzătoare, durere pentru oameni și pentru tot ceea ce înfăptuiseră ei, de la epoca pietrei, până astăzi… Atâta putere îi dădeau aceste simțăminte, încât, smucindu-se, izbuti să se smulgă din brațele care-l țineau strâns și să se repeadă spre masă. Dar, vai, era prea târziu! He, Căpcăunul, luase piatra și o juca în mână, hohotind.

— La o parte, răcni el, văzându-l pe Ionică în față.

— Nu! răspunse băiatul. Ia inima mea și joac-o!

— N-o primesc ceilalți! Totul este pierdut! La o parte!

Da, era pierdut totul, fiindcă băiatul mai mult nu putea să facă; n-avea atâta tărie în trupul lui slăbuț, să se împotrivească. Plângând, deznădăjduit, mai spuse o dată:

— Nu!

Nu putea lumea să piară din voia unui Căpcăun! Atâta îndârjire renăscu în el acest gând, că Ionică se aruncă asupra vrăjmașului și-i cuprinse brațul, gândind să-i smulgă piatra, cu orice chip, cu puterile de sfârșit.

— Nu! Nu! Nu! striga, neîntrerupt.

Ceilalți, în acest timp care fusese prea scurt spre a le îngădui să se dezmeticească, se uitau unul la altul, nedumeriți.

Mai avea o jumătate de palmă băiatul să atingă piatra care i-ar fi dat puteri noi și l-ar fi făcut cu totul de neînvins, când Căpcăunul, știind ce-l așteaptă, își smuci brațul și…

— Nu! răcni Ionică o ultimă dată.

Piatra din inima pământului zbură prin aer și, cu un pocnet asurzitor, se lovi în peretele de oțel al odăii blindate…

Fu singurul zgomot la început. Altceva, o câtime de clipă, nu se întâmplă nimic. Restul celor de față rămăseseră fiecare unde-l prinsese acel moment, parcă fără să înțeleagă că el însemna sfârșitul tuturora, de neîntors și definitiv.

Urmă altă câtime de clipă, cât cea dintâi, în care pereții rămaseră nemișcați, și nimic nu se întâmplă în odaia blindată. Dar pe ecranul televizorului se văzu o jerbă țâșnind din pământ; ea se lăți sus, ca o ciupercă doldora de venin, și apoi se prăbuși. Pământul se rupse atunci, se văzu deslușit, în două bucăți în văzduh, până ce o avalanșă de fărâmituri izbi în ecran — și acesta plesni. Plesni scurt, mai lesne și mai simplu decât s-ar fi crezut. Atunci apa oceanului năvăli, pereții se frânseră, pârâind, și totul se învălmăși. Iar Ionică, după ce vârtejurile de apă îl purtară într-o parte și-n alta, izbindu-l, răsucindu-l, întinzând de el, apoi stâlcindu-l, dar neizbutind să-l zdrobească, se pomeni zburând în sus, cu o durere grea și egală în tot trupul, și cu o mai grea durere în sufletul lui plăpând și atât de chinuit. Fiindcă, își dădu seama îndată, într-o întreagă lume fărâmată și moartă, rămăsese el singur viu.

— Dar nu se poate! gemu el, zburând în văzduh. Nu se poate! E un vis!… Treziți-mă! E un vis groaznic! Nu mai pot să-l îndur. Treziți-mă o dată!…

Cine să-l audă și să-i dea ajutor în acel haos?…

Nu-i era groază, ci numai o suferință sfâșietoare îi rănea inima, din ce în ce mai adânc, amenințând să i-o sugrume, ceea ce ar fi fost singura lui mângâiere. Dar cu cât devenea mai grea suferința, și mai fără capăt, cu atât își simțea inima mai întreagă și ochii mai vii.

Cu obrazul scăldat în lacrimi plutea singur în mijlocul acestui dezastru, în acest ceas de sfârșit. Fărâme ale pământului zburau pe lângă el, bucăți de continente, fără să le mai recunoști de unde s-au rupt. Aștrii pe cer își schimbaseră mersul, fugeau speriați spre alte galaxii. Și chiar soarele se clătina, neliniștit — poate și el în căutarea altui drum, a unui univers mai îndepărtat, mai sigur și mai liniștit.

— Nu se poate! gemea băiatul. E numai un vis, un vis groaznic!

Zburau în jurul lui frânturi din ceea ce oamenii izbutiseră să facă prin strădania minții lor și a brațelor, în mii de veacuri. O clădire de beton, uriașă, rămasă întreagă, trecu prin față, dar se fărâmiță dintr-o dată, ceva mai departe, și din ea se împrăștiară în spațiu, în vârtejuri care parcă n-aveau să se termine niciodată, cărți ferfenițite, cu copertele smulse, unele arse — și cum zburau așa, li se rupeau paginile, vântul le lua și le ducea departe, să nu se mai găsească, să nu se mai adune niciodată. Un timp văzduhul fu plin numai de pagini, miliarde, și ele cuprindeau tot ce gândise omul, tot ce socotise, tot ce visase și realizase, de la nașterea lui până astăzi. Pierdută gândirea omenească, pentru totdeauna, în haos!…

Ionică tremura, cu trupul aprins, zgâlțâit de friguri, cu obrazul înghețat și plin de lacrimi.

— Nu mai pot îndura! Treziți-mă odată!

O locomotivă care încă fluiera și scotea abur, învârtindu-și bezmetic roțile fărâmate, trecu, ducând după ea vagoane care se rupeau în bucăți unul după altul. Dintr-un vagon curgea grâu, pentru care trudise plugarul. Dintr-altul seceri, sape, târnăcoape, topoare, unelte amestecate, pentru care trudise muncitorul în fabrică… Restul vagoanelor se pierdură departe.

Un vapor alb, ca un steag de pace, și imens, un transatlantic, se prefăcu în bucăți și din el începură să curgă automobile proaspăt ieșire din uzină, cele mai puternice, cele mai elegante, în culorile cele mai frumoase, și lustruite de-ți luau ochii, ca diamantele. Dar autostrăzile pe care să alerge ele zburaseră în aer, iar oamenii, care să le mâne, mergând la treabă sau la desfătare, de mult erau prefăcuți în cenușă și se cerneau printre stele speriate.

— Mamă! suspină băiatul. Ajută-mă să mă trezesc! Așa nu se mai poate!

Zburau în jur turbine și mașini electrice, care ar fi trebuit să lumineze lumea toată, și-acum își căutau în văzduh locul unde să se topească. Zburau strunguri, motoare, batoze, secerători, combine, compresoare, macarale uriașe, camioane, autobuze, cisterne, stropitori care spală străzile și udă

parcurile, laminoare, furnale, coșuri de fabrică — unele întregi, altele fărâmate — mașini de tipărit, de legat, rotative cât niște uzine, dintre sulurile cărora continuau încă să curgă jurnale, risipindu-se, pentru nimeni, în aer…

Un avion căzând pe-o aripă explodă deodată și aruncă în jur maldăre de scrisori, care se împrăștiară ca o ploaie de confetii, la un bal tragic. Pluteau fluturând plicuri, cărți poștale, reviste ilustrate, veștile și urările trimise de unii oameni altor oameni, peste continente, mări și oceane. Trebuiau să ajungă în câteva ceasuri acolo unde erau așteptate cu emoție și cu nerăbdare… Dar unde să mai ajungă, cine să le mai aștepte? Pierdute continentele, mările și oceanele, pierduți oamenii!…

Și Ionică plângea zbuciumat și amarnic:

— Sânt istovit! Treziți-mă, aduceți-mă la viață!

Trecură zgârie norii, ciocnindu-se în aer, răsucindu-se cu temeliile în sus, lepădându-și geamurile în cioburi. Trecu o faclă de fier, purtată de o mână care nu se lega de nimic — numai facla și mâna… Abia o clipă mai târziu apăru și statuia, cu capul încununat de lauri. Laurii însemnau glorie, flacăra libertate. Pentru cine libertate? Pentru cine glorie?

Trecu, rupt de masivul gigantic, vârful Everest, pe care flutura încă un steag, căruia nu i se mai deslușeau culorile. Trecu piramida lui Keops, ridicată cu totul, de la bază; dar când se răsuci pe o parte, începu să se năruie, să curgă, piatră cu piatră… Și gândindu-se la truda oamenilor care le urcaseră acolo, una câte una, folosind numai brațele, Ionică plângea cu lacrimi nesecate, iar lacrimile îi ardeau obrajii:

— Dar nu se poate! Treziți-mă odată!

O altă clădire venea, ridicată de suflul gigantic; băiatul o recunoscu după fotografii: era Luvrul, fostul palat al regilor Franței. Palatul se frânse când ajunse în față, zidurile căzură de o parte și de alta. Tablouri în rame aurite, unele mici cât palma, altele cât pereții, statui de bronz, de marmură, căzură, fracturate, în spațiu. Rămase o pânză care veni așa de aproape, că băiatul izbuti s-o vadă până la cel mai mic detaliu. Era Mona Lisa, și privea haosul, cu aceiași ochi neîncrezători, cu același zâmbet ironic.

— Tu ai știut totul? Ai bănuit ce-o să vină?

Femeia enigmatică zâmbi dintr-o dată altfel, un zâmbet cald care îi însuflețea fața nemișcată de patru veacuri.

— Nu te teme! șopti ea, cu vocea duioasă. E numai un vis rău, băiatule!

— Știu, dar ce folos că nu vine nimeni să mă trezească?

Femeia continua să-i surâdă când o luă iureșul, ducând-o de-a rostogolul. Întâi se rupse rama, pe urmă se sfâșie pânza, în fâșii care fluturară o vreme, ca niște flamuri ale deznădejdii fără întoarcere…

Și când nu mai fu nimic din tot ce făcuseră oamenii, pământul începu să se adune la loc, fărâmă cu fărâmă, continentele de o parte, de alta mările și oceanele, dar altfel așezate, și cu alte forme, nu ca în vechea geografie. Era iarăși rotund pământul și se învârtea pe vechea lui orbită în jurul soarelui care îi dădea iar lumină și căldură. Dar nimic nu mai rămăsese viu; toată întinderea lui dezolantă era stearpă și pustie…

— Groaznic vis! bâiguia băiatul.

Se pomeni singur, spre amurgul zilei, la poalele unui munte a cărui creastă se pierdea pe cer, cenușie. Îl recunoștea parcă… Da, îl mai văzuse, dar din alt unghi, și din depărtare. Privi dintr-acolo, unde fusese altădată, și tot când soarele se pregătea să apună. Era muntele de bronz acela, iar acesta muntele de piatră. Muntele de fier nu se vedea, fiind prea departe…

Mult timp privi băiatul munții și pustiul. Era viu și singur pe lume… în vis! — dar fiindcă nu izbutise să se trezească, nu-i rămânea să facă decât ceea ce i-ar fi spus întreaga lui ființă dacă împrejurarea ar fi fost adevărată… încet, cu mișcări cumpănite, grele, păși cu capul în piept până la poalele povârnișului, unde se vedeau stânci și pietre, îngrămădite haotic și neatinse de nimeni. Cumpăni iar în gând, o vreme — cine știe cât de îndelungată?… Soarele cobora peste muntele de bronz, care se înroșea, răsfrângându-și culoarea asupra pustiului. Atunci băiatul alese o piatră, o privi, cercetându-i forma, o cântări în mână, o puse deoparte… Cumpăni iarăși, alese altă piatră, mai alungită și din rocă mai tare. După ce o cercetă și pe aceasta, se întoarse și îngenunche lângă prima, pe care începu s-o cioplească, răbdător, cu piatra din mână, ca la începutul atât de îndepărtat al veacurilor…

Cum se împleteau amănuntele în acea inadmisibilă realitate ar fi fost greu să-și dea seama băiatul; dar probabil ciopli toată noaptea. De mult apusese soarele peste muntele de bronz, făcându-l să ardă ca o flacără. Căzuse întunericul, se ivise luna — o alta, mai mare și mai roșie, cu altfel de munți, colorați în albastru; se iviră și stele după aceea, așezate altcum decât le știa Ionică, alcătuind noi constelații.

Neschimbat rămânea ritmul în care el cioplea piatra; îl simțea în inimă și-n artere, de unde se răsfrângea sub tâmple — și fiecare lovitură în piatră era o lovitură și-n țeasta îndurerată.

Pe urmă se făcu ziuă, dar soarele nu se văzu, fiindcă se ridicau nori în față. Ei se întinseră, plumbuind cerul, și când nu mai rămase nici un petecuț albastru, începu să ningă de sus, vestindu-se poate din nou acea eră albă, care s-a numit glacială, și-a chinuit rău primii oameni.

Ningea cu fulgi grei și mai mari ca niciodată, iar băiatul nu avea pe trup decât o legătură, în jurul șoldurilor, atât cât rămăsese dintr-o cămașă făcută zdreanță. Îi era frig, știa însă că n-are decât să rabde, că nu poate primi ajutor de la nimeni, și tot ce-i trebuie pentru viață de azi încolo e nevoit să facă numai cu puterile sale. Și, în visul din care nu-l trezea nimeni, se simțea împăcat cu soarta lui viitoare, întocmai ca primul om al celeilalte istorii. Numai că față de acela, neștiutorul, el purta cu sine amintirile, astfel că, în timp ce cioplea piatra, cu răbdare, din ochi îi curgeau lacrimi ritmate, calme, egale…

Ciopli mult piatra aceea, cu mâinile și cu inima, lovind în ea, lovituri care răspundeau în țeastă, cu tot atâta putere, în timp ce de sus ningea într-una.

Nimic nu-l mai mira, nimic nu-l făcea să tresară, după ce răzbătuse prin atâtea milenii, și acum se întorcea la primul. Nu-l miră nici să audă glasuri, în ninsoarea și-n pustietatea aceea; desigur că erau glasuri din amintire, fiindcă în jur nu se vedea și nu putea fi nimeni.

— A fost un coșmar! zicea unul. O descărcare nervoasă, explicabilă după atâtea zile de boală.

— Dar plânge! zicea altul. Se poate să plângă fără cunoștință de sine?

— Probabil are cunoștință de sine, și poate chiar foarte vie, însă noi nu i-o știm, și în afară de el n-o poate ști nimeni.

— Respirația e egală, observă în continuare glasul care vorbise al doilea. Temperatura bună. Poate pulsul puțin prea tare. Îi auzi inima?

— Da… E clipa când își revine. A fost ultima criză. Acum se face bine…

— Treziți-mă! bâigui băiatul, agățându-se istovit de realitatea pe care câteva clipe o simțise sau o bănuise în preajmă.

Dar glasurile se stinseră, în ninsoare: rămase doar piatra, lovită într-una, și tâmpla repetând loviturile… Cu ninsoarea, în schimb, se întâmpla ceva greu de lămurit, oricâtă silință ți-ai fi dat să-i pătrunzi firea și toanele. De la

o vreme fulgii se îndesiră, contopindu-se unii cu alții, până ce se prefăcură într-o pânză albă, ușor cenușie, frântă în patru colțuri, alcătuind patru pereți în jurul locului unde Ionică cioplea piatra, cu aceleași mișcări cumpănite și fără oprire. Apoi, când prinseră putere, să nu-i mai poată clinti nici vijelia, pereții se frânseră și sus și se uniră, dând naștere unui tavan prin care nu mai pătrundea nici un fulg din restul ninsorii. Doar într-o parte, unul din ciudații pereți păstra o ruptură, ca o fereastră, pe unde pătrundea lumina și se vedea cum ninge mai departe afară.

Numai această neîntrecută ciudățenie îl mai miră puțin pe Ionică, făcându-l să se uite curios în jur și să lase piatra din mână. Voia natura să-l apere de la sine? Îi făcea adăpost tocmai când el se gândea în ce grotă să se înfunde, așteptând trecerea iernii?… Din câte știa, niciodată nu fusese natura atât de blândă cu oamenii.

Ce veni pe urmă nu-i mai stârni nici cea mai mică uimire.

Era ciudat, dar simplu, și el privea întâmplările ca fiind foarte firesc să vină. Pornise poate în altă călătorie, nu știa cum, nu știa unde. Fapt e că se pomeni între cei patru pereți, cunoscuți prea bine, unde Napoleon Bonaparte își petrecea exilul. De bună seamă, împăratul era acum la călărie, și-l lăsase să se odihnească în patul lui de fier, de asemeni cunoscut bine. Erau acolo și lădița cu luminări și sfeșnice, și masa unde exilatul își scria memoriile.

Ionică se frecă la ochi; avea obrazul ud. De unde? Plânsese, dar de ce, pentru cine?…

Pereții se mișcară, clătinându-se, venind unul spre altul și schimbându-și culoarea, până ce din albă se făcu cenușie.

Băiatul se ridică într-un cot, privind cu nedumerire. Se înșelase: aici era celula închisorii. Ajunsese deci să-l salveze pe omul acela de omenie, și totuși nu-l vedea alături, nu se vedea nimeni, nu se auzeau pași pe coridorul celulelor…

Dar unde erau gratiile și fereastra de sus, cu zăbrele? În locul lor, o ușă albă, ca în casele oamenilor, și-o fereastră largă, fără gratii de închisoare. Încă buimac, Ionică sări în mijlocul încăperii.

Se afla în camera de spital, singur, iar în jur nu mișca nimic. Afară ningea, cu fulgi cât pumnul; se deslușeau troiene grele, de înălțimea omului. Încolo strada rămânea pustie și într-o deplină tăcere.

Cum privea astfel Ionică pe fereastra umbrită de o ninsoare atât de deasă, cum nu mai văzuse niciodată și nicăierea, zări limpede o fetiță,

singură, mergând cuminte prin mijlocul străzii, printre troiene, cu o scufiță roșie în cap, cu un coșuleț în mână. Era ea, așa cum o știa din pădure, numai că își pusese îmbrăcăminte de iarnă, și se ducea, desigur, la bunicuța, cu demâncare. Scufița Roșie, întocmai ea, cum o știu toți copiii — și o știu, că n-or fi uitat-o chiar oamenii de vârstă matură!

Ionică se frecă la ochi, necăjit că nu vede prea bine; dar nu erau ochii de vină, ci zăpada care încețoșa privirea. Și cum privea el astfel mersul fetiței prin neobișnuita ninsoare, descoperi trei umbre care-o pândeau, de după troiene. Ici lupul, lipit cu burta de o movilă, colo vulpea, în două picioare, iar peste drum corbul, ghemuit lângă gardul din fața spitalului.

Mergea neștiutoare biata copilă, legănându-și coșulețul în mână, până ce, deodată, trei bulgări de zăpadă o izbiră, țintiți bine — unul în spate, altul în umăr, iar al treilea în cap, zburându-i scufița roșie și dând-o de-a dura, ca pe un ghem mic de lână. Ca și cum acesta ar fi fost semnul de înțelegere spre a încolți copila, cele trei jivine săriră de după nămeți și se năpustiră cu alți bulgări în mână.

Acum, când îl cunoaștem și îi știm firea, e cineva să creadă că Ionică ar fi putut să stea pe loc, cu mâinile în buzunare? Cum deschise dulapul unde-și amintea să aibă hainele, cum le trase pe dânsul, ar fi greu să se spună. Dar într-o clipă țâșni pe ușă, încheindu-și din mers paltonașul care flutura în urmă.

O infirmieră sări de pe scaun și-l prinse de mână.

— Unde fugi?… Nici nu te-ai făcut bine ca lumea, și gata cu nebuniile!

Oricât era el de grăbit, băiatul avu timp să se mire:

— Ești… ești vie?

— Dar cum ai vrea să fiu? În pat, numaidecât, până nu vine sora șefă, că p-ormă nu mă mai spală toată Dunărea!

— Și… și mă vezi? întrebă el, privind-o ca pe o stafie.

— Că doar n-oi fi orbit!

— Asta o s-o lămurim noi, mai pe urmă!

Și renunțând să cugete asupra ciudățeniei, Ionică se smulse din mâna infirmierei, după care țâșni spre ieșire.

Mai erau și alți oameni vii — surori, doctori, infirmiere, ivindu-se ici-colo, pe coridoare, pe scară. Unii îl priveau buimaci, alții încercau să-i taie drumul. Băiatul se strecura printre ei, alunecând pe lângă ziduri, mânat de un singur gând, că Scufița Roșie se află în ghearele celor trei dihănii.

Pe poartă tocmai intrau oameni; o femeie, un bărbat, încă unul — cu pachete în mână, chiar și cu flori, deși în plină iarnă. Portarul ședea în ghereta lui și-i lăsa să treacă în voie; era, se vede, zi de primire, dar din cauza ninsorii nu se înghesuia multă lume.

— Hei! Înapoi! Unde fugi, băietane?

Chiar la el striga! Și cine?! Ionică se poticni, încât trebui să se apuce cu mâinile de bara care mărginea ghereta de la intrare. Portarul, cu părul cărunt și cu mustața sură! Dăduse la o parte gemulețul și își scosese capul în ninsoare.

— Unde te duci? Cine ți-a dat voie?

— Ai… ai scăpat? Iartă-mă că n-am putut să viu la vreme!

— Vorbești cam în dodii, copile!

— Las’ că te lămuresc mai pe urmă! zise grăbit Ionică, în clipa când smucea poarta din răsputeri, și cu amândouă mâinile.

Cât pe-aci să dea peste o femeie, îmbrobodită de nu i se mai vedeau decât ochii, cu genele albe, datorită ninsorii. După ea venea o fetiță, apoi un flăcău, iar în urmă un om adus de umeri. Păreau că sânt împreună — o familie — și toți aveau pachete în mâini.

Femeia scăpă pachetul și scoase un strigăt de uimire. Cine să-l audă, în graba aceea și-n ninsoarea care cădea într-una?!

Salvatorul se și afla între troiene, gata să se repeadă asupra fiarelor, deși avea în trup o slăbiciune care îi dădea amețeală. Dar, ori se întâmplase o minune, ori nu mai vedea el bine. Corbul, lupul și cu vulpea erau doar trei copii de școală, nu dintre cei cu deprinderi prea bune, zurbagii toți deopotrivă, că altfel nici n-ar fi fost împreună. Aveau și ghiozdane, numai că le lăsaseră lângă gard, și ninsoarea cădea pe ele în voie; purtau chiar și număr la mânecă, dar Ionică nu avu răgaz să vadă ce școală-i aceea pe care o fac ei de rușine.

Unul, cel mai mic de statură, avea palton negru, și cum pe el nu se vedea nimic de altă culoare, n-ar fi fost greu să-l asemuiești chiar și acum cu corbul cel închis la pene, mai ales că își mișca brațele întocmai ca pe niște aripi.

— Ce te bagi? croncăni el, hârâit — ori din răgușeală, ori fiindcă avea vocea în schimbare.

Ionică îl și înșfăcase de guler cu puteri de necrezut la un copil ridicat după boală, și-l repezise peste troiene.

Fata, care nu era chiar copilă, având câțiva ani mai mulți decât Scufița Roșie din pădure, căzuse în zăpadă, și ceilalți doi continuau s-o bombardeze cu bulgări, vrednici nevoie mare. Probabil se socoteau viteji făcând astfel de bătălie, când n-avea cine le întoarce, la zece bulgări, măcar unul!

— Nu vă e rușine? răcni Ionica, năpustindu-se între dânșii și îmbrâncindu-i la nimereală.

Unul purta palton sur și căciulă fumurie, ușor să-l asemuiești cu lupul, prin ninsoare, de la etajul al doilea, și după atâtea vise ciudate, înlănțuite alandala. Următorul barem, așa cum era îmbrăcat, în scurtă roșcat-maronie, mai având la gât și guler de blană, ba chiar blană de vulpe, semăna întrutotul cu vicleana cumătră cunoscută prea bine.

Toți trei, îmbrânciți cât colo, se ridicau de jos, cuprinși de mânie, și se pregăteau să înceapă în alt fel bătălia. Lui Ionică însă nu-i era aminte de ei acuma; el se repezise în ajutorul fetei, pe care zurbagiii o bombardaseră fără milă, crezând poate că acesta e cel mai bun mijloc de a-și arăta bărbăția și de a se face luați în seamă de fete și de lume.

Fata își aduna de pe jos cărțile care zburaseră cât acolo și le punea în… Iată cum te poate înșela depărtarea! Avea ghiozdan de școală, nu coșulețul cu de-ale gurii. Scufița, roșie, era însă aidoma cu cea pe care o purta fetița de-atunci, din pădure. Băiatul o luă de jos, o scutură de zăpadă și i-o întinse fetei, pe când aceasta, înlăcrimată, își închidea ghiozdanul.

— Mulțumesc din toată inima! zise ea, îndreptându-și ochii recunoscători asupra salvatorului.

Erau ochi negri, așa de negri, cum Ionică nu mai văzuse până acum, sau poate păreau, fiind prea mult alb în jur, albul zăpezii, strălucitor și nesfârșit.

Abia pe urmă văzu pe obrazul fetei o dâră sângerie. Dădu să-și scoată batista, dar nu știa unde-i.

— Te-au lovit, mișeii! zise el, și cu milă, și cu mânie.

Fata nu mai părea speriată și, trecându-i spaima, în sufletul ei se năștea ciuda că n-avusese putere să le răspundă derbedeilor după cum se cuvine.

— M-au lovit cu un bulgăre de gheață! se auzi vocea ei, tremurată și argintie. Înțeleg joaca, și chiar bătaia cu zăpadă, la urma urmelor — dar ei trei, și eu una?

— Și cu gheață? adăugă Ionică. Asta-i barbarie!

Deodată, fata făcu ochii mari și își duse mâna la gură.

— Păzea! Uite-i că vin! Să te ții bine! Luptăm împreună!

Se și aplecase să facă bulgări cu mâinile.

Cei trei însă, dați de rușine, nu urmăreau lupta cu zăpadă — așa de plăcută copiilor — ci răzbunarea și lupta cu pumnii.

Ionică ieși în fața fetei, socotind că ea nu-i potrivită pentru asemenea încăierare.

— Fugi! îi strigă, în timp ce-și sufleca mânecile și strângea pumnii.

Toate acestea, câte s-au spus până acum, se petrecuseră cu mare iuțeală, între două zburături de ninsoare.

— Nu fug! zise fata. Dacă m-ai apărat, rămân alături de tine!

Și, venind lângă Ionică, dădu să-și sumeată și ea mânecile, deși se știa mai plăpândă decât agresorii și nu nutrea speranța izbânzii. Vitează și hotărâtă copilă!

Cei trei se năpustiră; Ionică primi un pumn, slobozi două, dete și fata unul… Prima repriză se sfârșise fără rușine. Ce-avea să fie la a doua nu mai puteai spune. Băiatul nostru își scutură capul, să-și lepede amețeala; îl lovise în falcă, și de loc în glumă…

Dar la a doua repriză, mai grea, bineînțeles, decât prima, fiindcă bătăușii adunaseră în ei multă mânie, ce să vezi?!… Erau gata cu pumnii, când schimbară brusc planul, se năpustiră la gard, își luară ghiozdanele, și pe-aici ți-e drumul! O clipă numai, și se topiră în ninsoare, de nu le rămaseră nici măcar urmele.

Veneau din spate, cu o falcă în cer și una în pământ, și sora de pe coridor, și doctorul, și portarul, și mai era cineva… Ei, asta-i! Să fi fost Andrei, picat cu zăpada din ceruri? Îl înșela oare privirea? Ba chiar Andrei, neștiind ce să facă, să-l certe sau să-l mângâie. Tincuța plângea în poarta spitalului… Alături, mama își frângea pumnii:

— Ionică, Ionică, ai să-mi rupi inima!

Tatăl, în spate, mormăia cu jumătate de gură:

— Adică să se fi uitat cum o bat derbedeii și să nu dea ajutor bietei copile?

Pe copilă o ducea sora, de mână, să-i panseze obrazul care sângera întruna…

Puțin timp după aceea, certat de toți cum se cuvine, Ionică se afla în patul lui, cu cearceafuri albe, cu pernă moale sub căpătâi — și încă spumega de mânie. Se aprinsese lumina în tavan, ardea și lampa de pe

noptieră, iar odaia albă strălucea ca în zi cu soare, făcându-te să uiți iarna de-afară.

De o parte a patului ședea mama, de cealaltă tatăl; Andrei și Tincuța pe lângă ei, mai la picioare.

Băiatul privea năuc la toți; era greu să-și vină în fire…

Intră doctorul, tânăr, cu o seringă în mână. Abia acum îl vedea băiatul mai bine.

— Ce-mi faceți? Tot strep-to-micină?

— Nu! Vitamină.

Acul pătrunse în piele. Nu doare, dar tot ți-e teamă!… Ionică se încruntă, căutându-și o amintire:

— Mi-ați făcut și injecții contra turbării?

Râse doctorul tânăr:

— Nu! Dar o să-ți facem, dacă mai fugi din spital și te iei la bătaie!

Deși îl vedea atât de tânăr, mama se ridică, privindu-l ca pe o minune:

— Vă mulțumesc că l-ați făcut bine!

— Nu eu l-am făcut bine!.

— N-am văzut cu ochii mei? zise mama. Dacă nu dumneavoastră, d-apoi cine?

— Spitalul… Și medicina!… Și….

— Așa e! încuviință Ionică. Am trecut odată printr-o pădure…

Mama îl privi cu îngrijorare:

— Dragul mamei, iar începi să vorbești de pădurea aceea?

Plecă doctorul și rămaseră cei cinci — toată familia.

— Mamă! vorbi Ionică, după un timp, arătând o grijă care îl urmărea de multă vreme. Am lăsat pe masa mea o sticlă…

— Of, bătu-te-ar norocul, că mare spaimă ne-ai mai făcut! Crezusem că te-ai otrăvit din nebăgare de seamă!

— Am dat-o la analiză, adăugă Andrei, cu un surâs.

Băiatul făcu ochii mari:

— Și… ce era?

— Apă de la robinet!

Ionică strâmbă din colțul gurii; îi venea greu să admită că, într-un fel, pe undeva, un pic, se lăsase cam păcălit.

— Știam eu, dar omul până nu încearcă nu poate să creadă pe deplin. Am fost bolnav mult timp?

— Aproape trei săptămâni! zise mama oftând.

— Tot nu se știe ce-am avut?

— Cum să nu se știe?! Meningită… Dar te-au îngrijit bine, și s-a dus!

— Va să zică așa!… murmură băiatul, uimit. Și aste trei săptămâni am fost tot timpul… Cum să spun… N-am știut nimic?

— Ba ai știut, că veneam să te văd, și de multe ori ai vorbit.

— Așa, cu șir?

— Foarte deslușit; numai când creștea febra spuneai câte unele… Ce visai și tu. Dar acum, hai să nu ne mai gândim!

— Ce ciudat! murmură iarăși băiatul, privind într-un trecut atât de învălmășit. Nu pot de loc să fac deosebire între clipele când vorbeam cu înțeles, și cele când aveam închipuiri…

Apoi se uită la toți, pe rând.

— Prin urmare, a fost un vis!… Ce bine că sânteți aici!

Ședeau în jurul patului toți patru, cu mâinile între ale lui. Și mâinile lui mici le strângeau pe toate, ca și cum s-ar fi temut că îl vor părăsi.

Îi curgeau iar lacrimi din ochi, și nu le putea stăvili. Mama scoase batista, le șterse cu gestul ei blând, și deodată — iac-așa — izbucni în plâns.

— Ce-oți avea de v-ați pus pe bocit? mormăi tatăl, ursuz.

Dar și ochii lui erau uzi, și ochii Tincuții, și ai lui Andrei, degeaba s-ar fi prefăcut!

Băiatul oftă:

— Dac-ați ști prin ce vise am trecut! Numai să vă povestesc și v-ați îngrozi!

— Nici să nu povestești! zise mama. Cât a fost mi-e destul!

— De ce? protestă Andrei.

— De ce? protestă și Tincuța. Ai să ne povestești toate, când ai să vii acasă!

Ionică scutură capul:

— Nu pot…

Apoi se însenină, și în colțul gurii lui se ivi un zâmbet incert, puțin enigmatic:

— Poate are să povestească altcineva în locul meu, dacă o înțelege, dacă o simți, măcar în parte, ce s-a întâmplat cu mine, și-o avea destulă putere să meargă până la capăt.

Ușa se deschise, intră sora, iar după ea fata din zăpadă, tare albă la față.

— Poftim, dacă vrei să-i mulțumești, el este!

Fata înaintă fără sfială, și, ajunsă la picioarele patului, se arătă în toată lumina care scălda camera albă.

— Am pansat-o, zise sora. Avea o zgârietură destul de adâncă. Dar n-o să se cunoască de loc când o fi mare. Nu-ți fie teamă, fetico; o să rămâi tot frumoasă!

Pe obrazul fetei se vedea un bandaj îngust, lipit cu îndemânare, și nu puteai ști ce-i mai alb — bandajul sau pielea obrazului. Numai că obrazul se îmbujoră dintr-o dată.

— După cum vedeți — adăugă sora — am și gătit-o puțin, să n-ajungă ciufulită acasă.

În părul fetei — răvășit adineaori, acum pieptănat cu grijă — o garoafă albă zâmbea tuturora, cu toate petalele, dar nu știai cine zâmbește cu mai multă căldură — garoafa sau părul?

— Îți mulțumesc, vorbi fata, adresându-se lui Ionică. Mi-ar părea rău să te fi certat pentru mine!

— Nu m-a certat nimeni! minți băiatul, socotind să ia numai asupra lui răspunderea întâmplării.

Și se tot uita la fata cu floarea, întrebându-se dacă n-o mai văzuse aiurea.

— Când erai mică, nu-ți spuneau Marioara?

— Ba da! răspunse ea, cu multă mirare. Acasă îmi mai spun așa și acuma. Dar eu aș vrea să mă cheme Maria.

— Te înțeleg foarte bine!

— În ce clasă ești? întrebă fata.

— Într-a șaptea.

— Ca si mine! Și ce-ai să urmezi, după ce termini școala?

— Aș vrea să merg la arhitectură.

Acum fata râse de-a binelea, arătându-și dinții așa de albi, că nu știai dacă-i mai albă floarea.

— Și eu la fel! Îți place desenul?

Ionică ridică din umeri, apoi încuviință, însă cu stânjenire:

— S-ar părea că da…

— Ba îi place foarte mult! interveni Tincuța, respingându-i modestia. Știe toată lumea. Apoi îi place pictura, și muzica, și poezia…

— Toate astea sânt trebuitoare Ia arhitectură, zise fata cu floarea.

— Dar mai mult decât toate — completă Andrei, care știa el ce spune — are închipuire!

Acum Ionică încuviință fără sfială:

— Ce-i drept, cu închipuirea stau foarte bine!

Și începu să râdă, spre mirarea tuturora.

— Mă duc! zise atunci fata, socotind să nu tulbure mai mult această adunare de familie.

Băiatul ar fi vrut ca ea să mai stea, dar nu era cuviincios să spună. Se ridică puțin din pernă, și făcu semn cu mâna:

— Maria!

Se cuvenea să adauge o vorbă, mai cu căldură, că doar luptaseră împreună!

— Când termin școala, am să te caut, Maria!

Ea râse, arătându-și iar dinții, în paguba florii:

— Sânt multe Marii pe lume!

— Am să te cunosc după felul părului!

Ea își scutură părul blond, făcându-l să joace pe umeri.

— Multe fete au părul ca mine!

— După ochi; ai ochi negri, îi știu!

— Ochi negri sânt destui, că n-ai putea nici să-i numeri.

— Dar nu ca ai tăi, ce mai!

Fata se duse, nemaiavând ce să adauge, dacă vedea la acest băiat atâta hotărâre. Din ușă se mai întoarse și le zâmbi tuturora. Toți îi zâmbiră.

Dar Ionică stătea gânditor, cu capul în pernă.

— Mamă, ce floare avea în păr?

— Garoafă! răspunse Tincuța, în locul mamei. O garoafă albă. Îi stătea foarte bine!

— Da… murmură băiatul cu ochii în afara odăii. Când ești tânără și îți place viața, e frumos să-ți pui o floare în păr! E ca o minune!

Apoi se încordă, spre neliniștea mamei, și adăugă, în șoaptă, cu gândul departe, în urmă:

— Ei n-o să-i pună nimeni ștreangul de gât! N-o s-o ardă nimeni pe rug!

— Ionică, nu mai vorbi așa, că mă sperii! suspină mama.

Băiatul o privi, la început ca din depărtare, și aspru; pe urmă chipul lui se îndulci, dar nu dintr-o dată. Și, lipindu-și atunci el obrazul de mâna mamei, zise blând, ca un copil supus, dar hotărât, ca un om care a înfruntat din greu viața:

— Mamă, mie să-mi spui Ion, începând de astăzi!

— Bine, Ionică! răspunse mama, zâmbind.

Și toți zâmbeau mulțumiți, cum zâmbește și cel ce a scris acestea, bucuros că a dus truda lui la sfârșit.